

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 21 Νοεμβρίου 2021 • Έτος 14^ο • Αρ. φύλλου 689

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΚΛΑΟΥΣ ΡΕΓΚΛΙΝΓΚ

Η Κύπρος μπορεί να μεταμορφώσει την οικονομία της

Μοναδική ευκαιρία για περαιτέρω ανάπτυξη χαρακτηρίζει το Σχέδιο Ανάκαμψης ο Managing Director του ESM, Κλάους Ρέγκλινγκ. Σε συνέντευξη στην «Κ» τονίζει ότι η σωστή εφαρμογή του σχεδίου που υπέβαλε η Κύπρος μπορεί να μεταμορφώσει την οικονομία. **Οικονομική, σελ. 5**

ΜΑΡΙΟΣ ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ

Σε έκτακτη ανάγκη λόγω μεταναστευτικού

«**Η χώρα** βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης λόγω της κρίσης που προκαλούν οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές. Οι δυνατότητες του κράτους δεν είναι ανεξάντλητες» λέει ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Μάριος Πελεκάνος. **Σελ. 8**

ΑΚΕΛ

Ο Στέφανος ψάχνει το φαβορί για το '23

Το επόμενο διάστημα ανοίγει η συζήτηση στα συλλογικά όργανα του ΑΚΕΛ για τις προεδρικές εκλογές. Ήδη στο παρασκήνιο συζητούνται ονόματα και είναι πλέον ευρέως αποδεκτό ότι η Αριστερά θα έχει δεξιό υποψήφιο. **Σελ. 9**

ΜΑΡΙΟΣ ΚΑΡΟΓΙΑΝ

Το φαινόμενο του καρογιανισμού

Ο Μάριος Καρογιάν δεν θέλει να θεωρείται από κανέναν δεδομένος για το 2023. Γνωρίζει, λόγω της πείρας του, πως το ωφέλιμότερο για τον ίδιο και το κόμμα του είναι να καλυπτερόνται να λάβει τελικές αποφάσεις. Ιδιαίτερα όσο υπάρχει κόντρα στον ΔΗΣΥ. **Σελ. 10**

ΕΛΛΑΔΑ

Στην ατζέντα φυσικό αέριο, Αν. Μεσόγειος

Πώς βλέπει η Μόσχα τη συνάντηση του Κυριάκου Μητσοτάκη με τον Βλαντιμίρ Πούτιν στις 8 Δεκεμβρίου. Είναι δύσκολο υπό τις παρούσες συνθήκες να συμφωνηθεί μια νέα συνεργασία ή να υλοποιηθεί κάποιο μεγάλο έργο. **Σελ. 18**

Χάπια και ελπίδες φέρνει ο Γενάρης

Δύο αντικά φάρμακα κατά του COVID ετοιμάζεται να παραλάβει και η Κύπρος μέσω του μηχανισμού της Ε.Ε.

Στη μάχη καταπολέμησης της πανδημίας μπαίνουν δύο αντικά φάρμακα που βρίσκονται στο στάδιο αξιολόγησης και αδειοδότησης από τις υγειονομικές αρχές Ε.Ε. και ΗΠΑ. Πρόκειται για το Paxlovid της

Pfizer και το Molnupiravir / Lagevrio της Merck, τα οποία με βάση τα στοιχεία των κλινικών ερευνών αναμένεται να αποτελέσουν ένα σημαντικό όπλο απέναντι στις σοβαρές νοσηλείες από COVID-19. Σύμφωνα

με ενημερωμένες πηγές, η παράδοση της πρώτης παρτίδας αναμένεται τέλη Δεκεμβρίου - αρχές Ιανουαρίου. Τα χάπια θα λαμβάνονται κατά τα πρώτα στάδια εμφάνισης συμπτωμάτων COVID-19. Τόσο το αντικό

της Pfizer όσο και της Merck θα χορηγείται στους ασθενείς δύο φορές την ημέρα για πέντε ημέρες. Το χάπι της Merck μειώνει κατά 50% τη νοσηλεία ή τον θάνατο από COVID, το δε της Pfizer κατά 89%. **Σελ. 6**

Ενα κυπριακό animation στη Βοστώνη

Παρέα με τον Αθηναίο κεραμίστα Ανδοκίδη ο Μιχάλης Καλοπαίδης και η Αλεξία Roider με βάση τους την Κύπρο και την εταιρία Zedem Media και κρατώντας έναν αμφορέα έφτασαν ως τη Βοστώνη των ΗΠΑ! Η κυπριακή εταιρεία Zedem Media δημιούργησε ένα animation διάρκειας 4,5 λεπτών, που ουσιαστικά είναι μια ταινία μικρού μήκους για το Museum of Fine Arts της Βοστώνης. Τον Δεκέμβριο θα γίνει η επίσημη προβολή της ταινίας που θα αποτελεί μόνιμο μέρος της έκθεσης των αρχαιοελληνικών αμφορέων του Μουσείου στη Βοστώνη. **Ζωή, σελ. 1**

Χωρίς τέλος η κρίση στα πολωνικά σύνορα

Εγινε εκκένωση καταυλισμού

Η παρέμβαση της Αγκελα Μέρκελ, η οποία συνομίλησε δύο φορές στο τηλέφωνο με τον Αλεξάντερ Λουκασένκο, φαίνεται ότι υπήρξε καταλυτική. Έως την Πέμπτη οι λευκορωσικές αρχές είχαν εκκενώσει τον αυτοσχέδιο καταυλισμό που είχε ανεγερθεί δίπλα στα σύνορα με την Πολωνία. **Σελ. 20**

Καλοί οιωνοί για τον τουρισμό

Σ. Περδίδος: Αυξήθηκε η κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη το 2021

Μήνα έκπληξη για τον τουρισμό θα αποτελέσει ο Νοέμβριος εκτιμά ο υφυπουργός Τουρισμού Σάββας Περδίδος και πρόκειται για εκτίμηση, η οποία βασίζεται τόσο στο πτητικό πρόγραμμα που ανακοίνωσε η Hermes Airports για τον χειμώνα, που κινείται στο 65% του 2019, όσο και σε στατιστικά στοιχεία για τις αφίξεις Οκτωβρίου.

Μιλώντας στην «Κ», ο κ. Περδίδος εξέφρασε ικανοποίηση από τις επαφές του στο Λονδίνο και πρόσθεσε ότι οι οιωνοί για το 2022 είναι θετικοί. Σ' αυτό συνηγορούν η προσθήκη νέων αγορών, η δυναμική που αποκτούν οι υφιστάμενες και η αύξηση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης σε σχέση με το 2019. **Οικονομική, σελ. 3**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Με χρώμα κυπριακό η λίστα επιλογών

Χρόνο και κίνητρα παρέχει η Ε.Ε. στο πλαίσιο της «λίστας επιλογών» ενδεχόμενων μέτρων κατά της Τουρκίας για το Βαρώσι, επιχειρώντας να διασυνδέσει το ζήτημα με τη διαδικασία επανέναρξης συνομιλιών, για συνολική διευθέτηση του Κυπριακού. **Σελ. 4**

«ΓΛΑΥΚΟΣ»

Από Δεκέμβριο αρχίζουν εργασίες

Με καθυστέρηση, το γεωτρήπανο της EXXON Mobil θα βρίσκεται εντός της κυπριακής ΑΟΖ τον επόμενο μήνα. Μια εξέλιξη που ανοίγει νέο κύκλο στο ενεργειακό, τη στιγμή που η Τουρκία αγοράζει το νέο υπερσύγχρονο γεωτρήπανο «West Cobalt». **Σελ. 7**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ιησού ή Βαραββά

Η ανακήρυξη του παράνομου μορφώματος της «ΤΑΒΚ» μας βρήκε απροετοίμαστους, γιατί εν πολλοίς ασχολούμασταν με το τι είχε συμβεί και ποιος είχε μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης. Το άνοιγμα των Βαρωσίων μάς έπιασε μάλλον εξαπίνης, είτε γιατί δεν διαβάσαμε σωστά τις πολιτικές, είτε γιατί ήμασταν σίγουροι για το ότι κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο να συμβεί. Βέβαια, η παροιμία λέει όποιος καεί στον κυλό φυσάει και το γιαούρτι, ωστόσο, εμείς ή δεν καίκαμε αρκετά ή δεν μας συνέφερε να δούμε τη ακριβώς έγινε. Κάπως έτσι συμβαίνει και σήμερα, παρελθοντολογούμε χάριν της κόντρας και όχι για να μην επαναλάβουμε τα ίδια λάθη. Ψάχνουμε απλώς έναν Ιησού για να σταυρώσουμε και εν τέλει αυτός που χαιρέται είναι ο Βαραββάς.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο Βαρνάβας Κυριαζής στην «Κ»

Ο πολύπειρος ηθοποιός Βαρνάβας Κυριαζής μιλάει στην «Κ» για τον ρόλο του βασιλιά Αηρ, που υποδύεται από το ομώνυμο σαιξπηρικό έργο που ανεβαίνει από την Κεντρική Σκηνή του ΘΟΚ και λέει πως έκανε ένα πολύ στοχαστικό ταξίδι με αυτό τον ρόλο. **Ζωή, σελ. 5**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Το χαρτί έχει την τιμητική του στην IsnotGallery

Η «Κ» συνάντησε τους επιμελητές της έκθεσης «Paper», Άντρο Ευσταθίου και Μαρία Κουφτερού και μίλησε μαζί τους για την αξία του χαρτιού ως υλικού δημιουργίας. Στην έκθεση συμμετέχει και ο Άγγελος Μακρίδης. **Ζωή, σελ. 8**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η φωλιά του Κούκου» από το Σατιρικό

Οι Νεοκλής Νεοκλέους, ο Βασίλης Μιχαήλ και ο Παναγιώτης Κυριάκου παίζουν στο θεατρικό «Η φωλιά του Κούκου» που ανεβαίνει από τη Κεντρική Σκηνή του Σατιρικού Θεάτρου, μιλάνε στην «Κ» για τη διαχρονικότητα της παράστασης και όχι μόνο. **Ζωή, σελ. 4**

DEFY INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Η κάρτα που σε ταξιδεύει είναι εδώ.

bankofcyprus.com.cy Τράπεζα Κύπρου

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Το τελευταίο μίλι

Μα πόσες συμπτώσεις πια; Να τερματίζουν στο Καλλιμάρμαρο οι ξαδέλφες Παλαιολόγου και ανάμεσα στους δημοσιογράφους να βρίσκεται η συμμαθήτριά τους Λιλάντα Περδικαρέα Ράπτη! Η συγκίνηση, όπως καταλαβαίνετε, ήτο τεραστία, όχι μόνο γιατί η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον και η Ευφημία Παλαιολόγου Τσαμπά κατάφεραν να διανύσουν με επιτυχία το τελευταίο μίλι του αυθεντικού Μαραθωνίου της Αθήνας, αλλά και για την αναπάντεχη συνάντηση των τριών Αρσακειάδων έπειτα από μια ολόκληρη ζωή.

Η Λιλάντα Περδικαρέα Ράπτη συνεχίζει να ασκεί το λειτούργημα της δημοσιογραφίας εκδίδοντας την «Παλαιά Αθήνα», σε πείσμα της τεχνολογίας και των οκτώ δεκαετιών που κουβαλά στους εύθραυστους ώμους της. «Θα ήτο τιμή μου εάν δίδατε συνέντευξη στην εφημερίδα», πρότεινε η παλαίμαχος δημοσιογράφος και οι ξαδέλφες Παλαιολόγου αποδέχθηκαν ασμένως την πρόσκληση.

Το ραντεβού δόθηκε στο Αθήνέε της Βουκουρεστίου, για εκείνες φυσικά παντοτινό Zonar’s της αγαθής τους νεότητας. «Τολμηρό το βρίσκω στην ηλικία μας να συμμετέχει κανείς στον Μαραθώνιο» σχολίασε η Λιλάντα, προκαλώντας την αυθόρμητη αντίδραση της Ιουλίας: «Η ηλικία δεν είναι παρά ένα νούμερο, αγαπητή μου». «Ένα μεγάλο νούμερο» ψιθύρισε η παλιά καράβανα της δημοσιογραφίας...

Για την αστική Λευκωσία, η συμμετοχή στους Μαραθωνίους είναι ό,τι ήταν η αεροβική γυμναστική της Τζέιν Φόντα στα 80s ή το personal training προ πανδημίας. «Πρώτον γυμνάζεσαι, δεύτερον αναπνέεις οξυγόνο, τρίτον γνωρίζεις κόσμο...» ξεκίνησε ν’ απαριθμεί η Ιουλία τις ευεργετικές ιδιότητες της νέας τάσης για να καταλήξει θριμβευτικά

Οι ξαδέλφες Ιουλία και Ευφημία Παλαιολόγου περπάτησαν το τελευταίο μίλι του αυθεντικού Μαραθωνίου, αναβιώνοντας το απαράμιλλο στιλ της παλιάς Αθήνας.

«...και δέκατο, εάν κάποιοι δι-κασιούνται το δάφνινο στεφάνι, αγαπητή Λιλάντα, αυτοί είμεθα εμείς, οι Μαραθωνοδρόμοι της αληθινής ζωής».

Η συνέντευξη, με τον συμβολικό πλην όμως δυσώινο τίτλο «Το τελευταίο μίλι», δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Παλαιά Αθήνα» και διαβάστηκε με ενδιαφέρον από τους σαράντα οκτώ (48) εν ζωή αναγνώστες της στο κλεινόν άστυ. «Τα εμβόλια του COVID-19 θα μας αλλοιώσουν το DNA;» έθεσε τον δάκτυλο επί τον τύπον των ήλων η ρηζικέλευθη Λιλάντα. «Αυτό διατυπώνουν οι ψεκασμένοι, αλλά χωρίς το ερωτηματικό στο τέλος. Τουτέστιν, για να αντιληφθούμε

όλοι το απόσταγμα σοφίας, κάθισε η Νέα Τάξη Πραγμάτων με επικεφαλής τον Μπιλ Γκέιτς και αποφάσισαν να πειράξουν το αδαμάντινο DNA της Θεοπίστης Θεοδούλου και των ομοίων της. Πιο γελοίο σκεπτικό πεθαίνεις» κατέληξε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, με την ξαδέλφη Ευφημία να συγκατανέυει, κουνώντας το κεφάλι της.

«Για να έλθουμε όμως και στα πολιτικά, αληθεύουν όλ’ αυτά που διαβάζουμε σε σχέση με το παρασκήνιο των προεδρικών εκλογών στη Μεγαλόνησο;» ρώτησε η Λιλάντα Περδικαρέα Ράπτη καθώς γνωρίζει από πρώτο χέρι ότι η προεδρολογία ενδιαφέρει τα μάλα και τους σαράντα οκτώ (48) εν ζωή αναγνώ-

στες της «Παλαιά Αθήνας». «Κατ’ αρχάς ο καπνός που βλέπουμε δεν είναι χωρίς φωτιά. Και η υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη στοιχειώνει την Πινδάρου και τα ονόματα των Δημητριάδη, Μαυρογιάννη, Παμπορίδη έχουν ερείσματα στον χώρο της Αριστεράς και ο Νικόλας παίζει σε δύο ταμπλό. Επί του πρακτέου όμως μηδέν από μηδέν, μηδέν. Όλα αυτά είναι σενάρια επί χάρτου και προς το παρόν δεν σημαίνουν τίποτε. Το μόνο μετρήσιμο πολιτικό μέγεθος είναι η καμπάνια του Μάριου Ηλιάδη με τα κόκκινα γυαλιά». «Πήρα κόκκινα φτερά και περνάω μια χαρά, γελάω;» ρώτησε με νόημα η Λιλάντα. «Κάπως έτσι» είπε η Ιουλία και η ξαδέλφη Έφρη επανέλαβε «Έτσι, έτσι...».

«Απευθύνομαι στη σοφία που αποκομίσατε ως Μαραθωνοδρόμοι της αληθινής ζωής: Είναι τα ριάλιτι η νέα Μεγάλη Του Γένους Σκολή;» είπε με τρεμάμενη φωνή η Λιλάντα Περδικαρέα Ράπτη, χωρίς να κρύβει τη συγκίνηση που παλλόταν μέσα της. Ήταν μια φορτισμένη στιγμή, καθώς οι γυναίκες αυτές που πέρασαν κατοχή, εμφύλιο, χούντα, εισβολή, φυσικές και οικονομικές καταστροφές, χαρές και απώλειες, παρακολουθούν με δέος ένα ολόκληρο έθνος να προσκυνά σώβρακα και φανέλες.

«Κάθε φορά λέμε αυτό είναι ο πάτος; η απύθμενη βλακεία του Big Brother, η ρηχότητα του GNTM, ο εξευτελισμός της γυναικείας αξιο-

πρέπειας στο Bachelor, για να μην επεκταθώ στα δευτερότριτα που μακιγιάρουν, στιλιζάρουν, μαγειρεύουν και ασελγούν επί της νοημοσύνης μας. Κι ύστερα συμβαίνει κάτι που μας συνεφέρει απότομα. Σαν χαστούκι, για να μας υπενθυμίσει πως δεν έχει πάτο η κατηφόρα». «Όπως;» ρώτησε δειλά η δημοσιογράφος.

«Όπως η επίσκεψη του Σάκη και της Μαριλίκας σε σχολείο της Λευκωσίας, όπου έλυσαν τις απορίες μαθητών για τις εμπειρίες τους στο Survivor! Ναι, αυτή είναι η νέα Μεγάλη Του Γένους Σκολή. Η νέα εθνική λεωφόρος, αγαπητή Λιλάντα, είναι καλυμμένη από καμένα εγκεφαλικά κύτταρα», είπε δραματικά η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, ενώ η ξαδέλφη Ευφημία υπογράμμισε του λόγου το αληθές με ένα βαθύ αναστεναγμό.

«Ας μην αναρωτιόμαστε λοιπόν πώς κατακυλίσσαμε από το άστρο της Αλικής στα λασπόνερα του σημερινού star system» συνέχισε με φόρα η Ιουλία. Αφορμή για το σχόλιο ήταν η πρεμιέρα της εκπομπής IDOLS, με παρουσιάστει τον Σάκη Ρουβά, όπου παρουσιάστηκε η μυθιστορηματική ζωή της Βουγιουκλάκη. «Εκ παραλλήλου είδαμε ανάρτηση της Κατερίνας Καινούργιου, με total pink look, σε ένα πολυτελές δωμάτιο ξενοδοχείου. “Σας στέλνω την αγάπη μου από το μελαγχολικό Παρίσι. Καλημέρα φίλοι μου... πώς είστε;”, έγραφε. Πώς να είμαστε όταν τα κουρέλια τραγουδάνε ακόμα; ήθελα να σχολιάσω από κάτω, αλλά δεν είπα τίποτε καθότι κυρία. Ποτέ δεν ξεχνώ εξαλλου, αγαπητή Λιλάντα, αυτό που είπε κάποτε ο Γούντι Άλεν: Η ζωή δεν μιμείται την τέχνη. Μιμείται την κακή τηλεόραση».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ» 21.11.1931

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ [...] Το ουσιώδες όμως σημείον είναι η κατανομή του λευκού πληθυσμού. 88% έχει γεννηθῆ εις την Αμερικὴν και μόνον 12% εις το εξωτερικόν. Μεταξὺ των λευκῶν μεταναστῶν, την πρώτην θέσιν κατέχουν οι Ιταλοί, με 1.800.000, ακολουθοῦν οι Γερμανοὶ με 1.600.000 άτομα, οι Καναδοί, οι Πολωνοί, οι Βρεττανοὶ υπήκοοι, Ρῶσοι και Σκανδιναβοὶ ἀπερχόμενοι ὅλοι εις ἓνα εκατομμύριον. Λιθουανοί, Σκῶτοι, Τσεχοσλοβάκοι και Γιουγκοσλαῖοι πυξήθησαν ἐν σκέσει πρὸς το 1920, ἐνὼ οὐ Αυστριακοί, Οὐγγροι και Ἰρλανδοὶ ἐμειώθησαν. Ὅλοι αὐτοὶ ἀποκτοῦν ὁλοέν περισσότερον τὴν ἀμερικανικὴν ἰθαγένειαν. Το 1920 εἶχον πολιτογραφηθῆ τα 49%, ἐνὼ σήμερον ἡ ἀναλογία εἶνε 59%.

ΕΝΤΟΣ ΝΟΜΟΥ: Η Εθνουσνέλευσις της Ισπανίας ἐκήρυξε τον Βασιλέα Αλφόνσον εκτὸς νόμου ως ἑνοχον εσχάτης προδοσίας. Η ιστορία αὐτῆς τῆς υποθέσεως εἶνε ἥδη γνωστή ὥστε δεν ἀξίζει τον κόπον να γραφῇ τίποτε ἄλλο διὰ το ἀπλοῦν αὐτὸ μέσον τον ὁποῖον εὐρήκεν ἡ δημοκρατικὴ Ἰσπανία διὰ να δημεύσῃ τὴν περιουσίαν του Βασιλέως τῆς. Τώρα κατὰ πόσον εἶνε «ἐντὸς νόμου», αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα.

ΔΙΑΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΧΡΕΗ: Το μέγα πρόβλημα των πολεμικῶν χρεῶν και ἐπανορθώσεων, το ὁποῖον ἀπασχολεῖ τον κόσμον ἐπὶ 13 ἔτη, εἰσῆλθεν ἥδη εις νέαν φάσιν κατόπιν των Γαλλοαμερικανικῶν συνομιλιῶν τῆς Ουασισγκτόν. Τόσον ο Πρόεδρος Χούβερ, ὅσον και ο Γάλλος πρῶθυπουργός κ. Λαβῆλ, συμφωνήσαν ἐπὶ του ὅτι «πιθανόν να κατασταθῇ αναγκαῖος νέος διακανονισμός των χρεῶν και των ἐπανορθώσεων διὰ τὴν περίοδον τῆς οικονομικῆς κρίσεως». Συνεφώνησαν ἐπίσης ὅτι ο διακανονισμός αὐτός πρέπει να γίνῃ πρὸ του προσεχοῦς ἰουνίου, ὁπότε λήγει το χρεωστάσιον, και ὅτι «τὴν πρωτοβουλίαν ἐν προκειμένῳ θα ἀναλάβουν ἐγκαίρως αι κυρίως ενδιαφερόμεναι Ευρωπαϊκαὶ Δυνάμεις».

Ανθεὶ ἢ Ανθοῦσπ

Εἶπαμε ὅτι τα καλὰ θα λέγονται και δις και τρις και ὅσες φορές χρειαστεῖ. Τὴν περασμένη Πέμπτη, λοιπόν, σε κοινὴ συνέντευξή Τύπου που παραχώρησε το υφυπουργεῖο Πρόνοιας, ἡ Αστυνομία Κύπρου και το Συμβούλιο Φωνῶν παρουσιάστηκε το πρόγραμμα CAN MDS II, το ὁποῖο εἶναι ἓνα σύστημα καταγραφῆς περιστατικῶν και διασύνδεσης των υπηρεσιῶν, οὕτως ὥστε να μὴν ἀφήνονται να χάνονται περιστάτικὰ στα ὁποῖα χρειάζονται πολυθεματικὴ παρέμβαση. Η υφυπουργός κα Ανθοῦσπ και ἡ πρόεδρος τῆς «Φωνῆς» κα Παπαδοπούλου χωρὶς μα και μου, βρίσκοντας εὐήκοα ὡτα στην Αστυνομία το φέρνουν στην Κύπρο πιλοτικὰ, γιατί πολὺ ἀπλὰ ἔπρεπε. Ἀν’ ὅτι μαθαίνω μάλιστα το ἐν λόγω πρόγραμμα τυγχάνει και ἀποδοχῆς ἀπὸ μεγάλη μερίδα ψυχολόγων των ΥΚΕ και ὄχι μόνο. Τελικὰ, ἡ κα Ανθοῦσπ δεν καταλαβαίνει τίποτα, μπάνει μπροστὰ και κάνει πράγματα ουσιαστικά! Φυσικά, δεν θα ἴταν σωστὸ να μὴ δώσουμε και τα εὐσημα στην κα Παπαδοπούλου για τὴν ἀέναν δουλειὰ τῆς, ἀλλὰ και στην κα Αἰμιλιανίδου, τὴν υπουργὸ Εργασίας, γιατί στέκεται ἀρωγὸς σε στιδήποτε τῆς ἐξηγηθεῖ ὅτι εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας. Ναι, ὑπάρχει και αὐτὴ ἡ ὅψη στα δημόσια πράγματα, ὑπάρχουν και αὐτοὶ οὐ ἄνθρωποι.

Χορηγίες δεν δίδωμεν!

Ἐκοψε τὴ χορηγία ἡ Κυπριακὴ Ὀλυμπιακὴ Επιτροπὴ (ΚΟΕ) ἀπὸ ἀθλητῆς ἐκτοπίσματος, ὅπως ἡ Ελένη Ἀρτυματά, ο Ἀπόστολος Παρέλλης, ο Μίλαν Τραϊκόβιτς, ο Γιώργος

Λάθος, μεγάλο λάθος ἀπὸ πλευρὰς τῆς ΚΟΕ και του προέδρου τῆς Γιώργου Χρυσοστόμου και θα πρέπει να βρουν τρόπους θεραπείας του προβλήματος που δημιούργησαν.

Αχιλλέως και Μάριος Γεωργίου. Η δε ἀπάντηση του προέδρου τῆς ΚΟΕ Γιώργου Χρυσοστόμου προσωπικὰ δεν με πείθει, ὅπως και ἄλλους πολλούς. Τὶ πάει να πει «ἔπρεπε να ἐντοπίσουμε ἀθλητῆς που ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη», δηλαδή οὐ παραπάνω ἔχουν τόσα πολλὰ και δεν ἔχουν ἀνάγκη; Ἀλλὰ ἄντε να δεχθῶ ὅτι ἔχουν χορηγίες, πού εἶναι ο σεβασμός τῆς Πολιτείας σε αὐτούς τους ἀθλητῆς που ἰδρῶσαν τὴ φανέλα και το σορτσάκι τους και ἔκαναν υπερήφανη τὴν Κύπρο; Λάθος, μεγάλο λάθος ἀπὸ πλευρὰς τῆς ΚΟΕ και του προέδρου τῆς Γιώργου Χρυσοστόμου και θα πρέπει να βρουν τρόπους θεραπείας του προβλήματος που δημιούργησαν. Ἀς σκεφτοῦν τουλάχιστον οὐ φωστήρες

που το ἀποφάσισαν τὰ φλας και τὰ ἰσταντανέ με τους ἀθλητῆς, μετὰ ἀπὸ κάθε ἐπιτυχία τους. Δεν εἶναι σοβαρὰ πράγματα αὐτὰ.

Μακριὰ ἀπὸ ῥας ὅτι ὅπου θέλει ας εἶναι

Η κα Ἀταλίδου, βουλευτρία του Κινήματος Οικολόγων – Συνεργασία Πολιτῶν, τὰ εἶπε ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια προχθές στην Ολομέλεια: «Ἀντὶ να δώσουμε ὄραμα στον κόσμο, τον ἔχουμε κάνει να φοβάται και τὴ σκιά του», τόνισε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συζήτησης για τον συμπληρωματικὸ προϋπολογισμό στην Ολομέλεια τῆς Βουλῆς. Με τον βουλευτὴ του ΕΛΑΜ, που δυστυχῶς εἶναι κόμμα, να λέει ὅτι δεν ὑπάρχει γειτονιά και Κύπριος που δεν ἔχει πρόβλημα.

Εγὼ πάντως στὴ δική μου δεν ἔχω, και μὲνν και σε κεντρικὴ γειτονιά, ὄχι αστεία, ἀλλὰ οὔτε και ἓνας ἄλλος φίλος μου που μὲνει στὴν παλιά πόλη ἔχει πρόβλημα, ἄρα εἶμαστε δύο γειτονιές που δεν ἔχουμε πρόβλημα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Αστυνομία προχώρησε σε συντονισμένη ἐπιχείρηση στὴν παλιά πόλη τῆς Λευκωσίας, βρίσκοντας ἐπτά άτομα να διαμένουν παράνομα στὴ χώρα! Ἐπιτυχία, ὄχι, ἐπιτυχία. Στὰ σοβαρὰ τώρα, το μεταναστευτικὸ δεν λύνεται οὔτε με ρατσιστικὲς ἐξάρσεις, οὔτε με ἐπιχειρήσεις σκούπα. Χρειάζεται σχέδιο και ἐφαρμογὴ καλῶν πρακτικῶν ἄλλων χωρῶν. Δεν εἶναι το πρόβλημα οὔτε ἡ παλιά πόλη τῆς Λευκωσίας, οὔτε οὐ φτωχοδιάβολοι των πόλεων.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

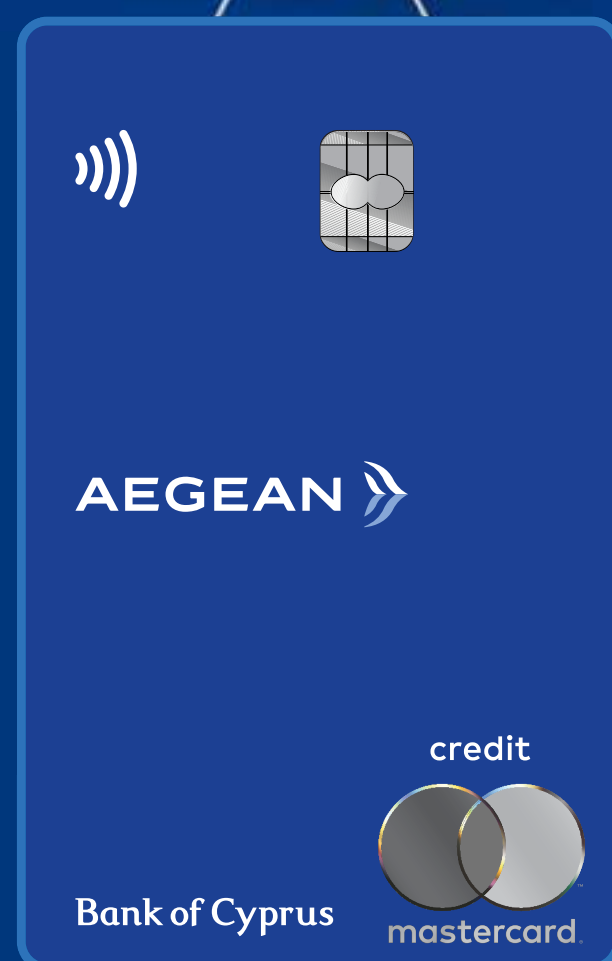
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η κάρτα ΠΟΥ ΣΕ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ.

Τώρα, κάνοντας τις καθημερινές σου αγορές με την **AEGEAN Mastercard** από την Τράπεζα Κύπρου, **συγκεντρώνεις μίλια** για ταξίδια και απολαμβάνεις μοναδικά προνόμια.

Απόκτησε την κάρτα που σε ταξιδεύει μέχρι 31/12, **επωφελήσου δωρεάν συνδρομής** για 6 μήνες και ξεκίνα τα ταξίδια.

«Λίστα επιλογών» με χρώμα Κυπριακού

Η Ε.Ε. παρέχει χρόνο και κίνητρα για επανέναρξη των συνομιλιών

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Χρόνο και κίνητρα παρέχει η Ε.Ε. στο πλαίσιο της «λίστας επιλογών» ενδεχόμενων μέτρων κατά της Τουρκίας για το Βαρώσι, επιχειρώντας σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» να διασυνδέσει το ζήτημα με τη διαδικασία επανέναρξης συνομιλιών, για συνολική διευθέτηση του Κυπριακού. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι υπήρξε ήδη διαβούλευση μεταξύ εκπροσώπων της Ε.Ε. και του ΟΗΕ γύρω από το θέμα αυτό και στα υψηλότερα δώματα των Βρυξελλών, όπως και στο Βερολίνο, επικρατεί η άποψη ότι «η λίστα επιλογών δεν πρέπει να προκαλέσει επιπλοκές στις προσπάθειες λύσης του Κυπριακού, αλλά αντίθετα να λειτουργήσει υποβοηθητικά»...Με βάση αυτή την πολιτική προσέγγιση, γίνεται κατανοητό ότι η «λίστα επιλογών» θα συνοδεύεται και από αναφορές που θα ενθαρρύνουν τις προσπάθειες για λύση του Κυπριακού. Συνεπώς, τα όποια ενδεχόμενα μέτρα τεθούν προς συζήτηση, θα τελούν υπό την αίρεση εξελίξεων στο Κυπριακό και ως εκ τούτου, όπως μας λέχθηκε, ζητήθηκε η συμβολή επισήμων του ΟΗΕ στην ετοιμασία της λίστας επιλογών, καθώς αυτό «κρίθηκε ουσιαστικής σημασίας»... Οι ίδιες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι για τον ίδιο ακριβώς λόγο, «της μεγάλης εικόνας λύσης του Κυπριακού», η λίστα επιλογών της Ε.Ε. θα κινείται στη λογική «πολιτικών μέτρων» και σε καμιά περίπτωση δεν θα περιλαμβάνει στοχευμένα ή/και τομεακά μέτρα, αλλά αξιωματικών της. Άλλωστε, κοινοτικός επίσημος εξήγησε ότι τα όποια ενδεχόμενα μέτρα τεθούν στη «λίστα επιλογών» θα πρέπει να είναι σε θέση να γίνουν αποδεκτά από τα 27 κράτη-μέλη και να μην εγερθεί ζήτημα απόρριψής τους. Έχοντας αυτό υπόψη, καθώς και την άρνηση του Βερολίνου να συγκατατεθεί σε «ουσιαστικές συζητήσεις» κατά της Τουρκίας και του καθεστώτος της, γίνεται κατανοητό ότι η εξίσωση που θα παρουσιαστεί θα έχει αφενός χρώμα Κυπριακού, διασυνδέοντας το ζήτημα με τις

εξελίξεις σε περίπτωση προόδου/επανέναρξης των διαπραγματεύσεων υπό τον ΟΗΕ, ενώ αφετέρου θα περιλαμβάνει ένα πλαίσιο μέτρων, τα οποία θα είναι ανεκτά και δεν θα θέτουν σε κίνδυνο τις σχέσεις Ε.Ε.-Τουρκίας. Στην ίδια ακριβώς κατεύθυνση με το Βερολίνο, βρίσκεται και η Μαδρίτη, υπό τον Πέδρο Σάντσεθ, ο οποίος πήρε το μισό υπουργικό του συμβούλιο, επισκέφθηκε την Άγκυρα και συμφώνησε με τον Ερντογάν για ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας των δύο χωρών, η οποία σφραγίστηκε με την εξαγγελία συμπαραγωγής ενός μεγάλου αεροπλανοφόρου, πέραν του αμφίβιου επιθετικού πλοίου που ήδη παρήγαγε από κοινού η Τουρκία και η Ισπανία. Η νέα τουρκο-ισπανική αμυντική συμφωνία, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη διαμόρφωση των συσχετισμών εντός της Ε.Ε., οι οποίοι εκ των πραγμάτων επηρεάζουν και τις κυπριακές επιδιώξεις, καθώς θεωρείται δεδομένο ότι η Μαδρίτη δεν πρόκειται να πει ναι σε οποιαδήποτε μέτρα οικονομικού χαρακτήρα εις βάρος της Άγκυρας.

Σε ρηκά νερά

Υπό το φως των πιο πάνω, η υπό συζήτηση «λίστα επιλογών», που από κοινού διαμορφώνουν η ΕΥΕΔ και η Ε.Ε. και επιχειρεί να εξασφαλίσει το πράσινο φως των 27 κρατών-μελών, κινείται επί του παρόντος σε «ρηκά νερά». Κάποιες σκέψεις, που δεν έχουν πάντως αποτυπωθεί στο χαρτί, παραπέμπουν σε πολιτικά μέτρα που θα μπορούσαν να κινηθούν σε τρεις πυλώνες: (1) Πάγωμα κάποιων στοιχείων της «θετικής ατζέντας» που επιχειρείται να δοθεί από την Ε.Ε. προς την Τουρκία. Σημειώνεται ωστόσο ότι για να αποκτήσει ουσιαστικό νόημα το εν λόγω ενδεχόμενο μέτρο, θα πρέπει να περιλαμβάνει και το τυπικό/επίσημο πάγωμα της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας. Προκειμένου η Λευκωσία να εξασφαλίσει ένα ισχυρό πολιτικό κέρδος προς αξιοποίηση και η Άγκυρα να καταγράψει μια

Ο λόγος για τον οποίο η λίστα δεν υποβλήθηκε επισήμως στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις 15 Νοεμβρίου και παραπέμφθηκε τον Δεκέμβριο είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την πρόθεση των Βρυξελλών και του ΟΗΕ να διασυνδέσουν το ζήτημα με το Κυπριακό.

Η λίστα επιλογών της Ε.Ε. θα κινείται στη λογική «πολιτικών μέτρων» και σε καμιά περίπτωση δεν θα περιλαμβάνει στοχευμένα ή/και τομεακά μέτρα, εναντίον της ίδιας της Τουρκίας ή/και αξιωματικών της.

Εξίσου ισχυρή οικονομική απόλεια. Υπευθυμίζεται ότι το καθεστώς Ερντογάν επενδύει στην αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, θεωρώντας ότι μια τέτοια εξέλιξη, θα εκτινάξει τον ευρωτουρκικό όγκο εμπορικών συναλλαγών από 140 δις εκατομμύρια, σε 320 δις εκατομμύρια ευρώ, ετησίως. Αριθμούς που επιβεβαιώνουν και χείλη κοινοτικών επισήμων. Εάν ωστόσο η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης δεν περιληφθεί ως ένα από τα στοιχεία της λίστας επιλογών που θα μπουν στο ψυγείο, τότε η Λευκωσία θα απολέσει τον μοναδικό μοχλό πίεσης που έστω και θεωρητικά διαθέτει έναντι της Άγκυρας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο. (2) Διατήρηση του παγώματος παροχής δανειοδοτήσεων της Τουρκίας σε συγκεκριμένους τομείς από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Σημειώνεται ότι η απόφαση αυτή επαφίεται αποκλειστικά στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και ότι η παρέμβαση της Ε.Ε. στο πεδίο αυτό, εξαντλείται σε μια απλή έκκληση. (3) Διατήρηση του παγώματος των προενταξιακών κονδυλίων που παρέχει η Ε.Ε. προς την Τουρκία. Σημειώνεται ότι τα προενταξιακά κονδύλια που παρέχονται προς την Άγκυρα έχουν ήδη μνησθεί στο μίνιμουμ και παρέχονται μόνο για τη στήριξη της κοινωνίας πολιτών.

Τα όποια πολιτικά μέτρα επιχειρηθεί τελικά να τοποθετηθούν στη «λίστα επιλογών», «κατόπιν παρασκηνιακών συζητήσεων και με σεβασμό στη διαφορετικότητα των θέσεων των κρατών-μελών», αναμένεται να τεθούν ενώπιον της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων COREPER, προς συζήτηση με στόχο τη λήψη απόφασης, εάν βεβαίως οι «27» ομοφωνήσουν. Πληροφορίες δε αναφέρουν ότι ο λόγος για τον οποίο η λίστα δεν υποβλήθηκε επισήμως στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις 15 Νοεμβρίου (αν και αυτή ήταν η δέσμευση, έγινε μόνο προφορική ενημέρωση από τον Γιοσέπ Μπορέλ, διαβεβαίωσε τη συνδεδεμένη με την πρόθεση των Βρυξελλών και του Βερολίνου –σε συνεννόηση με επισήμους του ΟΗΕ– να διασυνδέσουν το ζήτημα με το Κυπριακό και να παράσχουν χρόνο, προκειμένου να δημιουργηθούν προοπτικές επανέναρξης της διαδικασίας των συνομιλιών. Αυτός είναι προφανές και ο στόχος της παραπομπής του ζητήματος στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων COREPER προς συζήτηση, «μόλις η λίστα επιλογών θεωρηθεί και επίσημα ολοκληρωμένη για να τεθεί ενώπιον των 27 κρατών-μελών. Ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ε.Ε., Γιοσέπ Μπορέλ, διαβεβαίωσε τη Λευκωσία τόσο εντός αιθουσας, όσο και στη συνέντευξη Τύπου που ακολούθησε τη συνεδρία του ΣΕΥ στις 15 Νοεμβρίου, ότι η λίστα επιλογών θα τεθεί ενώπιον των κρατών-μελών μόλις είναι ολοκληρωμένη, ενώ στη συνέχεια αναπόκειται στη Σλοβενική Προεδρία να ορίσει την έναρξη των συζητήσεων στην COREPER, κάτι που σύμφωνα με επίσημη ενημέρωση, αναμένεται να γίνει άμεσα, χωρίς βεβαίως αυτό να προδικάζει το αποτέλεσμα και την προοπτική ομόφωνης απόφασης των «27».

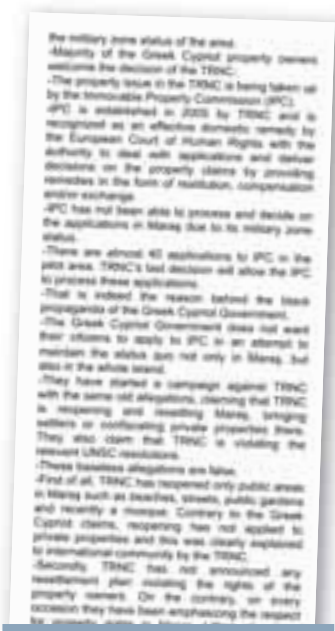
Τουρκία και Κατεχόμενα δεν κάνουν πίσω στο Βαρώσι

Επιχείριση αναχαίτισης των προσπάθειών επιβολής ευρωπαϊκών μέτρων κατά της Τουρκίας για το Βαρώσι εκδηλώνουν από κοινού Άγκυρα και ψευδοκράτος. Η «Κ» εξασφάλισε έγγραφο του ψευδοκράτους, το οποίο ετοιμάστηκε από το υπουργείο Εξωτερικών της Τουρκίας και στάλθηκε προς την Ε.Ε., με στόχο την αναχαίτιση των προσπαθειών της Λευκωσίας για επιβολή μέτρων κατά της Άγκυρας. Το έγγραφο συνολικής έκτασης τριών σελίδων (βλέπε φωτοτυπία), καθιστά πάντως σαφές ότι η Άγκυρα και το ψευδοκράτος θα προχωρήσουν στους σχεδιασμούς τους, διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι «έργα υποδομής, περιβαλλοντικά και εξωραϊσμού βρίσκονται σε εξέλιξη στο Βαρώσι και τα μέτρα που λήφθηκαν από την «ΤΑΒΚ» θα συνεχίσουν να σέβονται τα περιουσιακά δικαιώματα και να ευθυγραμμίζονται με το διεθνές δίκαιο».

Το τουρκικό έγγραφο, επιχειρώντας εμφανώς να αποπροσανατολίσει, διατυπώνει επίσης τη θέση ότι ο στόχος του πιλοτικού ανοίγματος τμήματος της περικλειστής Αμμοχώστου είναι να τύχει διαχείρισης το περιουσιακό ζήτημα, κάτι που όπως επισημαίνει δεν ήταν δυνατόν μέχρι τώρα, λόγω του στρατιωτικού καθεστώτος της περιοχής. Το έγγραφο της Άγκυρας και του ψευδοκράτους, διατυπώνει ακόμη τον ισχυρισμό ότι «η πλειοψηφία των Ελλήνοκυπρίων ιδιοκτητών χαίρετιςαν την απόφαση της 'ΤΑΒΚ', για πιλοτικό άνοιγμα τμήματος του Βαρωσιού, ενώ παράλληλα υποστηρίζει ότι εκκρεμούν ήδη «40 περίπου αιτήσεις» Ελλήνοκυπρίων ενώπιον της «επιτροπής ακίνητης ιδιοκτησίας», οι οποίες πρέπει να μπορούν να τύχουν εξέτασης...

Το τουρκικό έγγραφο κρεώνει στην ελληνοκυπριακή πλευρά «μαύρη προπαγάνδα», υποστηρίζοντας ότι επιθυμεί να αποτρέψει τους Ελλήνοκυπρίους ιδιοκτήτες να προσφύγουν στην «επιτροπή ακίνητης ιδιοκτησίας», «σε μια προσπάθεια να διατηρήσει το στάτους κβο όχι μόνο στο Βαρώσι, αλλά σε όλο το νησί».

Επιχειρεί παράλληλα να ανατρέψει το αναντίλεκτο γεγονός ότι το άνοιγμα των Βαρωσιών συνοψίζεται σε παραβίαση των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, υποστηρίζοντας χαρακτηριστικά ότι «αυτοί οι αβάσιμοι ισχυρισμοί είναι ψεύτικοι». Στο πλαίσιο αυτό, η Άγκυρα και το ψευδοκράτος ισχυρίζονται ότι το πιλοτικό άνοιγμα του Βαρωσιού αφορά αποκλειστικά δημόσιους

Το τουρκικό έγγραφο κρεώνει στην ε/κ πλευρά «μαύρη προπαγάνδα», υποστηρίζοντας ότι επιθυμεί να αποτρέψει τους Ελλήνοκυπρίους ιδιοκτήτες να προσφύγουν στην «επιτροπή ακίνητης ιδιοκτησίας», «σε μια προσπάθεια να διατηρήσει το στάτους κβο όχι μόνο στο Βαρώσι, αλλά σε όλο το νησί».

Αποκαλύπτουμε τουρκικό έγγραφο προς την Ε.Ε. – Διαβεβαιώσεις με στόχο να φρενάρουν την επιβολή μέτρων.

χώρους και «δεν έχει εξαγγελθεί οποιοδήποτε σχέδιο επανεγκατάστασης που να παραβιάζει τα δικαιώματα ιδιοκτητών». Προσθέτει δε ότι «η άρση του στρατιωτικού καθεστώτος δεν σημαίνει επανεγκατάσταση», αλλά όπως ισχυρίζεται, «είναι ένα βήμα για προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων» και οι κινήσεις της «ΤΑΒΚ» είναι ευθυγραμμισμένες με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας».

Σύμφωνα με το τουρκικό έγγραφο, «η 'ΤΑΒΚ' αντικρίζει το άνοιγμα του Βαρωσιού ως μια «ανθρωπιστική κίνηση», η οποία θα είναι οικονομικά επωφέλης στους 'λαούς' τόσο των Τουρκοκυπρίων, όσο και των Ελλήνοκυπρίων». Κατηγορεί δε την ελληνοκυπριακή πλευρά ότι έχει επιδοθεί σε καμπάνια κατά της «ΤΑΒΚ» χρησιμοποιώντας ανυπόστατους δήθεν ισχυρισμούς, για κινήσεις εποικισμού της περικλειστής Αμμοχώστου και για υπαγωγή περιουσιών Ελλήνοκυπρίων προσφύγων.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Ευρωπαϊκή ενεργειακή κρίση: Από τη γεωπολιτική στα γεωοικονομικά;

Τους τελευταίους μήνες τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ευρώπη έχουμε γίνει μάρτυρες μιας ραγδαίας ανόδου των τιμών. Ένας από τους κυριότερους λόγους αυτής της πληθωριστικής τάσης είναι και η αύξηση στις τιμές του πετρελαίου αλλά και του φυσικού αερίου. Χαρακτηριστικό είναι πως τον Μάρτιο του 2021 η μέση τιμή εισαγωγής φυσικού αερίου στην Ε.Ε. βρισκόταν στα \$6.127 ανά mmbtu (million metric British Thermal Unit) ενώ η τιμή έχει ανέλθει στα \$31,05 για τον μήνα Οκτώβριο. Αρκετοί αναλυτές έχουν καταπονήσει τη Ρωσία, το σημαντικότερο πάροχο φυσικού αερίου προς την Ε.Ε., ότι ευθύνεται για αυτή την άνοδο των τιμών. Το επιχείρημα είναι πως η Ρωσία χρησιμοποιεί το φυσικό αέριο για να πιέσει την Ε.Ε. και τις γερμανικές αρχές να αδειοδοτήσουν τον Nord Stream 2, τον δεύτερο αγωγό που θα μεταφέρει φυσικό αέριο από τη Ρωσία προς τη Γερμανία μέσω της Βαλτικής. Η αδειοδότηση του αγωγού

έχει αποδειχτεί μια περίπλοκη υπόθεση, καθώς πέρα από τη γραφειοκρατία μια σειρά κρατών εντός και εκτός της Ε.Ε. όπως οι ΗΠΑ, η Πολωνία όσο και η Ουκρανία έχουν εναντιωθεί στη λειτουργία του. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ουκρανία θα χάσει σημαντικά έσοδα από τις χρεώσεις μεταφοράς για τη παροχή ρωσικού φυσικού αερίου από τους αγωγούς που περνούν από το έδαφος της εάν ο Nord Stream 2 λειτουργήσει.

Το επιχείρημα αυτό δίνει για ακόμη μία φορά άνοδο στο ερώτημα κατά πόσο η γεωπολιτική έχει αντικατασταθεί από τα γεωοικονομικά. Αμφότερες οι δύο μέθοδοι ανταγωνισμού στόχο έχουν την προώθηση του εθνικού συμφέροντος και στις αρχικές τους έννοιες επιπεριέχουν το στοιχείο της γεωγραφικής ανάλυσης. Η διαφορά έγκειται στο ότι η γεωπολιτική αφορά τη χρήση στρατιωτικών μεθόδων όπως την επίδειξη στρατιωτικής ισχύος, τη σύναψη συμμαχιών ή τον πόλεμο. Τα γεωοικονομικά,

από την άλλη, χρησιμοποιούν οικονομικά μέσα όπως είναι οι κυρώσεις, η οικονομική ενίσχυση άλλων κρατών μέσω δανεισμού και την κατασκευή έργων υποδομής, όπως αγωγοί ενέργειας ή σιδηρόδρομοι μεταξύ άλλων.

Το επιχείρημα, εν ολίγοις, υποστηρίζει ότι στην εποχή όπου ο καπιταλισμός έχει επικρατήσει παγκόσμια και η διασυνδεδεσιμότητα μεταξύ των οικονομιών αυξάνεται ραγδαία, οι οικονομικές μέθοδοι ανταγωνισμού σταδιακά θα υπερκεράσουν τις στρατιωτικές. Εν αντιθέσει, με τα όσα υποστήριζαν φιλελεύθεροι θεωρητικοί από τον Καντ μέχρι τον Φουκουγιάμα η οικονομική διασυνδεδεσιμότητα αποτελεί δίκοπο μαχαίρι. Δεν έχουν όλα τα κράτη τους ίδιους πόρους και τις ίδιες οικονομίες. Οι διασυνδεδεσιμότητες μεταξύ τους είναι ασύμμετρες στις πλείστες περιπτώσεις και μπορούν να εργαλειοποιηθούν για προώθηση πολιτικών στόχων.

Παραδείγματος χάριν, η Ρωσία

διαθέτει τη δυνατότητα μέσω των πηγών ενέργειάς της και της Gazprom, της κρατικής εταιρείας φυσικού αερίου που δεν υπακούει κατ' ανάγκην στις προταγές της αγοράς, να πιέσει την Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της να προωθήσουν τα συμφέροντά της. Το πετυχαίνει αυτό είτε αυξάνοντας τις τιμές πώλησης, μειώνοντας την παροχή φυσικού αερίου ή πουλώντας φυσικό αέριο σε διαφορετικές τιμές από χώρα σε χώρα. Το τελευταίο σημείο είναι καιρό, καθώς όπως διαφάνηκε και στο παρελθόν η Gazprom κατά διαστήματα τιμολογούσε χώρες στις βραχυπρόθεσμες (spot) αγορές με το κατά πόσον η χώρα αγοράστας συμμορφωνόταν με τα θέλω της Μόσχας.

Τώρα, στα της τωρινής κρίσης η εικόνα είναι σαφώς πιο περίπλοκη, αλλά η Μόσχα φαίνεται πως χρησιμοποιεί το γεωοικονομικό της όπλο. Η μια πτυχή είναι όντως ο Nordstream 2 και η αδειοδότησή του, η οποία όμως δεν φαίνεται να είναι ορατή στο άμεσο μέλλον, κα-

θώς η γερμανική ρυθμιστική αρχή για θέματα ενέργειας ανέστειλε τη διαδικασία έως ότου η Gazprom δημιουργήσει εταιρεία στη Γερμανία που θα διαχειρίζεται το γερμανικό κομμάτι του αγωγού.

Η άλλη πτυχή όμως που είναι εξίσου σημαντική και δεν έχει λάβει την απαιτούμενη προσοχή είναι το ζήτημα των συμβολαίων παροχής φυσικού αερίου. Η Μόσχα τηρεί μέχρι στιγμής τις υποχρεώσεις των μακροχρόνιων συμβολαίων που έχει συνάψει για παροχή φυσικού αερίου προς την Ε.Ε. Τα συμβόλαια αυτά, τα οποία έχουν διάρκεια από 10 μέχρι 25 χρόνια, αντιστοιχούν περίπου στο 80% για τις πωλήσεις της Gazprom προς την Ευρώπη για το 2020. Ταυτοχρόνως, όμως έχει μειώσει την παροχή φυσικού αερίου μέσω των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων αγορών παρά το ότι θα μπορούσε να αυξήσει την παροχή της κατά 15% τουλάχιστον. Αυτό αποτελεί ένα μήνυμα προς αρκετά κράτη μέλη της Ε.Ε., τα οποία απο-

φάρισαν τη μείωση κατά 30% της χρήσης μακροχρόνιων συμβολαίων για αγορά ρωσικού φυσικού αερίου μέχρι το 2030. Ουσιαστικά, η Μόσχα στέλνει το μήνυμα πως η μόνη αξιόπιστη οδός παροχής φυσικού αερίου για την Ε.Ε. είναι τα μακροχρόνια συμβόλαια, τα οποία παρατείνουν την εξάρτηση της Ε.Ε. από τη Μόσχα.

Το πιο πάνω κεφάλαιο της παρούσας κρίσης σίγουρα δεν έχει τελειώσει. Τέλος, με βάση την πολιτική και στρατηγική της Ε.Ε. για μηδενικές εκπομπές άνθρακα μέχρι το 2050, το φυσικό αέριο έχει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο ως μεσοπρόθεσμη πηγή ενέργειας. Ως εκ τούτου, η ενεργειακή απεξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό φυσικό αέριο δεν αποτελεί επιλογή στο άμεσο μέλλον.

Ο κ. Αλέξανδρος Ζαχαριάδης είναι υποψήφιος διδάκτωρ στο τμήμα Διεθνών Σχέσεων του London School of Economics και Επικεφαλής Ερευνών του 89 Initiative.

Μετρώντας το καλάθι της Κύπρου στην Ε.Ε.

Τι σηματοδοτεί και τι δεν σηματοδοτεί για τα ευρωπαϊκά η διαβαθμισμένη έκθεση της Κομισιόν για τα Κατεχόμενα

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τη προοπτική να ενεργοποιηθεί την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέναντι σε όσα συμβαίνουν στα Κατεχόμενα τα τελευταία πέντε χρόνια, με αποκορύφωμα τον μονομερή αποκατακτηρισμό της περικλειστης πόλης των Βαρωσίων, φέρει η πρόσφατη διαβαθμισμένη έκθεση των υπηρεσιών πληροφοριών της Κομισιόν την οποία έχουν στα χέρια τους όλα τα κράτη μέλη και απασχόλησε τη συζήτηση των Υπουργών Εξωτερικών της Ε.Ε. τη Δευτέρα, και σημαντικά σημεία της οποίας βρίσκονται σε γνώση και της «Κ».

Σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, στην έκθεση περιέχονται συγκεκριμένες αναφορές για το πώς Τούρκοι ανώτεροι αξιωματικοί ασκούν εποπτικό ρόλο στους σχεδιασμούς Τουρκοκύπριων πολιτικών και άλλων παραγόντων αναφορικά με το Βαρώσι, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο η Τουρκία ενισχύει την επιρροή της στα Κατεχόμενα αλλάζοντας τις ισορροπίες και τη βιωσιμότητα της όποιας διευθέτησης.Ταυτόχρονα, όμως, όπως καταγράφεται και στο προσχέδιο της Στρατηγικής Πυξίδας της Ε.Ε., μέρος της οποίας διάβασε η «Κ», οι σχέσεις Ε.Ε. - Τουρκίας θεωρούνται για τις Βρυξέλλες τομέας όπου είναι προτιμότερη η συνεργασία από ό,τι η σύγκρουση.Την ίδια στιγμή η ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από τη Γαλλία τον Ιανουάριο, ταυτόχρονα με τις προεδρικές εκλογές στη χώρα, σηματοδοτεί μια περίοδο κατά την οποία το Παρίσι θα πρέπει να ισορροπήσει πολύ πιο προσεκτικά τα μηνύματα και τις επιδιώξεις του σε σχέση με την Τουρκία από ό,τι στο παρελθόν. Με άλλα λόγια, όσο και να επιδιώκεται μια αυστηρή στάση των Βρυξελλών κατά της Τουρκίας, οι Βρυξέλλες, όπως αντιλαμβάνεται η «Κ», αυτό που θα προτιμούσαν θα ήταν εποικοδομητικές ιδέες από την

πλευρά της Λευκωσίας και αναζήτηση δρόμων και πρωτοβουλιών προς διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό και αποφυγή κλιμακώσεων της κατάστασης, παρά συνεχείς εκκλήσεις για κυρώσεις.

Επιπτώσεις στασιμότητας

Η κυπριακή κυβέρνηση έχει κάθε λόγο να τονίζει παρασκηνιακά τη σημασία της έκθεσης αυτής και να καλλιεργεί προσδοκίες για μια πιο αυστηρή στάση από πλευράς Βρυξελλών για τη συμπεριφορά της Τουρκίας έναντι της Κύπρου. Ταυτόχρονα, όμως, η έκθεση καταγράφει τη συμπεριφορά της Τουρκίας σε μια περίοδο απραξίας και στασιμότητας στο Κυπριακό, η οποία μπορεί να μην αποτελεί αποκλειστική ευθύνη της κυβέρνησης κατά την περίοδο Τατάρ, της χρεώμεται όμως απόλυτα την περίοδο κατά την οποία ο Μουσταφά Ακιντζί ζητούσε συνέχιση των διαπραγματεύσεων από εκεί που έμειναν, δηλαδή από το Πλαίσιο Γκντερές.

Ένα από τα συμπεράσματα της έκθεσης, σύμφωνα με τα όσα πλη-

Εποικοδομητική και θετική σχέση Ε.Ε. - Τουρκίας και αποκλιμάκωση των εντάσεων προκρίνει το προσχέδιο της Στρατηγικής Πυξίδας.

ροφορείται η «Κ», είναι και η πολλαπλών επιπέδων προσπάθεια της Τουρκίας να βάλει σε γερές βάσεις τον έλεγχο της τ/κ κοινότητας με τη χρήση ενός συνδυασμού εργαλείων και μιας συντονισμένης - υβριδικής - προσέγγισης. Αυτή είναι άλλωστε και η σωστή χρήση του όρου «υβριδικό» στη σημερινή πολιτική επιστήμη: μια ολιστική χρήση όλων των εργαλείων απέναντι σε έναν αντίπαλο ή ανταγωνιστή με συντονισμένα και προσχεδιασμένο

Η ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από τη Γαλλία τον Ιανουάριο σηματοδοτεί μια περίοδο, κατά την οποία το Παρίσι θα πρέπει να ισορροπήσει πολύ πιο προσεκτικά τα μηνύματα και τις επιδιώξεις του σε σχέση με την Τουρκία από ό,τι στο παρελθόν.

τρόπο. Δεν είναι δηλαδή μια λέξη που χρησιμοποιούμε κατά το δοκούν για το μεταναστευτικό επειδή είναι της μόδας αυτή την περίοδο.

Η έκθεση και το έγγραφο

Πέρα από τη θεωρία, το πρακτικό ερώτημα είναι κατά πόσον οι διαπιστώσεις αυτές από την πλευρά των υπηρεσιών της Κομισιόν θα μεταφραστούν στις πολιτικές κυρώσεις τις οποίες επιδιώκει η Λευκωσία. Η προσέγγιση της κυπριακής διπλωματίας αυτή τη στιγμή είναι

πως ακόμα ένας γύρος στοχευμένων κυρώσεων σε πρόσωπα και εταιρείες δεν θα έφερνε αποτελέσματα, και για αυτό τα επιχειρήματα που κατατίθενται εν όψει της σύνταξης του «έγγραφου επιλογών» της Ε.Ε. είναι ότι χρειάζεται πάγωμα έστω μέρους της θετικής ατζέντας των σχέσεων Τουρκίας - Ε.Ε. ή πάγωμα χρηματοδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.Το κατά πόσο το καλάθι, το οποίο φέρει μαζί της η κυπριακή πλευρά είναι μεγάλο θα διαφανεί τις επόμενες

εβδομάδες, όταν και εφόσον η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης καταθέσει το προσχέδιο του εγγράφου στους πρέσβεις της Ε.Ε., ώστε να αρχίσει να συζητείται η σύνταξη του εγγράφου επιλογών σε επίπεδο COREPER.

Όπως ανακοίνωσε ο Ύπατος Εκπρόσωπος Ζοζέπ Μπορέλ, το έγγραφο επιλογών θα αποτελείται από δύο μέρη, με το πρώτο να καταγράφει τα γεγονότα, κάτι που όπως αντιλαμβάνεται η «Κ» θα έχει ως βάση τη διαβαθμισμένη έκθεση

των υπηρεσιών της Κομισιόν. Η πιθανή καταγραφή επισήμως από τους 27 της συνολικής κατάστασης στα Κατεχόμενα ενδέχεται να αποτελέσει πιο ισχυρό χαρτί για μια κυπριακή κυβέρνηση που θέλει να πείσει τις Βρυξέλλες και τις άλλες πρωτεύουσες να πιάσουν προς την κατεύθυνση επανέναρξης των συνομιλιών. Ούτως ή άλλως, τα όποια αποτελέσματα θα διαφανούν τον Δεκέμβριο, όταν το έγγραφο επιλογών είτε θα έχει εγκριθεί, είτε θα πρέπει να συζητηθεί από τους υπουργούς Εξωτερικών.

Εποικοδομητική... πυξίδα

Πάντως, η θέση της Ε.Ε. απέναντι στην Τουρκία παραμένει πιο σύνθετη, πέρα από τα αιτήματα της κυπριακής πλευράς, με συνδρομή της Ελλάδας κυρίως, όταν υπάρχει ένταση μεταξύ των δύο χωρών, για αυστηρή στάση. Όπως πληροφορείται η «Κ», στο 28σέλιδο προσχέδιο της Στρατηγικής Πυξίδας, του εγγράφου, με το οποίο καταγράφονται οι προτεραιότητες της Ε.Ε. στην άμυνα και την ασφάλεια, το οποίο παρουσίασε ο κ. Μπορέλ στους υπουργούς Εξωτερικών και Άμυνας, γίνεται αναφορά στις εντάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και ονομαστική αναφορά στην Τουρκία, χωρίς ωστόσο τους ισχυρούς τόνους που αφορούν τη Ρωσία, ως απειλή, ή την Κίνα, ως στρατηγικό ανταγωνιστή. Στην παράγραφο για τη Νότια Γειτονία (δηλαδή τη Βόρειο Αφρική και τη Μέση Ανατολή) την οποία είδε η «Κ», γίνεται αναφορά στις εντάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και τις εντάσεις σε σχέση με τα σύνορα, τις παράτυπες ροές μετανάστευσης και τα δικαιώματα εξερεύνησης στον τομέα της ενέργειας. Οι εντάσεις αυτές, σημειώνεται, παραμένουν και θα μπορούσαν να κλιμακωθούν με μεγάλη ταχύτητα. Όπως προστίθεται, η διασφάλιση μιας εποικοδομητικής και θετικής σχέσης είναι προς το συμφέρον τόσο της Ε.Ε. όσο και της Τουρκίας.

Αχιλλείιος πτέρνα του Ερντογάν εξακολουθεί να είναι η οικονομία

Απειλείται η πολιτική ηγεμονία του Τούρκου προέδρου

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

«Θα αφαιρέσουμε τη μαστίγα του επιποκόι από αυτό το έθνος. Όσοι από τους συνοδοιπόρους μας υπερασπίζονται το επιτόκιο ας δείξουν κατανόηση. Δεν μπορώ να υπερασπιστώ το επιτόκιο. Οι ανεπτυγμένες χώρες βρίσκονται στα πρόθυρα της μεγαλύτερης οικονομικής ύφεσης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Είναι προφανές ότι θα ακολουθήσουν κοινωνικές και πολιτικές κρίσεις. Αν είστε υπέρ των επενδύσεων, ορίστε δάνειο με χαμηλό επιτόκιο. Έλα, πάρε το δάνειο και επένδυσε». Ο πρόεδρος της Τουρκίας έκανε την παραπάνω δήλωση από το βήμα της κοινοβουλευτικής ομάδας του τουρκικού κυβερνώντος Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ), στα μέσα της προηγούμενης εβδομάδας. Στον απόηχο αυτής της τοποθέτησης, η τουρκική Κεντρική Τράπεζα προχώρησε σε νέα μείωση του επιτοκίου και η κατρακύλα της τουρκικής λίρας συνεχίστηκε. Την προηγούμενη εβδομάδα, το δολάριο «δοκίμασε» τις 11 μονάδες στην τουρκική αγορά, το δε ευρώ ξεπέρασε τις 12 μονάδες. Έμπειροι οικονομολόγοι και πολιτικοί αναλυτές προειδοποιούν ότι η συνέχιση της ελεύθερης πτώσης της αξίας του εθνικού νομίσματος της Τουρκίας θα έχει πολυδιάστατες κοινωνικοπολιτικές υφής επιπτώσεις και θεωρούν ότι η μεγάλη οικονομική κρίση δοκιμάζει πλέον τις πολιτικές αντοχές του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, το κόμμα του οποίου βρίσκεται στο τιμόνι της Τουρκίας σχεδόν για δύο δεκαετίες.

Η μεγάλη οικονομική κρίση που πλήττει πολυδιάστατα την τουρκική οικονομία και την καθημερινότητα

των Τουρκοκυπρίων ξεκίνησε πριν από περίπου τρία χρόνια, όταν στον απόηχο του αποτυχημένου πραξικοπήματος και του πολιτικού αυταρχισμού του κ. Ερντογάν, η Τουρκία αντιμετώπισε σοβαρές προκλήσεις στα πεδία της οικονομίας και της εξωτερικής πολιτικής. Την περίοδο που η γειτονική χώρα ήρθε αντιμέτωπη σε διάφορα μέτωπα με γειτονικές και πρώην συμμαχικές δυνάμεις, ξεκίνησε η έξοδος του ξένου κεφαλαίου από την τουρκική αγορά. Η κρίση εντατικοποιήθηκε

Αναλυτές επισημαίνουν ότι την παρούσα στιγμή, τα μέσα και «εργαλεία» της κυβέρνησης Ερντογάν για παρέμβαση στην οικονομική κρίση είναι περιορισμένα.

την περίοδο της πανδημίας και έφτασε στις μέρες μας. Έτσι, στα τέλη του 2021, το αμερικανικό δολάριο, το οποίο πριν από περίπου μια δεκαετία βρισκόταν κάτω από τον «φράχτη» των δυο μονάδων, σήμερα, στην τουρκική αγορά έχει ξεπεράσει τις 10 μονάδες. Με άλλα λόγια, η αξία του δολαρίου στην τουρκική αγορά κατά την τελευταία δεκαετία πενταπλασιάστηκε. Έμπειροι Τούρκοι και ξένοι αναλυτές επισημαίνουν ότι την παρούσα στιγμή, τα μέσα και «εργαλεία» της κυβέρνησης Ερντογάν για παρέμβαση στην οικονομική κρίση είναι περιορισμένα. Στην αρχή της κρίσης, δηλαδή πριν από περίπου τρία έτη, η κυβέρνηση Ερντογάν παρε-

νέβαινε στην οικονομία, χρησιμοποιώντας τα αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας και διοικεύοντας στην αγορά μέσω των τουρκικών τραπεζών ζεστό χρήμα. Επίσης, η τουρκική κυβέρνηση επιστράτευε και άλλα μέσα όπως λ.χ. την οικονομική υποστήριξη ξένων παραγόντων (λ.χ. του Κατάρ), τη δρομολόγηση μεγάλων δημόσιων έργων κ.ο.κ. Σήμερα η εκ νέου επιστράτευση αυτών των μέσων και εργαλείων είναι ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα για την τουρκική κυβέρνηση, καθώς τα αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας έχουν εξανημιστεί και η θέση της Τουρκίας στα πεδία της οικονομίας και της διπλωματίας έχει επιδεινωθεί. Ο Τούρκος οικονομολόγος Μουσταφά Σονμέζ εστιάζει στο μεγάλο αδιέξοδο στην τουρκική οικονομία σημειώνοντας: «Το επιχείρημα ότι η Άγκυρα εν γνώσει της αφήνει τη λίρα να υποχωρήσει βασίζεται στην ιδέα ότι ένα φθνότερο νόμισμα είναι καλό για τις εξαγωγές. Μια φθνότερη λίρα θα συνέβαλλε στην αύξηση των εσόδων σε σκληρό νόμισμα τόσο από τις εξαγωγές όσο και από τον τουρισμό και τελικά θα μείωνε τις τιμές συναλλάγματος και των τροφίμων, εξαρτώνται σε κάποιο βαθμό από εισαγόμενα υλικά, τα οποία γίνονται ακριβότερα όσο μειώνεται η αξία της λίρας».

Με βάση τα προαναφερόμενα, ο κ. Σονμέζ καταλήγει ότι οι επιλογές της τουρκικής κυβέρνησης είναι

Έμπειροι οικονομολόγοι και πολιτικοί αναλυτές προειδοποιούν ότι η συνέχιση της ελεύθερης πτώσης της τουρκικής λίρας θα έχει πολυδιάστατες κοινωνικοπολιτικές υφής επιπτώσεις και θεωρούν ότι η μεγάλη οικονομική κρίση δοκιμάζει πλέον τις πολιτικές αντοχές του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

περιορισμένες. «Οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι υπάλληλοι του ιδιωτικού τομέα και οι συνταξιούχοι που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του πληθυσμού κάνουν σταθερά την αγοραστική τους δύναμη, με τις αυξήσεις των μισθών να υστερούν σε σχέση με τον ρυθμό του πληθωρισμού», σημειώνει ο έμπειρος οικονομολόγος, ο οποίος προσθέτει τα εξής: «Οι πολίτες είναι μάρτυρες της απραξίας της κυβέρνησης ως προς την υπεράσπιση της λίρας και του τερματισμού της ανόδου των τιμών συναλλάγματος, που είναι ο κύριος παράγοντας που υποκινεί τον πληθωρισμό. Η οργή των μαζών είναι πιθανόν να αυξηθεί τους επόμενους μήνες, καθώς τα βιοποριστικά δεινά τους θα επιδεινώνονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα».

Η καθηγήτρια οικονομικών Σελβά Ντεμιράλπ τονίζει ότι η εντα-

τικοποίηση της οικονομικής κρίσης επιφυλάσσει μεγάλο αντίκτυπο για το οικονομικό και πολιτικό μέλλον της Τουρκίας. «Η Τουρκία που εισάγει ενέργεια και ενδιάμεσα αγαθά είναι εκτεθειμένη σε παγκόσμιες πληθωριστικές πιέσεις που προκλήθηκαν από την άνοδο των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου και στις διακοπές στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού», υπενθυμίζει η Τουρκάλα καθηγήτρια υπογραμμίζοντας τη σοβαρότητα της όλης κατάστασης. Η κ. Σονμέζ προσθέτει ότι σε αντίθεση με τον υπόλοιπο κόσμο, η κεντρική τράπεζα της Τουρκίας δεν βοηθά την οικονομία, επειδή οι υψηλότερες τιμές των εισροών πολλαπλασιάζονται με μια ασθενέστερη συναλλαγματική ισοτιμία για να φτάσουν σε μια ακόμη υψηλότερη εγχώρια τιμή.

Η αντιπολίτευση

Με τους Τούρκους επιστήμονες συμφωνούν σε γενικές γραμμές οι εκπρόσωποι των κομμάτων της τουρκικής αντιπολίτευσης που το τελευταίο διάστημα βλέπουν τα ποσοστά των κομμάτων τους να σημειώνουν μικρή αλλά αξιοσημείωτη άνοδο. Το Καλό Κόμμα (İYİP) της εθνικίστριας Μεράλ Ακσενερ είναι ένας από αυτούς τους πολιτικούς σχηματισμούς, στον οποίο στρέφουν την προσοχή τους Τούρκοι και ξένοι αναλυτές. Σχεδόν σε όλες τις τελευταίες δημοσκοπήσεις, το İYİP εμφανίζεται πλέον στην τρίτη θέση της κατάταξης των τουρκικών κομμάτων με το αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξης του 13-14%. Οι εκπρόσωποι του κόμματος τονίζουν ότι η οικονομική κρίση φέρνει κοντά στο İYİP πολίτες που την προηγούμενη περίοδο υποστήριζαν την κυβερνητική συμμαχία. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τις νεότερες μελέτες και σφυγμομετρήσεις η ψαλίδα ανάμεσα στην συντηρητική κυβερνητική συμμαχία και στην συμμαχία της αντιπολίτευσης έχει πλέον κλείσει με τρόπο που απειλεί την πολιτική ηγεμονία του κ. Ερντογάν. Η «συμμαχία του λαού» του κ. Ερντογάν έχει ένα ποσοστό που στη νέα περίοδο κυμαίνεται γύρω στο 45%, ενώ το ποσοστό του μετώπου της αντιπολίτευσης πλησιάζει το 40%. Υπολείπεται ένα 15% το οποίο το μοιράζονται οι Κούρδοι, οι σύμμαχοι τους στην τουρκική Αριστερά και τα μικρότερα κόμματα. Σε όλες τις τελευταίες σφυγμομετρήσεις, οι Τούρκοι πολίτες αναφέρουν ότι η οικονομική κρίση βρίσκεται στην πρώτη θέση της κατάταξης των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η τουρκική κοινωνία.

Τον Γενάρη η πρώτη παρτίδα χάπια στην Κύπρο

Αρχή του τέλους της πανδημίας
η φαρμακευτική αγωγή κατά του COVID

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Με την πανδημία να καταγράφει νέα έξαρση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και τις χώρες, η μία μετά την άλλη, να καταφεύγουν σε επαναφορά σκληρών μέτρων, η κινητικότητα που παρατηρείται στις έρευνες για φαρμακευτικά σκευάσματα κατά του COVID-19 αναπτρώνει τις ελπίδες για αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας. Χωρίς να διαφοροποιείται ο βασικός προσανατολισμός ότι τα αδειοδοτημένα εμβόλια αποτελούν το κύριο εργαλείο κατά του ιού και πως η αύξηση των ποσοτών των εμβολιασθέντων είναι μονόδρομος, η προσοχή έχει στραφεί στον ερευνητικό τομέα

Η χρήση των φαρμάκων αναμένεται ότι θα περιορίσει σημαντικά τη μετατροπή περιστατικών σε σοβαρές νοσηλείες δίνοντας ανάσα στα νοσοκομεία.

των αντιικών φαρμάκων. Η ανακοίνωση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) ότι η αρμόδια επιτροπή (CHMP) ξεκίνησε μια κυλιόμενη αξιολόγηση του αντιικού φαρμάκου molnupiravir (γνωστό και ως MK4482 ή Lagevrio), που αναπτύχθηκε από τη Merck Sharp & Dohme σε συνεργασία με τη Ridgeback Biotherapeutics, καθώς και η πρόθεση της Pfizer να καταθέσει στοιχεία ερευνών της, στον αμερικανικό FDA μέχρι τις 25 Νοεμβρίου, δημιουργεί νέα δεδομένα που πιθανότατα να δώσουν μια θετική τροπή στις προσπάθειες αντιμετώπισης της πανδημίας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η κινητικότητα που καταγράφεται παρακολουθείται με προσοχή, μιας και οι πρώτες αξιολογήσεις δείχνουν πως τα αντικαταστάματα μπορούν να τερμα-

τίσουν όσα βιώνει ο πλανήτης ακόμα και μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2022.

Στην Κύπρο εν μέσω νέας έξαρσης των κρουσμάτων, το κύριο ζητούμενο είναι να μην υπάρξει επιπλοκή της κατάστασης από τις έρευνες αντιικών φαρμάκων που θεωρείται βέβαιο πως θα δημιουργήσουν ένα παρόμοιο περιβάλλον με αυτό του περσινού Δεκεμβρίου. Παρά ταύτα οι αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες, όπως και όλων των κρατών μελών, παρακολουθούν με ιδιαίτερη προσοχή τις διεργασίες που συντελούνται για αδειοδότηση φαρμακευτικών σκευασμάτων. Σύμφωνα με πηγές που είναι επιφορτισμένες με το έργο κοινής δράσης και συντονισμού με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, ο ερχόμενος Ιανουάριος θεωρείται κομβικής σημασίας. Με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν και έχουν στη διάθεσή τους τα αρμόδια τμήματα στη Λευκωσία, οι πρώτες παρτίδες χαπιών κατά του COVID-19 αναμένεται να παραδοθούν τέλη Δεκεμβρίου - αρχές Ιανουαρίου. Πρόκειται για το χάπι της Merck και της Pfizer για το οποίο ο CEO της εταιρείας Άλμπερτ Μπουρλά είπε πως εφόσον εγκριθεί θα μπορούσε να «αλλάξει τους όρους του παιχνιδιού». Εάν και εφόσον επιβεβαιωθούν οι προσδοκίες για τον χρόνο κυκλοφορίας, η προμήθεια των αντιικών φαρμάκων θα γίνει με τον ίδιο τρόπο που έγινε με τα εμβόλια. Δηλαδή θα υπάρξει ένας κεντρικός σχεδιασμός σε επίπεδο Ε.Ε., από πλευράς παραγωγών, και κατ' αναλογία παράδοση ποσοτήτων στα κράτη μέλη.

Τα δεδομένα

Με βάση στοιχεία που προέρχονται από τις εταιρείες το μεν αντικαταστάμα της Merck μειώνει κατά 50% τη νοσηλεία ή τον θάνατο από COVID-19 το δε της Pfizer κατά 89% με τους ειδικούς να επισημαίνουν πως στην παρούσα φάση δεν μπορεί να γίνει ασφαλής σύγκριση των δύο χαπιών. Αυτό που έχει εν-

από αύριο και τουλάχιστον για 20 ημέρες. Επίσης, ο εμβολιασμός όλων των πολιτών καθίσταται υποχρεωτικός από 1ης Φεβρουαρίου. Ειδικότερα, ο Αυστριακός καγκελάριος εξήγησε ότι «παρά τις πολυήμενες εκστρατείες πειθούς δεν καταφέραμε να οδηγήσουμε τον κόσμο στα εμβολιαστικά κέντρα. Οσοι αρνούνται το εμβόλιο συμβάλλουν στην κατάρρευση του υγειονομικού μας συστήματος».

Σε παρόμοια κατεύθυνση κινείται και η Γερμανία, όπου υπερψηφίστηκαν στο Κοινοβούλιο οι προτάσεις των κομμάτων που θα σχηματίσουν τον κυβερνητικό συνασπι-

Pfizer και **Merck Sharp & Dohme** εκτιμούν πως στην περίπτωση που τα αντικαταστάματα τους εγκριθούν θα μπορούν να διαθέσουν μέχρι τέλος του χρόνου 180.000 σκευάσματα για το χάπι της Pfizer και 10 εκατ. για της Merck.

Στα σενάρια και το πρόωρο κλείσιμο σχολείων

Εν αναμονή αδειοδοτήσεων των νέων φαρμάκων, η άσπρη επιδείνωση της πανδημίας που καταγράφεται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο προκαλεί έντονες ανησυχίες στους εδώ επιδημιολόγους. Ειδικά μετά τις αυξήσεις που παρατηρούνται το τελευταίο διάστημα σε νέα κρούσματα και νοσηλείες, η κυβέρνηση αναμένεται να αντιδράσει άμεσα προκειμένου να μην επαναληφθεί ο περσινός Δεκεμβριος. Η έμφαση που δίνεται είναι στο εμβολιαστικό πρόγραμμα και στις έμμεσες πιέσεις που θα ασκηθούν το επόμενο διάστημα σε όσους δεν έχουν λάβει ή δεν έχουν ολοκληρώσει το αρχικό σχήμα με τις δυο δόσεις εμβολίου, καθώς και την τρίτη δόση μετά από πάροδο έξι μηνών. Το πρώτο μέτρο που αναμένεται να αποφασιστεί ακόμα και την ερχόμενη εβδομάδα είναι η ακύρωση των

«προνομιών» των saferpass, εάν οι κάτοχοι τους δεν λάβουν την τρίτη δόση μέσα σε χρονική περίοδο 15 ημερών μετά το εξάμηνο. Σε μια τέτοια περίπτωση τα πιστοποιητικά εμβολιασμού θα ακυρώνονται μετά από ένα μήνα. Παράλληλα, όπως πληροφορείται η «Κ», στο μεσοδιάστημα από τη λήξη του εξαμήνου μέχρι την ακύρωσή του, τα υφιστάμενα saferpass με τις δύο δόσεις εμβολίου δεν θα παρέχουν στους κατόχους τους, ελευθερία κινήσεων αλλά θα απαιτείται και τεστ όπως ισχύει για όσους δεν έχουν εμβολιασθεί. Εκτός από την αύξηση των ποσοτών εμβολιασμών, οι ειδικοί παρακολουθούν με προσοχή τα δεδομένα διασποράς του ιού στην εκπαίδευση. Αρμόδια πηγή έλεγε στην «Κ» πως εάν τα ημερήσια κρούσματα δεν ξεπεράσουν τα 600 δεν προκύπτει ανάγκη για

λήψη επιπρόσθετων μέτρων. Σε διαφορετική περίπτωση Υπουργείο Υγείας και ΣΕΕ φαίνεται να έχουν επεξεργαστεί δεύτερο πλάνο ή να μελετούν μέτρα. Μια τέτοια περίπτωση αφορά το πρόωρο κλείσιμο των σχολείων για τις γιορτές των Χριστουγέννων. Προληπτικά φαίνεται να έχει κλειδωθεί η ματαίωση κάθε είδους σχολικών δραστηριοτήτων την περίοδο πριν από τις γιορτές. Το καλύτερο σενάριο για τους ειδικούς είναι να συγκρατηθούν τα ημερήσια δεδομένα της πανδημίας μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου που κλείνουν τα σχολεία, χωρίς να υπάρξει ανάγκη για λήψη έκτακτων μέτρων. Το άλλο μέτρο που βρίσκεται υπό σκέψη και η υλοποίησή του θα εξαρτηθεί από τον αριθμό των κρουσμάτων είναι πιθανή ματαίωση εορταστικών εκδηλώσεων εταιρειών σε κλειστούς χώρους.

180.000 συσκευασιών μέχρι το τέλος του έτους και τουλάχιστον 50 εκατ. συσκευασιών μέχρι το τέλος του 2022. Για το Molnupiravir / Lagevrio της Merck αναμένεται παραγωγή 10 εκατ. παρτίδων μέχρι το τέλος του έτους, αδειοδότηση σε εταιρείες γενόσημων φαρμάκων και σχέδια για αύξηση της παραγωγής.

Μέχρι τον Μάρτιο

Τα δεδομένα που έχουν ανακοινωθεί για την αποτελεσματικότητα των δύο αντιικών φαρμάκων, καθώς και η επιτάχυνση στις διαδικασίες έγκρισής τους δημιουργούν βάσιμα συναισθήματα αισιοδοξίας πως μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματική καταπολέμηση της πανδημίας με κατ' αρχήν εκτόνωση των πιέσεων στα συστήματα υγείας ακόμα και μέχρι τον ερχόμενο Μάρτιο. Ζήτημα που απασχολεί έντονα και τις υγειονομικές αρχές της Κύπρου υπό το πρίσμα αύξησης των δεικτών περιστατικών σοβαρής νοσηλείας, το τελευταίο διάστημα. Οι εκτιμήσεις που φαίνεται να έχουν διατυπωθεί και στη Συμβουλευτική Επιτροπή Επιστημόνων συγκλίνουν πως αφενός τα εμβόλια μπορούν να θωρακίσουν ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού και αφετέρου τα αντικαταστάματα να περιορίσουν περιστατικά μόλυνσης να εξελιχθούν σε σοβαρές μορφές με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις υποδομές υγείας.

Η «πανδημία των ανεμβολίαστων» φέρνει νέα μέτρα στην Ευρώπη

Μορφή χιονοστιβάδας έχει λάβει η εκ νέου επιβολή μέτρων και περιορισμών στα κράτη της Ευρώπης, που μαστίζονται, για ακόμη μία φορά, από την COVID-19. Η ιδιαιτερότητα του νέου πανδημικού κύματος έγκειται στο ότι είναι κυρίως η «πανδημία των ανεμβολίαστων». Εύλογα, λοιπόν, τα περισσότερα μέτρα αφορούν αυτούς. Η Αυστρία, όπου τα κρούσματα αυξήθηκαν κατά 134% σε 15 ημέρες, δοκίμασε τον δρόμο των «lockdowns για τους ανεμβολιαστούς», ανεπιτυχώς. Έτσι, την Παρασκευή, ο καγκελάριος Αλεξάντερ Σάλενμπεργκ ανακοίνωσε την επιβολή καθολικού lockdown

από αύριο και τουλάχιστον για 20 ημέρες. Επίσης, ο εμβολιασμός όλων των πολιτών καθίσταται υποχρεωτικός από 1ης Φεβρουαρίου. Ειδικότερα, ο Αυστριακός καγκελάριος εξήγησε ότι «παρά τις πολυήμενες εκστρατείες πειθούς δεν καταφέραμε να οδηγήσουμε τον κόσμο στα εμβολιαστικά κέντρα. Οσοι αρνούνται το εμβόλιο συμβάλλουν στην κατάρρευση του υγειονομικού μας συστήματος».

Σε παρόμοια κατεύθυνση κινείται και η Γερμανία, όπου υπερψηφίστηκαν στο Κοινοβούλιο οι προτάσεις των κομμάτων που θα σχηματίσουν τον κυβερνητικό συνασπι-

Καθολικό lockdown για εμβολιασμένους και ανεμβολίαστους στην Αυστρία - Υποχρεωτικός ο εμβολιασμός για τους πάντες από 1ης Φεβρουαρίου.

σμό, με τις οποίες δυσχεραίνεται η καθημερινότητα των ανεμβολιαστων. Ταυτόχρονα επεκτείνεται η χρήση των εμβολιαστικών πιστοποιητικών. Τίποτα, όμως, δεν απο-

κλείει το ενδεχόμενο καθολικού απαγορευτικού. Η κατάσταση είναι τόσο κρίσιμη, ώστε ο επικεφαλής του Επιδημιολογικού Ινστιτούτου Ρόμπερτ Κοχ, δρ Λόταρ Βίλερς, χαρακτηριστικά αναφέρει ότι τα ισχύοντα μέτρα και απώθηση έκκληση στους Γερμανούς να μείνουν στα σπίτια τους.

Στη Γαλλία η αναμνηστική δόση έγινε υποχρεωτική για τους άνω των 65 ετών, ενώ στην Ιταλία, μόνο με πιστοποιητικό εμβολιασμού, πρόσφατης νόσησης ή αρνητικό τεστ μπορεί κάποιος να εργαστεί. Πιο σκληρή στάση επέλεξε η κυβέρνηση της Λετονίας, επιβάλλον-

τας καθολικό «απαγορευτικό». Οι πλήρως εμβολιασμένοι Λετονίοι δεν ξεπερνούν το 58% του πληθυσμού και ο σκεπτικισμός έναντι του εμβολίου είναι ιδιαίτερα έντονος στον ρωσόφωνο πληθυσμό.

Στο απυρόβλητο της νέας πανδημικής έξαρσης δεν βρίσκονται ούτε κράτη με πολύ υψηλή εμβολιαστική κάλυψη, όπως η Πορτογαλία, παγκόσμια πρωταθλήτρια των εμβολιασμών. Αν και τα τελευταία περιοριστικά μέτρα έχουν αρθεί ή χαλαρώσει, ο πρωθυπουργός Αντόνιο Κόστα δεν απέκλεισε κανένα ενδεχόμενο, ιδιαίτερα καθώς πλησιάζουμε στην εορταστική περίοδο.

Οι νέες λοιμώξεις καταγράφουν, ήδη, σημαντική αύξηση κι εκεί.

Πιο χαλαρή η διάθεση του Βρετανού πρωθυπουργού Μπόρις Τζόνσον, ο οποίος δεν θέλει να ακολουθήσει τους Ευρωπαίους ομολόγους του. Στόχος του είναι να αντιμετωπίσει την έξαρση των κρουσμάτων όχι με περιορισμούς, αλλά με την περαιτέρω θωράκιση της υγείας που προσφέρουν τα εμβόλια και ιδιαίτερα οι αναμνηστικές δόσεις. Ακόμη όμως και ο φλεγμονώδης Τζόνσον δεν έκρυψε την ανησυχία του για την έξαρση της πανδημίας πέρα από τη Μάγνη.

THE NEW YORK TIMES

45

ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Παροχή ποιοτικής και οικονομικά προσιτής φαρμακευτικής αγωγής σε όλους τους ανθρώπους του πλανήτη, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη

ΠC MEDOCHEMIE

Ερχεται τρυπάνι της ExxonMobil για το 10

Τον Δεκέμβριο επαναρχίζουν οι εργασίες στο κοίτασμα «Γλαύκος» με μια γεώτρηση και άναμμα της φλόγας φυσικού αερίου

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η προγραμματισμένη επιστροφή της κοινοπραξίας ExxonMobil-Qatar Petroleum, αδειούχου διαχειριστή του τεμαχίου 10, υπό τις περιστάσεις, δεν μπορεί να μην έχει ουσιαστικό αλλά και συμβολικό χαρακτήρα. Με μια μικρή καθυστέρηση, λόγω αστάθμητων παραγόντων, το γεωτρύπανο της αμερικανο-καταριανής κοινοπραξίας θα βρίσκεται εντός της κυπριακής ΑΟΖ τον επόμενο μήνα. Μια εξέλιξη που αναμφίβολα ανοίγει έναν νέο κύκλο στα ενεργειακά της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα οποία πέρασαν από τις συμπληγάδες πέτρες, πρώτα των τουρκικών προκλήσεων και στη συνέχεια της πανδημίας του κορωνοϊού. Η επιστροφή του αμερικανικού κολοσσού στο τεμάχιο 10 κλείνει την παρένθεση που άνοιξε ο COVID-19 και που οδήγησε το

Στους σχεδιασμούς που έχουν γίνει, η αμερικανική εταιρεία θα αναζητήσει και άλλους στόχους εντός του τεμαχίου 10, όπου θα πραγματοποιήσει γεωτρήσεις προς εύρεση νέων κοιτασμάτων φυσικού αερίου.

σύνολο των εταιρειών με αδειοδοτημένα τεμάχια, την άνοιξη του 2020 να κηρύξουν ένα μονατόρισμα εργασιών. Πρώτα η ExxonMobil, τον Δεκέμβριο, και στη συνέχεια η γαλλο-ιταλική κοινοπραξία (TOTAL – ENI), αρχές του 2022, θα συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους με την πραγματοποίηση αριθμού γεωτρήσεων που έχουν προγραμματίσει. Οι φωνές-απειλές και πάλι από την Άγκυρα για επιστροφή σε περιβάλλον προκλήσεων, αν και παρακολουθούνται με προσοχή, δεν φαίνεται να αφήνουν το αποτύπωμά τους, με την αμερικανική ExxonMobil, στην προκειμένη περίπτωση, να ξεδιπλώνει ανεπιρρέαστη το πλάνο, το οποίο έχει εκπονηθεί και έχει υποβληθεί στη Λευκωσία. Κάτι ανάλογο δεν μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά για την περίπτωση των Γάλλων και Ιταλών, αν ληφθεί υπόψη η εμπειρία του

παρελθόντος, οπότε και η Τουρκία επιχείρησε, σε κάποιες περιπτώσεις, να δοκιμάσει τις αντοχές των κρατικών οντοτήτων των εταιρειών.

Η «Stena Drilling»

Οι προγραμματισμοί, που έχουν γίνει από την ExxonMobil και έχουν γνωστοποιηθεί στη Λευκωσία, τοποθετούσαν την έναρξη των εργασιών, στο τεμάχιο 10, το τελευταίο δεκαήμερο του τρέχοντος μηνός. Ωστόσο, λόγω αστάθμητων παραγόντων που έχουν να κάνουν με το γεωτρύπανο που θα χρησιμοποιηθεί (καθυστέρηση σε άλλο έργο), η έναρξη των εργασιών μετακινήθηκε για τον Δεκέμβριο. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η «Κ», το γεωτρύπανο που θα έλθει στην κυπριακή ΑΟΖ είναι της βρετανικής εταιρείας Stena Drilling, που πραγματοποιήσει την ερευνητική γεώτρηση στον «Γλαύκο», από την οποία εντόπισε κοίτασμα δυναμικότητας από 5 tcf έως 8 tcf. Επί του παρόντος δεν έχει διευκρινιστεί αν τις προγραμματισμένες εργασίες θα πραγματοποιήσει το ίδιο γεωτρύπανο (Stena Ice-MAX) ή κάποιο άλλο από τα τρία γεωτρύπανα (Stena Carron, Stena DrillMAX, Stena Forth) του στόλου της βρετανικής εταιρείας. Το γεωτρύπανο, με βάση το συμβόλαιο που έχει υπογραφεί από το περασμένο καλοκαίρι, θα παραμείνει στην περιοχή μέχρι τον ερχόμενο Φεβρουάριο, οπότε και αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες που έχουν προγραμματιστεί.

Αναμμα φλόγας

Αρχικά οι σχεδιασμοί που είχαν γίνει από την ExxonMobil δεν προέβλεπαν γεώτρηση προς επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων της ερευνητικής στον στόχο «Γλαύκος». Ωστόσο, οι τελευταίες πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η «Κ» λένε πως η επιβεβαιωτική γεώτρηση του κοιτάσματος τελικά θα πραγματοποιηθεί. Με δεδομένη την έναρξη των εργασιών τον Δεκέμβριο, η πρώτη φάση αναμένεται να ολοκληρωθεί, το αργότερο, τον ερχόμενο Ιανουάριο. Η δεύτερη φάση των εργασιών προβλέπει την πρώτη δοκιμή (testing) του βαθμού δυσκολίας ανόρυξης του φυσικού αερίου, της γνωστής διαδικασίας, από το κοίτασμα «Αφροδίτη», ανάμματος της φλόγας. Μετά το πέρας των δοκιμών του κοιτάσματος, το γεωτρύ-

Το γεωτρύπανο, το οποίο θα πραγματοποιήσει την επιβεβαιωτική γεώτρηση και τη δοκιμή ανόρυξης του φυσικού αερίου, είναι της βρετανικής εταιρείας Stena Drilling, που πραγματοποιήσει την ερευνητική γεώτρηση στο «10» το 2019.

πανο είναι προγραμματισμένο να αναχωρήσει από το τεμάχιο 10. Τα δεδομένα από την επιβεβαιωτική και το testing θα αξιολογηθούν από την ExxonMobil, μια διαδικασία που θα πάρει μήνες προκειμένου να καθορισθούν τα επόμενα βήματα και να παρθούν οι τελικές αποφάσεις. Επί του προκειμένου, αυτό το οποίο υπάρχει ως πρακτική είναι πως οι συγκεκριμένες εργασίες είναι κομβικής σημασίας και ουσιαστικά αποτελούν οδηγό για τις κινήσεις που θα γίνουν στη συνέχεια. Η ExxonMobil, με βάση την εμπειρία, ακολουθεί επιθετική πολιτική σε ό,τι αφορά τα χρονοδιαγράμματα και αυτό το οποίο τονίζεται είναι πως εάν δεν είχε προκύψει η πανδημία οι φάσεις του έργου θα είχαν προχωρήσει. Εν προκειμένω αυτό το οποίο λέγεται με έμφαση είναι πως «ο χρόνος είναι απέναντί μας».

Ψάχνουν και για άλλα κοιτάσματα

Πέρα από τις εργασίες στο κοίτασμα «Γλαύκος», η ExxonMobil φαίνεται να μελετά το ενδεχόμενο να επεκτείνει το εύρος δραστηριοτήτων της και σε άλλα σημεία εντός του τεμαχίου 10, για τα οποία όπως φαίνεται υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν προοπτικές. Οι προοπτικές επέκτασης των εργασιών, λένε οι πληροφορίες της «Κ», έχουν συζητηθεί με την κυβέρνηση. Στη μεγάλη εικόνα της παρουσίας της ExxonMobil στην κυπριακή ΑΟΖ, ο πρώτος απολογισμός που γίνεται είναι θετικός. Με βάση το συμβόλαιο που έχει υπογράψει με την Κυπριακή Δημοκρατία, η εταιρεία είχε υποχρέωση να πραγματοποιήσει δύο γε-

ωτρήσεις μέσα σε τρία χρόνια. Αντί αυτού τις ολοκλήρωσε μέσα σε 18 μήνες. Στο πνεύμα αυτό οι μακροπρόθεσμοι σχεδιασμοί της εταιρείας επεκτείνονται στις υποδομές μεταφοράς όποιων κοιτασμάτων κριθούν εμπορεύσιμα. Αν και είναι νωρίς, οι προσανατολισμοί που γίνονται κινούνται προς δύο κατευθύνσεις. Το τερματικό επεξεργασίας φυσικού αερίου επί κυπριακού εδάφους ή τον αγωγό μεταφοράς φυσικού αερίου προς τα τερματικά της Αιγύπτου. Η περίπτωση των υποδομών LNG για την ώρα δεν υποστηρίζεται με τις ποσότητες που έχουν εντοπισθεί. Ωστόσο, η προοπτική παραμένει ζωντανή και

από τις έρευνες που πραγματοποιούνται σε άλλα τεμάχια της ΑΟΖ. Με τα σημερινά δεδομένα η επικρατέστερη επιλογή είναι η ανάπτυξη αγωγού φυσικού αερίου προς την Αίγυπτο, ο οποίος θα λειτουργήσει συνδυαστικά και με τα δύο τεμάχια που έχει πάρει για έρευνες η ExxonMobil από την Αίγυπτο και γειτνιάζουν με το τεμάχιο 10. Σε αυτά τα τεμάχια η εταιρεία ετοιμάζεται να προχωρήσει σε ερευνητικές γεωτρήσεις τον ερχόμενο Ιανουάριο. Στην περίπτωση νέων ανακαλύψεων στην αιγυπτιακή ΑΟΖ αυτές θα ισχυροποιήσουν το σενάριο να «αμινοποιηθεί» η αξιοποίηση των κοιτασμάτων.

Κλείδωσε την αγορά υπερσύγχρονου γεωτρύπανου η Τουρκία

Η απόκτηση τέταρτης πλατφόρμας εξόρυξης από την ΤΡΑΟ προΐδεάζει την κάθοδό της στη θαλάσσια περιοχή πέριξ της Κύπρου

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ούτε η προγραμματισμένη κάθοδος του αμερικανικού κολοσσού της ExxonMobil για γεωτρήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ προς τα τέλη του χρόνου, αλλά ούτε και η πίεση της Λευκωσίας προς τις Βρυξέλλες ως προς το χαρτί των θεματικών κυρώσεων στην Άγκυρα για τις ενέργειές της στην Ανατολική Μεσόγειο και το Βαρώσι δείχνουν να πτοούν την Τουρκία. Εκτός απροόπτου, η τουρκική ΤΡΑΟ θα προχωρήσει στις γεωτρητικές της ενέργειες στη Μαύρη Θάλασσα αλλά και πέριξ της Κύπρου, όπως διαφαίνεται και από την πρόσφατη απόκτηση του, τέταρτου μετά τα «Φατίχ», «Γιαβούζ» και «Κανουνί», ερευνητικού της γεωτρύπανου. Η τουρκική κρατική εταιρεία, αν και κινήθηκε, τον περασμένο χρόνο, αποτυχημένα (σ.σ. κυρίως λόγω των συνθηκών στη βιομηχανία εξόρυξης πετρελαίου από την πανδημία) για την απόκτηση τέταρτου πλοίου, εν τēλει κατόρθωσε να κλείδωσε την αγορά ενός νέου υπερσύγχρονου γεωτρύπανου -7ης μάλιστα γενιάς. Καλά ενημερωμένες πηγές της «Κ» αναφέρουν πως η αγορά ενός τέτοιου μέσου από την ΤΡΑΟ αποδεσμεύει, λόγω ενεργιών συντήρησης αλλά και του ενδιαφέροντος στη Μαύρη Θάλασσα, τουλάχιστον ένα γεωτρύπανο που θα μπορούσε να «δράσει» στην Ανατολική Με-

σόγειο και δη πέριξ της Κύπρου – στο πρώτο εξάμηνο του 2022 – σε μια προσπάθεια «ισοφάρισης», εκ μέρους της Άγκυρας, της επανέναρξης του γεωτρητικού προγράμματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Το τρυπάνι West Cobalt

Σύμφωνα με πηγές της «Κ», η ΤΡΑΟ κλείδωσε με την DSME (Daewoo Ship building & Marine Engineering) της Νοτίου Κορέας την αγορά του γεωτρύπανου 7ης γενιάς (σ.σ. ικανό για γεωτρήσεις σε ωκεανικά υπερβάθη) «CobaltExplorer», που φέρει την ονομασία «WestCobalt» (σ.σ η ΤΡΑΟ το μετονόμασε σε Αλπ Αρσλάν). Η ιστορία απόκτησης του γεωτρύπανου από την τουρκική κρατική εταιρεία πετρελαίου καταδεικνύει όχι μόνον το πως η πανδημία του Covid-19 επηρέασε τη διετία 2020-2021 την πετρελαϊκή βιομηχανία και την αντίστοιχη του Φ.Α., αλλά και το πως η ΤΡΑΟ κινείται πλέον αυτόνομα, παρά την τουρκική οικονομική κρίση, και έχει εξασφαλίσει για το 2021-2022 στο πλαίσιο της στρατηγικής της επαρκείς πόρους χρηματοδότησης. Το «West Cobalt» άλλαξε πολλά χέρια κατά τη διάρκεια της πανδημίας, έχοντας αρχικά, το 2013, κατασκευαστεί στα νοτιοκορεατικά ναυπηγεία της Daewoo για λογαριασμό της αμερικανικής εταιρείας εξορύξεων, Vantage Drilling που ωστόσο ακύρωσε την

Το γεωτρύπανο «West Cobalt» (σ.σ η ΤΡΑΟ μετονόμασε το εν λόγω γεωτρύπανο Αλπ Αρσλάν) στα ναυπηγεία της νοτιοκορεατικής Daewoo.

Η επίδραση της πανδημίας στη βιομηχανία εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου, που πάγωσε τα πάντα, επέδρασε θετικά στο να αποκτήσει η ΤΡΑΟ ένα υπερσύγχρονο γεωτρύπανο σε σχετικά χαμηλή τιμή.

παραγγελία της. Στη συνέχεια, η Northern Drilling παρέλαβε το πλοίο, τον Μάιο του 2019 ωστόσο, πάγωσε, έξι μήνες αργότερα, τα συμβόλαια μεταπώλησής του με την DSME (για ακόμη δύο πλοία μάλιστα). Η Vantage Drilling σκόπευε να μεταπωλήσει το «West Cobalt» και τα άλλα δύο πλοία για 350 εκατ. δολάρια συγκεκριμένα, ωστόσο επικαλέστηκε παραβίαση της σύμβασης εκ μέρους των Κορεατών. Αν και η τελική τιμή απόκτησης του γεωτρύπανου από την ΤΡΑΟ

δεν είδε το φως της δημοσιότητας, εκτιμήσεις κύκλων που γνωρίζουν πλοίων στην εν λόγω βιομηχανία εκτιμούν πως η Τουρκία ίσως «χτύπησε» ένα καλό deal, αποκτώντας ένα υπερσύγχρονο γεωτρύπανο που παραδόθηκε στις αρχές του 2021 σε σχετικά χαμηλή τιμή. Επιπλέον, ο τρόπος που η Northern Drilling «ξεφορτώθηκε» το γεωτρύπανο, που έκτοτε πέρασε όπως διαφαίνεται στην ιδιοκτησία της τουρκικής ΤΡΑΟ, αποκτά ξεχωριστό ενδιαφέρον μιας και ο ιδιοκτήτης της, ο νορβηγικής καταγωγής διςεκατομμυριούχος John Fredriksen, είναι κάτοχος κυπριακού διαβατηρίου εδώ και πολλά χρόνια.

Η επάνοδος της ΤΡΑΟ

Όπως ξανασημείωσε η «Κ» σε παλιότερα ρεπορτάζ και αναλύσεις της, η επάνοδος της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και μάλιστα σε θαλάσσια περιοχή πέριξ της Κύπρου πρέπει να θεωρείται δεδομένη τους επόμενους μήνες. Πρόσφατα τόσο Τούρκοι αξιωματούχοι (υπ. Ενέργειας, Άμυνας και Εξωτερικών) αλλά και ο ίδιος ο πρόεδρος της χώρας, Ταγίπ Ερντογάν, επανέλαβαν εμφιαστικά την κάθοδο της ΤΡΑΟ στην Ανατολική Μεσόγειο για γεωτρήσεις. Η δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα της Τουρκίας της αίτησης της κρατικής εταιρείας πετρελαίου προς τη Γενική Διεύθυνση

Ορυχείων και Πετρελαϊκών Υποθέσεων (MAPEG), για αδειοδότηση επί έξι στόχων στην περιοχή δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνειών ότι το 2022 θα είναι χρονιά ενός νέου γύρου ερευνών και «γκριζαρίσματος» της Ανατολικής Μεσογείου από την Άγκυρα. Αν και οι θαλάσσιες περιοχές παρατίθενται από τη MAPEG ως θαλασσοτεμάχια/γεωτρητικοί στόχοι με τις κωδικές ονομασίες P30 -c, P31-d, P31-c, R30-b1, R30 -b2, R31-a1, R31-a2 και R31-b1 μια σύντομη έρευνα δείχνει πως οι τρεις περιοχές βρίσκονται εντός χωρικών υδάτων της Τουρκίας (έξω από τον κόλπο της Σελεύκειας στην επαρχία Μερσίνης) και τρεις συνδέονται με περιοχές πέριξ της Κύπρου –που συνδέονται με αδειοδοτημένα τεμάχια από την Κ.Δ της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Κύπρου. Συνεπώς η κάθοδος τουρκικού γεωτρύπανου εντός του τεμαχίου «6» (σ.σ. όπου το «Γιαβούζ» προέβη στην τελευταία έκνομη γεώτρηση της Τουρκίας μεταξύ Μαΐου και Ιουλίου του 2020) πρέπει να θεωρείται δεδομένη, στο πρώτο εξάμηνο του 2022. Το ενδιαφέρον στοιχείο που μένει να διαφανεί είναι αν η ΤΡΑΟ θα επιλέξει να κινήσει σε χρόνο παράλληλο με την Exxon (για να ενισχύσει το τουρκικό αφήγημα για ύπαρξη δύο κρατών με παράλληλη ντε γιούρε και ντε φάκτο γεώτρηση) ή θα ακολουθήσει, αμέσως μετά.

Η χώρα είναι σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης

Οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές προκαλούν κρίση, λέει ο Μάριος Πελεκάνος

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

«**Η χώρα** αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης λόγω της κρίσης που προκαλούν οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές. Οι δυνατότητες του κράτους δεν είναι ανεξάντλητες», λέει στην «Κ» ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Μάριος Πελεκάνος. Κληθείς να σχολιάσει πως η παρουσία του στο κυβερνητικό σχήμα έστειλε το μήνυμα συντηρητικοποίησης της κυβέρνησης απαντά πως είναι ατεκμηρίωτα όλα αυτά και με αφορμή τις αποφάσεις της κυβέρνησης για το μεταναστευτικό, κάποιои, επικαλούμενοι αποσπασματικά κάποιες αναφορές του, καλλιεργούν αυτή την εικόνα, αγνοώντας την πραγματικότητα και τα δεδομένα. Σχολιάζει την ανακοίνωση που αφορούσε παιδιά και την εικόνα που έχει η κυβέρνηση.

–**Λένε ότι από τη στιγμή που επιλεγήκατε να εκπροσωπείτε τον Πρόεδρο, σημαίνει πως η κυβέρνηση συντηρητικοποιείται. Λαϊκά, ό τι πάει τρία κλικ δεξιότερα...**

–Πρόκειται για ατεκμηρίωτη προσέγγιση. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος εκπροσωπεί την κυβέρνηση και παρουσιάζει το έργο της. Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης βρίσκεται στην εξουσία από το 2013 και ακολουθεί σταθερά μία πολιτική με βαθιές κοινωνικές ρίζες, εκσυγχρονιστική και μεταρρυθμιστική. –**Έχετε όμως ακούσει αυτά που λέγονται...**

–Βεβαίως, με αφορμή τις αποφάσεις της κυβέρνησης για το μεταναστευτικό, κάποιои, επικαλούμενοι αποσπασματικά κάποιες αναφορές μου, καλλιεργούν αυτή την εικόνα, αγνοώντας την πραγματικότητα και τα δεδομένα. Η χώρα αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης λόγω της κρίσης που προκαλούν οι αυξημένες μεταναστευτικές ροές. Οι δυνατότητες του κράτους δεν είναι

ανεξάντλητες. Κι επειδή θέλουμε να προσφέρουμε όσα χρειάζονται, όσοι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έρχονται στην Κύπρο και αιτούνται άσυλο, το κράτος θα πρέπει να έχει τις δυνατότητες για να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους. Όσο όμως αυξάνονται οι ροές, τόσο θα μειώνονται και οι δυνατότητες του κράτους.

–**Συντηρητικοποίηση είναι όταν προβάλλεται ο φόβος έναντι της ελπίδας. Και εσείς με διάφορες τοποθετήσεις σας στο παρελθόν προβάλατε την ανασφάλεια. Τοποθετήσεις που εκλήφθηκαν ως ξενοφοβία. Μεα culpa ή επιμένετε σε ό,τι έχετε πει;**

–Η ανάδειξη πραγματικών γεγονότων ονομάζεται ρεαλισμός και δεν έχει σχέση με πολιτικές κατευθύνσεις. Σε ό,τι αφορά τις θέσεις μου, διατηρώ την ιστοσελίδα που είχα ως υποψήφιος βουλευτής. Εκεί είναι αναρτημένες οι θέσεις μου για όλα τα ζητήματα και μπορεί κάποιος να τις διαβάσει για να σχηματίσει ολοκληρωμένη εικόνα. Πιστεύω πως πρέπει να συζητήσουν δύο ανάγκες ταυτόχρονα: η ανάγκη να προσφέρουμε το καλύτερο επίπεδο διαβίωσης σε αυτούς που έρχονται στη χώρα μας και να δούμε πως η Κύπρος παίρνει όλα τα μέτρα έτσι ώστε σε συνεργασία με την Ε.Ε. και εντός του πλαισίου που καθορίζεται από τους κανονισμούς της Ε.Ε. να μπορέσει να απαλύνει το πρόβλημα για τις περιπτώσεις στις οποίες απορρίπτεται το αίτημα παροχής ασύλου, ώστε να επιστρέφουν ασφαλείς στις χώρες προέλευσής τους μέσω συμφωνιών που θα μπορούσαν να συναφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ή με το δικαίωτο διανομιρασμό στις χώρες της Ε.Ε.

–**Επειδή θίξατε το ζήτημα της Ε.Ε., ίσως να κάναμε κακή διαπραγμάτευση στις Βρυξέλλες όταν συζητείτο το θέμα; Επειδή στην Συμφωνία Ε.Ε. -Τουρκίας δεν προνοήσαμε ότι η Τουρκία θα φέρνει στην Κύπρο...**

–Οι ευρωπαϊκές συμφωνίες δεν

Αυτές τις συγκρίσεις τις αντιμετωπίσα στην προεκλογική περίοδο και όλοι ξέρουμε γιατί, λέει στην «Κ» ο Μάριος Πελεκάνος, κληθείς να σχολιάσει τον χαρακτηρισμό Μπογδάνος της Κύπρου.

“

Αν πραγματικά θέλουμε να βοηθήσουμε αυτά τα παιδιά, θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι όσο αυξάνονται οι μεταναστευτικές ροές, τόσο θα μειώνονται οι δυνατότητες του κράτους να τους παρέχει την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση.

γεννήθηκαν τους τελευταίους μήνες. Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια μάλιστα για συγκροτημένη ευρωπαϊκή απάντηση πάει πίσω στα πρώτα χρόνια της περασμένης δεκαετίας. Επομένως, οι συμφωνίες που έγιναν πρόσφατα, δεν μπορούν να αγνοούν αυτό το κεκτημένο. Από εκεί και πέρα γνωρίζουμε ότι η μεγάλη πλειοψηφία που απορρίπτεται πρόκειται για παράτυπους μετανάστες, με χώρα τελευταίας προέλευσης την Τουρκία. Είναι εδώ που προκύπτει το πρόβλημα δεδομένης και της στάσης της Τουρκίας που αρνείται να εφαρμόσει τις συμφωνίες.

–**Θα ρωτούσα αν λένε μεα culpa, όμως προλάβατε και εκφράσατε λύπη για την ανακοίνωση της επιτροπής Προστασίας των**

Δικαιωμάτων του Παιδιού. Δεν ήταν κατά την άποψή σας, ενάλλαθος που εντείνει τη μισολοδοξία;

–Μου αποδίδονται προθέσεις και αισθήματα που κανένας συγκροτημένος άνθρωπος δεν μπορεί να έχει απέναντι στα παιδιά. Στην ανακοίνωση έχουν καταγραφεί συγκεκριμένα στοιχεία που μόνο στόχο είχαν να αποδείξουν το μέγεθος του προβλήματος που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή η χώρα μας. Εξέφρασα λύπη, γιατί μου αποδίδονται σκοπιμότητες. Είχα μάλιστα προβεί σε διευκρινιστική δήλωση πριν από την ανακοίνωση της κ. Επιτροπής όπου υπογράμμισα ότι στόχος ήταν με την ανάδειξη του προβλήματος να ευαισθητοποιήσουμε όλους γι' αυτά τα παιδιά.

–**Μα στοχοποιήθηκαν παιδιά. Με κάτι τέτοιες δηλώσεις εντείνεται ο κοινωνικός τους αποκλεισμός. Αυτό θέλει η κυβέρνηση;**

–Αν πραγματικά θέλουμε να βοηθήσουμε αυτά τα παιδιά, θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι όσο αυξάνονται οι μεταναστευτικές ροές, τόσο θα μειώνονται οι δυνατότητες του κράτους να τους παρέχει την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση. Έχουμε σχολεία που συμμετέχουν παιδιά που δεν έχουν ως μητρική γλώσσα την ελληνική. Αντιλαμβάνεστε ότι όπως λένε και οι δάσκαλοι, δυσκολεύει αυτά τα παιδιά το γεγονός ότι τα μαθήματα διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα ενώ δημιουργείται και ένα ευρύτερο θέμα για το εκπαιδευτικό σύστημα.

–**Δεν θα έπρεπε να επικεντρωθείτε στο να υπάρξουν οι κατάλληλες δομές διδασκαλίας από πλευράς υπουργείου Παιδείας;**

–Δεν είναι μόνο το υπουργείο Παιδείας. Είναι πολλοί μηχανισμοί που πρέπει να ενεργοποιηθούν. Από πλευράς υπουργείου Παιδείας γίνονται αρκετές ενέργειες. Η έννοια μας είναι να έχουν το καλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης και να ενσωματώνονται στα σχολεία. Αυτό έχει να κάνει με τις δυνατότητες του κράτους να εφαρμόζει προγράμματα για να βοηθά αυτά τα παιδιά. Αυτός είναι ο στόχος της κυβέρνησης.

–**Τότε μπορείτε να επικεντρωθείτε εκεί παρά να παρουσιάζετε αυτά τα παιδιά ως μέρος του προβλήματος.**

–Τοποθετείστε με την ερώτησή σας, ωσάν να μην έγινε τίποτα για να βοηθηθούν αυτά τα παιδιά. Γίνονται πολλά, αλλά την ίδια ώρα δεν είναι ανεξάντλητες οι πηγές του κράτους. Όσοι ενδιαφερόμαστε να παρέχουμε σε αυτά τα παιδιά το καλύτερο μοντέλο εκμάθησης, πρέπει να αναγνωρίσουμε πως όσο αυξάνονται οι αριθμοί, ανάλογα μειώνονται οι δυνατότητες του κράτους να παρέχει αυτά που πρέπει. Όλο αυτό επηρεάζει το σύστημα της εκπαίδευσης επειδή ακριβώς τα παιδιά αυτά χρειάζονται μία ειδική μεταχείριση. Παράλληλα, προκύπτουν προβλήματα, γιατί έχουμε παιδιά διαφορετικών ταχυτήτων. Κάποιοι μιλούν τα ελληνικά ως τη μητρική τους γλώσσα, ενώ άλλα δεν έχουν στοιχειώδη γνώση.

Οι εκλογές του 2023 και ο πρόεδρος προεκλογικός

–**Πώς βλέπετε τον προεκλογικό που έχει ξεκινήσει ήδη;**
–Είναι πρόωρο να συζητούμε για τις προεδρικές εκλογές.
–**Συζητούν όμως στελέχη και υπουργοί σας δημοσίως. Αυτό θεωρείτε ότι πλήττει την κυβέρνηση και το έργο της;**
–Παρακολουθούμε τη συζήτηση. Εμείς θεωρούμε ότι είναι αρκετά πρόωρη η συζήτηση. Έχουμε μπροστά μας αρκετές προκλήσεις που θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό το μέλλον και την πορεία της χώρας μας, όπως είναι οι μεταρρυθμίσεις που συζητούνται στη Βουλή ή οι αλλαγές σε πολιτικές του κράτους που εντάσσονται στο Σχέδιο Κύπρος - Το Αύριο. Στόχος είναι σε 15 μήνες να παραδώσουμε ένα κράτος με ακόμα πιο γεφύρες βάσεις που θα ενισχύουν περαιτέρω τις προοπτικές για ανάπτυξη και ευημερία στον τόπο μας.

–**Τον πρώτο λόγο έχει ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ κατά την άποψή σας;**
–Όσον αφορά το ποιος θα είναι υποψήφιος του ΔΗΣΥ αυτό θα το καθορίσουν τα θεσμικά όργανα του κόμματος στο πλαίσιο των καταστατικών προνοιών.

–**Αρα έχει τον πρώτο λόγο;**
–Αν ανατρέξει κανείς στην ιστορία των προεδρικών εκλογών σε σχέση με τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ, σχεδόν πάντα αυτός ήταν ο πρόεδρος του κόμματος. Υπήρξαν περιπτώσεις που ο πρόεδρος του κόμματος θεωρήσε ότι ήταν προς όφελος της παράταξης η επιλογή άλλου προσώπου από τον ίδιο. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις με πέραν του ενός ενδιαφερόμενου (Κληρίδης 1992 και Αναστασιάδης 2012), οπότε και τα θεσμικά όργανα του κόμματος κλήθηκαν να λάβουν την τελική απόφαση για την επιλογή του υποψηφίου.

–**Τα όσα λέγονται για το ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλει να διεκδικήσει ως ανεξάρτητος πώς τα σχολιάζετε;**

–Έχουμε μπροστά μας 15 μήνες που περιλαμβάνουν προκλήσεις. Σε αυτές επικεντρωθήκαμε.

–**Προτίθεται ο Πρόεδρος να παρέμβει για όλη αυτή την πρόωρη συζήτηση;**

–Ο Πρόεδρος ό,τι είχε να πει, το έχει δηλώσει δημόσια ο ίδιος.

Ο Μπογδάνος, τα pushbacks και οι συνθήκες στο Πουρνάρα

–**Με αφορμή και αυτό επανέλαβε συζήτηση για το κατά πόσο είστε ο Κωνσταντίνος Μπογδάνος της Κύπρου. Έχετε την ίδια φιλοσοφία, ή εκ των υστέρων ήταν ολισθημα να τον καλέσετε στην εκδήλωση της ΟΝΕ;**

–Αυτές τις συγκρίσεις τις αντιμετωπίσα στην προεκλογική περίοδο και όλοι ξέρουμε γιατί. Οι θέσεις μου για το μεταναστευτικό και σειρά άλλων ζητημάτων είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα που διατηρούσα ως υποψήφιος βουλευτής και μπορεί ο καθένας να έχει εύκολα πρόσβαση για να τις συγκρίνει με τις θέσεις οποιουδήποτε.
–**Εσείς όμως τι λέτε; Σας ενοχλεί αυτή η σύγκριση;**

–Έχω ακούσει πολλά. Οι θέσεις μου πόρρω απέχουν από αυτά που μου καταλογίζουν.

–**Έχουμε αξιοποιήσει πλήρως το κονδύλι που μας έδωσε η Ε.Ε. στο μεταναστευτικό; Επειδή η αντιπολίτευση διερωτάται πώς διανεμήθηκαν...**

–Όχι μόνο έχουμε αξιοποιήσει το κονδύλι, αλλά έχει διατεθεί και ένα πολύ σημαντικό ποσό, από εθνικούς πόρους ύψους 178 εκατομμυρίων για να προσφέρουμε το καλύτερο δυνατό.

“

Εχω ακούσει πολλά. Οι θέσεις μου πόρρω απέχουν από αυτά που μου καταλογίζουν.

–**Πού έχουν διατεθεί;**

–Η ερώτηση αυτή έχει κατ'επαλήψην απαντηθεί και τα στοιχεία είναι αναρτημένα στις ιστοσελίδες των αρμοδίων τμημάτων. Όταν καταγράφεται ότι επιπλέον του ποσού που λάβαμε από την Ε.Ε. η Κυπριακή Δημοκρατία έχει διαθέσει άλλα 178 εκατομμύρια, θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένη η πρόθεση και η βούλησή της να συνεισφέρει ώστε να παρέχεται το καλύτερο δυνατό στους αιτητές ασύλου.

–**Επικρίνεται όμως η Κύπρος από την Ε.Ε. για την κατάσταση στο Πουρνάρα αλλά και για pushbacks.**

–Όλες οι ενέργειες που προβαίνομε είναι εντός του πλαισίου

που καθορίζουν οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και το Διεθνές Δίκαιο. Όσον αφορά το Πουρνάρα η κατάσταση, όπως διαμορφώνεται, καταδεικνύει το μέγεθος του προβλήματος. Όταν λέμε πως οι δυνατότητες της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν είναι ανεξάντλητες και όταν οι ροές υπερβαίνουν τις δυνατότητες της Δημοκρατίας παρατηρούνται φαινόμενα όπως παρατηρείται τώρα με τον υπερπληθυσμό στο Πουρνάρα.

–**Μιλάνε όμως για απάνθρωπες συνθήκες. Δεν σας προβληματίζει;**

–Σοβαρά προβλήματα υπάρχουν και είμαστε οι πρώτοι που τα αναγνωρίζουμε και τα αναδεικνύουμε προκειμένου να βρεθούν λύσεις. Τον περασμένο μήνα βρισκόταν στην Κύπρο η αρμόδια Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η κα Γιόχανσον, η οποία επισκέφθηκε και το Πουρνάρα. Τα σχολία της μάλιστα ήταν ευνοϊκά για τη χώρα μας και την προσπάθεια που καταβάλλει. Όταν η χωρητικότητα στο Πουρνάρα είναι 1.200 ατόμων και αυτή τη στιγμή έχουμε 2.500 λόγω των αυξημένων ροών, τότε διαπιστώνετε και εσείς αυτό που λέμε: πως οι δυνατότητες του κράτους είναι πεπερασμένες.

Στοχοποιείται η κυβέρνηση για πολιτικά οφέλη...

–**Το όνομα της Κύπρου έχει πληγεί λόγω της διαφθοράς. Εσείς ως νέο πολιτικό πρόσωπο που είστε δεν θεωρείτε πως έχουν γίνει λάθη;**

–Είχαμε ζήσει κατά την προεκλογική περίοδο των βουλευτικών εκλογών, μεγάλες υπερβολές και στοχοποίηση της κυβέρνησης...

–**Θεωρείτε δηλαδή ότι όλο αυτό είναι στοχοποίηση;**

–Ακριβώς, για να αποκτήσουν κάποιοι πολιτικά οφέλη. Και αναφέρομαι στο εσωτερικό επίπεδο.

–**Μας στοχοποιούν και διεθνώς; Για ποιο λόγο;**

–Δεν είναι η πρώτη φορά που η Κύπρος βρέθηκε στο επίκεντρο δημοσιευμάτων, είτε ως φορολογικός παράδεισος είτε επειδή παραισάσε ακόμη και ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών. Όμως δεν θα παρελθοντολογήσω. Αυτό που έχει σημασία είναι πως υπάρχουν εκθέσεις ανεξάρτητων οργανισμών όπως η Moneyval ή η Greco, όπως και δηλώσεις Αμερικανών αξιωματούχων που καταδεικνύουν τη μεγάλη πρόοδο που έχει γίνει στην Κύπρο, όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Με θετικές αναφορές για όλα τα μέτρα που έχει λάβει και συνεχίζει να λαμβάνει η Κυπριακή Δημοκρατία.

–**Η εικόνα του τόπου πλήττεται ωστόσο με κίνδυνο να επηρεάσει και οικονομικά το κακό όνομα...**

–Τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν το αντίθετο. Αν οι ξένοι επενδυτές είχαν στοχοποιήσει την Κύπρο θα ήταν διαφορετικό το αποτέλεσμα. Αν αναλύσουμε τις ξένες επενδύσεις στη χώρα μας, αν δούμε πόσες εταιρείες έχουν επιλέξει την Κύπρο για να εγκαταστήσουν την έδρα τους, ή για να μεταφέρουν άλλες δραστηριότητες τους, αν δούμε το ποσοστό ανεργίας (από το 17% φτάσαμε στο 3,5%) αν δούμε τους ρυθμούς ανάπτυξης που καταγράφει η Κύπρος, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε πόσο καλά αποδίδει η προσπάθεια της κυβέρνησης.

–**Ξέρετε καλά πως χρειάζεται χρόνο για να σταματήσουν.**

–Αποψή μου είναι ότι τα μελλοντικά αποτελέσματα θα είναι ακόμη καλύτερα από τα σημερινά.

–**Νιώθετε άνετα, ως νέο πολιτικό πρόσωπο να εκπροσω-**

πείτε μία κυβέρνηση που έχει υποθέσεις συγκρούσεις συμπεριφορών, που το μισό υπουργικό συμβούλιο της συμμετείχε σε αιτήσεις πολιτογραφήσεων;
–Είναι αυτή η κυβέρνηση που έχει διορίσει την ερευνητική επιτροπή που έχει αναλύσει μία προς μία τις πολιτογραφήσεις και μάλιστα αυτό έχει γίνει και με δημόσιες ακροάσεις έτσι ώστε να υπάρχει πλήρης διαφάνεια.
–**Για τον μέσο πολίτη όμως, το να βλέπει τον Πρόεδρό του να ερωτάται έξω από μία σύνοδο που θα έπρεπε να τοποθετείται για το Κυπριακό, αν είναι διεφθαρμένος, δεν είναι ό,τι καλύτερο...**

–Το κριτήριο για την αξιολόγηση της χώρας δεν μπορεί να είναι μία ερώτηση. Οι ίδιοι οι συντάκτες μιας έρευνας που ανέλυσε 12εκατ. έγγραφα και αφορούσε 100 χώρες, δεν εντοπίζουν οτιδήποτε μεμπτό για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το μόνο που καταγράφουν είναι το γεγονός πως δικηγόρικό γραφείο συνεχίζει να φέρει το όνομα του Προέδρου, ενώ σημειώνουν πως ο ίδιος δεν είχε ούτε την εποπτεία ούτε τον έλεγχο του γραφείου.

Ψάχνει το φαβορί του για το '23 ο Στέφανος

Το ΑΚΕΛ είναι έτοιμο να πει για ακόμη μία φορά το πικρό ποτήρι και να κάνει την υπέρβαση μιας δεξιάς υποψηφιότητας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν τον περασμένο Ιούλιο ο Στέφανος Στεφάνου ανακηρυσσόταν από τη συντριπτική πλειοψηφία της Κεντρικής Επιτροπής, ο επόμενος γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ, η εκλογή του ήταν μία ιστορική στιγμή για την Αριστερά, όμως η όλη είδηση έμπαινε σε δεύτερη μοίρα, καθώς την επικαιρότητα απασχολούσε η πυρκαγιά που είχε κάψει την ορεινή Λεμεσό. Όπως επεισοδιακά ξεκίνησε συνεπώς η διαδικασία διαδοχής με την παραιτηση Άντρου Κυπριανού, τόσο επεισοδιακά ολοκληρώνόταν όπως έλεγαν πολλοί. Όσο όμως κι αν οι προκαταλήψεις είχαν κτυπήσει τότε κόκκινο, το κύριο ερώτημα που εγείρετο στα κοιματικά πηγαδάκια ήταν αν ο Στέφανος Στεφάνου θα αποτελούσε όντως τη νέα σελίδα στο ΑΚΕΛ ή μία συνέχεια των προκατόχων του με διαφορετικό περιτύλιγμα. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται πως δεν έχει πλέον περίοδο χάριτος, πως τα περιθώρια έχουν στενέψει και κύριος στόχος, όπως διαμνύει,

Στο ΑΚΕΛ αντιλαμβάνονται πλέον πως για τη νίκη στις εκλογές, απαραίτητη είναι η συνεργασία με το Δημοκρατικό Κόμμα, έστω κι αν οι σχέσεις τους έχουν περάσει από μύρια κύματα.

είναι να εκσυγχρονίσει το κόμμα, φέρνοντας πίσω τους χιλιάδες αριστερούς, οι οποίοι έχουν γυρίσει την πλάτη στο κόμμα στις τελευταίες μάχες. Είναι ένα μεγάλο στόιχημα αλλά αυτό θα δείξει αν το ΑΚΕΛ εξακολουθεί να θεωρείται κόμμα εξουσίας ή αν η καθοδική πορεία των τελευταίων χρόνων κινδυνεύει να το μετατρέψει σε κόμμα διαμαρτυρίας. Σε όλο αυτό, το κύριο χαρτί που θα κρίνει πώς προχωρά το ΑΚΕΛ, είναι οι προεδρικές εκλογές και εκεί αντιλαμβάνεται πως θα πρέπει να γίνουν υπερβάσεις.

Η εικόνα

Σε μία νέα σελίδα λένε πως όλα παίζουν ρόλο και πως μία εικόνα μπορεί να ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Στέφανος Στεφάνου αποφάσισε πως ο καλύτερος τρόπος να στείλει το μήνυμα της αλλαγής ξεκινά από το ίδιο το οικοδόμημα. Ήδη το γραφείο του γενικού γραμματέα δεν θυμίζει σε τίποτα αυτό των προκατόχων του. Έχουν ήδη φύγει από τους τοίχους οι ιστορικοί ηγέτες της Αριστεράς, όπως ήταν ο Λένιν, ο Μαρξ, ακόμα και ο Εζεκίας Παπαϊωάννου και τους τοίχους κοσμούν πλέον πίνακες γνωστών Κύπριων ζωγράφων. Για την εν λόγω κίνηση, της αποκαθάρωσης δηλαδή, λέγεται πως υπήρξαν συζητήσεις στους

Ο νέος γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ θέλησε να ανακαινίσει πλήρως το γραφείο του, αποκαθελώνοντας ηγέτες και φιγούρες της Αριστεράς, στέλνοντας το μήνυμα ότι μία νέα εποχή ξημερώνει για το κόμμα.

διαδρόμους για το πού το πάει ο νέος γενικός γραμματέας. Αν δηλαδή αυτό αποτελεί την επιβεβαίωση όσων υποσχέθηκε τη μέρα της εκλογής του, πως το κόμμα είναι ανοικτό στην κοινωνία, εγκαταλείποντας σιγά σιγά το κομμουνιστικό και ενίοτε δογματικό καλούπι ή αν ήταν καθαρά πυρονάντηση με τη Μάγδα Φύσσα, ακόμα και οι τελευταίες του επαφές σε Βρυξέλλες και Λονδίνο.

Ένα βεβαίως είναι η εικόνα, το κύριο είναι η ουσία των πολιτικών. Αυτό που περιμένουν να δουν πολλοί είναι τι τελικά αλλάζει την εποχή Στεφάνου. Ήδη ο νέος γ.γ. έκανε μία μεγάλη πορεία στη βάση ακούγοντας επιχειρηματίες, μέλη και φίλους του κόμματος έκανε την πορεία για το Βαρώσι αλλά και αυτήν έξω από το Προεδρικό με αφορμή τα Pandora Pa-

pers. Η πρώτη νίκη Στεφάνου θεωρείται η μείωση του ΦΠΑ, που υπήρξε δική του πρωτοβουλία, έστω κι αν ο ίδιος απείχε από την όλη συζήτηση καθώς ήταν στο εξωτερικό. Αυτό βεβαίως που λένε κάποιοι εντός του κόμματος είναι ότι δεν έχουν αλλάξει ακόμα πολλά. Δεν πέρασε απαρατήρητη η διφωνία που υπήρχε για το κατά πόσο ο Νίκος Αναστασιάδης θα έπρεπε να παραιτηθεί μετά τα Pandora Papers. Αν βεβαίως το κόμμα της Αριστεράς επέμενε σε παραίτηση θα έπρεπε να έχει και εναλλακτική, η οποία επί του παρόντος δεν υπάρχει.

Η καθυστέρηση

Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ακόμα μία φιγούρα της Αριστεράς που να προωθείται για την υποψηφιότητα της Προεδρίας είναι ένα από τα ζητήματα που απασχολούν το κόμμα. Βεβαίως, αντιλαμβάνονται πως θα πουν το πικρό εκείνο ποτήρι υποστηρίζεις μιας αστικής υποψηφιότητας με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται. Αυτό άλλωστε έμαθε να κάνει και στο παρελθόν με τους Βασιλείου, Ιακώβου, Παπαδόπουλο. Ήδη το επόμενο δίδσημα θα ξεκινήσει η συζήτηση στα συλλογικά όργανα, θέτοντας κάτω ένα προγραμματικό πλαίσιο και ονοματολογία. Μέχρι και την άνοιξη, όταν δηλαδή θα ανακοινώσουν επίσημα

Το διακύβευμα και η υπέρβαση

Πόσο όμως εύπεπτη είναι για το ΑΚΕΛικό ακροατήριο μία δεξιά υποψηφιότητα; Κομματικοί κύκλοι σημειώνουν πως η περίπτωση Παμπορίδη μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνο στο ενδεχόμενο που συναινέσει και το Δημοκρατικό Κόμμα. Κάτι τέτοιο αποκτά ιδιαίτερη δυναμική και μπορεί να πλασαριστεί διαφορετικά εντός της βάσης. Ένα ενδεχόμενο τρίτης απανωτής ήττας σε προεδρικές εκλογές και απομάκρυνσης για ακόμη μία πενταετία από την εξουσία θεωρείται από το ΑΚΕΛ ως το τελικό κτύπημα για το κόμμα και η αρχή του τέλους. Το ερώτημα βεβαίως είναι αν μία δεξιά υποψηφιότητα θα καταφέρει να φέρει - πέραν της ευρύτερης μάζας από τον ενδιάμεσο χώρο, ακόμα και από το ΑΚΕΛ- το αριστερό εκείνο ακροατήριο που έχει απογοητευτεί. Ή αν αυτή η κίνηση θα ενισχύσει την απογοήτευση. Άλλωστε, ήδη στελέχη, όπως η Ειρήνη Χαρχαλαμπίδου, έχουν θέσει ζήτημα ιδεολογικής προσέγγισης και δεν παραγνωρίζεται το γεγονός ότι εξαιτίας όλου αυτού μπορεί να προκύψει μία νέα υποψηφιότητα, αυτή τη φορά από τη αριστερά, κτυπώντας στα ιδεολογικά ιδεώδη, από τα οποία η νέα εποχή στο ΑΚΕΛ επιχειρεί να κρατήσει κάποιες αποστάσεις.

άλλα κόμματα, όπως ο ΔΗΣΥ και η ΔΗΠΑ, θα ανακοινώσει και το ΑΚΕΛ τις κινήσεις του.

Το ερώτημα είναι ποιες είναι οι επιλογές. Ο Στέφανος Στεφάνου έχει διαμνύσει ήδη σε φίλους του κόμματος, αλλά και σε Νέες Δυνάμεις μέρος των οποίων ζητούν αριστερή επιλογή και απορρίπτουν την σύμπλευση με το ΔΗΚΟ, ότι αυτή τη φορά στόχος δεν είναι απλώς να κατέλθουν σε εκλογές, αλλά να τις κερδίσουν. Τοποθέτηση που προκάλεσε ήδη την ενόχληση του dis υποψηφίου για την προεδρία

Σταύρου Μαλά. Στο ΑΚΕΛ αντιλαμβάνονται πως οι επιλογές είναι περιορισμένες και για μία νικητήρια κάθοδο, θα πρέπει το κόμμα να συνεργαστεί πρώτα και κύρια με το Δημοκρατικό Κόμμα. Αυτή η κίνηση συνεργασίας άρχισε να συζητείται στη βάση, έστω κι αν στελέχη όπως οι Τομαδάς Τσιλεπής, Ελένη Μαύρου, Νεοκλής Συλικιώτης το βλέπουν με επιφύλαξη.

Η σύμπλευση με Νικόλα

Η «Κ» είχε αποκαλύψει την περασμένη βδομάδα ότι ο Στέφανος

Στεφάνου και ο Νικόλας Παπαδόπουλος είχαν ήδη τρεις συναντήσεις, οι δύο εκ των οποίων έγιναν σε παρουσία τρίτου προσώπου. Δεν έχουν μπει κάτω ονόματα, ωστόσο ο Στέφανος Στεφάνου δεν είπε όχι όταν τέθηκε το όνομα του Νικόλα Παπαδόπουλου από πλευράς γραμματείας του ΔΗΚΟ. Είτε λόγω αβρότητας, είτε γιατί έχει μπει ήδη στη διαδικασία να μην αποκλείσει κανέναν εκ των προτέρων. Δεν πέρασε απαρατήρητη άλλωστε η δημοσκοπήση της «Κ» όταν ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ κατείχε τη δεύτερη θέση δημοτικότητας και σίγουρα δεν θέλει να βάλει μόνο του αδιέξοδα.

Μία υποψηφιότητα βεβαίως Νικόλα Παπαδόπουλου φαντάζει κάτι μακρινό για το ΑΚΕΛ. Ήδη δεν έχουν επουλωθεί οι πληγές του πρόσφατου παρελθόντος, με τη δριμεία επίθεση Νικόλα στο ΑΚΕΛ το 2018, ούτε βεβαίως υπάρχουν πολλά κοινά σημεία σε ζητήματα όπως το Κυπριακό. Θα είναι συνεπώς δύσκολο για το κόμμα να πείσει τη βάση μέσα σε 10 μήνες για τα θετικά της υποψηφιότητας Νικόλα.

Το ζήτημα βεβαίως με τη συνεργασία ΑΚΕΛ - ΔΗΚΟ είναι ότι δεν υπάρχει και η ανάλογη εμπιστοσύνη. Το παρασκήνιο για την προεδρία της Βουλής έχει αφήσει αναπόφευκτα πληγές και κατέδειξε ότι τα δύο κόμματα δε μπορούν να συνεννοηθούν τόσο εύκολα. Στο ΑΚΕΛ θεωρούν άλλωστε πολύ πιθανό ο Νικόλας Παπαδόπουλος να συμπορευθεί με τον Δημοκρατικό Συναγερμό, καθώς κύριος στόχος του είναι αυτή τη φορά η εξουσία. Αυτό το οποίο μπορεί να φέρει κοντά τους δύο είναι ένας υποψήφιος που να ικανοποιεί τις θέσεις και των δύο.

Το δίλημμα για Αχιλλέα

Ήδη η υποψηφιότητα Αχιλλέα Δημητριάδη έχει απορριφθεί από το Δημοκρατικό Κόμμα, καθώς θεωρούν τις θέσεις του στο Κυπριακό ιδιαίτερα προχωρημένες. Βεβαίως και στο ΑΚΕΛ πολλοί είναι εκείνοι που βλέπουν πως μία τέτοια υποψηφιότητα δεν έχει πολλά περιθώρια νίκης. Εκτός συζήτησης έχουν στο ΔΗΚΟ και τον Ανδρέα Μαυρογιάννη, έστω κι αν στην Εζεκία Παπαϊωάννου δεν τον έχουν αποκλείσει. Εκεί που φαίνεται να υπάρχει κοινή συνεννόηση, όχι σε επίπεδο ηγεσιών αλλά πρωτοκλασάτων στελεχών, είναι στο ενδεχόμενο κοινής υποψηφιότητας με τον Γιώργο Παμπορίδη. Το ερώτημα είναι πόσο έτοιμοι είναι ΑΚΕΛ και Δημοκρατικό Κόμμα για μία τέτοια υπέρβαση. Ο Στέφανος Στεφάνου δεν έχει ακόμη ανοίξει τα χαρτιά του, ωστόσο υπάρχουν στελέχη στο ΑΚΕΛ που το βλέπουν ιδιαίτερα θετικά, προτάσσοντας την καλή συνεργασία που είχαν επί μεταρρύθμισης του ΓεΣΥ, αλλά και τη δημόσια διαφώνια του με την κυβέρνηση Αναστασιάδη και τον ΔΗΣΥ σε ζητήματα όπως το Κυπριακό και η διαφθορά.

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΑΝΟΥ ΛΟΪΖΟΥ ΠΑΡΡΑ

Ο κληριδισμός ως πετυχημένη σχολή τακτικισμού

Ακόμα και ο θάνατός του είχε τον δικό του συμβολισμό. Ο λόγος για τον αιώνιο στο Γλαύκο Κληρίδη, που την ημέρα που του έλαχε να φύγει από τη ζωή, το κρατικό μόρφωμα στον Βορρά θα συμπλήρωνε 30 χρόνια ζωής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα είναι εδώ σε κάθε ακόμα επέτειο καταδίκης, να μας θυμίζει τις αντιφάσεις με τις οποίες πολιτευτηκε ο ίδιος και μαζί του η χώρα ολόκληρη. Ο Γλαύκος Κληρίδης που έδωσε μέχρι και την τελευταία του πολιτική μάχη το 2004 με μετριοπάθεια και ορθολογισμό, υπήρξε όντως ένας ρεαλιστής πολιτικός, οξυδερκής και διορατικός. Ήταν πάντα σε θέση να αντιλαμβάνεται τα συμφέροντα της χώρας και να διαχωρίζει το συλλογικό από το προσωπικό ή και κοιματικό συμφέρον. Εξού και ο ίδιος βγήκε από τον πολιτικό στίβο

όπως μπήκε, εν αντιθέσει με τον αυτόκλητο πολιτικό του υιό και σπερινό πρόεδρο, που αποκρύβει ό,τι μπορεί από το «Πόθεν Έσχες» του, ενώ το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά του, στοιβάζει εκατομμύρια. Ο Κληρίδης συνθήως ήταν στη σωστή πλευρά της ιστορίας. Με πραότητα ζύγιζε τα πολιτικά δεδομένα και έπαιρνε θέση καθαρά και σταράτα. Πάντοτε με σεβασμό στους πολιτικούς του αντιπάλους και στους θεσμούς.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ακολουθούσε πάντα την οδό του συλλογικού έναντι του προσωπικού οφέλους, ή ότι δεν διέπραξε λάθη, ούτε ότι αυτά μετά θάνατον απαλείφονται. Πρώτα απ' όλα υπέπεσε στο κλασικό πολιτικό ολισθήμα για το οποίο κατηγορούσε κατά καιρούς τους αντιπάλους του. Για να καταφέρει να εκλεγεί το 1993, συνερ-

γάστηκε με το ΔΗΚΟ του Σπύρου Κυπριανού και υποσχέθηκε να πετάξει στον κάλαθο της ιστορίας τις Ιδέες Γκάλι που για πρώτη φορά καθόριζαν πρακτικά το επιδιωκόμενο πλαίσιο Ομοσπονδίας. Το 1998 έβαλε τη χώρα σε μελαδές, καθώς για να καταφέρει να επανεκλεγεί με ακροδεξιές ψήφους, πούλαγε ενιαία αμυντικά δόγματα και αγόραζε ρωσικούς πυραύλους που δεν ήρθαν φυσικά ποτέ. «Η συμβουλή μου προς τους νεότερους πολιτικούς είναι να μελετήσουν πολύ καλά τι κάναμε όλα αυτά τα χρόνια και να αποφύγουν να κάνουν τα ίδια λάθη. Δυστυχώς υπερεκτιμούμε τις δυνατόμας μας ως προς το πού θα θέλαμε φτάσουμε αλλά αγνοούμε το τι τελικά μπορούμε να πετύχουμε», δήλωσε κάποτε. Ανατρέχοντας όμως σε καίριες πολιτικές επιλογές του, εντοπίζεται συχνά μια τεράστια αν-

τίφαση, ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο. Στις πρώτες προεδρικές εκλογές του '59 ο ίδιος δήλωνε περήφανα ότι δεν στήριξε τον πατέρα του, αλλά τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Έκανε μια προσωπική επιλογή νίκης, στηρίζοντας τον θρησκευτικό ηγέτη της πλειοψηφούσας κοινότητας για να αναλάβει τα νηία ενός δικονοτικού κράτους με 22% αλλόθρησκους στα πρώτα του δύσκολα βήματα, αντί έναν πολιτικό με κοσμικά χαρακτηριστικά, όπως θα άρμοζε στην περίπτωση. Το 1969 ίδρυσε το Ενιαίο Κόμμα, έχοντας ως συνιδρυτή τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη, μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, που ήταν κράτος εν κράτει και που εν τέλει δολοφονήθηκε λίγα χρόνια αργότερα. Στη συνέχεια, μετά τα τραγικά γεγονότα που διχοτόμησαν την Κύπρο, ίδρυσε τον Δημοκρατικό Συναγερμό, στεγά-

ζοντας γριβικούς πραξικοπηματίες, οι οποίοι έβλαψαν τον τόπο και που στην καλύτερη θα έπρεπε να ήταν φυλακή. Το επιχείρημα ότι εκτός κοιματικών δομών θα ήταν πιο επικίνδυνοι, μπάζει νερά από παντού. Εφόσον για 28 χρόνια πάντρευε την εθνικιστική ρητορική με τον πατριωτικό ρεαλισμό, δεν πρέπει να εκπλήσσει που το 2004, ενώ απιύθυσε δραματική έκκληση στα στελέχη του ΔΗΣΥ να στηρίξουν το Σχέδιο Ανάν, η πλειοψηφία του γύρισε την πλάτη. Ακόμα κι ο τότε πρόεδρος του κόμματος και νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας, δεν είμαστε βέβαιοι εάν πείστηκε να στήριξει το σχέδιο λύσης ή αν το «Ναι» του, ήταν ένα ακόμα προϊόν τακτικισμού, κληριδικής φύσεως.

Διαβάζοντας τις προάλλες τις δακρύβρεχτες μνημονεύσεις για τον Γλαύκο Κληρίδη, από στελέχη

και φίλους του Δημοκρατικού Συναγερμού, πραγματικά είναι να αναρωτιέται κανείς, για το ποιος πρωτοεξεκίλωσε τα «κληριδικά ιδανικά» για να χωράνε οι πάντες μέσα. Ο ίδιος ο Κληρίδης ή οι συνεχιστές του. Δεν μπορεί να εννοούν το ίδιο και ο Αβέρωφ και ο Νουρής, και η Αννίτα και ο Πελεκάνος. Από την Ξένια Κωνσταντίνου και τον Νίκο Τορναρίτη, μέχρι τον Χάρη Γεωργιάδη του νέου ρεαλισμού και τον Νίκο Σύκα του «δεδηλωμένου φασισμού», τα συναγερμικά στελέχη θεωρούν τον Κληρίδη πολιτικό τους πατέρα. Τελικά υπήρξε πατέρας όλων αυτών των διαφορετικών ιδεολογημάτων που επικαλείται το κάθε του πολιτικό τέκνο, ή μήπως και ο ίδιος χάιδεε ολονών τα αφτιά;

Ο κ. Πάνος Λοΐζου Παρράς είναι οικονομολόγος.

Το φαινόμενο της καρογιανικής πολιτικής

Ο Μάριος Καρογιάν παίζει ένα καλό παιχνίδι πόκερ και κρατάει όλα τα σενάρια ανοικτά για το 2023 και τις συμμαχίες

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν τη νύχτα των βουλευτικών εκλογών διαπιστωνόταν πως η Δημοκρατική Παράταξη δεν ήταν τελικά ένα πολικό φάντασμα, όπως έλεγε σκωπτικά ο Νικόλας Παπαδόπουλος, αλλά ένα κόμμα που αφενός έλαβε 6,1% στις πρώτες του βουλευτικές εκλογές και που αφετέρου προκάλεσε σοβαρή ζημιά στο Δημοκρατικό Κόμμα, πολλοί ήταν εκείνοι που θεώρησαν τον Μάριο Καρογιάν τον μεγάλο survivor της πολιτικής σκηνής. Survinor, καθώς η τελευταία δεκαετία δεν ήταν και η ευκολότερη. Είχε χάσει την προεδρία του κόμματος μέσα από τα χέρια του, είχε διαγραφεί από αυτό και ξεκίνησε ένα κόμμα από την αρχή. Οι βουλευτικές εκλογές λοιπόν τον αναγέννησαν από τη στάχτη του, καθώς με την excel στο χέρι και γυρίζοντας όλα τα χαριά της Κύπρου κατάφερε να συγκεντρώσει υποστηρικτές. Η εντύπωση αυτή επιβεβαιώθηκε και από τα χείλη των πιο επιφυλακτικών λίγες μέρες αργότερα, όταν στο παρασκήνιο κατάφερε να αποτρέψει μία προκαθορισμένη συμμαχία: αυτή του ΑΚΕΛ με το Δημοκρατικό Κόμμα και να συνθλίψει την οποία προσπάθεια του Νικόλα Παπαδόπουλου να εκλεγεί πρόεδρος της Βουλής. Ήταν η κίνηση που έκανε πολλούς να διαπιστώσουν ότι ο Μάριος Καρογιάν επανέρχεται στο πολιτικό παιχνίδι πως ίσως και αυτή τη φορά να είναι στην εξέδρα του νικητή το 2023.

Μπορεί όμως ο Μάριος Καρογιάν να ακολουθήσει διαφορετική πορεία από αυτήν του ΔΗΣΥ ή είναι λίγο προκαθορισμένη η πορεία του; Κανείς και τίποτα δεν είναι δεδομένο στην πολιτική. Αυτό μας έμαθε άλλωστε ο Μάριος Καρογιάν με τη στάση που τήρησε στις προεδρικές εκλογές του 2008. Ενώ τότε έδωσαν τα χέρια με τον Ιωάννη Κασουλίδη για τη δεύτερη Κυριακή, άλλαξε αμέσως στρατόπεδο κατά την πολυώρη εκείνη Κεντρική Επιτροπή των τελικών αποφάσεων, όταν αντιλήφθηκε το «πραξικόπημα» που προετοιμαζαν στελέχη υπέρ της υποψηφιότητας Δημήτρη Χριστόφια.

Τον Μάρτιο οι αποφάσεις

Όλα τα σενάρια λοιπόν είναι πιθανά για τον Μάριο Καρογιάν. Άλλα με περισσότερες δυσκολίες και άλλα πιο εύπεπτα για το ακροατήριό

του. Όμως όλο αυτό χρειάζεται τον κατάλληλο χρόνο και την ανάλογη χρονική συγκυρία. Και αν κάτι έμαθε κατά την παρουσία του στην πολιτική σκηνή ο Μάριος Καρογιάν είναι η ιώβεια υπομονή, καθώς οι προεδρικές εκλογές είναι μαραθώνιος και όχι δρόμος των εκατό μέτρων. Ο βίος και η πολιτεία του, άλλωστε, κατέδειξαν πως είναι έτοιμος να ελκισθεί και να αλλάξει στρατόπεδο ακόμα και την τελευταία στιγμή για να επικρατήσει στην πολιτική σκηνή και να διασώσει το κόμμα του. Έχοντας πάρει το μάθημά του από το σύντομο παρελθόν, έχει διαμνύσει σε όλους τους ενδιαφερόμενους πως δεν πρόκειται να λάβει οποιαδήποτε απόφαση η Δημοκρατική Παράταξη πριν από τον Μάρτιο. Αυτό φαίνεται να προκύπτει για τρεις λόγους: 1) Όσες φορές έκανε βεβαισμένες κινήσεις, δεν του βγήκε εσωκομματικά σε καλό, 2) δεν θέλει με τίποτα να θεωρείται δεδομένος στο κυβερνών κόμμα, το οποίο ήδη επιχειρεί φλερτ με το

Σε συνάντηση με τον Μάριο Καρογιάν ο Αβέρωφ Νεοφύτου του ανέφερε πως θα είναι υποψήφιος για τις προεδρικές εκλογές. Το ίδιο φέρεται να έκανε και ο Νίκος Χριστοδουλίδης.

ΔΗΚΟ, ούτε βεβαίως να κάψει τις όποιες γέφυρες δεδομένου ότι επωφελείται το κόμμα από την παρούσα διακυβέρνηση και 3) ο Νίκος Αναστασιάδης δεν έχει ακόμη πει την τελευταία του λέξη.

Το σενάριο Αβέρωφ

Πέραν όμως της θεωρίας, η «Κ» πληροφορείται πως ο πρόεδρος της Δημοκρατικής Παράταξης είχε ήδη μία συνάντηση με τον πρόεδρο του Δημοκρατικού Συναγερμού προ μηνών στο πλαίσιο συζήτησης του ενδεχομένου αναβολής των δημοτικών εκλογών. Εκεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου του έθεσε και το ζήτημα των προεδρικών εκλογών με τον Μάριο Καρογιάν να του ξεκαθαρίζει πως οι όποιες αποφάσεις θα ληφθούν τον Μάρτιο. Την άνοιξη αναμένεται να ανακοινώσει άλλωστε και ο ΔΗΣΥ τις κινήσεις του. Γι' αυ-

Η στάση του Νίκου Αναστασιάδη θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην απόφαση Καρογιάν.

Το ενδεχόμενο ΑΚΕΛ

Στη Δημοκρατική Παράταξη παρακολουθούν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την κόντρα που μαίνεται στον Δημοκρατικό Συναγερμό, αλλά παράλληλα και τα όσα διαρρέονται περί φλερτ Νικόλα Παπαδόπουλου με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Σε αυτό το πλαίσιο ο Μάριος Καρογιάν αφήνει ανοικτή και την πόρτα στο ΑΚΕΛ. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στη ΔΗΠΑ δεν άρεσε το γεγονός ότι έμεινε εκτός της πρότασης για μείωση του ΦΠΑ από 19% σε 9% και επεδίωξε να συμπεριληφθεί, τόσο για την ουσία της πρότασης όσο και για την εικόνα. Δεν θέλει να στέλνει το μήνυμα η ΔΗΠΑ πως είναι πλήρως συστρατευμένη με την κυβέρνηση. Ένα τέτοιο σενάριο βοηθά και τον ίδιο τον Μάριο Καρογιάν, αλλά και το ΑΚΕΛ στη διαπραγμάτευση. Στη ΔΗΠΑ οι σχέσεις με το ΑΚΕΛ και με τη νέα ηγεσία λένε πως είναι εξαιρετικές. Από την άλλη στο ΑΚΕΛ βλέπουν με ιδιαίτερη επιφύλαξη τον Μάριο Καρογιάν, καθώς θεωρούν ότι έπαιξε παιχνίδι εις βάρος του κόμματος, κατά τη συζήτηση για την προεδρία της Βουλής. Υπάρχουν ωστόσο και στελέχη από τα δύο κόμματα που θεωρούν πως η ΔΗΠΑ και το ΑΚΕΛ μπορούν να τα βρουν καλύτερα σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, οικονομίας και ιδιαίτερα στο Κυπριακό παρά με το Δημοκρατικό Κόμμα. Σε αυτό το πλαίσιο ο Μάριος Καρογιάν θα κρατήσει μέχρι και την τελευταία στιγμή ανοικτή την πόρτα και για διαβούλευση αλλά και για διαπραγμάτευση με το ΑΚΕΛ.

τον ακριβώς τον λόγο, ο Μάριος Καρογιάν δεν έχει κανένα λόγο να βιάζεται να δώσει τα χέρια με κάποιον. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», ενημέρωσε τον Μάριο Καρογιάν για τις προθέσεις του να διεκδικήσει την Προεδρία της Δημοκρατίας. Σημείωσε, παράλληλα, πως θα κοιτάξει κατά πόσο θα είναι εκλέξιμος προτού διεκδικήσει. Σε αυτή την

ουρά της εκλεξιμότητας πάντως δεν τέθηκε ως εναλλακτική πρόταση ο Νίκος Χριστοδουλίδης.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου αντιλαμβάνεται πως το ποσοστό δημοτικότητας δεν είναι υπέρ του, αλλά πρόκειται να αξιοποιήσει πλήρως την παράσταση νίκης του. Αυτός είναι και ο λόγος που ήδη μιλάει για κοινοβουλευτική πλειοψηφία το 2023, υπονοώντας πως έχει ήδη

κλειδώσει ΔΗΠΑ, ΕΛΑΜ, ίσως και το ΔΗΚΟ. Η παράσταση νίκης δεν θα περάσει καθόλου απαρατήρητη στις τελικές αποφάσεις του Μάριου Καρογιάν. Στη σύμπλευση όμως των δύο ανδρών υπάρχουν, ωστόσο, αρκετά ζητήματα. Οι σχέσεις των δύο ουδέποτε ήταν οι καλύτερες. Το καρογιανικό στρατόπεδο θεωρεί υπαίτιο και τον Αβέρωφ Νεοφύτου για τη νίκη του Νικόλα Παπαδόπουλου στις εσωκομματικές εκλογές και δεν φαίνεται να ξεχνά το διδυμο Αβέρωφ-Νικόλα στη Βουλή, όταν ενόσω το ΔΗΚΟ ήταν συμπολίτευση κάρφωναν τις πολιτικές Χριστόφια και κατ' επέκταση τον Καρογιάν. Δεν φαίνεται να έχουν ξεχάσει και το γεγονός ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου έθεσε βέτο στον Νίκο Αναστασιάδη να διώξει από το κυβερνητικό σχήμα τους Κενεβέζο, Φωτίου, και Πετρίδη, όταν ο Νικόλας Παπαδόπουλος ως πρόεδρος πλέον του ΔΗΚΟ αποχώρησε από τη συγκύβερνση. Ήταν λοιπόν οι σχέσεις τους πάντα σχέσεις τυπκές, χωρίς χημεία και χωρίς ιδιαίτερη θερμν. Βεβαίως και από πλευράς συναγερμικών δεν έβλεπαν πάντα με θετικό μάτι τις σχέσεις Καρογιάν - Αναστασιάδη, δυσφορώντας με τις διευκολύνσεις που παρείχε στη ΔΗΠΑ ο πρόεδρος και σημειώνοντας συχνά πυκνά, ότι συγκυβερνά ένα κόμμα το οποίο δεν βρίσκεται καν στη Βουλή.

Ωστόσο, τα πάντα ρει στην πο-

λιτική και αυτό το γνωρίζουν καλά και οι δύο. Δεν είναι τυχαίο ότι ούτε με τον Νίκο Αναστασιάδη ήταν ρόδινες οι σχέσεις Καρογιάν πριν από το 2012. Οι σχέσεις βεβαίως του προέδρου της ΔΗΠΑ με τον συναγερμικό πρόεδρο φαίνεται να βελτιώθηκαν μετά το παρασκήνιο Προεδρίας της Βουλής. Τόσο ο Αβέρωφ Νεοφύτου όσο και ο Μάριος Καρογιάν είχαν κοινό περίπου στόχο. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ήθελε με κάθε τρόπο να αποφύγει τη νικητρία σύμπραξη ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ, καθώς αυτό θα έβαζε περισσότερες βάσεις για συνεργασία με ορίζοντα το 2023. Ο Μάριος Καρογιάν ήθελε να αποτρέψει την εκλογή Νικόλα Παπαδόπουλου, καθώς αυτό θα τον ενδυνάμωνε στην κομματική σκηνή και ενδεχομένως να επηρέαζε αρνητικά τη Δημοκρατική Παράταξη. Εκείνη η συνεργασία, αλλά και η στάση ΔΗΠΑ που ψήφισαν την Αννίτα Δημητρίου, βοήθησαν τον Αβέρωφ Νεοφύτου να παρουσιαστεί μαέστρος του κομματικού παρασκήνιου και παιχνιδιού. Κίνηση που φέρεται να εκτιμήσε ο συναγερμικός πρόεδρος.

Ο Χριστοδουλίδης

Βεβαίως ο Μάριος Καρογιάν αντιλαμβάνεται πλήρως πως δεν έχει κανένα λόγο να ανοίξει ακόμα τα χαρτιά του, καθώς η διαπραγμάτευση είναι μακρά. Η κίνηση άλλωστε να διαλέξει στρατόπεδο στην κόντρα Χριστοδουλίδη-Αβέρωφ, όταν αυτή ακόμα μαίνεται, δεν θα ήταν σοφή. Στο κάδρο βρίσκεται και η υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη, ο οποίος, όπως λέγεται, τους ξεκαθάρισε πως θα πάει μέχρι τέλους με την υποψηφιότητά του. Υπάρχουν στελέχη κυρίως από τη Συνεργασία Δημοκρατικών που στηρίζουν μία υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη, καθώς είχαν ανέκαθεν καλές σχέσεις μαζί του, ενώ όπως λέγεται στο παρασκήνιο την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη στηρίζει ο υφυπουργός παρά το Πρόεδρο Βασίλης Πάλλας, ο οποίος διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Αυτό που φαίνεται να προβληματίζει τη ΔΗΠΑ σε ένα τέτοιο σενάριο στήριξης είναι πρώτον αν θα πάει μέχρι τέλους η υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη, δεύτερο αν μπορεί μία ανεξάρτητη υποψηφιότητα να αποτελέσει εκλογή νίκης και τρίτο ποια στάση θα τηρήσει ο Νίκος Αναστασιάδης.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΗ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

Εχει πλάνο η κυβέρνηση για την ακρίβεια;

Όταν στις 4 Νοεμβρίου ο υπουργός Οικονομικών εξήγγελε την απόφαση της κυβέρνησης για μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από το 19% στο 5% για μια μικρή μερίδα νοικοκυριών που εντάσσονται στον ειδικό συντελεστή της ΑΗΚ έκλεινε κατηγορηματικά την πόρτα σε όποια πρόσθετα μέτρα. Η δε Υπουργός Ενέργειας ήταν σαφής ότι η μείωση δεν θα κάλυπτε άλλους καταναλωτές. Οι επόμενες μέρες και η άρση άρση υποχώρηση που θα ακολουθούσε θα επιβεβαίωνε ότι η κυβέρνηση από την πρώτη στιγμή αντιμετώπισε το πρόβλημα της ακρίβειας με μια τεράστια προχειρότητα και επιπολαιότητα. Πρώτο, διότι όταν εμφανίστηκε το πρόβλημα

άφηνε να νοηθεί ότι δεν θα μας επιπρεάσει και ιδιαίτερα. Σε σημείο που δεν ήταν διατεθειμένη αρχικά να λάβει κανένα μέτρο στήριξης. Το έκανε μόνο όταν υπήρξε η πίεση του ΑΚΕΛ και της αντιπολίτευσης και αφού πρώτα έστειψε επικοινωνιακή φιάστα με τον πρόεδρο του Δημοκρατικού Συναγερμού, για να δείξει ότι η απόφαση της ΑΗΚ για μείωση 10% στους λογαριασμούς ήταν καρπός συνεννόησης της κυβέρνησης με τον Δημοκρατικό Συναγερμό. Δεύτερο, στην έκκληση της αντιπολίτευσης για πρόσθετα μέτρα επιστράτευσε τον χλευασμό και την απάθεια. Όταν το ΑΚΕΛ ζήτησε πρόσθετα μέτρα, όπως η μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από το 19% στο 9%, η αξιοποίηση

των εσόδων από το εμπόριο ρυτίων για στήριξη των ευάλωτων ομάδων, η κατάργηση της επιβολής του ΦΠΑ πάνω στον φόρο κατανάλωσης στα καύσιμα, καθώς και μέτρα που αφορούν την αγοραστική δύναμη των μισθών, έδειξε να μην κατανοεί την κρισιμότητα των στιγμών και επεδίωξε να αφήσει τον χρόνο να περάσει με την ελπίδα ότι το θέμα θα ξεφούσκωνε. Τρίτο, όταν αντιλήφθηκε ότι είχε απέναντί της ένα κοινωνικό μέτωπο αντίδρασης, επιστράτευσε κάλπικα επιχειρήματα για να διασώσει την αξιοπρέπεια για την απραξία του προηγούμενου διαστήματος. Όταν η πρόταση νόμου για μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από το 19% στο 9% κατατέθηκε στη Βουλή από το ΑΚΕΛ

και συνυπογράφηκε από την πλειοψηφία των κομμάτων της αντιπολίτευσης, επιστράτευσε το πρόσχημα της άρνησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και την πρόφαση ότι το μέτρο ήθελε να εξυπηρετήσει τους πλούσιους. Αγνοούσε φαίνεται ότι μόλις πριν λίγες μέρες η Ισπανία, μια άλλη χώρα μέλος της Ε.Ε., έπαιρνε εκ νέου έγκριση για παράταση της μείωσης του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από το 21% στο 10%. Και βεβαίως υποτιμούσε τη νομοσύνη της κοινωνίας, ανασύροντας το επιχείρημα της στήριξης στους πλούσιους, όταν η ίδια, χωρίς να νιώθει ανευθυνότητα και λαϊσμό, μύρασε ανευθυνόρυστα φορολογικές εκπτώσεις στους ανά την υφήλιο πολυεκατομμυριούχους μέσα από το πρό-

γραμμα των χρυσών διαβατηρίων.

Για να φθάσουμε τελικά στην ανακοίνωση της Πέμπτης για υποβολή αιτήματος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για μείωση του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από το 19% στο 9%, που στην ουσία υιοθετεί το πνεύμα της πρότασης νόμου που έχει κατατεθεί στη Βουλή. Μια απόφαση που καταρρίπτει όλα τα επιχειρήματα που έφερνε το προηγούμενο διάστημα και που εύχοι να πάει μέχρι τέλους. Σημειώνοντας όμως ότι η πρόθεση για εφαρμογή του μέτρου για τρεις μήνες είναι εκτός οικονομικής πραγματικότητας και θα πρέπει να επεκταθεί, λαμβάνοντας υπόψη και τις εκτιμήσεις που γίνονται για τον πληθωρισμό και την ακρίβεια. Μια απόφαση

όμως που δεν αναιρεί μια άλλη θλιβερή πραγματικότητα. Ότι έχουμε απέναντί μας μια κυβέρνηση που δεν πολιτεύεται με βάση τα υπαρκτά προβλήματα της κοινωνίας. Μια κυβέρνηση που πολιτεύεται με βασικό κριτήριο το πώς θα κερδίσει επικοινωνιακούς πόντους στον πολιτικό στίβο. Μια κυβέρνηση που αναγκάστηκε να λάβει μέτρα για ένα από τα κορυφαία ζητήματα της οικονομίας, μόνο όταν είδε ότι η κοινωνία έβαζε πίεση και ένιωσε ότι η απραξία της θα δημιουργούσε πολιτικό κόστος. Μια κυβέρνηση που μέχρι το 2023 θα συνεχίσει να διαχειρίζεται τον χρόνο.

Ο κ. Χάρης Πολυκάρπου είναι μέλος του Π.Γ. της Κ.Ε. του ΑΚΕΛ.

MADE TO FEEL GOOD.

NEO Eagle F1 Asymmetric 3

Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί,
1037 Λευκωσία - Κύπρος

Άλλος για το Προεδρικό Μέγαρο;

Οι πιέσεις και οι εκθέσεις...

«Δεν έχω εκδηλώσει δημόσια οποιοδήποτε ενδιαφέρον για τις εκλογές, αλλά δεν σας κρύβω όμως ότι εδώ και πάρα πολύ καιρό γίνομαι δέκτης πολλών παραινήσεων και προτροπών από όλους τους κομματικούς χώρους», έλεγε την προηγούμενη εβδομάδα η πρώην υπουργός Εξωτερικών Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή, σημειώνοντας ότι είναι κάτι που την προβληματίζει και στον κατάλληλο χρόνο θα πάρει τις αποφάσεις της. Την τοποθέτησή της αναδημοσίευσε στο twitter, με το σχόλιο «αυθόρμητη απάντηση σε αναπάντεχο ερώτημα». Πιέσεις αποκάλυψε πως δέχεται για να διεκδικήσει την Προεδρία και η Άννα Θεολόγου. Όταν ρωτήθηκε από χρήστη του twitter αν είναι μετά τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών που πήραν θάρρος οι παρακινητές της η Άννα Θεολόγου τη χαρακτήρισε «κουκλίτσα μου». Όταν ο χρήτης διαμαρτυρήθηκε, η ίδια απάντησε «Κουκλίτσα μου θα σε λέω ώπου να δω τη φράσα σου... κάμνω σου χάρη, άλλωστε μπορεί να μην είναι κουκλικιστή για να μην την δειχνείς». Μιλάμε για προεδρικό επίπεδο, όχι αστεία...

● ● ● ●

Η επιτυχία Μαυρογιάννη

Όσο όμως κι αν η Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή δέχεται πιέσεις με αποτέλεσμα να σκεφτεί τη σωτηρία του τόπου, όσο κι αν απαντά αυθόρμητα σε ένα «αναπάντεχο» ερώτημα, όσο κι αν η Άννα Θεολόγου πιέζεται μαζί της, στην εξίσωση μπαίνει και άλλο πολιτικό πρόσωπο από τα παλιά. Το όνομα αυτού, Γιώργος Κολοकाσιδης, ο οποίος μπορεί να μην τα κατάφερε στις βουλευτικές εκλογές να εκλεγεί, αλλά έχει και εκείνος πιστό ακροατήριο, όπως όλα δείχνουν, που τον πιέζει για το 2023. Την ίδια στιγμή ένας εν δυνάμει υποψήφιος βγαίνει από το κάδρο της προεδρολογίας. Αυτός δεν είναι άλλος από τον Ε/κ διαπραγματευτή Ανδρέα Μαυρογιάννη, ο οποίος εξελέγη στην Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου του ΟΗΕ. Είναι αναμφίβολα μία μεγάλη τιμή για την Κυπριακή Δημοκρατία. Κατάφερε να εκλεγεί με 139 ψήφους στη γεωγραφική ομάδα Ασίας-Ειρηνικού, μετά από μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική εκλογική διαδικασία.

● ● ● ●

Η αμνηχανία

Εκτός από τη μεγάλη επιτυχία του κ.

Την Τρίτη που πέρασε, ουρές αυτοκινήτων ταξί έκλεισαν τους δρόμους προς το Προεδρικό Μέγαρο. Κάτι μας λέει πως σύντομα θα έχουμε νέες απεργίες από το οικοδόμημα απέναντι από τον Λόφο.

Μαυρογιάννη, ενδιαφέρον όμως προκάλεσε και η θέρμη με την οποία μίλησε γι' αυτόν ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας. Όπως σημείωσε, έχοντας δίπλα του τον ανέκφραστο Νίκο Χριστοδουλίδη, η χαρά της Ελλάδας είναι η ίδια με τη δική μας εδώ. Πάντως, πέραν αυτής της μικρής αμύχανης στιγμής στο συνέδριο του Economist διαφάνηκε η συνεννόηση αλλά και η καλή χημεία που αναπτύχθηκε μεταξύ των δύο Νίκων. Το τελευταίο διάστημα οι δύο υπουργοί Εξωτερικών έχουν γίνει αχώριστοι, με τον Νίκο Δένδια να αποκαλύπτει πως βλέπει τον Νίκο Χριστοδουλίδη πιο συχνά από ό,τι τη σύζυγό του.

● ● ● ●

Ετοιμάζουν απεργίες

Καζάνι που βράζει είναι τις τελευταίες μέρες το υπουργείο Εξωτερικών. Αφορμή της κρίσης ο πρόσφατος διορισμός πρέσβη πρώτου διορισμού. Ενός προσώπου που προέκυψε από το πουθενά. Για την ιστορία ας ειχθεί να σημειωθεί πως υπάρχει μία άτυπη συμφωνία μεταξύ της συντεχνίας των υπαλλήλων του υπουργείου Εξωτερικών, ότι μπορεί μία κυβέρνηση να διορίζει πρώτου διορισμού πρέσβη, όταν πρόκειται για μία μεγάλη προσωπικότητα. Αυτό αφορά

ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Γιώργος Χρυσοστόμου

Η Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή και ο πρόεδρος της Γιώργος Χρυσοστόμου που έκοψαν τη χορηγία των Τραϊκοβίτς, Παρέλλη, Αρτυματά και Γεωργίου, έδωσαν γελοιές δικαιολογίες και απέδειξαν πως αυτή η Κύπρος σίγουρα δεν αξίζει σε αυτούς τους αθλητές.

συνήθως πρώην υπουργούς, πολιτικά πρόσωπα και ακαδημαϊκούς που μπορούν να βοηθήσουν λόγω της εμπειρίας τους στις σχέσεις μιας χώρας με την Κύπρο. Αυτό ωστόσο αφορά εξαιρετικές

περιπτώσεις με πλούσια εμπειρία. Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να ισχύει στην τελευταία περίπτωση. Σύμφωνα με πληροφορίες που έχει η στήλη, ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Εξωτερικών προχώρησε σε σύσταση 12 υποψηφίων. Η ΕΔΥ επανήλθε και είπε πως το 12ο άτομο δεν πληρούσε τα προσόντα, με αποτέλεσμα να μπει την υστάτη στη λίστα ο Πέτρος Δημητρίου και να διοριστεί τελικά πρέσβης πρώτου διορισμού. Όλο αυτό εξαγρίωσε όσους παροικούν στο υπουργείο Εξωτερικών ότι δημιουργεί κακό προηγούμενο, καθώς το παραθύρακι που έβαλαν για προσωπικότητες πλέον γίνεται πόρτα ρουσφετολογίας. Το ποιος ευθύνεται γι' αυτόν τον διορισμό είναι ακόμα αμφίβολο, αλλά πολλοί είναι εκείνοι που το συνδέουν με τις προεδρικές εκλογές του 2023. Από το υπουργείο Εξωτερικών λένε πως γι' αυτό φταίει η ΕΔΥ, η οποία ενδεχομένως να είχε και μία σχετική πολιτική παράτρυνση, όμως τα προβλήματα του υπουργείου είναι βαθύτερα. Όπως λένε είναι σε αποσύνθεση και γι' αυτό ευθύνεται ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Χριστοδουλίδης, ο οποίος αδυνατεί όπως λένε να βρει λύσεις για την εύρυθμη λειτουργία του υπουργείου του.

Γράφει ο **ΙΑΝΟΣ**

Κλωθώ

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Η Αννίτα, ο μύθος και το προφίλ

Η Ξανθιά αγαπημένη Παναγιά Αννίτα έδωσε ρεσιτάλ την περασμένη εβδομάδα. Στη συνέντευξη Τύπου που παρέθεσε για τα πεπραγμένα της Βουλής, χρησιμοποίησε με άνεση την τεχνολογία, με γραφικά και πίνακες και έπεισε πως τουλάχιστον στα τεχνικά τη νέα πνοή την έχουμε. Αλλά και στις συναντήσεις που είχε, τόσο με τον πρόεδρο της Ουγγρικής Εθνοσυνέλευσης τον οποίο ξενάγησε στην παλιά Λευκωσία και στη νεκρή ζώνη, όπως προηγουμένως έπραξε και με τον πρόεδρο της Αρμενικής Βουλής, έδειξε μια εξωστρέφεια που κάποιους τους έχει θορυβήσει. Πολλούς βεβαίως τους έχει εντυπωσιάσει. Όλοι όμως συνηγορούν πως η Αννίτα χτίζει, αργά αλλά σταθερά, τον δικό της μύθο. Για κάποιους, το δικό της, ιδιαίτερο, προεδρικό προφίλ. «Το ερώτημα είναι μέχρι πού φτάνει η φιλοδοξία του συγκεκριμένου προεδρικού προφίλ» ήταν η σπόντα που έριξε βουλευτής της περιφέρειας Λευκωσίας, μιλώντας σε συναδέλφους του.

Συμπαράλια έχουν γίνει τα νεύρα και του Αβέρωφ και του Χριστοδουλίδη λόγω της μεταξύ τους αντιπαράθεσης για τη μάχη του χρίσματος. Άτομο που γνωρίζει μού μετέφερε ότι ομάδες πιέσεων και από τις δύο πλευρές προσπαθούν να πείσουν αλλήλους ότι ο πιο κατάλληλος υποψήφιος είναι ο δικός τους. Οι μεν επιδεικνύουν τα αποτελέσματα δημοσκοπήσεων και οι δε την ενότιτα του κόμματος προκειμένου να πείσουν και να... πείσουν. Η διαμάχη, όσο και αν καταβλάλλονται προσπαθείς να μείνει στην αφάνεια, φαίνεται να προκαλεί ήδη τριγμούς στο κόμμα. Τα σχόλια δίνουν και παίρνουν. «Το πιο αστειό της ιστορίας, έλεγε μεγαλοστέλεχος της Πινδάρου, είναι που κανένας από τους δύο δεν έχει μέχρι στιγμής εκδηλωθεί επίσημα ως διεκδικητής του χρίσματος. Παρά το ότι και οι δύο αλωνίζουν την Κύπρο και εισβάλλουν σε κομματικές ομάδες». Ο ίδιος υποστήριξε σε κομματικό πηγαδάκι ότι θα πρέπει η κα-

Δεν μπορείς να ασκήσεις εξουσία χωρίς στυλ.

τάσταση να ξεκαθαρίσει σύντομα γιατί «άρχισε να μοιάζει με κυνήγι φαντασμάτων». Αληθεύει ότι άλλο στέλεχος του Συναγερμού εισηγήθηκε την πραγματοποιή-

ση μιας νέας συνάντησης μεταξύ των δύο διεκδικητών αλλά η ιδέα απορρίφθηκε αμέσως; Όπως μου λέχθηκε, η απόρριψη της ιδέας έγινε επειδή και οι δύο πλευρές

έχουν ακόμα νωπά στο μυαλό τους όσα φοβερά λέχθηκαν στην πρώτη, σχετικά πρόσφατη συνάντησή τους. Ήταν μια συνάντηση η οποία δεν εξελίχθηκε καθόλου καλά, και άφησε πικρή γεύση σε όλους τους συμμετέχοντες, οι οποίοι, ας σημειωθεί, δεν ήταν μόνο οι Αβέρωφ και Χριστοδουλίδης.

Διάβασα τα απόρρητα πρακτικά της συνάντησης του Αντόνιο με τον Αναστασιάδη και διερωτήθηκα εάν απέναντι από τον Γκουτέρες βρισκόταν τελικά ο μεγάλος Νίκος ή ο... Τάσος; Οι τοποθετήσεις του ήταν ξεκάθαρες και σταράτες, ειδικά στη μη αποδοχή των στρατευμάτων και των εγγυήσεων. Εξάλλου το είπε και ο πρίγκιπας ότι τα πρακτικά δικαιώνουν τον μεγάλο Νίκο. Εκείνος που φαίνεται να τα μάσαγε ήταν ο Αντόνιο, ο οποίος άλλα έλεγε στους Τούρκους και άλλα σε μας, στοχεύοντας στις λεγόμενες εποικοδομητικές ασάφειες. Το γνωστό επικοινωνιακό του Αϊντε που δεν ευδοκίμησε. Αντιγράφω από τα πρακτικά όσα ο Τάσος, σόρι, ο Αναστασιάδης, ανέφερε στον Αντόνιο: 'Ότι η Τουρκία θέλει να έχει στρατιωτική βάση για να σταθμεύουν τα στρατεύματά της στην Κύπρο για πάντα.«Ήταν ιδέα του Εσπεν. Ήταν ιδέα της Νούλαν για την Τουρκία να έχει βάση στον βορρά» του είπε στον γ.γ. και τον ρώτησε: «Είμαστε χώρα μέλος της Ε.Ε. Τι σόι ανεξαρτησία θα έχουμε αν θα εξακολουθήσουμε να έχουμε στρατιωτική βάση στο νησί;». Σε άλλο σημείο των πρακτικών καταγράφεται ότι «ο κ. Αναστασιάδης ανησυχούσε για το τι θα ανακοινωθεί ως αποτέλεσμα των διμερών συναντήσεων (με τον γενικό γραμματέα). Είπε ότι δεν θα αποδεχόταν ποτέ μισή συμφωνία. Μια ανακοίνωση που θα αναφέρεται μόνο στις εγγυήσεις, το μονομερές δικαίωμα επέμβασης, αλλά καθόλου στα στρατεύματα. Ζήτησε την πλήρη αποχώρηση των στρατευμάτων από την πρώτη μέρα. Είπε πως δεν θα αποδεχόταν τέτοια συμφωνία και δεν θα την

παρουσίαζε στον λαό του». Τώρα που τα ξαναδιαβάω σκέφτομαι πως ίσως ούτε και ο Τάσος να είχε θέσει τα συγκεκριμένα θέματα τόσο σαφέστατα και πειστικά. Μήπως ο μεγάλος Νίκος να είναι τελικά η ιδανική επιλογή του ενδιαμέσου για το 2023;

Μιας και βρίσκομαι στα Ηνωμένα Έθνη, σας μεταφέρω όσα μου ανέφερε διπλωμάτης που γνωρίζει για τον διορισμό νέου απεσταλμένου από τον Αντόνιο. Όπως μου είπε, οι ανακοινώσεις καθυστερούν, αφού ο γ.γ. δεν θέλει να εξαγγείλει μια νέα προσπάθεια που εξαρχής θα είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Αναμένει λοιπόν να δημιουργηθεί ένα καλύτερο κλίμα και μια έστω μικρή προσέγγιση μεταξύ των πλευρών για να προχωρήσει στον διορισμό του νέου απεσταλμένου. Κλειδί για την καλλιέργεια του νέου κλίματος θα είναι ο Κόλιν Στιούαρτ, ο οποίος δε αντικαταστήσει τη Σπέχαρ και φτάνει στο νησί αρχές Δεκεμβρίου. Αυτό σημαίνει ότι οι όποιες ανακοινώσεις θα ακολουθήσουν την άφιξη του Στιούαρτ και τις πρώτες επαφές που θα έχει με τα δύο μέρη, ανέφερε η πηγή μου. Το κατά πόσον ο απεσταλμένος θα είναι ειδικός ή προσωπικός και αν θα αναφέρεται στο Συμβούλιο Ασφαλείας ή στον ίδιο τον Αντόνιο είναι ένα ερώτημα που ούτε ο ίδιος ο Γκουτέρες δεν φαίνεται να έχει ακόμα απαντήσει. Όσες εναλλακτικές και να έχουν σκεφτεί στην έδρα του ΟΗΕ...

ΚΟΝΙΖ: Για ποια βουλευτρία μιλάνε συνάδελφοι της λέγοντας πως κάποιος πρέπει να της βγάλει τις dugacell; Όπως υποστηρίζουν, η ασταμάτητη φλυαρία της και ο τρόπος που εκφράζεται έχει κουράσει. Όχι μόνο τους συνεργάτες στο κόμμα της αλλά και όλους σχεδόν τους συναδέλφους της, οι οποίοι άρχισαν ο ένας μετά τον άλλον να την κατηγορούν πως έχει καταντήσει όπως αυτοί που η ίδια επικρίνει...

Ο ρόλος του ρυθμιστή

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Το ΔΗΚΟ θα είναι στην επόμενη συγκυβέρνηση, διλώνει τον τελευταίο καιρό ο κ. Παπαδόπουλος και ήδη στα παραπολιτικά σενάρια συζητείται αν θα κλίνει προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά προκειμένου να πετύχει το ευκταίο. Ο ίδιος βέβαια φρόντισε να τονίσει πως αυτή τη στιγμή διεξάγεται ένας εσωκομματικός διάλογος με τη βάση του κόμματος, ενώψει του επικείμενου συνεδρίου όπου και θα καθοριστεί το πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί το ΔΗΚΟ. Υπογράμμισε ωστόσο πως παραμένει πρωτίστως κόμμα αντιπολίτευσης και πως τον πρώτο λόγο στις όποιες πιθανές συνεργασίες θα τον έχουν τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Σε απλά ελληνικά τι είχε Γιάννη τι είχα πάντα. Και επεξηγώ: Ο τρόπος με τον οποίο μέχρι σήμερα συνάπτονταν οι συνεργασίες των κομμάτων και δη για τις προεδρικές δεν στηριζόταν στην ουσιαστική σύγκλιση θέσεων για τα σοβαρά θέματα του τόπου και δη τη βάση επίλυσης του Κυπριακού, όσο και αν πάσχιζαν να μας αποδείξουν το αντίθετο, αλλά στο πώς θα εκδιώξει η εκάστοτε αντιπολίτευση την εκάστοτε κυβέρνηση προκειμένου να γίνει αυτή κυβέρνηση. Το συμφέρον του κόμματος ήταν ο στόχος και όχι το συμφέρον της χώρας. Κι αυτό οφείλουμε να το δακτυλοδείξουμε ως μια από τις καίριες παθogenείες μας, αν πραγματικά εκείνο που προσδοκούμε είναι να προχωρήσουμε παρακάτω. Και αν αυτό το παρακάτω δεν είναι απαλλαγμένο από τα μικροκομματικά παιχνίδια διαμοιρασμού της εξουσίας, τότε δεν πήγαμε πουθενά. Όταν λ.χ. ένα κόμμα υπερασπίζεται με νύχια και με δόντια την επίλυση του Κυπριακού στη βάση της ΔΔΟ και την ίδια ώρα συμμαχεί με ένα άλλο κόμμα, το οποίο είτε φανερά είτε υπογείως κάνει ό,τι μπορεί για να δυναμτίσει την προοπτική μιας τέτοιας λύσης τι άλλο εκτός από μοιραία εξουσίας και συμφερόντων είναι μια τέτοια συμμαχία; Το συμφέρον της χώρας αναμειβήτητα δεν είναι, όσο και αν προσπαθούν οι εκάστοτε σύμμαχοι να μας αποδείξουν με διάφορα μικροπολιτικού τύπου επιχειρήματα, πως ο γάιδος πετά. Η πολιτική μας ιστορία το έχει αποδείξει ήδη πως αυτού του είδους οι συμμαχίες υπήρξαν καταστροφικές για τον τόπο και δη σε ό,τι αφορά το Κυπριακό. Άρα ας μην παστούμε και πάλι θύματα αυτής της πάγιας μεθόδου εξαπάτησης. Αν πραγματικά επιδιώκουμε να υπάρξει μια ριζική τομή στην επόμενη μέρα αυτής της πολιτικής σαθρότητας που βιώνουμε, τότε οφείλουμε να καταστήσουμε σαφές ότι κανένα κόμμα δεν δικαιούται πλέον αυτού του «προνομίου»: Να θεωρεί δηλαδή πως θα κατέχει εσαεί τον ρυθμιστικό ρόλο. Εκείνο το οποίο πρέπει επιτέλους να προταχθεί ως κριτήριο συμμαχιών, είναι οι κοινές επί της ουσίας πολιτικές θέσεις και όχι οι ευκαιριακές. Εκείνες που εκπορεύονται από το πολιτικό όραμα του κόμματος και όχι το μικροκομματικό του συμφέρον. Οτιδήποτε λιγότερο δεν μπορεί πλέον παρά χαρακτηριστεί ως πολιτική αγκυρία. Και αν εκείνοι, προκειμένου να συνάψουν ευκαιριακές συνεργασίες, είναι πρόθυμοι εν ονόματι του όποιου ανταλλάγματος να ξεχάσουν τι πρόσβευαν χθες και προχθές, εμείς οφείλουμε να συνεχίσουμε να θυμόμαστε. Και να μην περιορίζουμε τη μνήμη μας μόνο σε κείνα που βολεύει τους κομματικούς χρωματισμούς, προκειμένου να μπορέσουν ανενόχλητοι οι κομματάρχες να κάνουν τις δικές τους προσμήεις χρωμάτων. Άρα για να το θέσω όσο πιο απλά και κατανοητά γίνεται, όταν ο κ. Παπαδόπουλος δηλώνει, τόσο απόλυτα μάλιστα, πως θα είναι οπωσδήποτε στην επόμενη συγκυβέρνηση και δεδομένου ότι και με το ΑΚΕΛ δεν νοείται μια τέτοια συμμαχία, λόγω θέσεων στο Κυπριακό αλλά ούτε και με το ΔΗΣΥ, δεδομένου του αντικυβερνητικού μένους του κ. Παπαδόπουλου, τότε οφείλουμε να είμαστε ιδιαίτερα καχύποπτοι σε ό,τι αφορά τα κριτήρια που θα αποφασίσει αν θα κλίνει δεξιά ή αριστερά. Διότι η πραγματικότητα είναι πως αν εννοεί τις πολιτικές θέσεις που προβάλλει τότε η πολιτική εντιμότητα υπογορεύει να μην κλίνει ούτε αριστερά, ούτε δεξιά. Και αυτό βέβαια ισχύει και το φλερτ των άλλων δύο κομμάτων με τους όποιους wannabe ρυθμιστές.

elenixenou11@gmail.com

Ενα κορίτσι κρατά τα φώτα κεριών LED πριν από μια τελετή μνήμης που πραγματοποιείται για να τιμήσει τους ανθρώπους που πέθαναν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, στο Ανόι του Βιετνάμ, στις 19 Νοεμβρίου 2021. Το Βιετνάμ έχει καταγράψει πάνω από 23.000 θανάτους που σχετίζονται με τον COVID-19, σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας.

EPH/LUONG THAILINH

Ποιον θα κρίνει η ιστορία;

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Ποιους ηγέτες κρίνει η ιστορία και ποιους ηγέτες ο λαός; Ο λαός συχνά αποθεώνει αυτούς που πάνε με το ρεύμα. Που αρέσκονται στα πανήγυρια, στους θεατρνισμούς και ύστερα πληρώνουν τον λογαριασμό του πάρτι. Η ιστορία όμως είναι εκεί για να κρίνει ηγέτες για το τι υποσχέθηκαν αρχικά, ποιες ήταν οι προθέσεις τους και τι τελικά έκαναν στην πράξη. Η ιστορία κρίνει ηγέτες για το πώς παρέλαβαν ένα κράτος και πώς το παρέδωσαν. Θα είναι συνεπώς αυστηρή και με όσους ηγήθηκαν αυτού του τύπου. Από τον Μακάριο των 13 σημείων, ο οποίος φρονούσε πως «δεν πρέπει να σπεύσωμεν [για λύση]» καθώς όπως έλεγε «έχουμε ήδη μια καθαρά ελληνική κυβέρνηση». Θα είναι αυστηρή με τον Σπύρο Κυπριανού, ο οποίος υποσχόταν πως είχε «ένα τοπιάκι διαβεβαιώσεις» ότι δεν θα ανακηρυχθεί το ψευδοκράτος και πιάστηκε στον ύπνο. Με τον Βασιλείου, που λόγω της αλαζονείας του έχασε τις εκλογές, αλλά και με τον Γλαύκο Κληρίδη της μερραρχίας και του ενεργού ηφαιστείου. Θα είναι σκληρή με τον Τάσσο που κλείστηκε στο δωμάτιό του, αρνούμενος να διαπραγματευτεί το Σχέδιο και αργότερα οδηγούσε στον δικασμό με τη στάση του μία ολόκληρη κοινωνία. Θα είναι σκληρή και με τον Χριστόφια και τις πολιτικές του που οδήγησαν στην οικονομική καταστροφή.

Και τον Νίκο Αναστασιάδη βεβαίως θα κρίνει η ιστορία. Το δισοσθάνονταν από το 2004, όταν προσπαθώντας να πείσει τη βάση του Συναγερμού να στηρίξει το Σχέδιο Ανάν έλεγε πως «τούτη είναι η ώρα της αλήθειας. Είναι η ώρα που η Ιστορία κτυπά την πόρτα μας κι εγώ δεν θα την αγνοήσω. Γι' αυτό σας παρακαλώ ας μετατρέψουμε αυτή την ευκαιρία σε μία συλλογική επιλογή που με το 'ναι' στο δημοψήφισμα ανοίγει τον δρόμο για την επανένωση της Κύπρου».

Τότε θεωρούσε πως εκείνο το σχέδιο, που καταργούσε το μονομερές δικαίωμα επέμβασης, αλλά διατηρούσε τον μικρό αριθμό στρατευμάτων εσαεί και τις εγγυήσεις ως τη μόνη λύση για να ανοίξει ο δρόμος της επανένωσης, κατήγγειλε τον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Τάσσο Παπαδόπουλο για περιορισμό της ελευθέρης διακίνησης ιδεών στην Κύπρο και τον χαρακτήριζε απορριπτικό.

Σήμερα οι σκέψεις του και ίσως και οι θέσεις του άλλαξαν άρδην. Είναι όμως, είτε το θέλει είτε όχι, το πρόσωπο του οποίου έλαχε η μοίρα

να λύσει το Κυπριακό. Είτε φέρνοντας στο τραπέζι μία κοινά αποδεκτή λύση για την επανένωση της πατρίδας, είτε με την κήρυξη του αδιεξόδου. Το αδιέξοδο όπως όλα δείχνουν κηρύχθηκε εκείνη τη νύχτα στο Κραν Μοντάνα, όταν ο Αντόνιο Γκουτέρες αποχαιρετούσε και ευχόταν καλή συνέχεια σε Κύπριους του Βορρά και του Νότου.

Σήμερα, όμως, και παρά το αδιέξοδο, ο ίδιος με αφορμή τη διαρροή των εγγράφων των Ηνωμένων Εθνών για το Κραν Μοντάνα από τον «Φιλελεύθερο», νιώθει μάλλον δικαιωμένος. Και αυτό φαίνεται με την τοποθέτησή του πως δεν θέλει να σχολιάσει, «ούτε ομάδα δημοσιογράφων, δυστυχώς, που εδώ και τέσσερα χρόνια προσπαθούν με κάθε τρόπο, όχι απλά να διαστρέψουν την αλήθεια και τα ιστορικά γεγονότα, αλλά και να υποσκάψουν ακόμα και το κύρος του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Ιστορία θα τους κρίνει και θα με κρίνει».

Υπάρχει αλήθεια κανείς που αμφισβητεί την αδιαλλαξία της Τουρκίας; Που αμφιβάλλει ότι φέρει ακεραία την ευθύνη; Υπάρχει κανείς που θα του ζητούσε να αποδεχτεί τις εγγυήσεις; Προφανώς κανένας. Η ιστορία θα κρίνει όμως τι παρέλαβε και τι παρέδωσε ο Πρόεδρος. Και επειδή ο Νίκος Αναστασιάδης φαίνεται πως άρχισε να σκέφτεται την υστεροφημία του αν κρίνουμε από αυτό που παρακολουθούμε τις τελευταίες μέρες, θα πρέπει να εξηγήσει αυτό για το οποίο δέχτηκε κριτική και δεν αφορούσε το δείπνο στο Κραν Μοντάνα. Να εξηγήσει όλη αυτή τη φημολογία περί λύσης δύο κρατών. Μία λύση δύο κρατών που βάσει δημοσιευμάτων βολιδοσκοπούσε Ευρωπαίους ηγέτες με το γνωστό πλέον «εσύ τι νομίζεις»; Μία λύση δύο κρατών που ο Αρχιεπίσκοπος αποκάλυψε πως του είχε εκμυστηρευθεί σε κάποια στιγμή και ο Ε/κ διαπραγματευτής παραδέχτηκε ευσχήμως. Για όλα αυτά λοιπόν καταγγέλλεται ο Νίκος Αναστασιάδης, ο οποίος σήμερα έχει βγάλει το πατριδόμετρο σε δημοσιογράφους και πολιτικούς κύκλους. Αυτή τη φημολογία όφειλε να κόψει μαχαίρι μόλις είχε ξεκινήσει. Όχι να την αφήσει να αιωρείται υποσκάπτοντας ο ίδιος το κύρος του ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας αλλά και τον τόπο. Για όλο αυτό θα τον κρίνει η ιστορία. Το τραγικό όμως, είναι πως εξαιτίας και όλων αυτών των χειρισμών, είναι ο ίδιος ο τόπος που θα αποτελεί ιστορία.

economidoum@kathimerini.com.cy

Οι υποθηκευμένες ζωές

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Καθώς κατηφόριζα την οδό Ερμού παρατηρούσα τους αστέγους. Ανθρώπους τυλιγμένους με βρώμικες κουβέρτες απ' όπου εξέικαν πόδια γυμνά κι ας έκανε εκείνο το βράδυ ψοφόκρυο. Τριγύρω τους κόσμος πολύς μπεινόβγαине στα μπαρ και τα φαγάδικα. Κανείς δεν κοιτούσε κάτω. Κανείς δεν έβλεπε τα ανθρώπινα ρετάλια. Είτε γιατί δεν ήθελαν, είτε γιατί συνήθισαν, είτε γιατί δεν άντεχαν. Εγώ πάλι, μπορεί επειδή απουσίασα καιρό, δεν μπορούσα να σπκώσω το βλέμμα μου από το πεζοδρόμιο. Είτε γιατί το ήθελα, είτε γιατί δεν μπορώ να το συνθίσω, είτε γιατί η φτιαξιά μου το αντέχει. Την επόμενη μέρα, όταν επέστρεψα πια στην Κύπρο, είχα μια ξεκάθαρη σκέψη καρφιστωμένη στο μυαλό μου: Υπάρχει μια πραγματικότητα εκεί έξω την οποία επιλέγουμε να μη βλέπουμε. Είτε γιατί δεν θέλουμε, είτε γιατί έτσι μας βολεύει. Τρίτο «είτε» δεν υπάρχει. Λίγη ειλικρίνεια χρειάζεται μονάχα για να το παραδεχτούμε.

Θυμάμαι, 20 χρόνια πριν, όταν ζούσα στα Εξάρχεια, η γειτονιά ήταν γεμάτη από παιδιά που έκαναν χρήση. Τις περισσότερες φορές καμωνόμουν πως δεν τα έβλεπα. Όσπου μια μέρα έσπρωξα την εξώπορτα και κατάλαβα πως κάπου έβρισκε αντίσταση. Ένας νεαρός ήταν κουλουριασμένος στα σκαλιά. Στο χέρι του κράταγε μια σύριγγα. Τον μαζέψαμε με τον ηλικιωμένο κύριο που είχε το μαγαζί παραδίπλα. Κάτι είπε αυτός για την Αθήνα που σάπιζε. Κάτι αμήχανο είπα κι εγώ. Στη βδομάδα επάνω μετακόμισα από την οδό Θεμιστοκλέους. Από τότε, κι ας έφυγα, υπενθυμίζω διαρκώς στον εαυτό μου πως πρέπει να κατεβάζουμε το βλέμμα μας στο πεζοδρόμιο. Γιατί υπάρχει μια πραγματικότητα εκεί έξω που δεν μας τιμά, εάν υποκρινόμαστε πως δεν βλέπουμε.

Τα γράφω αυτά γιατί την περασμένη Τετάρτη, όταν είχα επιστρέψει πλέον στους ρυθμούς της καθημερινότητάς μου στη Λευκωσία, παρακολούθησα από απόσταση την Αθήνα να καίγεται. Ξανά. Το «ξανθό» πάει πολύ πίσω, από τη δεκαετία του '80 κιόλας όταν έζησα από κοντά τις επιτετίους του Πολυτεχνείου. Διάβασα λοιπόν διάφορα σχόλια τα οποία κατά κανόνα κουνούσαν διδακτικά το δάκτυλο: για τη βία, για τον θυμό, για όλο αυτό που συμβαίνει κάθε χρόνο και η επέτειος μυρίζει μπαρούτι. Διάβασα επίσης τις συνθήκες αντεγκλήσεις για τους νεκρούς και για το πώς κάποιοι κεφαλαιοποίησαν πολιτικά την εξέγερση. Αλλά διάβασα και ένα πολύ εύστοχο σχόλιο του Πάμπου Κασκάνη το οποίο και προσυπογράφω: «As τους εξηγήσει κάποιος ότι η αξία της εξέγερσης του Πολυτεχνείου δεν μετριέται μόνο από τον αριθμό των νεκρών, αλλά και από το πόσους και κυρίως ποιους εξακολουθεί να ενοχλεί μέχρι σήμερα».

Αντί να αναθεματίζουμε τη βία μήπως πρέπει να αναρωτηθούμε τι την ανατροφοδοτεί; Μήπως να κατεβάσουμε επιτέλους το βλέμμα μας και ν' αντικρίσουμε όσα αποστρεφρόμαστε; Και δεν αναφέρομαι μονάχα σε αυτούς που τους έριξε η ζωή στα βράχια. Οι άστεγοι είναι η κορυφή του παγόβουνου. Αν κοιτάσουμε λίγο πιο χαμηλά, λίγο πιο βαθιά, θα αντικρύσουμε χιλιάδες ανθρώπους με υποθηκευμένες ζωές. Αυτούς που κατέστρεψε η οικονομική κρίση και δεν κατάφεραν ποτέ να σπκώσουν το κεφάλι. Κι αυτούς που γονάτισε η κρίση –τη γενιά των 800 ευρώ– με τα πανεπιστημιακά πτυχία και τα διαψευσμένα όνειρα. Παιδιά παγδευμένα. Παιδιά απελπισμένα, που αναζητούν διέξοδο για να ξεσπάσουν την οργή τους.

Στην Κύπρο μπορεί όλα αυτά να μας φαίνονται μακρινά ή ν' ακούγονται ξένα στα αφτιά μας. Μάλλον επειδή εδώ δεν σκοντάφτουμε επάνω σε αστέγους κι ούτε στις επετείους καίγεται η Λευκωσία. Γιατί να μας κόρτει λοιπόν; Επειδή στον τόπο μας, που είναι μικρός και βραδυφλεγής, παραδοσιακά όλα λειτουργούν με χρονοκαυσوترήπηση είναι η απάντηση. Και γιατί ο θυμός που κοχλάζει, ανάμεσα στους νέους κυρίως, νομοτελειακά θα ξεχειλίζει όσο γιγαντώνεται η κοινωνία των πολιτών ταχυτήτων.

Με αυτές τις σκέψεις επέστρεψα από το πολύ σύντομο ταξίδι μου στην Αθήνα. Σκέψεις που με εμπόδισαν να συμμετάσχω στη δημόσια συζήτηση για το μείζον θέμα των ημερών: τα πρακτικά των Κραν Μοντάνα και την πραγματικότητα του 2017. Κάτι μου λέει όμως, ότι και την ερχόμενη βδομάδα για τα προ τετραετίας πρακτικά θα μιλάμε πάλι.

stavros.christodoulou@gmail.com

Το Βερολίνο και η σύνθλιψη του δικαιώματος βέτο

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Άγκελα Μέρκελ έδωσε το «παρόνγελμα», η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν είπε (βεβαίως) «ναι» και ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε. Γιοσέπ Μπορέλ «εκτέλεσε», βάζοντας στο χαρτί της «Στρατηγικής Πυξίδας» της Ε.Ε., την κατάργηση της ομοφωνίας και κατά συνέπεια, την προοπτική λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, για ζητήματα «άμυνας και ασφάλειας». Ως αποτέλεσμα, το προσχέδιο της Στρατηγικής Πυξίδας, το οποίο εγκρίθηκε την Κομισιόν και τέθηκε στο τραπέζι των «27» για λήψη αποφάσεων, επικειρεί πολιτική εξαφάνιση των μικρών κρατών-μελών, τερματίζοντας τη δυνατότητά τους να ασκήσουν το δικαίωμα αρνησιμότητας, αποκλειστικά (σ.σ. στη φάση αυτή) στα θέματα άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε.

Αν και απόφαση δεν αναμένεται να ληφθεί, λόγω των ευνόητων αντιδράσεων πολλών μικρών και κάποιων μεσίων κρατών-μελών, το όλο εγχείρημα για σύνθλιψη

του δικαιώματος βέτο, δίνει σαφές στίγμα προθέσεων και καθιστά σαφές ότι η γερμανική μηχανή δεν θα κάνει πίσω και ότι θα συνεχίσει να επιδιώκει να βρει τρόπους για να περιθωριοποιήσει ακόμη περισσότερο τα μικρά κράτη-μέλη της Ε.Ε., στα οποία περιλαμβάνεται και η Κύπρος.

Πηγή με άριστη γνώση του θέματος, ανέφερε στην «Κ» ότι κατά την παρουσίαση της Στρατηγικής Πυξίδας στους ΥΠΑΜ των «27» πριν από μερικές μέρες στις Βρυξέλλες, ο Γιοσέπ Μπορέλ επιχείρησε να εμφανιστεί καθπουσαστικός. Γνωρίζοντας τις αντιδράσεις μικρών και μεσίων κρατών-μελών, ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε. διαβεβαίωσε ότι το ζήτημα της λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία δεν είναι της παρούσης και ότι θα διατηρηθεί ο διακυβερνητικός χαρακτήρας λήψης αποφάσεων, για τα θέματα άμυνας και ασφάλειας. Προφανώς μέχρι νεωτέρας...

Αν όμως ο Γιοσέπ Μπορέλ, η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και η Άγκελα Μέρκελ γνώ-

ριζαν ότι οι δυνατότητες σύνθλιψης του δικαιώματος βέτο των 27, σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, ήταν ανύπαρκτες (στην παρούσα φάση), γιατί δρομολόγησαν την περιλψη της πρόνοιας αυτής στο χαρτί; Γιατί εγκρίθηκε από την Κομισιόν και γιατί παρουσιάστηκε στα 27 κράτη-μέλη, έστω με τη διαβεβαίωση ότι δεν πρόκειται να προχωρήσει; Την απάντηση δίνουν κοινοτικοί κύκλοι, οι οποίοι θεωρούν ότι η Άγκελα Μέρκελ, εκφράζοντας τη γερμανική θέση, την οποία αναμένεται να ακολουθήσει και ο διάδοχός της, «άρχισε εργολαβικά το ροκάνισμα του δικαιώματος βέτο». Κάτι που όπως εκτιμάται, «θα συνεχιστεί με τις ευλογίες όλων των μεγάλων κρατών, περιλαμβανομένων της Γαλλίας, προκειμένου να θεομοθετηθεί και επισήμως η πρακτική των κρατών-μελών διαφορετικών ταχυτήτων». Όχι μόνο σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, που θεωρούνται «σημείο εκκίνησης» για κατάργηση του δικαιώματος βέτο, αλλά σε όλα τα μείζονα πεδία αποφάσεων.

Άλλωστε η ίδια η καγκελάριας της Γερμανίας Άγκελα Μέρκελ, είχε δηλώσει δημοσίως ότι επεδίωκε να βρει τρόπους να υπερβεί την άσκηση βέτο της Ουγγαρίας και της Πολωνίας τον Δεκέμβριο του 2020 για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. (ΠΑΠ), ενώ έξι μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 2021 αναζητούσε νομικούς και πολιτικούς τρόπους για να υπερβεί το δικαίωμα βέτο της Βουλγαρίας, αναφορικά με την ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων και δη της Βόρειας Μακεδονίας. Ανεξαρτήτως θέματος και της άποψης του καθενός, είτε για το ΠΑΠ της Ε.Ε., είτε για την ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, η προοπτική κατάργησης ή υπέρβασης του δικαιώματος βέτο ενός κράτους-μέλους εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους. Κυρίως για τα μικρά κράτη-μέλη, τα οποία θα καταστήσουν έρμαιο των μεγάλων και με θεομοθετημένο επίσημο καθεστώς.

Με ό,τι βεβαίως αυτό συνεπάγεται και για την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία έχει και θα συνεχίσει ως φαίνεται να έχει,

αρκετά ανοικτά μέτωπα στην Ε.Ε. και συνενώς ενδεχόμενη κατάργηση του δικαιώματος βέτο θα οδηγήσει μοιραία σε κατάργηση και αρκετών διεκδικησών της. Ας μην ξεχνούμε ότι η δυνατότητα άσκησης βέτο, σε συνδυασμό με τη λανθασμένη νομική βάση που είχε επιλέξει το 2004 η Κομισιόν για την πρόταση Κανονισμού για «απευθείας εμπόριο» έσωσαν κυριολεκτικά την Κυπριακή Δημοκρατία. Η οποία, αν επιβάλλονταν «τα θέλω» του Γκούντερ Φερχόινγκεν, «υπερβαίνοντας» το δικαίωμα βέτο της Κυπριακής Δημοκρατίας και αργότερα τον Στέφαν Φούλε (που ευτυχώς φρόναρε ο Γιαννάκης Κασουλίδης στην Ευρωβουλή), το ψευδοκράτος θα είχε ήδη αποκτήσει καθεστώς Ταϊβάν. Και η Ε.Ε. θα είχε συνάψει εμπορικές σχέσεις με μια κατοχική οντότητα, χωρίς να χρειάζεται καν ντε γιούρε αναγνώριση, βάζοντας οριστικά ταφόπλακα στο Κυπριακό...

xanthoulis.pavlos@gmail.com

«Γιατί η Ελλάδα δεν είναι Ισραήλ;»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Σε πρόσφατη συζήτηση τέθηκε στο τραπέζι το ερώτημα «γιατί οι Έλληνες δεν λειτούργουν σαν τους Εβραίους, γιατί η Ελλάδα δεν είναι Ισραήλ;». Η απάντηση δεν είναι εύκολη. Ίσως γιατί οι ομοιότητες είναι πάμπολλες, αλλά οι διαφορές θεαματικές. Είμαστε και οι δύο λαοί με μακρά ιστορία, που θεωρούμε μάλιστα ότι είμαστε έθνη ανάδελα. Εχουμε μια λαμπρή διασπορά που διαπρέπει σε όλο τον κόσμο και ξεχωρίζει με τις επιδόσεις της στον επιστημονικό και ακαδημαϊκό κόσμο, στις τέχνες,

Μετά την απειλή του 1974, η διασπορά κινητοποιήθηκε και στη συνέχεια την ξεχάσαμε ή την αντιμετωπίζαμε σαν κομματική πελατεία.

στην επιχειρηματικότητα. Ελλάδα και Ισραήλ είναι επίσης μικρές χώρες, που έχουν όμως παγκόσμια ακτινοβολία, στρατηγική σημασία και επιρροή πολλαπλώς μεγαλύτερη του μεγέθους τους.

Κάπου εκεί σταματούν οι ομοιότητες και αρχίζουν οι διαφορές. Η εβραϊκή διασπορά έχει οργανωθεί με έναν μοναδικό τρόπο, που της επιτρέπει να παρεμβαίνει σε κρίσιμες στιγμές αποτελεσματικά, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε άλλες χώρες. Καμία σχέση με την ελληνική διασπορά, με ελάχιστες –δυστυχώς– εξαιρέσεις. Το Ισραήλ έχει αφομοιώσει στην καθημερινότητά του και την επιχειρηματική του κουλτούρα, την άμυνα και την ασφάλεια. Καμία σχέση με την Ελλάδα. Το Ισραήλ χρησιμοποιεί τη διασπορά του για να δημιουρ-

γήσει μία από τις πιο πρωτοποριακές και δυναμικές κοινότητες νεοφυών επιχειρήσεων. Η Ελλάδα βρίσκεται ακόμη πολύ πίσω σε αυτόν τον τομέα.

Το ερώτημα είναι γιατί; Δεν είμαστε λιγότερο έξυπνοι, δημιουργικοί ή υπερήφανοι. Ούτε μπορεί κανείς να πιστέψει ότι κάποιο συστατικό στο εβραϊκό DNA είναι τόσο διαφορετικό από το δικό μας.

Σκέφθηκα ότι ίσως η απάντηση να βρίσκεται στο γεγονός ότι εμείς δεν νιώσαμε ποτέ στο πετσί μας ως έθνος την απειλή του αφανισμού. Όταν τι νιώσεις προφανώς μεταλλάσσεται σαν έθνος και προσαρμόζεται τη συμπεριφορά σου, σπάνεις το κράτος σου διαφορετικά. Σοβαρεύεσαι, υποτάσσεις τα ελάσσονα στα μείζονα, βάζεις στόχους, γίνεσαι έθνος φιλόδοξο.

Στην Ιστορία μας νιώσαμε τέτοιες προκλήσεις και ανταποκριθήκαμε στις περιστάσεις: τις καταστροφές ακολούθησαν οι θρίamboi, όπως θα έγραφε ο Στάθης Καλύβας.

Την τελευταία φορά που νιώσαμε, όμως, έντονα απειλή ήταν το 1974. Αντί ωστόσο να σοβαρευτούμε, χαλαρώσαμε. Η ιδέα μιας συνεργείας πανεπιστημίων και Ενόπλων Δυνάμεων ήταν ανάθεμα. Η διασπορά κινητοποιήθηκε και μετά την ξεχάσαμε ή την αντιμετωπίζαμε σαν κομματική πελατεία. Το σράκι του ρουσφετιού και της πολιτικοποίησης των πάντων ροκάρισε τους θεμελιώδεις αρμούς του κράτους. Κτίστηκαν καριέρες με μεγάλα λόγια, ενίοτε και με μίζες. Δεν δίναμε την εικόνα ενός έθνους ή κράτους που παίρνει στα σοβαρά κάποια απειλή.

Τώρα σοβαρευόμαστε. Και αυτό είναι πολύ θετικό, έστω και αν αργάσαμε, έστω και αν έχουμε πολύ δρόμο να καλύψουμε έως ότου αυξηθούν οι ομοιότητες με το έτερο ανάδελφο έθνος...

Σε κινούμενη άμμο

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Οι εξελίξεις των τελευταίων ημερών φαίνεται πως αμφισβητούν την εγκυρότητα του αφηγήματος περί της διπλωματικής απομονώσεως της Τουρκίας, που σε συνδυασμό με εκτιμήσεις περί της κλονισμένης υγείας του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και τις προβλήψεις περί επικείμενης καταρρεύσεως της τουρκικής οικονομίας δημιούργησαν περίπου την εντύπωση ότι αυτή η χώρα βρίσκεται πλέον στα πρόθυρα της διάλυσεως.

Στον μήνα αυτόν συνέβησαν κάποια «μη αναμενόμενα», που ίσως όμως αποδειχθούν σημαντικά στο μέλλον. Η είδηση περί ενάρξεως συνομιλιών για την αγορά και δεύτερου ισπανικού μικρού αεροπλανοφόρου από την Τουρκία ήταν μία έκπληξη δυσάρεστη για την Αθήνα. Κυρίως διότι μία χώρα-μέλος της Ε.Ε. αγνοεί τις ανησυχίες της ελληνικής πλευράς, που επιχειρεί να συγκροτήσει μέτωπο υποστηρικτικό στο πλαίσιο της Ενώσεως έναντι της Τουρκίας.

Η συμφωνία κοινής παραγωγής εξαρτημάτων των αντιαεροπορικών πυραύλων S-400, περί της οποίας ο κ. Ερντογάν δήλωσε προ ολίγων ημερών ότι δεν θα αποκαλύψει λεπτομέρειες, δείχνει ότι παρά τις διακυμάνσεις των σχέσεων Μόσχας - Αγκύρας η συνεργασία συνεχίζεται σε ορισμένους κρίσιμους τομείς.

Πέραν αυτών των πολύ συγκεκριμένων θεμάτων, που αφορούν άμεσα στον συσχετισμό στρατιωτικής ισχύος Ελλάδος και Τουρκίας, υπάρχουν και κινήσεις ενισχύσεως των σχέσεων της Αγκυρας σε περιφερειακό επίπεδο.

Κατά την επίσκεψη του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου στην Τεχεράνη επιβεβαιώθηκε η επιθυμία των δύο μερών για «εμβάθυνση των σχέσεων στο εμπόριο, στις επενδύσεις και στην καταπολέμηση της τρο-

μοκρατίας». Λίγους μήνες πριν, τον Αύγουστο, υπήρξε μία ακόμη έκπληξη, όταν ανώτατος αξιωματούχος των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων –των πλέον στενών συμμάχων της Σαουδικής Αραβίας– συναντήθηκε στην Αγκυρα με τον κ. Ερντογάν, με στόχο, όπως ανακοίνωσε, το ενδεχόμενο «σημαντικών επενδύσεων».

Η συμμετοχή του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στη σύνοδο των Παρισίων για τη Λιβύη τόνωσε την αυτοπεποίθηση της κυβερνήσεως. Αλλά ακολούθησε αμέσως δίλωση εξόχως υποστηρικτική υπέρ της Αγκυρας από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Συμβουλίου του Κράτους της Λιβύης. Στα ανωτέρω πρέπει να προστεθεί και η τηλεφωνική επικοινωνία του κ. Ερντογάν με τον Ισραηλινό ομόλογό του Ισαάκ Χέρτζογκ, μετά την απελευθέρωση ζευγους Ισραηλινών τουριστών που είχαν συλληφθεί για κατασκοπεία, και η οποία προκάλεσε επίσης έκπληξη στην Αθήνα.

Είναι αλήθεια ότι επί της προεδρίας του κ. Ντόναλντ Τραμπ είχε διαμορφωθεί μία στρατηγική ουσιαστικής προσεγγίσεως αραβικών κρατών με το Ισραήλ, που είχε ως στόχο το Ιράν. Με την ανάδειξη του κ. Τζο Μπάιντεν στην εξουσία, η πολιτική αυτή ατόνησε. Και η άτακτη αποχώρηση των Αμερικανών από το Αφγανιστάν ενίσχυσε την ανασφάλεια των ηγετών κάποιων αραβικών κρατών. Το γεγονός αυτό επικριρεί να αξιοποιηθεί η Τουρκία, ως δύναμη περιφερειακή. Τα προαναφερθέντα δεν συνθέτουν εικόνα απομονώσεως της Τουρκίας και μάλλον ενισχύουν την αντίληψη πως η διπλωματία στην περιοχή αυτή προσομοιάζει με κινούμενη άμμο, στην οποία η Αγκυρα κινείται με άνεση μεγαλύτερη από ό,τι η Ελλάς, που συναρτά τις κινήσεις με ό,τι θαωρεί πως συγκροτεί πολιτική της Δύσεως στην περιοχή. Μόνον που κάτι τέτοιο δεν είναι ορατό ακόμη.

Κοραής: Βοηθήστε μας, ευτυχείς Αμερικανοί

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

«Βοηθήστε μας, ευτυχείς Αμερικανοί. Δεν είναι ελεημοσύνη που ζητάμε. Αλλά σας προσφέρουμε κι εμείς ένα τρόπο να αυξήσετε τη δική σας ευτυχία». Έτσι καταλήγει η επιστολή του Αδαμάντιου Κοραή στον Τόμας Τζέφερσον. Την έχει γράψει από το Παρίσι στις 10 Ιουλίου του 1823. Ο Κοραής είναι 75 ετών. Εχει εκδώσει ήδη πολλούς τίτλους στην «Ελληνική Βιβλιοθήκη» του, βιβλιοθήκη κειμένων της κλασικής ελληνικής γραμματείας, από τον Πλούταρχο ως τον Αριστοτέλη και τον Ιπποκράτη. Σε επόμενη επιστολή του θα παραπονεθεί για τον κάματο της υγείας του. Ο Τζέφερσον είναι 80. Εχει αποσυρθεί από την πολιτική από το 1809. Αφού εξάντλησε τη δεύτερη προεδρική του θητεία ως τρίτος πρόεδρος των ΗΠΑ. Το 1823 τον απασχολεί το πανεπιστήμιο που ο ίδιος έχει ιδρύσει στη Βιρτζίνια. Είναι το πρώτο εκπαιδευτικό ίδρυμα στην πολιτεία του όπου ισχύει η αρχή της ανεξαρτησίας. Οι φοιτητές δεν υποχρεούνται να ορκισθούν σε κάποια από τις κυρίαρχες προτεσταντικές σχέτες για να γίνουν δεκτοί. Αρκεί να έχουν «λειτουργική» γνώση των αρχαίων ελληνικών και των

Η αλληλογραφία Κοραή και Τζέφερσον αναδεικνύει την πνοή μιας δυναμικής Ελλάδας, της Ελλάδας του Διαφωτισμού.

λατινικών. Κοινώς αρκεί να μπορούν να διαβάσουν ένα κείμενο στα λατινικά ή στα αρχαία ελληνικά.

Τις πληροφορίες τις αντλώ από το τελευταίο τεύχος της επιθεώρησης Athens Review of Books. Σ' αυτό ο ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας Περικλής Βαλλιάνος παρουσιάζει για πρώτη φορά μεταφρασμένη στα ελληνικά την αλληλογραφία του Αδαμάντιου Κοραή με τον Τόμας Τζέφερσον, συνοδευοντάς τη με εκτενή σχολιασμό για τον ελληνικό Διαφωτισμό και το πνευματικό κίνημα του «αντι-κοραϊσμού» που τον συνοδεύει. Και βέβαια, αναφερόμενος στον ελληνικό Διαφωτισμό, δεν μπορεί να μην αναφέρει τον πιο έγκυρο μελετητή του, τον Πασχάλη Κιτρομηνλίδη: «Πώς άραγε συνέβη η έκλειψη από το ευρω-

παϊκό προσκήνιο μιας μορφής στην οποία αναφερόταν διαρκώς ο 19ος αιώνας; Μια απάντηση θα ήταν: ο εξοστρακισμός της από την ίδια της την πατρίδα». Οντως, έχοντας εμπειρία από τις εκδόσεις των αρχαίων στα γαλλικά «Belles Lettres», οι αναφορές των σχολιαστών στον Κοραή είναι στην ημερήσια διάταξη. Ας πούμε όμως ότι όλ' αυτά ανήκουν στην Ιστορία μας. Δεν το λέω για να υποβαθμίσω τη σημασία τους. Το λέω για να ταβάλω στη θέση τους. Το ζητούμενο δεν είναι ο Κοραής. Το ζητούμενο είναι ο τρόπος που ένας Έλληνας βλέπει τη χώρα του, η οποία, όταν γράφει τις επιστολές του, δεν υπάρχει ακόμη. Η Ελλάδα του Κοραή είναι μια εν δυνάμει πραγματικότητα, σε αντίθεση με την εμπράγματη Ελλάδα του Μακρυγιάννη. Για τον Κοραή η δύναμη που θα οδηγήσει την Ελλάδα στο «εν δυνάμει» της είναι η παιδεία της. Ως παιδεία, δε, αντιλαμβάνεται την κλασική σκέψη, απ' τα Νικομάχεια Ηθικά του Αριστοτέλη ως τον Ιπποκράτη.

Οποιος ενδιαφέρεται για την αλληλογραφία Κοραή με τον Τζέφερσον ας ανατρέξει στο τελευταίο τεύχος της επιθεώρησης Athens Review of Books. Εχει ενδια-

φέρον από πολλές απόψεις. Φανταστείτε σήμερα έναν Έλληνα λόγιο που συναντάει σ' ένα δειπνο στο Παρίσι έναν πρόεδρο των ΗΠΑ και στη συνέχεια του στέλνει επιστολές για να του ζητήσει να τον βοηθήσει στην οργάνωση του πολιτεύματος της πατρίδας του. Και εκείνος του απαντάει. Αδιανόητο; Μάλλον αδιανόητο.

Δεν ήταν όμως αδιανόητο ούτε για τον Κοραή ούτε για τον Τζέφερσον. Κι όταν ο Τζέφερσον παίρνει τις επιστολές του Κοραή που τον γνώρισε στο Παρίσι μπορεί να τις διαβάσει και να τις καταλάβει, διότι το αίτημά τους έχει κοινή αναφορά με τα δικά του αιτήματα: «Φόρο τιμής προς τα Πνεύματα του Ομήρου σας, του Δημοσθένους σας και προς τον λαμπρό αστερισμό των Σοφών και των Ηρώων των οποίων το αίμα τρέχει ακόμη στις φλέβες σας».

Και πάνω στην κοινή αναφορά στήνει το οικοδόμημα της διαφοράς. Ελευθερία της θρησκείας, ελευθερία του προσώπου, ελευθερία του Τύπου. Στην εκπνοή των άπνων εορτασμών για τα διακόσια χρόνια, η αλληλογραφία Κοραή και Τζέφερσον αναδεικνύει την πνοή μιας δυναμικής Ελλάδας, της Ελλάδας του Διαφωτισμού.

Είναι ντροπή

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Οταν μιλάμε για πολιτική παρακμή, αναφερόμαστε στην αδυναμία μιας συλλογικότητας να υπάρξει ως πόλις: «Πόλις, ονομάστηκε ο τρόπος που χάρισαν οι «θεοί» στους ανθρώπους, προκειμένου να συνυπάρχουν με τάξη, αρμονία, κοσμιότητα. Είναι ενεργός μίμησις η πολιτική του «τρόπου της του παντός διοικήσεως», μιμείται (δηλαδή αναπαράγει) την ευταξία και την κοσμιότητα που αναδείχνουν το σύμπαν σε «κόσμον»-κόσμημα λειτουργικής αρμονίας και θελκτικής ομορφιάς.

Αυτά για τη σημαντική των λέξεων, την αρχική σημασία τους. Σήμερα, όταν μιλάμε για πολιτική παρακμή εννοούμε, απλά και μόνο, τον μετασχηματισμό της συλλογικής συνυπαρχής σε αρένα αντιμαχίας συμφερόντων, σύγκρουσης εγωισμών, αχαλίνωτης εξουσιολαγνείας. Συντηρούμε πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, ιδεολογίες, παρατάξεις). Αλλά τα κόμματα, στην παρακμιακή μας κοινωνία, υπάρχουν μόνο προκειμένου να συντηρούν τον πρωτογονισμό του πάθους για εξουσία, δημοσιότητα, ειδωλοποίηση του εγώ.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ήταν δυο περιπτώσεις πολιτικών ηγμένων με ταλέντο καταγοήτευσης των πλήθους και επιδείξεως πυμής. Και οι δύο ίδρυσαν κόμματα – «Κόμμα Φιλελευθέρων» ο Βενιζέλος, την «Εθνική Ριζοσπαστική Ενωση» ο Καραμανλής. Με την ίδια και οι δυο επαρχιακή ξηρασιά που πιθκίζει ονομασίες αλλογενείς: Ο ένας ανέγραψε το Parti Liberal των Γάλλων, ο άλλος το Parti Radical! – θρίαμβος διγενής και μονοκατάληκτος της ίδιας μειονεξίας.

Για τετρακόσια ολόκληρα χρόνια ο Ελληνισμός είχε χάσει το αυτοδιοίκτο, αλλά όχι την ταυτότητά του. Λειτουργούσε φυσιολογικά η κοινή γλώσσα, η διάκριση λόγιου και δημώδους ιδιώματος, όπως και οι ιδιομορφίες κάθε ντοπολαλιάς, με αντονόητα δεδομένη την κοινωνική συνοχή εδραιωμένη στην ιστορική αυτοσυνειδησία και στην έμπρακτη εκκλησιαστική παράδοση (ήθος και έθος). Με τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Κωνσταντίνο Καραμανλή τα δεδομένα ανατρέπονται και αλλάζουν.

Παγιώνεται και θεσμοποιείται μια καινούργια εκδοχή του Ελληνισμού, αυτή του εθνικού κρατίδιου, κρεουργημένου μεθοδικά κατά τις ορέξεις των «προστάτιδων δυνάμεων» που χειρίζονται τις τύχες του. Τη μοιραία απόφαση «ανήκομεν εις την Δύσην» την εξέφρασε μεν ο Καραμανλής, αλλά την είχε πρώτος πειθήνια ενσαρκώσει ο Βενιζέλος. Πιστεύαν και οι δυο ότι με τον ολοκληρωτικό και συνεπή (μιμητικό) «εκσυγχρονισμό» του ο Ελληνισμός (τον πθηκισμό θεσμών, οργανωτικών σχημάτων και ιδεολογιών) θα πετύχαινε τον στόχο, που ο Καραμανλής λαϊκότερα εξέ-

φραζε με την πομφολυγώδη ρήση του: «Να γίνουμε Ευρωπαίοι, για να γίνουμε επιτέλους άνθρωποι!»

Το αναπάντητο ερώτημα είναι, πώς και γιατί οι δυο αυτοί, με ηγετικό χάρισμα πολιτικοί, έμειναν στεγανά αδιάφοροι και αποκομμένοι από τις αναζητήσεις, προτάσεις, διερευνήσεις, προοπτικές και προθέσεις που είχαν αρχίσει να ξεμυτίζουν ή και να ανθούν γύρω τους –άσχετοι με την ιδιοπρόσωπη και επίκαιρη πρόταση που διασώζει ο Ελληνισμός σε κρίτική αναμέτρηση με τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα της δυτικο-ευρωπαϊκής νεωτερικότητας. Είχε άραγε διαβάσει ποτέ ο Βενιζέλος έστω και δείγμα γραφής του Παπαδιαμάντη ή του Μανουήλ Γεδεών ή του Κωνσταντίνου Καραβίδα ή του Περικλή Γιαννόπουλου ή του προσωπικού του αντιπάλου Ιωάνη Δραγούμη; Ανάλογα ερωτήματα γεννιούνται και για την περίπτωση Καραμανλή, του τιτλοφορούμενου «εθνάρχη»: Χρησιμοποίησε τον Πικιώνη για να διαμορφωθεί ο «ιερός» χώρος Ακρόπολης-Φιλοπάππου, γνώριζε και αναστρεφόταν τον Μάνο Χατζιδάκι, εμπιστευόταν τον Κωνσταντίνο Δοξιάδη, δεν πρέπει να του ήταν άγνωστα ονόματα ο Τσαρούχης, ο Κόντογλου, ο Σεφέρης, ο Ελύτης.

Ίσως η απειλή της ετικέτας του «εθνικιστή», επομένως και της «ρετσινιάς» του υπερπατριώτη και ακροδεξιού, να εμποδίζουν ακόμα και καλλιεργημένες προσωπικότη-

τες της πολιτικής εξουσίας, στα νεότερα χρόνια, να προβληματιστούν για το εμπειρικό αντίκρισμα λέξεων, όπως: πατρίδα, συνέχεια διαχρονική του Ελληνισμού, πολιτισμική αυτοσυνειδησία και συλλογική της διάρκεια – ή οποία ανάλογα.

Είναι αρκούντως φανερό ότι πολιτικά κόμματα με προτάσεις - πεποιηθείς θεσμικής σταθερότητας δεν υπάρχουν στην Ελλάδα. Στο ελλαδικό πολιτικό παλκοσένηκο εμφανίζεται κατά καιρούς κάποιος προσοντούχος άγνωστος, που κατορθώνει να διακριθεί, άσχετα με το κόμμα στο οποίο συγκυριακά βρέθηκε. Ο προσοντούχος λάμπει (σωστότερα: υαλιζει) ανάμεσα στις θλιβερές μετριότητες των λιγούρηδων της εξουσίας, οπότε, ταχύτατα, ιδρύει κόμμα. Στο κόμμα τον διαδέχονται, ipso jure, τα παιδιά του και τα εγγόνια του, έως και τρίτης συνήθως γενεάς. Στην τρίτη ή τέταρτη γενεά γίνεται επιτέλους φανερό ότι το ηγετικό χάρισμα δεν μεταβιβάζεται νομοτελειακά.

Τιμήσαμε κάποτε, σχεδόν υστερικά, τον «Γέρο της δημοκρατίας». Παραληρούσε αργότερα η ξηρασμένη μάζα αποθεώνοντας τον αδίστακτο δημοκόπο υιό. Δώσαμε πρωθυπουργία στον έγγονο, για να τον δούμε, στη βαρκούλα του Καστελλόριζου, να μας ατιμάζει, έναν ολόκληρο λαό, σε ένα απίθανο ρεσιτάλ υποτέλειας. Επιτέλους, φτάνει πια με τους Παπανδρέου. Είναι ντροπή.

Για τον Παναγιώτη Στεφανή

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η υπόθεση του Παναγιώτη Στεφανή, του 16χρονου νεαρού από τους Τρούλλους, που πέθανε από υπερβολική δόση αλκοόλ ως αποτέλεσμα bullying, είναι πρωτοφανής για τα κυπριακά δεδομένα: Από τη μία άνοιξε τη συζήτηση για την ποινικοποίηση του εκφοβισμού και απασχόλησε κοινή γνώμη και δικαστήρια. Από την άλλη αποτέλεσε αφορμή για αντιδράσεις σε σχέση με την ποινή που επιβλήθηκε στους κατηγορούμενους (ο.σ. ανήλικοι την περίοδο τέλεσης του αδικήματός τους)—που ναι μεν καταδικάστηκαν αλλά η ποινή τους μετριάστηκε σε ολιγόμηνη, υπό αναστολή, φυλάκιση. Στην Κύπρο η απόφαση ναι μεν ανοίγει τον δρόμο για ποινικοποίηση κακοποιητικών συμπεριφορών —όπως η στοχευμένη παρενόχληση, το bullying, αλλά ταυτόχρονα δείχνει να μην ικανοποιεί το περί δικαίου αίσθημα της κοινωνίας. Το θύμα δεν θα επιστρέψει στη ζωή και οι θύτες θα επιστρέψουν στην κανονικότητά τους με το κρίσιμο ερώτημα που, αναπόφευκτα, προκύπτει να αφορά στον σωφρονισμό τους. Δηλαδή αν στην συνέχεια της ζωής τους θα επιδείξουν παρόμοια συμπεριφορά.

Η υπόθεση του Παναγιώτη δείχνει τον τοξικό χαρακτήρα της κυπριακής κοινωνίας τα τελευταία χρόνια: Μιας κοινωνίας βαθιά συντηρητικής και μη συμμετοχικής στην οποία η βία, ως εκφοβισμός, ως απειλή χρήσης ή ως καθημερινή πρακτική, δείχνει να τέμνει οριζόντια διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητας. Από το πώς οδηγούμε στους δρόμους μέχρι το πώς συμπεριφερόμαστε ως σύντροφοι ή σύζυγοι, ως πελάτες/καταναλωτές, ως εργοδότες, ως οπαδοί, ως ψηφοφόροι. Πώς τρώμε, παρκάρουμε, απευθυνόμαστε στους διπλανούς μας, μιλώντας ή διασκεδάζουμε. Ταυτόχρονα καταδεικνύει και τις (μαζικές) αποτυχίες του κυπριακού συστήματος: Από τη δημοτική εκπαίδευση και τον ίδιο τον θεσμό της οικογένειας μέχρι τις πολιτικές του κράτους όπως η κοινωνική πρόνοια και η πρόληψη (ως αντίληψη πέραν του policy making/implementation) μέχρι την ίδια τη Δικαιοσύνη, η οποία βρίσκεται και στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου λόγω της συζήτησης για τη διαφθορά για τον τρόπο λειτουργίας και την αποτελεσματικότητά της. Αλήθεια τι κάνει τον μέσο Κύπριο, εν δυνάμει, bully που θα σπκώσει το χέρι στη γυναίκα του, θα σου κάνει βαγιά ή θα σε προσπεράσει επικινδύνως στον δρόμο ή —ακόμη χειρότερα— γυναικοκτόνο; Κυριότερα ποια νοοτροπία οδηγούν ανήλικους σε ένα πάρτυ, χωρίς την επιτήρηση μεγαλύτερων, να ποτίσουν μέχρι θανάτου έναν αδύναμο συμπαθητή τους ποτό; Γιατί στην περίπτωση του Παναγιώτη, as είμαστε ειλικρινείς, αυτό συνέβη: Τον πέθαναν στο ποτό —στη λογική της μαγκιάς του πόσο αντέχεις να πεις. Με το 97% των τυποποιημένων ποτών εκεί έξω να έχουν σαφείς σημάνσεις πάνω τους πλέον: Απαγορεύεται η κατα-

νάλωσή τους σε άτομα κάτω των 18 ετών.

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό, κοινωνιολογικά και όχι σαν Κυπριαίο barristers, οφείλουμε να απαντήσουμε στο εύλογο ερώτημα: Ποιος κανόνας και ποιο πρότυπο κάθηκε, καθ' οδόν, προκειμένου να φτάσουμε στην παραβίαση τόσο αυτονόητων πραγμάτων. Ή για να το θέσουμε πιο ρεαλιστικά. Είδατε ποτέ ανήλικο σε περίπτερο, παγκύπρια, να του απαγορεύουν να αγοράζει τσιγάρα ή αλκοόλ; Σε κλαμπ; Σε καμιά περίπτωση το ερώτημα αυτό δεν τίθεται για σκοπούς συντηρητικοποιήσης. Όποιος Κύπριος μιλάει κυπριακά και είναι άνω των 30 ετών προφανώς δοκίμασε αλκοόλ ή τσιγάρο όντας ανήλικος ή μέθυσε σε κλαμπ. Ή οδήγησε ή πήγε κυνήγι μικρότερος των 18 —ενώ δεν διακιούνταν, χωρίς τη σχετική άδεια. Δεν έγιναν όμως όλοι ασυνείδητοι οδηγοί ή λαθροθήρες και κυριότερα δεν έγιναν όλοι bullies. Στις πιο προηγμένες από την Κύπρο ΗΠΑ πάντως, με την ελεύθερη οπλοκατοχή, μαθητές μπορεί να μπουν σε ένα σχολείο και να... ράψουν τους συμμαθητές τους. Αλκοόλ όμως δεν μπορούν να αγοράσουν από το Bodega στη γωνία —κι όποιος βρέθηκε ή έζησε στις ΗΠΑ είδε σίγουρα παρέες ανηλίκων να τον καρτερούν στη γωνία έξω από το περίπτερο ζητώντας του να τους αγοράσει αλκοόλ. Και το πίνουν, δημοσίως, σε χαρτοσάκουλο ακόμη.

Στην Κύπρο για να γλυτώσουμε τους μελλοντικούς Παναγιώτηδες από το bullying χρειαζόμαστε παιδεία. Και για να αποκτήσεις παιδεία οφείλεις να ξεκινήσεις, ξανά, επενδύοντας στην προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση —που ναι δεν την απειλούν οι μαθητές με μεταναστευτική βιογραφία. Επενδύοντας στο δημοτικό περισσότερα δεν θα έχεις στην εφηβεία (γυμνάσιο-λύκειο) bullies να μεθάνε τους συμμαθητές τους αλλά ούτε στο ΚΕΝ Λάρνακος «παλιούς αρράδες» να κάνουν bullying τους «νέους βμννίτες». Ούτε στον δρόμο τύπους που, αν κορνάροντάς τους, τους υποδείξεις την παρανομία τους θα θέλουν να κατέβουν κάτω να σε δειρουν. Επένδυση στην παιδεία (και στοιχειώδεις κανόνες που επαναπροσδιορίζουν το κοινωνικό συμβόλαιο στην Κύπρο) χρειάζεται.

Και κάτι ακόμη, για τους φίλους νομικούς και δικαστές. Καλό θα ήταν η Δικαιοσύνη στην Κύπρο να αρχίσει να ξυπνάει. Γιατί, και θα το τονίζω συνεχώς, ο σωρευτική απογοήτευση στις τάξεις των πολιτών για την αποτελεσματικότητά της θα γεννήσει τέρατα. Και η χειρότερη προσβολή στην μνήμη του Παναγιώτη Στεφανή δεν θα είναι το επόμενο θύμα bullying (που το απευκόμαστε, αλλά δεν μπορεί και να αποκηλίστει) αλλά εκείνος ο γονιός που στην είδηση του θανάτου του δικού του παιδιού, θα πάρει ένα όπλο και θα ξεκληρίσει κόσμο. Τότε θα έχουμε όλοι αποτυχίες. Όχι μόνον ως δάσκαλοι ή γονείς.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Διαδηλωτές μεταμφιεσμένοι σε μέλισσες και μελισσοκόμο μπροστά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες, Βέλγιο, 19 Νοεμβρίου 2021, καθώς συμμετέχουν σε διαμαρτυρία ενάντια στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Την επόμενη εβδομάδα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να ψηφίσει για μια αναθεωρημένη έκδοσή της.

Η τουρκική διπλωματία διαθέτει παράδοση, υποδομές, συγκρότηση, στόχους. Κάνει, μεταξύ άλλων, και λάθη! Η απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 1983 για ανακήρυξη της «ΤΑΒΚ» ήταν μόνον ζημιογόνα για όσους την εμπνεύστηκαν. Η επίμονη παρέμβαση του Ρ. Ντενκτάς στην κεμαλική στρατοκραφειοκρατία έφερε αυτή την εξέλιξη. Έκτοτε κανένα κράτος δεν αναγνώρισε το σχήμα της «ΤΑΒΚ». Αυτό συνέβη, κυρίως χάρις στη γραμμή του Σ.Α. του ΟΗΕ, και στη συνέχεια από την Ε.Ε., που «δέσμευαν» τη μη αναγνώριση με την επιστροφή στο τραπέζι των συνομιλιών για επίτευξη λύσης ΔΔΟ. Με αφορμή αυτή την επέτειο, τίθεται εκ νέου το ερώτημα: Μπορεί να αλλάξουν οι όροι διεξαγωγής του παιχνιδιού με την Τουρκία;

- Μερικοί λένε ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με διαρκή καταγγελία, με κυρώσεις, με πρόκληση κόστους και με αναφορές στο δίκαιο μας, «που κάποτε θα επικρατήσει».
- Μερικοί ονειρεύονται διαμελισμό της Τουρκίας μέσα από ξανθές προφητείες, «που κάποτε θα εσπιμυθούν».
- Τι δείχνει μια διαφορετική ανάγνωση των πραγμάτων;
- Ότι οι «βερμπαλισμοί» και οι «αφορισμοί» αφήνουν τα πράγματα ακίνητα.
- Ότι μόνο με μια ευρύτερη κινητοποίηση συμμαχιών αυξάνονται οι ελπίδες.
- Ότι μόνο τα κίνητρα, τα αμοιβαία κέρδη, παράγουν πρόοδο.
- Ότι οι διαισυνδύσεις των συμφερόντων αλλάζουν τα δεδομένα και οικοδομούν λύσεις με επίκεντρο το ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η μελέτη των δύο μεγάλων σταθμών που έκτισαν την ένταξη της νήσου στην Ε.Ε. (η συμφωνία της 6ης Μαρτίου 1995 και το Εόσικα στις 11 Δεκεμβρίου 1999), φέρουν τη σφραγίδα της επιτυχίας αυτής της στρατηγικής.

Οι επετειακές αναφορές έχουν αξία εφόσον τις διαισυνδούμε με μια προοπτική. Εφόσον αξιοποιούμε την μόνη κορυφαία επιτυχία του χθες για να κτίσουμε (σε άλλες συνθήκες) ανάλογες δυνατότητες σήμερα.

Ελάχιστα, όμως, μαθαίνουμε από την ιστορική διαδρομή του Κυπριακού. Καθώς η Κύπρος βουλιάζει στον βάτο της διχοτόμησης, το κυπριακό «διδασκωτικό» απογειώνεται: «κατάγγελλε και μη ερεύνα»! Όταν καταγγέλλεις θα έχεις το κεφάλι σου ήσυχο. Αντίθετα, οι λύσεις απαιτούν γεννασιότητα, οι λύσεις απαιτούν προσπάθειες, κάποιος πρέπει να το αναλάβει και να δείξει ηγετικότητα. Όμως το «διδασκωτικό» ενισχύει καριέρες, η δημοφιλία απογειώνεται, όποιος «καταγγέλλει», ίσως να έχει κάποιο μερίδιο δημοσιότητας για λίγες ώρες. Αυτό συμβαίνει τις τελευταίες Κυριακές στο νησί.

Τη μία Κυριακή (7/11) διαρρέει η πρόταση για «αποκεντρωμένη», ένα ακριβώς χρόνο από την ήττα Ακιντζι. Την επόμενη Κυριακή (14/11) διαρρέουν έγγραφα γύρω από τις συνομιλίες στο Κραν Μοντάνα. Έγγραφα που δεν αντέχουν σε σοβαρή κριτική, καθώς κάθε κείμενο έχει αξία μόνο στο χρονικό του πλαισίου που εξελίσσεται, τι προηγήθηκε, τι ακολούθησε, τι διαφοροποιήθηκε στη συνέχεια. Αυτό που έχει πραγματική αξία είναι το τελικό έγγραφο, γνωστό ως «Πλαίσιο Γκουτέρες από Έξι Σημεία», μακράν το καλύτερο από την εισβολή στα ζητήματα ασφαλείας. Από τη στιγμή που ο γ.γ. του ΟΗΕ εισπνέεται «τον τερματισμό του μονομερούς επεμβατικού δικαιώματος και της Συνθήκης Εγγυήσεως» γαντζώνεται γύρω από αυτό. Αλλά, είναι ο Ν. Αναστασιάδης που απέρριψε την πρόταση Ακιντζι για να γίνει το Πλαίσιο Γκουτέρες «Στρατηγική Συμφωνία» για τη λύση. Τώρα θέλει συνομιλίες από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα, ενώ όταν ήταν εκεί σπκώθηκε και έφυγε!

Οι εκ των υστέρων εφευρέσεις δεν έχουν κανένα πρακτικό αντίκρισμα. Στις 16/11 ο Ν. Αναστασιάδης δήλωσε πως «οι απειλές οπωσδήποτε από πλευράς Τουρκίας και λαμβάνονται υπόψη και θα αντιμετωπιστούν με τον καλύτερο διπλωματικό τρόπο». Αλλά είναι ο ίδιος που έκανε δημόσια την απόλυτη «εισήγηση» στην Τουρκία πως «εάν επιλέγουν να προστατεύσουν τα δικαιώματα των Τ/κ σε μια ξεχωριστή, ανεξάρτητη οντότητα,

τότε θα πρέπει να περιοριστούν εις όσα αναλογούν στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της εν λόγω παρανόμου οντότητας. Και συνεπώς δεν έχουν λόγο να αμφισβητούν τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας», 3/1/18.

Η στροφή προς τα ανάποδα, έφερε, δυστυχώς, άλλα αποτελέσματα. Η «Γενί Σαμπάκ» (9/11/21) δημοσιεύει είδηση κάτω από τον τίτλο «το καλύτερο του κόσμου» και ενημερώνει ότι η Τουρκία αγόρασε το γεωτρήσιμο βαθέων υδάτων «West Cobalt». Τα τρία («Φατίχ», «Κανουνί», «Γιαβούζ») είναι 6ης γενιάς το West Cobalt, πλοίο 7ης γενιάς».

Δεν είναι νομοτελειακά όλα όσα συμβαίνουν γύρω μας, προκύπτουν από τη διάλυση του διαπραγματευτικού τοπίου και τη μεταφορά κινήσεων στο θαλάσσιο γήπεδο στο οποίο η νήσος δεν διαθέτει ούτε αποβάθρα. Θυμίζω ότι η προσπάθεια για αναζήτηση λύσης, μπήκε στο ψυγείο το 2017 και ξαναβγήκε μόλις κέρδισε την ψηφοφορία ο Ε. Τατάρ. Για τα τέσσερα χρόνια που μεσολάβησαν πολλοί προτιμούν τη σιωπή. Παριστάνουν πως ενδιαμέσα δεν συνέβη απολύτως τίποτε. Αλλά εδώ βρίσκεται η δυνατότητα να κατανοήσουμε την μεγάλη εικόνα. Η «Καθημερινή» (12.12.2018) μάς ενημερώνει για την εξέλιξη του ΚΕΠ με τα «χρυσά διαβατήρια»: «Το 2013, 77 αιτήσεις από ξένους επενδυτές, ενώ το 2014 οι αιτήσεις έφτασαν τις 306. Το 2015 με 286. Το 2016 οι αιτήσεις ανέβηκαν στις 503 και το 2017 σκαρφώθηκαν στις 696. Εντός του 2018 η κυβέρνηση αποφάσισε να θέσει όριο στις πολιτογραφίες, δίνοντας ανώτατο αριθμό τις 700».

Στη χρονιά που γκερεμίστηκε η διαδικασία των συνομιλιών, ο αριθμός 696 μιλάει από μόνος του. Χρονιά ρεκόρ στις πολιτογραφίες, σε έτοιμο βαθμό που αμέσως μετά μπήκε η ταρίφα, 700 σε ετήσια βάση! Η διασύνδεση εξηγεί τα ουσιώδη. Κραν Μοντάνα και διαβατήρια είναι συγκοινωνούντα δοχεία: συνομιλίες στο ναδίρ, χρυσά διαβατήρια στο ζενίθ!

www.larkoslarkou.org.cy

Δρόμοι για παππούδες

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ο «εγκέφαλος», ο οποίος σχεδιάζει τους δρόμους στην Κύπρο, πρέπει να είναι σίγουρα πολύ γερασμένος, μονολογούσε νεαρός επιστήμονας, άρτι αφιχθείς από το εξωτερικό, ύστερα από πολύχρονη σπουδές. Δεν μπορούσε να κατανοήσει την πρακτική να στενεύουν οι δρόμοι, τάχα για να μειώνεται η ταχύτητα, δεν μπορούσε να αντιληφθεί τη μανία για χώρους στάθμευσης στις άκρες εμπορικών, λεγόμενων, δρόμων, δεν άντεχε την τοποθέτηση καμερών φωτιστησιμάνσης σε κεντρικές αρτηρίες της Λευκωσίας, όπου σημειώνονται μόνο μικροατυχήματα και εξοργιζόταν με τα ατέλειωτα «σαμαράκια», τα αναχώματα στους δρόμους. Φώναζε για τους «αδιάβαστους» αρμόδιους, οι οποίοι δεν παρακολουθούν τι γίνεται στην Ευρώπη και τις αντιδράσεις σε νομικό επίπεδο, όπου τα δικαστήρια περιορίζουν τον

υπέρμετρο ζήλο των αρμοδίων. Στη Γαλλία κατέγραψαν ότι η διέλευση φορτηγών πάνω από τα τεχνικά αναχώματα προκαλεί δονήσεις μέχρι και τεσσάρων βαθμών στην κλίμακα Ρίχτερ, ενώ αποτελούν αιτία για πρόκληση ατυχημάτων. Στην Αθήνα και σε πολλές άλλες πόλεις της Ελλάδας, αφαίρεσαν τα «σαμαράκια» αφού προκαλούσαν «ζημιές» στις σπονδυλικές στήλες οδηγών και επιβατών, καθώς και σημαντικές φθορές στα οχήματα. Σε όλο τον κόσμο, η νέα «μόδα», είναι η εγκατάσταση στα νέα αυτοκίνητα εξοπλισμών ηλεκτρονικών συστημάτων πρόληψης των δυστυχημάτων, αλλά και προστασίας των επιβατών. Στην Κύπρο τα «γερασμένα μυαλά» ακόμη σκέφτονται με λογικές περασμένων δεκαετιών, σημειώνει ο «ανήσυχος» νέος επιστήμονας και υποδεικνύει ότι φαίνεται ότι φτιάχνουν δρόμους μόνο για παππούδες.

Καλώς ξεκίνησαν τη λειτουργία τους οι κάμερες φωτιστησιμάνσης,

ύστερα από πολλά χρόνια καθυστέρησης και αντεγκλήσεων και χάριν του καλού πεισματος της Βασιλικής Αναστασιάδου και της συνέχειας από τον Γιάννη Καραούσο. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και κατά την συνεδρία της Ολομέλειας για την έγκριση της σχετικής νομοθεσίας, οι κάμερες δεν αποτελούν πανάκεια για αντιμετώπιση των θανατηφόρων δυστυχημάτων, όπως καταδεικνύουν στατιστικές. Ωστόσο, θα συμβάλουν καθοριστικά στη μείωση των παρανομιών στους δρόμους, έστω και αν κληθούν οι λιγότερο πειθαρχημένοι πολίτες, να βάλουν βαθιά το χέρι στην τσέπη, λόγω των τσουχτερών προστίμων. Πολλοί νεαροί σίγουρα θα «τραβούν» σκέφτονται με λογικές περασμένων γονείς θα «πληρώσουν στο τέλος της ημέρας την νύμφη». Ελπίζουμε να μη δούμε και τραγωδίες με άτομα τα οποία θα αδυνατούν να πληρώσουν τα πρόστιμα και θα καταλήγουν στη φυλακή.

Ο άνθρωπος δεν είναι μόνο σώμα, αλλά έχει και ψυχή και όλοι αυτοί οι οποίοι εμπλέκονται στις εκστρατείες πρόληψης των δυστυχημάτων φαίνεται ότι δεν μπορούν να αντιληφθούν την ψυχολογία και τη ζωτικότητα των νέων. Προσπαθούν να μετατρέψουν τους νέους σε παππούδες, ώστε τάχα να μειωθούν τα ατυχήματα και τα δυστυχήματα. Ακολουθούν μόνο την πρακτική των ποινών και των τιμωριών και ξεκινούν ή δεν γνωρίζουν ότι υπάρχει και ο δρόμος της επιβράβευσης. Πριν από μερικές δεκαετίες στα Κοκκινόχωρια τα θανατηφόρα δυστυχήματα με μοτοσυκλές ήταν καθημερινό φαινόμενο. Μέχρι που κάποιος άνθρωπος με απλή λογική, έφτιαξε πίστες για μοτοσυκλές και οι νέοι με τον κατάλληλο εξοπλισμό, αθλούνταν, έβγαζαν την οργή τους και έτσι μειώθηκαν δραματικά τα δυστυχήματα. Εδώ και πάρα πολλά χρόνια, ακούμε ότι θα φτιάξουν πίστες και για αυτοκίνητα,

ώστε να μπορούν να τρέχουν και εκτονώνονται και οι οδηγοί αυτοκινήτων. Αλλά τελικά όλα μένουν σε σκονισμένα στα συρτάρια. Προβληματικές και άκρως ακατάλληλες χαρακτηρίζονται από «σιωπλους» ψυχολόγους και οι εκστρατείες πρόληψης, αφού η βασική φιλοσοφία τους στηρίζεται στον φόβο. Δεν φαίνεται να γνωρίζουν οι λεγόμενοι ειδικοί ότι η έννοια του φόβου του θανάτου είναι άγνωστη στους νέους. Τοποθετούν στραπατσариμένα αυτοκίνητα, τάχα για να παραδειγματιστούν οι νέοι, μόνο που για τους νέους όλα αυτά είναι αστεία πράγματα, όταν όλη μέρα βλέπουν απίστευτες εικόνες βίας, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια και το διαδίκτυο.

Πριν από μερικά χρόνια ένας καθηγητής τόλμισε να αλλάξει τον τρόπο διδασκαλίας για την πρόληψη των δυστυχημάτων. Δεν χρησιμοποίησε το όπλο του φόβου, αλλά το όπλο της λογικής. Παρουσίασε με

επιστημονικό τρόπο τις δυνατότητες των αυτοκινήτων, τις σύγχρονες τεχνολογίες, την καταλληλότητα των δρόμων, ενώ υπέβαλε και τους μαθητές σε διάφορα διαγνωστικά δοκίμια, χωρίς βαθμολογίες, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν είχαν την παράμετρο του φόβου. Ο άνθρωπος αξιολόγησε με επιστημονικό τρόπο τα αποτελέσματα, δηλαδή αν συνειδητοποιήσαν ή όχι οι μαθητές τους κινδύνους και τα οφέλη από μια ασφαλή οδήγηση και κατάληξε στο συμπέρασμα μαζί με άλλους ειδικούς, ότι ήταν εξαιρετικά θετικά τα αποτελέσματα. Η υπόθεση πρόληψης των δυστυχημάτων δεν είναι μόνο συναισθηματικό θέμα, αλλά είναι μια ολόκληρη επιστήμη. Πρέπει επιτέλους να αφεθούν να μιλήσουν ελεύθερα και χωρίς φόβο και άλλοι επιστήμονες και να ακούγονται μόνο οι καλοί, κατά τα άλλα, αστυνομικοί.

kaparispan@yahoo.gr

«Σκληροί αλλά δίκαιοι». Είμαστε;

Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ*

Οι νεοεθνικόφρονες, αυθεντικοί ή κατ'επάγγελμα, ενοχλήθηκαν σφόδρα. Στην επιθετική ερώτηση της Ολλανδής δημοσιογράφου κ. Μπέχελ στον Έλληνα πρωθυπουργό για απωθήσεις και επαναπροωθήσεις (pushbacks) μεταναστών / προσφύγων είδαν αφενός μια «ταραγμένη κυρία» που χρειάζεται «γιάτρο» (Πρετεντέρνς, «Τα Νέα», 13-14/11/21), αφετέρου μια αμφισβήτηση του δικαιώματος της Ελλάδας να προστατεύει τα σύνορά της. Δεν εστίασαν στο περιοχόμενο αλλά στο ύφος. Πρόσεξαν το περίεργο δάκτυλο, όχι το άσχημο δακτυλοδεκτούμενο. Έχει προβεί η Ελλάδα σε παράνομες επαναπροωθήσεις μεταναστών; Δεν διαθέτουμε επίσημα στοιχεία, αλλά υπάρχουν σχετικές αναφορές από αξιόπιστες ΜΚΟ, έγκυρα ΜΜΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Το Δίκτυο Επιτήρησης Συνοριακής Βίας αναφέρει ότι, από τον Ιανουάριο 2020, η Ελλάδα έχει παρανόμως επαναπροωθήσει 6.230 αιτούντες ασύλου. Εκπρόσωπος της Υπατης Αρμοστείας ανέφερε στην Guardian (29/6/21) ότι «υπάρχουν ενδείξεις για παράνομη επαναπροώθηση από τη Σάμο [...], η οποία χρήζει επίσημης διερεύνησης». Συναφείς «ανησυχίες» εξέφρασε η επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Frontex τελεί υπό επίσημη διερεύνηση από την Ε.Ε. για βάνυαση συμπεριφορά σε μετανάστες. Η επίσημη ελληνική θέση είναι αντίθετη. «Έχουμε σκληρή αλλά δίκαιη πολιτική στη μετανάστευση», είπε ο πρωθυπουργός. Οι αρμόδιες Αρχές ενεργούν σύννομα και «σώζουν ζωές στη θάλασσα». Πάντα; Ποιος το βεβαιώνει; Τα ίδια περίπου λένε όλες οι κυβερνήσεις όταν καταγγέλλονται, ανεξάρτητα από το πολιτικό χρώμα τους. Οι κυβερνήσεις ενδοτικώς ελαύνονται από την ανάγκη υπεράσπισης της εθνοκρατικής λογικής, η οποία είναι εγγενώς συνδεδεμένη με την προστασία της επικράτειας. Territoriality über alles.

Πού βρίσκεται η αλήθεια; Για τους αστόχαστους απολογητές της εθνοκρατικής ισχύος, προέχει η με κάθε τρόπο προστασία των συνόρων, ακόμη κι αν παραβιάζονται διεθνείς συμβάσεις ή ηθικές αρχές. Φυσικά δεν το λένε έτσι ωμά, αλλά αυτό υπονοούν, εφόσον αρνούνται ακόμη και να αναρωτηθούν για το ενδεχόμενο να συμβαίνει κάτι τέτοιο ή αποδέχονται άκριτα τις κρατικές διαβεβαιώσεις. Η εμπειρία δείχνει ότι οι κυβερνήσεις, ιδιαίτερα οι δημοκρατικές (π.χ. ΗΠΑ, Αυστραλία), έχουν κάθε λόγο να εξωραΐζουν τη συμπεριφορά τους: διατείνονται ότι υπερασπίζονται τα σύνορα των χωρών τους, τηρώντας τη διεθνή έννομη τάξη και ανθρωπιστικές αρχές. Είναι κατανοητό. Η κυβέρνηση που δεν (φαίνεται ότι) προσπαίζει τα σύνορα είναι υπόλογη στον «έθιμο» και ανόγη της εμπιστοσύνης του να διοικεί τη χώρα. Πρέπει να «στέλνει το σαφές μήνυμα», όπως είπε ο κ. Μπισοτάκνς στο βρετανικό ITV, «ότι είναι αποφασισμένη να προστατεύει τα σύνορα». Και, λογικά, το μήνυμα καθίσταται πιο «σαφές» όταν μειώνονται τα περιθώρια ερμηνείας του – όταν η κυβέρνηση επιδεικνύει απωθητική σκληρότητα: όταν, δηλαδή, με την ωμή

γλώσσα του «λαϊκορθόδοξου» κ. Αδ. Γεωργιάδη, δείχνει στους μετανάστες να καταλάβουν ότι είναι «ανεπιθύμητοι στη χώρα». Λογικά μιλώντας, λοιπόν, το πιο πιθανό είναι ότι η Ελλάδα, όπως και άλλες νοτιοευρωπαϊκές χώρες, έχει διαπράξει παράνομες απωθήσεις και επαναπροωθήσεις. Πόσες, πότε και πού, δεν γνωρίζουμε εγκύρως.

Πρέπει να μας εννοχλεί; Ναι, πρέπει, αν μας ενδιαφέρει η αλήθεια: αν μεριμνούμε για τον ηθικό έλεγχο των πράξεων της πολιτικής μας κοινότητας: αν εγγράφουμε τον εαυτό μας στην «ελληνο-δυτική παράδοση» – τη μόνη που έχει την ικανότητα να θέτει στον εαυτό της τα ερωτήματα της ορθοπραξίας.

Δεν πρέπει να προστατεύει μια κυβέρνηση τα σύνορα της χώρας; Φυσικά πρέπει, όπως πρέπει να προστατεύει τους πολίτες από την εγκληματικότητα. Πώς, όμως; Και στις δύο περιπτώσεις, το φιλελεύθερο κράτος δικαίου, ακριβώς επειδή δεν είναι μόνο κράτος αλλά αξιακό - δικαϊκά οργανωμένη συλλογικότητα, θέτει αυτοδομευτικούς κανόνες. Όπως υπάρχουν κανόνες για τη χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς, υπάρχουν κανόνες εμπλοκής και ηθικές αρχές για τη χρήση βίας στην προστασία των συνόρων. Ποιος είπε ότι είναι ηθικά αναπαυστικό να ζεις σε ένα φιλελεύθερο κράτος δικαίου; Προβληματίζεσαι διαρκώς, δεν βολεύεσαι με a priori βεβαιότητες. Πότε είναι ηθικά θεμιτό να επιδεικνύεται κλιμακούμενη βιαιότητα σε απόπειρες εισόδου από μετανάστες; Όταν οι τελευταίοι χρησιμοποιούνται από την κυβέρνηση μιας γειτονικής χώρας ως κριός επίθεσης. Η αναλογικά αρθρωμένη αντίσταση στη μεθοδευμένη εισβολή συνιστά ηθική πράξη αυτοπροστασίας, εφόσον, πρώτον, αντιμετωπίζεται μια εκτυλισσόμενη βίαοπραγία και, δεύτερον, υπερασπίζεται το κοινό καλό της επιβίωσης της οργανωμένης κοινότητας. Οι δυσκολίες προκύπτουν στην γκρίζα περιοχή – εκεί που η εθνοκρατική λογική συγκρούεται ευθέως με ανθρωπιστικές αρχές, όπως π.χ. όταν μια βάρκα μεταναστών εισέρχεται στα ελληνικά χωρικά ύδατα. Η βίαση απώθησή της ενδέχεται να θέσει τη ζωή των επιβαινόντων σε κίνδυνο. Ως ηθικά όντα, η θέα της μητέρας, λ.χ., που σφίγγει το παιδί της στην αγκαλιά, εκλιπαρώντας τη βοήθειά μας, δεν μας αφήνει ασυγκίνητους. Ενώ οι κρατικές Αρχές υπερασπίζονται την οριοθετημένη πολιτική κοινότητα που υπηρετούν, οι ακτιβιστές των ΜΚΟ μάς θυμίζουν τις καθολικές εμπέλειες ηθικές υποχρεώσεις μας προς τον οποιονδήποτε Άλλο. Όπως γνώριζαν οι αρχαίοι τραγωδοί, σε αυτή την γκρίζα περιοχή εκτυλίσσεται το αιώνιο ανθρωπινό δράμα της αναζήτησης ορθοπραξίας. Πώς μπορούμε να συγκεράσουμε την ενστικτώδη επιθυμία της συλλογικής αυτοσυντήρησης με την οικουμενική ηθική ευθύνη για τον Άλλο; Το ερώτημα δεν μπορεί να απαντηθεί οριστικά. Μπορεί και πρέπει, όμως, να τίθεται.

* Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσοούκας (www.htsoukas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.

Ανθρώπινα δικαιώματα εθνοτικών μειονοτήτων

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Ενα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αρκετές χώρες της Ευρώπης είναι η ένταξη των εθνοτικών μειονοτήτων στην τοπική κοινωνία. Η ομαλή ένταξη των μειονοτήτων στο κοινωνικό σύνολο αρχίζει πρώτα απ' όλα από τις δράσεις των τοπικών αρχών, όπως η αποδοχή από την τοπική κοινωνία και η εύκολη πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, στέγαση, υγεία και στους χώρους εργασίας.

Οι Ρομά είναι η μεγαλύτερη εθνοτική μειονότητα της Ευρώπης με 12 εκατομμύρια περίπου ανθρώπους, οι οποίοι ζουν κυρίως στα Βαλκάνια, στη Βουλγαρία, Ελλάδα, Ουγγαρία και Σλοβακία. Αυτοί οι άνθρωποι βιώνουν καθημερινά, με βάση στοιχεία που κατατέθηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, τον ρατσισμό, διακρίσεις, κοινωνικό και πολιτικό αποκλεισμό. Σχεδόν 85% των παιδιών Ρομά, όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ζουν στα όρια της φτώχειας, ενώ το 62% των νέων Ρομά στερούνται εκπαίδευσης, εργασίας ή επιμόρφωσης. Η πανδημία του κορωνοϊού έχει στιγματίσει τον πληθυσμό των Ρομά, αφού αρκετές χώρες τους κατηγορούν ότι μεταδίδουν την πανδημία, λόγω του τρόπου διαβίωσης και μετακίνησής τους.

Οι Ρομά, όμως, είναι η μεγαλύτερη εθνοτική μειονότητα της Ευρώπης και τα προβλήματα στέρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, οι κακές συνθήκες διαβίωσης και οι διαφορών μορφών διακρίσεις αποτελούν σοβαρά προβλήματα της Ευ-

ρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία καλείται να επιλύσει. Ο όρος Ρομά αποτελεί ένα γενικό όρο αναφοράς σε διάφορες ομάδες Ρομανί όπως τους Ρομά, τους Σίντι, τους Καλέ, τους Αθίγγανους, τους Ρουντάρι και άλλες πλανόδιες πληθυσμιακές ομάδες που αυτοπροσδιορίζονται ως Σιγγάνοι ή Γύφτοι. Σίγουρα η ένταξη όλων αυτών των μειονοτήτων στην ευρωπαϊκή κοινωνία δεν είναι εύκολη χωρίς την παροχή επαγγελματικής, κοινωνικής και οικονομικής στήριξης από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Οι τοπικές αρχές καλούνται να εξεύρουν τρόπους ένταξης και αποδοχής των μειονοτήτων, όμως αυτό το γχείρημα είναι αρκετά δύσκολο και παράτολμο, αφού αρκετές κοινωνίες δεν είναι έτοιμες να αποδεχτούν το «διαφορετικό» και το «ξένο», φοβούμενες την αλλοίωση της τοπικής ταυτότητας.

Οι διακρίσεις λόγω εθνοτικού ή μεταναστευτικού υπόβαθρου αποτελούν συχνό φαινόμενο και αρκετές εθνοτικές μειονότητες τις βιώνουν στην αναζήτηση εργασίας, στη δημόσια διοίκηση, στις δημόσιες συγκοινωνίες, στην εκπαίδευση, στις επιχορηγήσεις κ.λπ. Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καθορίσει τέσσερις βασικούς στόχους ένταξης των Ρομά, όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η υγεία και η στέγαση.

Μόλις ένα στα δύο παιδιά Ρομά ηλικίας 4 ετών μέχρι την ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ακολουθεί προσχολική φοίτηση, ενώ οι Ρομά μαθητές έχουν χαμηλότερο επίπεδο

μόρφωσης από άλλους συνομήλικους τους. Η έλλειψη ενδιαφέροντος για μάθηση, η μη επαρκής γνώση της γλώσσας και ο σχολικός εκφοβισμός αποτελούν τις πιο συχνές αιτίες πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου από τους Ρομά.

Η έλλειψη γνώσης της Ιστορίας και του Πολιτισμού των Ρομά από την τοπική κοινωνία, όπως και η μη συμπερίληψη τους στην εκπαιδευτική ύλη ωθούν στη σχολική εγκατάλειψη. Η διδασκαλία της Ιστορίας, Λογοτεχνίας και Τεχνών των Ρομά θα μπορούσε να αυξήσει το ενδιαφέρον, τόσο των μαθητών Ρομά για παραμονή, όσο και των αυτόχθονων συμμαθητών τους.

Η φτώχεια, το χαμηλό προσδόκιμο ζωής, η έλλειψη βασικών ανέσεων, η στέρηση στέγης, ο αποκλεισμός και η κοινωνική διάκριση αποτελούν τα σοβαρότερα προβλήματα των εθνοτικών μειονοτήτων στην Ευρώπη.

Η ένταξη των μειονοτήτων αρχίζει από το τοπικό επίπεδο με την καταπολέμηση των διακρίσεων και των προκαταλήψεων. Ο μόνος τρόπος ένταξης των μειονοτήτων στην τοπική κοινωνία είναι η απόκτηση επαρκών γνώσεων για την Ιστορία, τον Πολιτισμό τους και η προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της πολυπολιτισμικότητας, όπως την πρόσβευαν προσωπικότητες μετσιγγάνικες ρίζες όπως ο Charlie Chaplin, ο Elvis Presley και ο Pablo Picasso.

Ο κ. Αντρός Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ. apetroulakis@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Η πυραμίδα της πολυπλοκότητας

Ο Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955), Γάλλος ιεσούτης ιερέας, παλαιοντολόγος, θεολόγος και φιλόσοφος, δημοσίευσε το 1949 ένα από τα πιο σημαντικά έργα για την οικολογική συνείδηση: «Η θέση του ανθρώπου στη φύση». Υποστηρικτής της εξελικτικής θεωρίας, ο Teilhard de Chardin αναλύει διεξοδικά το πέρασμα από την ανόργανη ύλη στη βιοσφαίρα, με την εμφάνιση των πρώτων μορφών ζωής, και μετέπειτα από τη βιοσφαίρα στη νοοσφαίρα, με την εμφάνιση του ανθρώπου. Για να κατανόησει την εξελικτική πορεία στον πλανήτη μας, εισάγει την έννοια της «πυραμίδας της πολυπλοκότητας», στη βάση της οποίας βρίσκονται οι χαμηλότερες μορφές οργάνωσης, ενώ στην κορυφή της τοποθετείται η ανθρωπίνη κοινωνική συνείδηση. Για τον Γάλλο στοχαστή, το πέρασμα της πυραμίδας της πολυπλοκότητας από μια βαθμίδα σε μια άλλη λαμβάνει χώρα λόγω της συμπίεσης των στοιχειωδών σωματιδίων που αποτελούν την κάθε βαθμίδα. Έτσι, για παράδειγμα η

υψηλή συγκέντρωση σε μικρό χώρο μονοκύτταρων οργανισμών οδηγεί στην εμφάνιση πολυκύτταρων οργανισμών, η συγκέντρωση πολλών μορφών ζώων και φυτών οδηγεί στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και την εμφάνιση των πρώτων μορφών ζωής με νοημοσύνη, η συγκέντρωση πολλών ανθρώπων οδηγεί τέλος στην εμφάνιση της ηθικής και της κοινωνικής οργάνωσης και συνείδησης. Σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου του συγγραφέα: «Δεν υπάρχει ίσως πιο γενικός νόμος από αυτόν, για να εξηγήσει τη μετατροπή του πλανήτη από ανόργανη ύλη σε βιοσφαίρα και μετά σε νοοσφαίρα. Χωρίς τη συμπίεση των σωματιδίων μεταξύ τους (δηλαδή σε έναν χώρο που υποτίθεται ότι είναι εντελώς ελαστικός ή εντελώς χαλαρός), η ζωή μάλλον δεν θα είχε εμφανιστεί ποτέ στον κόσμο, ούτε, πολύ περισσότερο, η σκέψη, ούτε, ακόμη περισσότερο, η ανθρωπίνη κοινωνία».

Αλλά η πυραμίδα δεν τελειώνει εκεί. Η εξέλιξη προς όλο και περισσότερη πολυπλοκότητα και προς ανώτερες μορφές ύπαρξης και συνύπαρξης, μέσω του «μηχανισμού

της απόρροιας ανθρώπινες ολοκλήρωσης», επιτελείται κάθε μέρα κάτω από τα ίδια μας τα μάτια. Ο μηχανισμός αυτός περιλαμβάνει τρία στάδια. Το πρώτο είναι αυτό της «εθνοτικής συμπίεσης»: «Εδώ αγγίζουμε (πειραματικά μιλώντας) το «μεγάλο ελατήριο» ή την αρχική κινητήρια δύναμη του όλου φαινομένου. Στην κλειστή επιφάνεια του πλανήτη, όπως όλοι γνωρίζουμε, ο άνθρωπος πληθυσμός, κοντά στο σημείο κορεσμού του, συμπιέζεται όλο και περισσότερο, μέσω του εσωτερικού παιχνιδιού της αναπαραγωγής και του πληθυσμιασμού». Το φαινόμενο αυτό οδηγεί στην παραγωγή περισσότερων ανθρώπινων ενέργειας, με αποτέλεσμα τη συνολική αναδιόργανωση του πλανήτη και την προαγωγή μιας νέας οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης (δευτερο στάδιο). Η νέα αυτή οικονομική και κοινωνική οργάνωση «μεταφράζεται τώρα σε μια αύξηση της εσωτερικότητας και της ελευθερίας μέσα σε ένα σύνολο σκεπτόμενων σωματιδίων καλύτερα εναρμονισμένων μεταξύ τους». Με αυτόν τον τρόπο φτάνουμε στο τρίτο στάδιο του μηχανισμού που είναι

οι «ταυτόχρονα αυξήσεις της συνείδησης, της επιστήμης και του πεδίου της ανθρώπινης δράσης». Ο Teilhard de Chardin αναλύει έτσι διεξοδικά τη βασική υπόθεση εργασίας του έργου, που δεν είναι άλλη από τον νόμο που συνδέει την πολυπλοκότητα με την ανθρωπίνη κοινωνική συνείδηση: «Από μόνο του, το γεγονός ότι η άνοδος της «ψυχικής θερμοκρασίας» λόγω της συμπίεσης συνοδεύεται αυτόματα από μια καλύτερη κοινωνική αναδιόργανωση και διαρρύθμιση δεν θα έπρεπε να μας εκπλήσσει. Επιστρέφουμε απλώς στον θεμελιώδη νόμο της σχέσης μεταξύ πολυπλοκότητας και συνείδησης, ο οποίος είναι ο άξονας και οδηγός αυτού του βιβλίου. Το ενδιαφέρον μας, ωστόσο, εγείρεται όταν συνειδητοποιούμε ότι αυτή η αύξηση της νοητικής εσωτερικότητας και, επομένως, της φερερικής δύναμης (μέσω της οποίας εκφράζεται τελικά η ανθρωπίνη πλανητική συμπίεση) αυξάνει ταυτόχρονα και αναπόφευκτα την ακτίνα δράσης και τη δύναμη διείσδυσης κάθε ανθρώπινου στοιχείου σε όλα τα άλλα. Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα μια υπερ-

συμπίεση της νοοσφαίρας, η οποία προκαλεί αυτόματα μια υπεριοργάνωση. Αυτή με τη σειρά της προκαλεί μια υπερσυνειδητότητα, που ακολουθείται με τη σειρά της από μια νέα υπερσυμπίεση, και ούτω καθεξής». Με άλλα λόγια κάθε στάδιο πολιτισμικής συγκέντρωσης και αναβάθμισης οδηγεί, μέσω αυτού του μηχανισμού, σε μια νέα ανώτερη βαθμίδα συλλογικής πλανητικής οικολογικής συνείδησης, μέσω της δημιουργίας νοητικών περιβαλλόντων, όπως το διαδίκτυο, που δεν θα μπορούσε να έχει φανταστεί ο Teilhard de Chardin το 1949. Δεύτερον, ότι η συμπίεση της νοητικής και βιολογικής ζωής του πλανήτη (νοοσφαίρα) μέσω της ανθρωπίνης υπερδραστηριότητας, που οδηγεί στην οικολογική καταστροφή, θα επιφέρει τα μέσα για την αντιμετώπιση της

κλιματικής αλλαγής. Η επιστήμη, η τεχνολογία και η εξέλιξη των οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων σε παγκόσμια πλέον κλίμακα, καθώς και η συνύπαρξη και συνεργασία ατόμων, ομάδων και εθνών κρατών ενισχύουν τη σχέση της ανθρωπότητας με τη φύση. Ο Teilhard de Chardin είναι αισιόδοξος για το ανθρώπινο είδος και την εξέλιξή του στον πλανήτη μας και στο σύμπαν γενικότερα. Η αισιόδοξία του δεν είναι υποκειμενική. Πηγάζει από το γεγονός πως κάθε φορά που η διαδικασία της εξέλιξης και της πολυπλοκότητας είχε να επιλέξει ανάμεσα σε μια ανώτερη βαθμίδα πολυπλοκότητας ή το τέλος, επέλεγε συστηματικά μια νέα αρχή. Αυτό που εμείς αντιλαμβανόμαστε ως τέλος του κόσμου, δεν είναι παρά η αρχή ενός άλλου. Σε αυτό συμβάλλουν τόσο οι επιπτώσεις όσο και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Εχεις φωνή, ύψωσέ την ν' ακουστεί

Η πρόεδρος του Συμβουλίου Φωνή Αναστασία Παπαδοπούλου, στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η πρόεδρος του Συμβουλίου Φωνή κα Αναστασία Παπαδοπούλου μιλάει στην «Κ» για το πρόγραμμα CAN MDS II, το οποίο παρουσιάστηκε την προηγούμενη Πέμπτη σε κοινή συνέντευξη Τύπου του Αρχηγείου της Αστυνομίας, του Υφυπουργείου Πρόνοιας και του Συμβουλίου Φωνή. Η κα Παπαδοπούλου τονίζει ότι το εργαλείο αυτό σχεδιάστηκε πιλοτικά για τη σεξουαλική κακοποίηση, εξ ου και είναι κάτω από την Εθνική Στρατηγική από το 2016, «αλλά πιστεύουμε ότι θα εφαρμοστεί για κάθε είδος κακοποιήσις».

—Κυρία Παπαδοπούλου, παρουσιάστηκε την Πέμπτη το πρόγραμμα CAN MDS II, τι ακριβώς είναι;

—Είναι ένα σύστημα καταγραφής περιστατικών και διασύνδεσης των υπηρεσιών, ούτως ώστε να μην αφήνονται να χάνονται περιστατικά στα οποία χρειάζονται πολυθεματική παρέμβαση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση του τραγικού Στυλιανού. Ο στόχος με αυτό το πρόγραμμα είναι να αποφευχθούν παρόμοια περιστατικά. Πιλοτικά σχεδιάστηκε για τη σεξουαλική κακοποίηση, εξ ου και είναι κάτω από την Εθνική Στρατηγική από το 2016, αλλά πιστεύουμε ότι θα εφαρμοστεί για κάθε είδος κακοποιήσις. Είναι μια εξαιρετική πρωτοβουλία του Υφυπουργείου Πρόνοιας σε συνεργασία με το Συμβούλιο Φωνή και την Εθνική Στρατηγική και θα αλλάξει δραματικά, όταν εφαρμοστεί στην ολότητα του τον τρόπο αντιμετώπισης των περιστατικών βίας έναντι παιδιών. Πρόκειται για μία βάση δεδομένων όπου κάθε υπηρεσία θα καταγράφει ξεχωριστά το περιστατικό και έτσι οι ΥΚΕ θα έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για μία περίπτωση που παρακολουθούν. Το σημαντικό λοιπόν είναι να μην ξαναχαθούν παιδιά λόγω απουσίας διασύνδεσης πληροφοριών. Να σας πω ότι ο δημιουργός του προγράμματος είναι ο Γιώργος Νικολαΐδης, ο οποίος διετέλεσε και πρόεδρος της επιτροπής Lanzarote. **—Ουσιαστικά μιλάμε για καταπολέμηση και ενός είδους γραφειοκρατίας...**

—Είναι ο μοντέρνος τρόπος αν-

τιμετώπισης περιστατικών. Αν σκεφτούμε ότι το σπίτι του παιδιού υιοθετεί την πολυθεματικότητα, με μια φιλοσοφία που λέει ότι όλες οι υπηρεσίες είναι κάτω από μία στέγη, με το παιδί να πηγαίνει σ' έναν χώρο και όχι σε έξι ή επτά άλλους χώρους, αυτές όλες οι υπηρεσίες οφείλουν να εργαστούν μαζί για ν' αντιμετωπίσουν ένα περιστατικό. Η πολυθεματικότητα είναι ο μοναδικός τρόπος για ν' αντιμετωπιστεί οποιοδήποτε περιστατικό. Το CAN MDS II προσφέρει ακριβώς αυτό που λείπει σήμερα, την πολυθεματικότητα.

—Σήμερα τι γίνεται; Χωλαίνει κάπου η διαδικασία;

—Για τη σεξουαλική κακοποίηση δεν έχουμε πλέον ιδιαίτερα προβλήματα όσον αφορά τις διαδικασίες διαχείρισης. Όλα τα περιστατικά οδηγούνται στο Σπίτι του Παιδιού και εκεί υπάρχουν όλες οι υπηρεσίες, οι οποίες αμέσως διαλαμβάνουν το περιστατικό. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι σε άλλα είδη βίας, λόγω της έλλειψης θεσμοθετημένης πολυθεματικής διαδικασίας, δημιουργούνται προβλήματα. Βασικός στόχος όλων μας είναι το πλαίσιο του Σπιτιού του Παιδιού που σήμερα ασχολείται μόνο με τη σεξουαλική κακοποίηση να επεκταθεί σε όλα τα είδη κακοποιήσις παιδιών. Με τον ίδιο δηλαδή τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποιήσις οφείλουμε ως κράτος να αντιμετωπίζουμε όλα τα περιστατικά βίας. Το «πείραμα» για τη σεξουαλική κακοποίηση έχει αποδείξει ότι αυτό το σύστημα δουλεύει.

—Πού οφείλεται πιο συγκεκριμένα η αύξηση των καταγγελιών;

—Ο κόσμος πια νιώθει εμπιστοσύνη στις διαδικασίες και στο σύστημα και ότι η αντιμετώπιση που θα έχει ένα παιδί θύμα θα είναι στοχευμένη προς το συμφέρον του, θα προσφερθεί ανάλογη θεραπεία, θα υπάρχει σεβασμός στην ιδιωτική του ζωή και ό,τι ανάγκες έχει το παιδί και η οικογένειά του θα αντιμετωπιστούν ολοκληρωτικά από ένα πλαίσιο. Ο άλλος λόγος είναι η μεγαλύτερη ενημέρωση του κοινού, με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης, που προωθούν το θέμα της σεξουαλικής κακοποιήσις παιδιών με τον σωστό τρόπο. Στην Κύπρο μπορώ να σας πω ότι

Στόχος του Συμβουλίου Φωνή λέει η κα Παπαδοπούλου είναι να δώσει «Φωνή» όχι μόνο στα θύματα αλλά και σε όλους όσοι θέλουν να πολεμήσουν τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών.

Το πρόγραμμα CAN MDS II είναι ένα σύστημα καταγραφής περιστατικών και διασύνδεσης των υπηρεσιών, ούτως ώστε να μην αφήνονται να χάνονται περιστατικά στα οποία χρειάζεται πολυθεματική παρέμβαση.

τα μέσα τηρούν μια πολύ ορθή στάση, κάτι που βοηθάει τον καταγγέλλοντα. Ένας ακόμη λόγος είναι η δημιουργία από την Αστυνομία ειδικού κλιμακίου που ασχολείται αποκλειστικά με αυτές τις υποθέσεις, και πλέον υπάρχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη, αλλά και διασφαλίζει ότι δεν χάνονται υποθέσεις από τη λεγόμενη αναφορά στην καταγ-

γελία. Επιπρόσθετα, να σημειώσουμε ότι η Υπηρεσία Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι μια ακόμη εξαιρετική υπηρεσία, εξ ου και βλέπουμε την αύξηση καταγγελιών για αδικήματα κακοποιήσις μέσω του διαδικτύου.

—Την περίοδο της καραντίνας είπατε στη συνέντευξη Τύπου ότι μειώθηκαν οι καταγγελίες, για ποιον λόγο;

—Το 2020 υπήρξε μείωση των καταγγελιών εξαιτίας της καραντίνας, όταν τα σχολεία ήταν κλειστά και ήταν πολύ δύσκολο να γίνουν καταγγελίες, από τα παιδιά θύματα. Τα σχολεία είναι η δεύτερη μεγάλη πηγή καταγγελιών. Ξέρετε, έχουμε κάνει πολλές ενέργειες εκπαίδευσης στα σχολεία και έχει βοηθήσει η νομοθεσία, η οποία επιβάλλει σε όποιον έχει υποψία κακοποιήσις να οφείλει να το καταγγείλει. Το 15,7% των καταγγελιών είναι από τα σχολεία και η επόμενη μεγάλη ομάδα είναι οι γονείς.

—Τι χρειάζεται να γίνει ακόμα, κυρία Παπαδοπούλου;

—Να μάθουμε στα παιδιά μας πώς να προστατεύουν τους εαυτούς τους και αυτό έρχεται μέσα από τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Ο πρώτος πυλώνας της Εθνικής Στρατηγικής είναι ακριβώς η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Θα πρέπει τα παιδιά μας ν' αναγνωρίζουν πότε μία σχέση εμπιστοσύνης γίνεται σεταχρηστική και πότε μπαίνει σε επικίνδυνες περιοχές, θα πρέπει να τους μάθουμε ποιες συμπεριφορές είναι αποδεκτές και ποιες όχι, ποια είναι τα όρια που πρέπει να βάζουν ως προς το σώμα τους και στις σχέσεις τους με τρίτα πρόσωπα. Όταν μιλάμε για σεξουαλική κακοποίηση παιδιών θα πρέπει να

πούμε ότι δεν είναι μόνο ο βιασμός, αλλά και το άγγιγμα, ή ακόμα και η απουσία αγγίγματος. Η νομοθεσία καθορίζει περίπου 20 αδικήματα, μερικά από τα οποία δεν απαιτούν επαφή, και πάλι όμως είναι κακοποίηση. Μην ξεχνάτε ότι έχουμε και τα αδικήματα μέσω διαδικτύου... μάλιστα, τα νούμερά μας για το 2020 λένε ότι το 60% των περιστατικών ήταν με σωματική επαφή και χωρίς το 30%.

—Εδώ μπαίνουν στην εξίσωση οι γονείς;

—Το σχολείο πρώτα! Το σχολείο θεωρώ ότι οφείλει να μαθαίνει στα παιδιά, όπως τους διδάσκει γλώσσες ή επιστήμες, και το πώς να προστατέψουν το σώμα τους και να αναγνωρίζουν τους κινδύνους. Θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά απλούς κανόνες, όπως ο κανόνας του εσώρουχου, ότι δηλαδή κανείς δεν το αγγίζει σε σημεία που καλύπτονται από αυτό. Μάλιστα, πριν λίγο καιρό ο υπουργός Παιδείας διαβεβαίωσε και δεσμεύτηκε ότι θα εφαρμοστεί η αναγκαστική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στο δημοτικό, παρουσιάστηκε το υλικό με χρονοδιάγραμμα για να αρχίσει η διδασκαλία τον Ιανουάριο του 2022. Φυσικά και ο ρόλος των γονέων είναι πολύ σημαντικός «για γι' αυτό την Πέμπτη η εκστρατεία που ανακοινώθηκε στοχεύει ακριβώς στην ενημέρωση των γονιών/κνδεμόνων. Τους προτρέπει να ζητήσουν οι ίδιοι να μάθουν περισσότερα για τους κινδύνους και να μιλήσουν στα παιδιά τους με τον ίδιο τρόπο που ενημερώναστε και τα συμβουλευόμαστε για οποιοδήποτε άλλο κίνδυνο. Στην ιστοσελίδα της Φωνής υπάρχει η ειδική κατηγορία «Είσαι Γο-

νός» με ερωταπαντήσεις και άλλες χρήσιμες πληροφορίες. Θα πρέπει οι γονείς ν' αντιληφθούν ότι και μεν εμείς ως επίσημοι φορείς κάνουμε ό,τι μπορούμε για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, αλλά και εκείνοι θα πρέπει να φροντίσουν για τη δική τους ενημέρωση. Όλοι μαζί θα αντιμετωπίσουμε αυτό το θέμα και θέλουμε όλους και πρώτα και πάντα τους γονιούς/κνδεμόνες ως συμμάχους μας.

—Είστε αισιόδοχοι ότι θα προχωρήσει χωρίς προσκόμματα η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση;

—Είμαι επιφυλακτικά αισιόδοξη! Οι προσπάθειες έχουν αρχίσει από την προηγούμενη Επίτροπο των Δικαιωμάτων του Παιδιού, την κα Κουρουμπά, έγιναν εκπαιδευσεις σε δασκάλους και τώρα θα γίνουν ακόμη πιο εντατικά. Επίσης, υπάρχει και γνωμάτευση από τον γενικό εισαγγελέα ότι κανένας γονιός δεν έχει το δικαίωμα να εξαιρέσει το παιδί του από το μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Η γνωμάτευση βασίζεται και σε αποφάσεις από το ΕΔΑΔ, οι οποίες καθορίζουν ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι ανθρώπινο δικαίωμα του παιδιού, διότι το προστατεύει από ασθένειες, αλλά και από την κακοποίηση. Πάντως, η εμπειρία μου λέει πως οι περισσότεροι γονείς περιλαμβανομένων και των οργανωμένων γονιών, το θέλουν. Και προτρέπω αυτούς τους γονιούς να δυναμώσουν τη φωνή τους και να την ενώσουν μαζί μας. Εξάλλου, αυτός ήταν και είναι ο στόχος των Συμβουλίου Φωνή. Να δώσει «Φωνή» όχι μόνο στα θύματα αλλά και σε όλους όσοι θέλουν να πολεμήσουν τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών.

ΑΡΘΡΟ / Της ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΟΥ

Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και Αστυνομία

Από τα πιο αποτρόπαια και ει-δεκτά εγκλήματα στην κοινωνία μας είναι αυτά που σχετίζονται με τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Τα εγκλήματα αυτά, που συνήθως είναι «αθέατα», επηρεάζουν τις αθώες ψυχές και τα σώματα των παιδιών. Στόχος όλων μας πρέπει να είναι η ολιστική προσέγγιση στην πρόληψη και καταπολέμηση των αδικημάτων αυτών, καθώς και η σωστή διαχείριση των παιδιών θυμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η Αστυνομία Κύπρου, από το 2017, ίδρυσε ειδικό κλιμάκιο διερεύνησης των υποθέσεων αυτών, το οποίο τον Ιούλιο του 2021 αναβαθμίστηκε και εξελίχθηκε σε Κλάδο Διερεύνησης Αδικημάτων Σεξουαλικής Κακοποιήσις Ανηλίκων, με έδρα του την Υποδιεύθυνση Διαχειρίσις Υποθέσεων Ευάλωτων Προσώπων (ΥΔΥΕΠ), στο Αρχηγείο Αστυνομίας. Σημειώνεται ότι από το 2017 υπήρχε συνεχώς αυξητική τάση στις καταγγελίες σεξουαλικής κακοποιήσις παιδιών και ενώ το 2020 έγιναν 197 καταγγελίες, φέτος

και μέχρι τις 18 Νοεμβρίου έχουν ήδη καταγραφεί 242 τέτοιες καταγγελίες. Το γεγονός ότι ο αριθμός των καταγγελιών αυξάνεται δεν υποδηλώνει ότι υπάρχει αύξηση στα αδικήματα αυτά, αλλά αντιθέτως υποδηλώνει ότι τα παιδιά αποκτούν φωνή, μιλούν και προχωρούν σε καταγγελίες. Η προσέγγιση και η εξασφάλιση μαρτυρίας από παιδιά θύματα δεν είναι από τις ευκολότερες του είδους της, αφού οι ανακριτές έχουν να διαχειριστούν «τραυματισμένα» παιδιά, των οποίων η συνήθως οι σχέσεις τους με τους ενήλικες έχουν κλονιστεί. Είναι σε αυτό το σημείο όμως που η συν-διαχείριση με άλλες υποδομές του κράτους, και ιδιαίτερα με τους ψυχολόγους και κοινωνιολόγους του «Σπιτιού του Παιδιού», βοηθά στην καλύτερη προετοιμασία των παιδιών θυμάτων και στη λήψη καταθέσεων από εκπαιδευμένα μέλη της Αστυνομίας.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, με βάση τις δικές του στατιστικές αναλύσεις, έχει δηλώσει ότι ένα στα

πέντε παιδιά, κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας είναι θύμα σεξουαλικής κακοποιήσις ή εκμετάλλευσης. Ο αριθμός αυτός σίγουρα τρομάζει και εύκολα μπορεί να μην γίνει αποδεκτός από την κοινωνία πολιτών, αφού αναμένεται από όλους, ότι οι ενήλικες που έχουν δημιουργία από την Αστυνομία ειδικού κλιμακίου που ασχολείται αποκλειστικά με αυτές τις υποθέσεις, και πλέον υπάρχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη, αλλά και διασφαλίζει ότι δεν χάνονται υποθέσεις από τη λεγόμενη αναφορά στην καταγ-

ματθεί και οι δράστες να βρεθούν ενώπιον της Δικαιοσύνης.

Είναι πολλές οι φορές που βλέπουμε γονείς ή κνδεμόνες παιδιών να αγνοούν τα σημάδια της σεξουαλικής κακοποιήσις των παιδιών που φροντίζουν, ή να συγκαλύπτουν την κακοποίηση αυτή, γιατί πιστεύουν ότι το παιδί τους θα σιγαλώσει. Αυτές οι λανθασμένες νοοτροπίες και αντιλήψεις επιβάλλεται να εκλείψουν και να αντιληφθούμε όλοι μας ότι είναι χρέος μας προς τα παιδιά θύματα, να τα βοηθήσουμε να διαχειριστούν το δικό τους «μαρτύριο» με σωστές προσεγγίσεις. Αυτό που πρέπει να έχουμε κατά νου είναι ότι κανένα παιδί δεν στιγματίζεται, αλλά όταν το διαχειριστεί κατάλληλα με τη βοήθεια των ειδικών, ενδυναμώνεται και δικαιώνεται.

Για να μπορέσουν τα παιδιά να αντιληφθούν τι εστί σεξουαλική κακοποίηση θα πρέπει πρώτα να γνωρίζουν ότι ο κίνδυνος είναι ορατός και ίδιος για όλα. Η διαπαιδαγώγησή τους στο τι είναι επιτρεπτό

και μη επιτρεπτό, στο να μάθουν να επικοινωνούν ορθά αυτά που τους συμβαίνουν και να αντιδρούν άμεσα, είναι προαπαιτούμενο. Η σωστή εκπαίδευση των παιδιών από νηπιακή ηλικία, καθώς και των κνδεμόνων, γονιών, αλλά και όλων των ενήλικων που έχουν την ευθύνη παιδιών, είναι εκ των ων ουκ άνευ ώστε αυτά να προστατευθούν και να μεγαλώσουν σε ένα υγιές περιβάλλον. Η νομοθεσία που διέπει την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποιήσις, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, είναι ένα σπουδαίο εργαλείο στα χέρια της Αστυνομίας και όλων των επαγγελματιών που ασχολούνται με αυτό το καταδικαστέο φαινόμενο. Οι ποινές είναι ομολογουμένως αποτρεπτικές. Υπάρχουν πρόνοιες που υποχρεώνουν επαγγελματίες και μη να καταγγέλλουν τέτοια αδικήματα, αλλά είναι πολλές οι περιπτώσεις που αυτό δεν είναι αρκετό. Είτε γιατί οι κνδεμόνες των παιδιών δεν

συνεργάζονται με την Αστυνομία και άλλες δομές του κράτους, είτε επειδή τα παιδιά δεν αναφέρουν ποτέ αυτό που τους έχει συμβεί. Οι λόγοι της μη αναφοράς έγκννται στο γεγονός ότι πιστεύουν ότι έχουν ευθύνη στο τι τους έχει συμβεί, ή απειλούνται, ή πιθάνον να πιστεύουν ότι δεν θα γίνουν πιστευτά. Άρα, η εκπαίδευση όλων, η κατάρτιση των επαγγελματιών και η επαγρύπνηση, είναι κάποια από τα συστατικά που μπορούν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποιήσις παιδιών.

Καταγγελίες γίνονται στην Υποδιεύθυνση Διαχειρίσις Υποθέσεων Ευάλωτων Προσώπων —Κλάδο ΔΑΣΚΑ στο 22808244, στον πλησιέστερο Αστυνομικό Σταθμό και στη Γραμμή Επικοινωνίας του Πολίτη στον αριθμό 1460.

Η κα Κυριακή Λαμπριανίδου είναι αστυνόμος Β' — εγκληματολόγος και βοηθός διευθύντρια του Τμήματος Καταπολέμησης Εγκλήματος της Υποδιεύθυνσης Διαχειρίσις Υποθέσεων Ευάλωτων Προσώπων.

Επαναδιατυπώνει την ταυτότητά του ο ΟΝΕΚ

Οραμά μας η ενισχυμένη συμμετοχή των νέων στα κοινά, λέει στην «Κ» ο πρόεδρος του οργανισμού νεολαίας Κλεάνθης Κουτσόφτας

Συνέντευξη στον **ΜΑΡΙΟ ΧΡΙΣΤΟΦΗ**

Ο νέος πρόεδρος του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου Κλεάνθης Κουτούφας στη συνέντευξή του στην «Κ» μιλάει για το όραμα, τα ιδεώδη και για τους μελλοντικούς σχεδιασμούς του Οργανισμού. Τονίζει πως «πρωταρχικούς στόχους για τη μετά την πανδημία εποχή, είναι η επαναδιατύπωση της ταυτότητας του Οργανισμού» και απαντά στα μεγάλα ερωτήματα των νέων στη μετά τον κορωνοϊό εποχή.

— Έχετε μόλις αναλάβει την Προεδρία του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου. Ποιοι οι άξονες στους οποίους θα επικεντρωθείτε κατά τη θητεία σας;

—Πρώτος μας στόχος για τη μετά την πανδημία εποχή, είναι η επαναδιατύπωση της ταυτότητας του Οργανισμού. Προς αυτή την κατεύθυνση θα επιδιώξουμε επαφές με όλα τα οργανωμένα σύνολα νεολαίας και γνωριμία με τη βάση της νεολαίας, στοχεύοντας στη δημιουργία ενός κοινού προγράμματος. Σκοπεύουμε, επίσης, να αξιοποιήσουμε τα αποτελέσματα ερευνών, με απώτερο στόχο την προώθηση υπομνημάτων και εισηγήσεων στα αρμόδια υπουργεία για τη βελτιστοποίηση της υφιστάμενης κατάστασης των νέων, με ιδιαίτερη έμφαση στα θέματα ψυχικής υγείας. Όραμά μας είναι επίσης η ενίσχυση της συμμετοχής όλων των νέων ανεξαιρέτως. Η δημιουργία υποδομών του Οργανισμού Νεολαίας σε όλες τις επαρχίες και η ενθάρρυνση πρωτοβουλιών από νέους που δεν ανήκουν σε οργανωμένα σύνολα, αποτελούν επίσης προτεραιότητές μας. Τέλος, πρόθεσή μας είναι να ενισχύσουμε περαιτέρω τη συμμετοχή μας σε διεθνή συνέδρια, με στόχο την προώθηση του Οργανισμού.

σμού σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

—Σε έρευνα αναφέρεται ότί το 67% των νέων ενδιαφέρονται λίγο ή καθόλου για την πολιτική. Σύμφωνα με την εμπειρία σας, οι νέοι σήμερα ενδιαφέρονται για τα κοινά;

— Η συμμετοχή των νέων στα κοινά αποτελεί διαχρονική προτεραιότητα του ΟΝΕΚ, γι' αυτό και έχει θέσει στη διάθεση της νεολαίας διάφορα προγράμματα, εργαλεία και μηχανισμούς, οι οποίοι εξυπηρετούν ακριβώς αυτή την προτεραιότητα. Κρίνοντας από την ενεργό συμμετοχή των νέων στις ανοικτές διαβουλευσεις που πραγματοποιούμε, την εμπλοκή των 3.000 νέων στη διαδικασία διαμορφώσης των τρέχουσας Εθνικής Στρατηγικής και τα υψηλά ποσοστά συμμετοχής στα ευρωπαϊκά προγράμματα και το εθνικό πρόγραμμα του ΟΝΕΚ «Πρωτοβουλίες Νέων», μπορούμε να πούμε ότι να, οι νέοι ενδιαφέρονται για τα κοινά και αξιοποιούν τις διάφορες ευκαιρίες που τους δίνονται. Με τη σειρά μας εμείς οφείλουμε να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων νέων και ιδιαίτερα νέων που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

–Νεολαία και ανησυχία για την επαγγελματική αποκατάσταση πάνε μαζί. Αυτό καταδεικνύει και το τελευταίο νέο βαρόμετρο που κάνατε. Ποια είναι η στρατηγική του Οργανισμού για να βοηθήσει προς την επίλυση αυτού του ζητήματος;

—Αντιλαμβανόμενοι τον ρόλο της σωστής καθοδήγησης των νέων στη διαδικασία επιλογής της επαγγελματικής τους κατεύθυνσης, αλλά και την ανάγκη για μετέπειτα καθοδήγηση, έχουμε αναπτύξει την

«Είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε τη διαδικασία σχεδιασμού της Νέας Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία που θα ισχύσει από το 2023», υπογραμμίζει στην «Κ» ο πρόεδρος του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου Κλεάνθης Κουτσούφας.

Ο Οργανισμός
Νεολαίας εργάζεται
ήδη για την ψυχοκοινωνική
ενδυνάμωση
των νέων, μέσα από
την υλοποίηση βιωματι-
κών εργαστηρίων, τη
δωρεάν συμβουλευτική
γραμμή 1410 και την
εξατομικευμένη συμ-
βουλευτική με επαγγελ-
ματίες ψυχολόγους.

Υπηρεσία Καθοδήγησης Καριέρας. Εξειδικευμένοι σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού παρέχουν δωρεάν εξατομικευμένη καθοδήγηση σε μαθητές, φοιτητές και νέους που αναζητούν εργασία, αλλά και εργαζόμενους νέους σε θέματα σπουδών και καριέρας, καθώς και ευκαιρίες για προσωπική ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, τα θέματα απασχόλησης και εργασίας των νέων αποτελούν έναν από τους βασικούς πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία, στο πλαίσιο της οποίας βρισκόμαστε σε στενή επαφή με τους αρμόδιους φορείς του κράτους, για την ανάπτυξη δράσεων και συνεργειών. Ο Οργανισμός Νεολαίας στήριζέ επίσης ενεργά

το Σχέδιο Ενίσχυσης Νέας Επιχειρηματικής Δραστηριότητας του Υπουργείου Εμπορίου, παρέχοντας στους ενδιαφερόμενους δωρεάν συμβουλευτικές υπηρεσίες.

—Η πανδημία έχει αλλάξει πλήρως τη ζωή μας. Δημιουργούνται κατά την αποψή σας και ευκαιρίες για τους νέους μέσα από όλο αυτό που βιώσαμε με την πανδημία;

—Αναμφίβολα, μέσα από κάθε κρίση γεννιούνται και ευκαιρίες. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωσης της πανδημίας καθώς, αποδείχθηκε, ο τεχνολογικός αλφαριθμητικός και οι ψηφιακές δεξιότητες των μαθητών, των φοιτητών και των νέων εργαζομένων έχουν φθάσει σε υψηλά επίπεδα. Ο ΟΝΕΚ, ανταποκρινόμενος στις προκλήσεις της πανδημίας, ήδη από το πρώτο κύμα του 2020, διοργάνωσε εργαστήρια για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων, διαδικτυακές συζητήσεις και ευκαιρίες συμμετοχής, ενώ μέσα από το ειδικό χρηματοδοτικό πρόγραμμα «ReCOVer20» έδωσε την ευκαιρία σε νέους και νέες να αναπτύξουν δράσεις αλληλεγγύης, βοηθώντας έμπρακτα την κοινότητά τους.

—Αυτό που παρατηρείται κυρίως στους νέους βάσει της έρευνας, είναι η αύξηση του στρες, αλλά και ανάγκη για ψυχολογική στήριξη. Με ποιο τρόπο θα βοηθήσει ο Οργανισμός Νεολαίας προς αυτή την κατεύθυνση;

—Το νέο βαρόμετρο καταδεικνύει ότι η πανδημία έχει επηρεάσει την ψυχική υγεία των νέων σε μεγάλο βαθμό. Για την αιτία βασός διερευνήσι και μελέτη τυχόν μακροπρόθεσμων επιπτώσεων, προγραμματίζουμε διεγεργία εξειδικευμένους έρευνας. Ο Οργανισμός Νεολαίας εργάζεται ήδη για την ψυχοκοινωνική

ενδυνάμωση των νέων, μέσα από την υλοποίηση βιωματικών εργασιών, τη δωρεάν συμβουλευτική γραμμή 1410 και την εξειδικευμένη συμβουλευτική με επαγγελματίες ψυχολόγους. Στόχος μας είναι να μεταφέρουμε όλα αυτά τα ευρήματα στους αρμόδιους φορείς, για τη λήψη στοχευμένων μέτρων για την καλύτερη στήριξη των νέων.

—Οι νέοι φαίνεται να είναι συνηθισμένοι πώς για να περάσουν η κρίση θα πρέπει να εμβολιαστούν. Πώς θα πειστεί όμως εκείνη η μικρή μερίδα των νέων που ανησυχεί ακόμα για τον εμβολιασμό;

—Είναι ιδιαίτερα αισιόδοξο το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των νέων έχει ήδη εμβολιαστεί. Στην προσπάθειά μας να ενθαρρύνουμε ακόμα περισσότερους νέους, υπολοίπησε σε συνεργασία με άλλους φορείς εκστρατεία παροχής κινήτρων, εκστρατεία για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και διαδραστικές συζητήσεις με ειδικούς. Στην περίπτωση των νέων, ωστόσο, μεγάλο ρόλο διαδραματίζει το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον.

—Ποια νέα προγράμματα να ανα-
μένουμε από την ΟΝΕΚ το επό-
μενο διάστημα;

–Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας αποτελούν για σημαντική πηγή για τον ΟΝΕΚ, καθώς είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε τη διαδικασία σχεδιασμού της Νέας Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία που θα ισχύσει από το 2023. Μέσα από τη συμμετοχική διαδικασία, τη διενέργεια διαβουλεύσεων σε όλη την Κύπρο και την υλοποίηση της Εθνικής Συνόδου Νέων, θα είμαστε σε θέση να σχεδιάσουμε νέα, καινοτόμα προγράμματα που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των νέων.

HELLENIC BANK παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

26/11/2021 – 09/01/2022

Τάφρο Ντ' Αβίλα

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΟ ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ
ΔΙΚΤΥΟ
ΚΙΝΗΤΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΧΟΡΗΓΟΙ

PARK
PALATSO

VASSOS
PSAROLIMANO

Fontana

CYPRINA
Great Taste!

EKO

Coca-Cola

ΖΟΡΠΑΣ

LUNO
COFFEE

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

LOVE
100.7 FM
98.1 & 105.7

Ελλάς - Ρωσία, προσδοκίες και «αγκάθια»

Πώς βλέπει η Μόσχα την επίσκεψη του Κυριάκου Μητσοτάκη και τη συνάντησή του στο Κρεμλίνο με τον Βλαντιμίρ Πούτιν

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ***

Στα 22 χρόνια που ο 69χρονος σήμερα Βλαντιμίρ Πούτιν καθορίζει τις πολιτικές της Ρωσίας και πρωταγωνιστεί στις διεθνείς εξελίξεις, έχει γνωριστεί και σε κάποιο βαθμό έχει συνεργαστεί με όλους τους Έλληνες πρωθυπουργούς, που μεσολάβησαν την ίδια περίοδο. Θυμάμαι σαν τώρα το υπομειδιάμα του όταν σε ανύποπτο χρόνο, το 2003, άκουγε τον τότε πρωθυπουργό και προεδρεύοντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κωνσταντίνο Σημίτη να του κάνει αυστηρές «παρατηρήσεις» για το Τσετσενικό, στην πόλη όπου εκείνος γεννήθηκε, την Αγία Πετρούπολη, και πήρε –όπως ο ίδιος έχει δηλώσει– τα πρώτα μαθήματα ζωής ως «αλάνι» στους δρόμους της. Θυμάμαι και τα ευρέως γνωστά αρνητικά σχόλια για το ανούσιο της επίσκεψης και της σύντομης συζήτησης του Γιόργου Παπανδρέου με τον πρωθυπουργεύοντα τότε Πούτιν στις αρχές του 2010, λίγο πριν η Ελλάδα υπογράψει τις δανειακές συμβάσεις και ξεκινήσει η περίοδος των μνημονίων.

Πολύ πιο θετικά είχαν κινηθεί η γνώριμία και οι συναντήσεις του με τους Κώστα Καραμανλή και Αλέξη Τσίπρα, έστω κι αν ουδείς από τους μεγάλους και διακρυγμένους στόχους δεν υλοποιήθηκε ποτέ και το πλίκιο έμεινε μηδενικό. Στην Ιστορία μάλλον θα μείνει και η θρυλούμενη φράση του Ρώσου ηγέτη: «Ρωτήσατε αν σας επιτρέπουν;», που μόνο με το γνωστό ειρωνικό υπομειδιάμα μπορούμε και πάλι να φανταστούμε ότι διατυπώθηκε...

Την παράδοση των πρόσφατων ελληνορωσικών σχέσεων να λέγονται κάθε φορά πολλά, αλλά πρακτικά να μην υλοποιείται τίποτε σημαντικό στο τέλος, θα επιχειρήσει να σπάσει ο πρώην υπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης συναντώντας στο Κρεμλίνο τον Βλαντιμίρ Πούτιν στις 8 Δεκεμβρίου. Κι αν είναι δύσκολο υπό τις παρούσες συνθήκες να συμφωνηθεί μια νέα συνεργασία ή να υλοποιηθεί κάποιο μεγάλο έργο, φαίνεται πως, τουλάχιστον, θα αποφευχθούν τα υπερφίαλα και ανούσια λόγια.

Οι απελάσεις του 2018

Στη Μόσχα αναγνωρίζεται ότι σε σημαντικό βαθμό η κυβερνηση Μητσοτάκη και ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας εφαρμόζουν την εκπνερασμένη πρόθεσή τους για εξομάλυνση αρκικών και εν συνεχεία αναθέρμανση των διμερών σχέσεων, που σημαδεύτηκαν το 2018 από τις απελάσεις Ρώσων διπλωματών και τις –για πρώτη φορά σε βαθμό εμπάθειας– αντιρωσικές δηλώσεις των τότε αξιωματούχων του υπουργείου Εξωτερικών.

Το **τετ α τετ** του Κυριάκου Μητσοτάκη με τον Βλαντιμίρ Πούτιν, τον Μάιο του 2016 στο Καβούρι.

Ενόχληση δείχνει να προκαλεί η επέκταση των αμερικανικών υποδομών σε ελληνικό έδαφος και η εκτιμώμενη ένταξή τους στα διακρυγμένα σχέδια «ανάσχεσης της Ρωσίας».

Οι διαδοχικές συναντήσεις των ΥΠΕΕ Νίκου Δένδια και Σεργκέι Λαβρόφ πέτυχαν τον ομαλοποίηση των σχέσεων, αποτύπωση της οποίας ήταν το ταξίδι και οι συνομιλίες του Μιχαήλ Μισούστιν στην Αθήνα για τους εορτασμούς της 25ης Μαρτίου, όπως και η επικείμενη επίσκεψη του πρωθυπουργού στη Μόσχα, η οποία θα είχε ήδη γίνει και μάλιστα πανηγυρικά, με παρακολούθηση της παρέλασης στις 9 Μαΐου 2020 στην Κόκκινη Πλατεία, για τα 75χρονα της νίκης επί των ναζί, αν δεν είχε αποδειχθεί σκληρός αντίπαλος για όλους η πανδημία του κορωνοϊού. Σε κάθε περίπτωση τα 200 χρόνια της Επανάστασης του 1821 γιορτάστηκαν και συνεχίζουν να γιορτάζονται στο πλαίσιο του κοινού Έτους Ιστορίας με ιδιαίτερη έμφαση στη Ρωσία, τη χώρα που φιλοξένησε και χάρισε αμύθητα πλούτη στην ελ-

Το ερώτημα που περιμένει απάντηση

Σημαντικό κεφάλαιο για την ελληνική διπλωματία αποδεικνύεται και η δυνατότητα εκμετάλλευσης των όλο και πιο διακριτών «σημείων τριβής» στις εξαιρετικά ανεπτυγμένες τα τελευταία χρόνια ρωσοτουρκικές σχέσεις, οι οποίες κατορθώνουν, χάρη στην προσωπική «χημεία» Πούτιν - Ερντογάν, να παραμερίζουν τις αμέτρητες διαφωνίες σε Λιβύη, Συρία, Καύκασο, Ουκρανία κ.λπ. και να επικεντρώνονται στα πολλά και σημαντικά αμοιβαίως επωφελή. Ευκαιρία για την Ελλάδα φαίνεται πως αποτελεί και η όλο και εμφανέστερη «διμεροποίηση» των σχέσεων της Ρωσίας με σειρά χωρών της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ, έπειτα από τη «ρήξη» της συνεργασίας με τους συλλογικούς οργανισμούς, με κορυφαία παραδείγματα τη Γερμανία ή την Ουγγαρία και φυσικά την Τουρκία, όπως και τις ίδιες τις ΗΠΑ, οι οποίες απαγορεύουν μεν και νομοθετικά σε άλλες συμμάχους χώρες την εισαγωγή ρωσικού εξοπλισμού, αλλά το κάνουν οι ίδιες, όταν έχουν ανάγκη. Αθήνα και Μόσχα φαίνεται να θέλουν, λοιπόν, να βελτιώσουν τη συνεργασία τους. Μένει να απαντηθεί επομένως το θρυλικό ερώτημα, αν και κατά πόσον αρκεί η επιθυμία τους...

ληνική ομογένεια, η οποία έπαιξε τον καθοριστικότερο ίσως ρόλο στα γεγονότα της ίδρυσης του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Ενώ και ο Μ. Μισούστιν, με τους ιδιαίτερους δεσμούς και τις ήδη δύο επισκέψεις του στο Άγιον Ορος με την ιδιότητα του πρωθυπουργού της Ρωσίας, αποδεικνύεται ένας ευνοϊκός για την Ελλάδα συνομιλητής και καλός αγωγός μηνυμάτων στην ανώτατη ρωσική ηγεσία.

Στην πορεία της αναθέρμανσης των ελληνορωσικών σχέσεων στέκουν μια σειρά από «αγκάθια», με μικρότερο εξ αυτών την κατάρρευση του μεγαλύτερου ελ-

ληνορωσικού τουριστικού ομίλου Μουζενίδη μετά τον αδόκτο θάνατο του ιδρυτή του, που άφησε χρέη δεκάδων εκατομμυρίων και στις δύο χώρες. Η ρωσική πλευρά ζήτησε, με εντονότερο από το σύνθηδες ύφος, κρατική κάλυψη μέρους των χρεών και η Αθήνα, όπως είναι φυσικό, διαφώνησε, όμως τα χρέη αναγκαστικά θα αναζητηθούν γιατί, ως γνωστόν, τα χρήματα δεν εξατμίζονται, αλλά αφήνουν ίχνη. Πολύ σοβαρότερα προβλήματα φαίνεται πως είναι η περιγραφόμενη στη Ρωσία ως «νατοϊκή στροφή» της Ελλάδας, καθώς ενόχληση μοιάζει να προκαλεί στη Μόσχα όχι μόνο η

παίρνοντας το μέρος μιας (της μειοψηφικής και φιλοδυτικής) από τις πτέρυγες της, αλλά ότι η Εκκλησία της Ελλάδος, που χρηματοδοτείται από το ελληνικό κράτος, όπως και τα άλλα ελληνόφωνα Πατριαρχεία, έσπευσαν να καταπατήσουν προηγούμενες υποσχέσεις ουδετερότητας και να ταυτιστούν με την ίδια πλευρά, η στήριξη της οποίας έχει πλέον αναχθεί σε έναν από τους κεντρικούς στόχους της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Παρά την πρωτοφανή ένταση και αντιπαλότητα στις σχέσεις Ρωσίας - Δύσης, με «διαλείμματα συνεννόησης», όπως η συνάντηση Μπάιντεν - Πούτιν, διατηρούνται αμέτρητες ευκαιρίες και τομείς ανάπτυξης των ελληνορωσικών σχέσεων και αυτούς ελπίζει (και) η Μόσχα ότι θα πετύχει να ενθαρρύνει το επικείμενο πρώτο ταξίδι στη Ρωσία του κ. Μητσοτάκη υπό την ιδιότητα του πρωθυπουργού.

Φωτιές, τουρισμός, εμβόλια

Ενας από τους τομείς που ξεχώρισε, παρά το δυσάρεστο της αφορμής, ήταν ο καθοριστικός ρόλος των ρωσικών πυροσβεστικών αεροσκαφών στις πυρκαγιές του καλοκαιριού. Όλοι, και πάνω απ' όλους οι αρμόδιοι επιτελείς, δείχνουν να κατανοούν ότι η οικολογική και κοινωνική καταστροφή θα ήταν πολύ μεγαλύτερη αν δεν είχαν ενταχθεί στην μάχη εξαρχής τα ρωσικά εναέρια μέσα και δεν είχε ενισχυθεί το ρωσικό πυροσβεστικό σμήνος μετά το τηλεφωνικό αίτημα βοήθειας του κ. Μητσοτάκη προς τον κ. Πούτιν. Επομένως, δεν θα ήταν έκπληξη εάν κάποια από τις πέντε-έξι προετοιμαζόμενες συμφωνίες αφορά και την πυροσβεστική συνεργασία, αν όχι την πολυσυζητημένη αγορά από την Ελλάδα και ρωσικών πυροσβεστικών αεροσκαφών. Σταθερή, παρά τις παλινωδίες, αξία παραμένει για τη Ρωσία ο ελληνικός τουρισμός και οι επενδύσεις σ' αυτόν, η ανάπτυξη των οποίων απαιτεί και πολιτική προώθηση και βελτίωση του γενικότερου διμερούς κλίματος, αλλά και επέκταση της σοφής, όπως αποδείχθηκε, ελληνικής πολιτικής να αναγνωρίζει όλα τα υπαρκτά εμβόλια για τον κορωνοϊό ως ισότιμα, ανεξαρτήτως χώρας παρασκευής τους, επομένως να αναγνωρίζει και το ρωσικό Sputnik, με το οποίο μεταξεί άλλων έχει εμβολιαστεί και όλο σχεδόν το διπλωματικό προσωπικό της Ελλάδας, όπως και οι Έλληνες που εργάζονται στη Ρωσία.

* Ο κ. Θανάσης Αυγερινός είναι ανταποκριτής στη Μόσχα.

Στην ατζέντα φυσικό αέριο, μεταφορές, Ανατολική Μεσόγειος

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Το πρώτο ταξίδι του Κυριάκου Μητσοτάκη ως πρωθυπουργού στη Μόσχα, που θα λάβει χώρα στις 8 Δεκεμβρίου, δεν έχει χαρακτήρα –όπως πολλοί θα πίστευαν– δημοσίων σχέσεων, αλλά θα μπορούσε να συνοδευτεί από απτά αποτελέσματα, τουλάχιστον στα θέματα της λεγόμενης χαμηλής εξωτερικής πολιτικής. Αυτό λένε κυβερνητικές πηγές στην «Κ» περιγράφοντας το σκεπτικό με το οποίο βλέπει η Αθήνα την επικείμενη επίσκεψη του πρωθυπουργού, που έρχεται να προστεθεί στην πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική που ασκεί η κυβέρνηση, καθώς η Ρωσία αποτελεί έναν βασικό παίκτη της παγκόσμιας σκακιέρας και μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Ενα βασικό κομμάτι των συζητήσεων θα κινηθεί αναπόφευκτα γύρω από την ενεργειακή κρίση. Η Ρωσία αποτελεί βασικό προμηθευτή της Ελλάδας, καθώς το 45,85% του φυσικού αερίου που εισάγει η χώρα μας προέρχεται από τη Ρω-

σία, όπως και το 9,5% του αργού πετρελαίου. Η Αθήνα θα ήθελε να πετύχει μία διακρατική συμφωνία που θα αφορά το φυσικό αέριο και θα έχει άμεσο αντίκτυπο στο κόστος. Μένει να φανεί αν η δεδομένη βούληση της Αθήνας γίνει αποδεκτή από τη Μόσχα και με τι ανταλλάγματα. Η Ρωσία πάντως εξακολουθεί να έχει το βλέμμα της

Η Αθήνα δεν παραβλέπει ότι η Μόσχα τίθεται πάντα υπέρ του Δικαίου της Θάλασσας, ενώ έχει ταχθεί και υπέρ της επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια.

στραμμένο στις μεταφορές στην Ελλάδα, κάτι που θα απασχολήσει τις δύο πλευρές. Χαρακτηριστικό είναι πως στο ταξίδι θα βρεθεί και ο υφυπουργός Μεταφορών Μιχάλης Παπαδόπουλος, κάτι που επι-

Το 45,85% του φυσικού αερίου που εισάγει η χώρα μας προέρχεται από τη Ρωσία. Η Αθήνα θα ήθελε να πετύχει μια διακρατική συμφωνία που θα αφορά το φυσικό αέριο και θα έχει άμεσο αντίκτυπο στο κόστος.

ββαιώνει πως η ατζέντα θα περιλαμβάνει και τις μεταφορές. Το ενδιαφέρον της Μόσχας για τον τομέα αυτόν είναι παλιό (TRAINOSE, Rosco, Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης) και εξακολουθεί

να υφίσταται, καθώς κατά πληροφίες ενδιαφέρεται να αναλάβει το έργο των σιδηροδρόμων. Στη επίσκεψης άλλωστε του κ. Μητσοτάκη θα προηγηθεί η μεικτή διυπουργική επιτροπή Ελλάδας -

Ρωσίας, στις 29 και 30 Νοεμβρίου, στη ρωσική πρωτεύουσα που θα θεθούν και τέτοια θέματα. Αλλά όχι μόνο. Ενα ακόμα βασικό κομμάτι που ενδιαφέρει την Ελλάδα είναι η ενίσχυση των σχέσεων των δύο πλευρών στον τουριστικό τομέα. Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από την αύξηση των πτήσεων μεταξύ των δύο χωρών, κάτι το οποίο φαίνεται να βλέπει θετικά και η Μόσχα. Η σχετική συζήτηση είχε γίνει σε πρόσφατη τηλεδιάσκεψη της διυπουργικής επιτροπής, στην οποία προίσταται ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Μιλτιάδης Βαρβιτσιώτης, ενώ επί τάπητος είχε τεθεί και το θέμα της συνεργασίας με το Τεχνικό Πανεπιστήμιο Μόσχας. Στην ατζέντα θα βρίσκονται και πολιτιστικά θέματα –φρέτος ήταν και έτος Ρωσίας στην Ελλάδα–, με την ελληνική πλευρά πάντως να θέτει και το θέμα της επιστροφής των ισραηλινών αρχείων της Θεσσαλονίκης. Ακόμα προβλέπεται να ξεκινήσουν και διασκέψεις μεταξύ των περιφερειών Ελλάδας

- Ρωσίας για θέματα συνεργασίας των δύο πλευρών σε διαπεριφερειακό επίπεδο.

Όπως περιγράφουν κυβερνητικές πηγές, ένας ακόμα βασικός στόχος της ελληνικής πλευράς –εκτός των συμφωνιών χαμηλής πολιτικής που μπορεί να γίνουν– είναι να κρατηθεί ζεστή η σχέση με τη Μόσχα. Ασχετως αν δεν υπάρχει συμφωνία σε κεντρικές πολιτικές, η διμερής σχέση Ελλάδας - Ρωσίας μετρά πολλούς αιώνες. Το γεγονός ότι οι Ρώσοι δεν βλέπουν θετικά την αύξηση του αμερικανικού αποτυπώματος στη χώρα, η ελληνική πλευρά το αντιμετωπίζει με ένα επιχείρημα: οι στρατιωτικές συνεργασίες Ελλάδας - ΗΠΑ δεν έχουν αντρωτικό χαρακτήρα. Στην ατζέντα βεβαίως θα τεθεί και η κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο για την οποία οι Ρώσοι έχουν πλήρη εικόνα, αλλά και η τουρκική επιθετικότητα. Στα θετικά που κρατά η ελληνική πλευρά είναι πως η Μόσχα τίθεται πάντα υπέρ του Δικαίου της Θάλασσας, ενώ έχει ταχθεί και υπέρ της επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια.

Η συζήτηση για συνεργασίες εξυπηρετεί τον διπολισμό

Ο Γιώργος Παπανδρέου στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΜΑΡΙΟ ΔΑΝΗΛΟΠΟΥΛΟ**

Αν για τους υπόλοιπους υποψηφίους του ΚΙΝΑΛ τα βασικά ερωτήματα είναι λίγο-πολύ ταυτόσημα, η περίπτωση του Γιώργου Παπανδρέου είναι εξ ορισμού διαφορετική. Γιατί «ξαναβγαίνει μπροστά»; Μπορεί ένας πρώην πρωθυπουργός να εκφράσει την ανανέωση; Τι σηματοδοτεί το αφήγημα της «προοδευτικής διακυβέρνησης»; Δύο εβδομάδες πριν στηθούν οι κάλπες, ο κ. Παπανδρέου μιλάει στην «Κ» για την απόφασή του να θέσει υποψηφιότητα και το διακύβευμα της επόμενης ημέρας για την παράταξη και το πολιτικό σκηνικό της χώρας.

— Έχετε διατελέσει οκτώ χρόνια πρόεδρος και δύο πρωθυπουργός, ενώ μεσολάβησε και η κάθοδος απέναντι στο ΠΑΣΟΚ με το ΚΙΔΗΣΟ. Τι σας οδήγησε στην απόφαση να διεκδικήσετε εκ νέου την ηγεσία;

— Ως γνωστόν, δεν είχα σκοπό να θέσω υποψηφιότητα. Είναι θέμα που είχα συζητήσει με τη Φώφη Γεννηματά. Η απόσυρσή της δημιουργήσε ένα κενό και ανυσχία σε μεγάλο κομμάτι του χώρου. Βρισκόμαστε σε μια πολύ κρίσιμη καμπή. Εχει μεγάλη σημασία πώς θα διαμορφωθεί το πολιτικό σκηνικό τα επόμενα χρόνια. Παρατηρούμε σε όλη την Ευρώπη μια ενίσχυση ακροδεξιών και ανορθολογικών δυνάμεων, μια οπισθοχώρηση σε ζητήματα δημοκρατίας και δικαιωμάτων. Τα φαινόμενα αυτά παρατηρούνται και στην Ελλάδα.

Υπάρχει ανάγκη να ζωντανέψει ξανά η μεγάλη προοδευτική παράταξη, που έχει αποδείξει ότι μπορεί να προσάψει τη δημοκρατία, να προωθήσει καινοτόμες ιδέες, να επενδύσει στην κοινωνική συνοχή. Για να βρούμε από τον στείο διπολισμό, το ΚΙΝΑΛ πρέπει να απογειωθεί. Σε μια στιγμή που αισθάνθηκα ότι ο χώρος κινδυνεύει με εξαφάνιση, ήταν χρέος μου να μπω στη μάχη.

Σήμερα βιώνουμε την τεράστια πρόκληση της πανδημίας. Κάτι που θα ξαναβρούμε μπροστά μας, όπως και την κλιματική κρίση, τις μετακινήσεις πληθυσμών. Η ελληνική κοινωνία έχει αλλάξει. Συχνά, ακούγοντας τον πολιτικό λόγο που κυριαρχεί, δημιουργείται η εντύπωση ότι μιλάμε όπως μερικά χρόνια πριν. Αλίμονο αν δεν αλλάξουμε τον τρόπο που κάνουμε πολιτική, δεν συνειδητοποιήσουμε τις μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, δεν προλάβουμε τις εξελίξεις. Για όλα αυτά θα χρειαστεί μεγάλη προσπάθεια, αλλά για μένα αυτή είναι η μεγάλη πρόκληση.

Δεν συμμετέχω στις εκλογές για να ηγηθώ ενός κόμματος μικρού και ελεγχόμενου, αλλά για να συμβάλω στη δημιουργία μιας μεγάλης, πλουραλιστικής παράταξης που θα διαμορφώσει νέο σχέδιο για τη χώρα και θα ανατρέψει την καθλωτική ισορροπία στο πολιτικό σκηνικό.

— Με δεδομένη την πολυετή αυτή πορεία σας, εκτιμάτε ότι μπορείτε να εκφράσετε το πρόταγμα της ανανέωσης;

— Αρκεί να δούμε τους παγκόσμιους ηγέτες, για να αντιληφθούμε ότι η ανανέωση δεν είναι ηλικιακή. Κάτι τέτοιο παραπέμπει, άλλωστε, σε μια αντιπαλότητα των γενεών, ενώ χρειάζεται η συνεργασία τους. Να αποφύγουμε μια ακόμα τοξική πόλωση. Ούτε μπορεί η ανανέωση να περιγράφεται με όρους παρθενογένεσης, αλλά με όρους αξιακούς και μιας πρότασης ουσιαστικού περιεχομένου. Η ανανέωση αποτελεί διαχρονικό αίτημα των κομμάτων και για αυτήν εργάσθηκα ως πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και ως πρωθυπουργός. Το έκανα κόντρα σε παλιές αντιλήψεις, ανοίγοντας τις πόρτες του κόμματος σε νέα πρόσωπα, νέες ιδέες, καινοτόμες πρακτικές. Είναι καθοριστικό να εκπροσωπούνται οι νέοι και οι γυναίκες σε όλες τις βαθμίδες, τις θέσεις ευθύνης. Να μην υπάρχουν «γυάλινα ταβάνια» που αποκλείουν την ανανέωση και

«Να είστε βέβαιοι ότι καμία προσπάθεια χειραγώγησης και δημιουργίας προκατασκευασμένων εντυπώσεων δεν θα επηρεάσει τη βάση της παράταξής μας», λέει ο πρώην πρωθυπουργός και υποψήφιος πρόεδρος του ΚΙΝΑΛ, Γιώργος Παπανδρέου.

τη συμμετοχή πολλών στρωμάτων που έμειναν αποκλεισμένα.

Κρίσιμη παράμετρος βέβαια, η βούληση κάποιου να «σπάσει» κλειστά συστήματα εξουσίας, που είτε δεν επιτρέπουν την πρόσβαση όλων στις αποφάσεις είτε κρατούν ομήρους παραγωγικές και δημιουργικές δυνάμεις. Αυτή η καθοριστική παράμετρος είναι αξιακή και αφορά τη φιλοσοφική, ιδεολογική και πολιτική προσέγγιση κάποιου, ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου.

— Η «προοδευτική διακυβέρνηση», την οποία προτάσσετε, αναδεικνύεται από κάποιους ως «σπμείο ταύτισης» με τον ΣΥΡΙΖΑ, ενώ χρησιμοποιείται και από τον κ. Τσίπρα. Υπάρχει περιθώριο διαλόγου ή και συμπίεσης;

— Η ιστορία του ΠΑΣΟΚ έδειξε στην πράξη τι σημαίνει προοδευτική διακυβέρνηση. Τόσο ο Ανδρέας Παπανδρέου όσο και η Φώφη Γεννηματά μιλούσαν για προοδευτική διακυβέρνηση. Αποτελεί το DNA της παράταξης και με εντυπωσιάζει η καχυποψία, όσων τουλάχιστον γνωρίζουν την ιστορική διαδρομή της. Είναι σαν να αρνούμαστε την ιστορία μας ή, ακόμα χειρότερα, να την παραδίδουμε στον ΣΥΡΙΖΑ. Ο

ΣΥΡΙΖΑ είχε την ευκαιρία και απέτυχε. Και λέει ότι θέλει να είναι κάτι που δεν μπορεί να είναι, γιατί δεν συνάδει με το αξιακό πλαίσιο της ηγεσίας του. Ως κυβέρνηση επιδόθηκε σε πελατειακή πολιτική και εξέφρασε τον συντηρητισμό αποκάλυπτα, επιλέγοντας να συγκυβερνήσει με την Ακροδεξιά. Συγκάλυψε τα αίτια της χρεοκοπίας και ανέδειξε τον λαϊκισμό. Στόχος είναι να γίνουμε ξανά οι φορείς της προοδευτικής διακυβέρνησης, να τιμήσουμε τον όρο, δίνοντάς του σύγχρονο περιεχόμενο, για να ξαναπαράρουμε τη δεσπόζουσα θέση που μας αρμόζει.

— Τα μέχρι στιγμής δεδομένα δείχνουν πως στις επόμενες, πιθανώς διπλές, εκλογές η Ν.Δ. θα είναι ξανά πρώτη. Θα αποκλείετε συνεργασία, εφόσον δεν προκύψει αυτοδυναμία;

— Το διακύβευμα για την παράταξή μας είναι η ενίσχυση και η αυτονομία της. Αυτό καλούμε τους πολίτες να πράξουν στις 5 Δεκεμβρίου. Οποιαδήποτε συζήτηση περί συνεργασιών εξυπηρετεί τον διπολισμό, στοχεύοντας στον εγκλωβισμό μας. Η Ν.Δ. παραμένει ο ιδεολογικός αντίπαλος, καθώς

“

Δεν συμμετέχω στις εκλογές για να ηγηθώ ενός κόμματος μικρού και ελεγχόμενου, αλλά για να συμβάλω στη δημιουργία μιας μεγάλης, πλουραλιστικής παράταξης.

“

Η Ν.Δ. παραμένει ο ιδεολογικός αντίπαλος — Ο ΣΥΡΙΖΑ λέει ότι θέλει να είναι κάτι που δεν μπορεί να είναι.

πίσω από μια κεντρώα επικάλυψη εξακολουθεί να υπάρχει μια λαϊκιστική Δεξιά. Η ίδια που έδειξε ανεύθυνη στάση και έλλειψη συναινεσης κατά τη μεγαλύτερη κρίση της μεταπολίτευσης και πολέμισε όλες τις προσπάθειές μας έναντι της πελατειακής λογικής. Η ίδια που και σήμερα προωθεί μια διακερίση εξουσίας με μικροκομματική λογική, παράκαμψη δημοκρατικών διαδικασιών, αυταρχικές πρακτικές. Μία έπαρση στον τρόπο αντιμετώπισης της πανδημίας και ορμπανικούς περιορισμούς της ελευθερίας του λόγου. Αλλωστε, άλλο η συνεργασία και άλλο η καλλιέργεια απαραίτητων συναινέσεων για το συμφέρον της χώρας.

— Κοιτώντας σήμερα την κρίσιμη περίοδο του ξεσπάσματος της οικονομικής κρίσης, υπάρχει κάτι που ως πρωθυπουργός θα κάνατε διαφορετικά;

— Κοιτώντας με την απόσταση του χρόνου, ασφαλώς πολλά θα έκανα διαφορετικά. Και το σημαντικότερο, παρά τα ασφυκτικά χρονικά περιθώρια, λόγω και της ταχύτητας των εξελίξεων, θα φρόντιζα την όσο το δυνατόν πληρέστερη ενημέρωση των πολιτών. Ομως, ξέρω και τι δεν θα έκανα διαφορετικά. Και αυτό αφορά τις δυσκολίες αποφάσεις που καλείται ένας ηγέτης να πάρει όταν η χώρα του κινδυνεύει. Πάλι θα διάλεγα να αποφύγω με κάθε τρόπο τη χρεοκοπία, την έξοδο από την Ευρωζώνη, την καταστροφή όλων αυτών για τα οποία κοπιάσαμε τις προηγούμενες δεκαετίες.

Τα ντιμπέιτ

— Αποφασίσατε να μη συμμετάσχετε στα ντιμπέιτ, υπό τη μορφή στην οποία συμφώνησαν οι συνυποψήφιοί σας. Σε τι διαφωνείτε και τι απαντάτε σε όσους σας καταλογίζουν «υπεκφυγή»;

— Γιατί δεν κατηγορούνται για υπεκφυγή αυτοί που δεν έκαναν καν τον κόπο να συζητήσουν την πρότασή μου; Μια πρόταση, όχι παράλληλων μονολόγων, αλλά ουσιαστικής συζήτησης, ώστε οι ψηφοφόροι μας να κρίνουν τις διαφορετικές μας ιδέες και προτάσεις. Καμία υπεκφυγή, λοιπόν. Δεν βλέπω το ντιμπέιτ ως ευκαιρία αντιπαράθεσης, πάνω σε πιασάρικες ατάκες και επικοινωνιακά τοπία, αλλά ως ευκαιρία εποικοδομητικής συζήτησης πάνω σε ζητήματα ταυτοτικά και ουσιώδη της εποχής μας, που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητες. Ζητήματα που πρέπει να τεθούν για την πορεία του κινήματος και της χώρας. Αυτό ήταν το πνεύμα της πρότασής μου. Αν υπεκφύγουμε από αυτή την αναγκία συζήτησης, δεν προσφέρουμε καμία υπηρεσία στα μέλη και στους φίλους μας, αλλά και σε όλους όσοι έστρεψαν το ενδιαφέρον τους σε αυτή τη διαδικασία, και επιδιώκουμε να συνεχίσουν να το κάνουν.

— Πώς σχολιάζετε δημοσκοπικά ευρήματα που σας εμφανίζουν σε μειονεκτική θέση στον β΄ γύρο;

— Η πλέον αξιόπιστη δημοσκοπήση θα διεξαχθεί στις 5 Δεκεμβρίου. Από και πέρα, όπως ομολογούν δημοσίως οι ίδιοι οι δημοσκοπικοί, είναι εξαιρετικά δύσκολη η διενέργεια μιας αξιόπιστης έρευνας, με απώλωση των πραγματικών συσχετισμών, διότι πολύ απλά το εκλογικό σώμα είναι αβέβαιο. Σε κάθε περίπτωση, θέλω να είστε βέβαιοι ότι καμία προσπάθεια χειραγώγησης και δημιουργίας προκατασκευασμένων εντυπώσεων δεν θα επηρεάσει τη βάση της παράταξής μας, η οποία θα εκφράσει τη βούληση της κυρίαρχα και ανόθευτα, με όρους αυτονομίας και αυτοπεποίθησης. Και γι' αυτό θα παλέψω.

Την «κρυφή ψήφο» αναζητούν στον ΣΥΡΙΖΑ

«Κλειδί» η κινητικότητα στην «πίτα» των αναποφάσιστων, ενώ ξεχωριστό κομμάτι αποτελούν οι νέοι ψηφοφόροι

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Όσοι αναδεικνύουν στις τελευταίες δημοσκοπήσεις τον κύριο «Κανέναν» σε δεύτερο καταλλήλο πρωθυπουργό, είναι κατά κανόνα εκείνοι που δεν απαντούν ή δηλώνουν αναποφάσιστοι για το ποιο κόμμα θα ψηφίσουν στις επόμενες εκλογές. Στην τελευταία έρευνα της Pulse για λογαριασμό του ΣΚΑΪ, η «κρυφή ψήφος» στην πρόθεση ψήφου (Αναποφάσιστοι, Λευκό – Ακυρό, Αποχή, Δ.Α.) καταγράφηκε πως «φιλοξενεί» το 14% των ερωτηθέντων. Ποσοστό που στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση, αν προσεγγιστεί κατάλληλα από τα κόμματα, μπορεί να διαμορφώσει τις τελικές ισορροπίες. Ποια είναι όμως η ακτινογραφία της λεγόμενης «αδιευκρίνιστης ψήφου»; Ο γενικός διευθυντής της Pulse, Γιώργος Αράπογλου, εξηγεί στην «Κ» πόσο δύσκολο είναι να αποκρυσταλλωθεί η κομματική πρόθεση του συγκεκριμένου κοινού με βάση το πώς ψήφισε το 2019, αφού από έρευνα σε έρευνα τα ποσοστά των κομμάτων που είχαν επιλέξει στις προηγούμενες εκλογές παρουσιάζουν αυξομειώσεις.

Σύμφωνα με την εκτίμηση των ανθρώπων της Pulse, περίπου το

ένα τρίτο της «γκρίζας ζώνης» φαίνεται να είναι πολίτες που και την προηγούμενη φορά δεν είχαν ψηφίσει ή είχαν προτιμήσει να κρατήσουν μια στάση διαμαρτυρίας. Αξιόλογο είναι και το «μερίδιο» των προερχόμενων από τη Ν.Δ. και τον ΣΥΡΙΖΑ ψηφοφόρων εντός της «γκρίζας ζώνης», με το ποσοστό του κυβερνώντος κόμματος να δείχνει αυξητική τάση το προηγούμενο διάστημα. Πάντως, οι διαφορές μεταξύ τους δεν είναι μεγαλύτερες από το διπλάσιο του περιθωρίου του στατιστικού

Επιδίωξη της Κουμουνδούρου, ένα συνολικό αφήγημα για κοινωνικό κράτος, δικαιοσύνη, ισότητα και δημοκρατία.

σφάλματος για κάθε κόμμα (+/- 6% έως 7%) στη συγκεκριμένη υποανάλυση. Ηλικιακά, οι πολίτες άνω των 60 ετών έχουν μικρότερη αναλογικά συμμετοχή στην αδιευκρίνιστη ψήφο σε σχέση με το ποσοστό τους στον γενικό πληθυσμό — το αντίθετο συμβαίνει στις

Επόμενος σταθμός του Αλέξη Τσίπρα θα είναι πιθανότατα τα Ιωάννινα, με τις περιοδείες να θυμίζουν έντονα προεκλογική περίοδο (φωτ. από την πρόσφατη επίσκεψη και ομιλία του στην Κομοτηνή).

νεαρότερες ηλικίες. Στην κλίμακα «Δεξιά - Αριστερά» αυξάνονται οι απαντήσεις όσων δεν τοποθετούν τον εαυτό τους σε κάποιο σημείο αυτού του «άξονα» και εντάσσονται σε διαφορετικό χώρο.

Ο επαναπατρισμός ή η προσέγγιση του συγκεκριμένου κοινού

από τον ΣΥΡΙΖΑ έχει αποδειχθεί πως είναι μια δύσκολη εξίσωση. Σχεδόν δύομισι χρόνια και σε συνθήκες επιδημίας, δεν έχει καταφέρει να κερδίσει σημαντικούς δημοσκοπικούς πόντους. Οσον αφορά την ταυτότητα των 560.712 ψηφοφόρων που δεν προσήλθαν

στις κάλπες το 2019 σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2015, μόνο εκτιμήσεις μπορούν να γίνουν, όμως από τη στιγμή που κάποιοι εντάχθηκαν έστω μία φορά στο αντιμνημονιακό ρεύμα της προηγούμενης δεκαετίας, προσδοκίες για να επανακάμψουν υπάρχουν στην Κουμουνδούρου. Το δύσκολο για τον ΣΥΡΙΖΑ παραμένει η προσέγγιση του κέντρου. Το θολό τοπίο που επικρατεί στο ΚΙΝΑΛ εξαιτίας των εσωκομματικών εκλογών δεν βοηθάει στο να μπορεί να γίνει τουλάχιστον μια προβολή κινήσεων για τις μετέπειτα συνεργασίες.

Σύμφωνα με κορυφαία στελέχη της Κουμουνδούρου, η στρατηγική της αξιωματικής αντιπολίτευσης για να προσεγγίσει τους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους βασίζεται στην προγραμματική δουλειά που έχει γίνει. Επιδίωξη είναι να μη δοθεί μια λογιστική προσέγγιση, αλλά μέσω των προτάσεων να συγκροτηθεί ένα συνολικό αφήγημα για το κοινωνικό κράτος, τη δικαιοσύνη, την ισότητα και τη δημοκρατία. Ξεχωριστό κομμάτι αποτελεί η νέα γενιά, για την οποία ο Αλέξης Τσίπρας ετοιμάζει ειδικές θεματικές ενότητες. Επόμενος σταθμός του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης

θα είναι πιθανότατα τα Ιωάννινα, με τις περιοδείες να θυμίζουν έντονα προεκλογική περίοδο. Στο μικροσκόπιο έχουν μπει όλες οι περιοχές όπου το κόμμα κατέγραψε τις μεγαλύτερες απώλειες πριν από δύο καλοκαίρια.

Οι πρόσφατες «εκλογικές τάσεις» από το Ινστιτούτο Πουλαντζάς καλύπτονταν έρευνες που δημοσιεύθηκαν από τον Αύγουστο έως τα μέσα Νοεμβρίου. Σε σχέση με την «γκρίζα ζώνη», σύμφωνα με τους συντάκτες (Κώστας Πουλάκης, Δανάη Κολτσίδα), οι προερχόμενοι από τον ΣΥΡΙΖΑ που βρίσκονται σε αυτή τη δημοσκοπική πίτα φαίνεται «να την εγκαταλείπουν σταδιακά και να ξαναμπαίνουν στο εκλογικό “παιχνίδι”, ενώ στην τρέχουσα περίοδο οι πρώην ψηφοφόροι της Ν.Δ. του 2019 αποτελούν ένα αυξημένο ποσοστό της αδιευκρίνιστης ψήφου». Αυτό προκύπτει από δύο βασικά στοιχεία:

- Μειώθηκε η συσπείρωση της γαλάζιας παράταξης (Ιούλιος 78,5% - Σεπτέμβριος 73,9%).
- Όσοι δήλωσαν πως το 2019 ψήφισαν Ν.Δ. αύξησαν τη συμμετοχή τους στην «γκρίζα ζώνη» κατά 3,4%, ενώ αντίστοιχα αυτό το ποσοστό για τον ΣΥΡΙΖΑ μειώθηκε κατά 1,9%.

Ο απόδημος προστάτης των Γλυπτών

Ο βιομήχανος Γιάννης Λέφας εξηγεί στην «Κ» πώς αποφάσισε να χρηματοδοτήσει καμπάνια για την επιστροφή τους

Της **ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ**

Ο **Γιάννης Λέφας** βρισκόταν την περασμένη εβδομάδα στη Μέση Ανατολή για δουλειά, αλλά το μυαλό του ήταν στο Λονδίνο και στις διεργασίες που είχαν ξεκινήσει για τα Γλυπτά του Παρθενώνα μετά τη συνάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού με τον ομολόγό του Μπόρις Τζόνσον. Βιομήχανος στο επάγγελμα, με εργοστάσια πλαστικών και χημικών, έχει βρεθεί τα τελευταία δύομισι χρόνια να ασχολείται ενεργά, αλλά αθόρυβα με τη διεκδίκηση.

«Πώς προέκυψε αυτή η ενασχόληση;», τον ρωτάμε. «Κυρίως από την αγάπη μου για την Ελλάδα, την τέχνη και το ότι ως άνθρωπος δεν αντέχω το άδικο. Και αυτό που έχει γίνει με τα Γλυπτά είναι μια μεγάλη αδικία. Έχουν ειπωθεί πολλά ψέματα», απαντάει. Η συνομιλία μας, η πρώτη για το θέμα αυτό, έγινε στα ελληνικά και πολλές φορές έψαχνε να βρει τις σωστές λέξεις. «Με συγχωρείτε. Είναι ευαίσθητο το θέμα, αλλά είναι και πολλά τα χρόνια που ζω στο εξωτερικό», μας είπε.

Το χρονικό

Ο κ. Λέφας γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Ανήκε στη γενιά του Πολυτεχνείου –αποφοίτησε το 1975– και αμέσως μετά έφυγε για μεταπτυχιακές σπουδές στο Τορόντο. Εκεί με την Ελληνίδα σύζυγό του ίδρυσαν την επιχείρησή τους, στη συνέχεια μετακόμισαν στην Αμερική, αργότερα στην Αγγλία. Στο Λονδίνο πριν από περίπου τρία χρόνια χάριζε τα νέα όταν έπεσε πάνω σε μια είδηση που του τράβηξε την προσοχή. Η τότε κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ ανακοίνωνε πως δεν θα αξιοποιούσε την εργασία των Ρόμπερτσον, Πάμερ και Κλουνέι – των τριών δικηγόρων που επί πρωθυπουργίας Αντώνη Σαμαρά είχαν διερευνήσει και συντάξει μια ολοκληρωμένη νομική πρόταση για τη διεκδίκηση των Γλυπτών.

Το ίδιο βράδυ βρήκε στο Διαδίκτυο μια περιληψη της πρότασής τους. Τη διάβασε και πριν πέσει για ύπνο έστειλε email σε έναν από τους τρεις δικηγόρους, τον Τζέφρεϊ Ρόμπερτσον. «Θα μπορούσα άραγε εγώ ως Έλληνας πολίτης να κινηθώ δικαστικά και

να διεκδικήσω την επιστροφή;», τον ρωτούσε. Η αλήθεια είναι πως ξαφνιάστηκε από την άμεση ανταπόκριση του κορυφαίου δικηγόρου. «Μου έγραψε ευγενικά πως ήταν μια μάλλον κακή ιδέα, αλλά δέχτηκε να βρεθούμε για να συζητήσουμε».

Η πρώτη συνάντηση έγινε στο Βρετανικό Μουσείο. Ήπαν τσάι και περιηγήθηκαν μέχρι την αίθουσα των Γλυπτών του Παρθενώνα. «Παρότι τα είχα δει πολλές φορές, αισθάνθηκα ξανά το ίδιο σφίξιμο μπαίνοντας σε αυτό το δωμάτιο-κουτί χωρίς παράθυρα. Είναι σαν να τα έχουν κλεισμένα σε έναν τάφο», θυμάται.

«Έχουμε φτιάξει ένα μηχανισμό και είμαστε έτοιμοι να τον θέσουμε σε λειτουργία όποτε μας ζητηθεί», λέει ο κ. Λέφας για τον συντονισμό των ενεργειών του με τις κινήσεις της ελληνικής κυβέρνησης.

Οι δύο άνδρες συναντήθηκαν και άλλες φορές στο ίδιο σημείο. Και εκεί ο κ. Λέφας του έκανε την πρόταση: «Θέλω να σε βοηθήσω ώστε αυτή η δουλειά που είχατε κάνει να μην πάει χαμένη». «Τι σκέφτεσαι;», τον ρώτησε ο Ρόμπερτσον. «Να γράψεις ένα βιβλίο», απάντησε. Θα το χρηματοδοτούσε εκείνος και θα αναλάμβανε την προώθησή του. Έτσι και έγινε. Το «Σε ποιον ανήκει η Ιστορία;» κυκλοφόρησε στα τέλη του 2019 και ο κ. Λέφας με την ομάδα του έπασαν δουλειά. «Στείλαμε 5.000 αντίτυπα σε πανεπιστήμια, μέλη της Αγγλικανικής Εκκλησίας, Βρετανούς βουλευτές αλλά και ευρωβουλευτές, επιζητώντας πως θα συμπεριελάμβαναν το ζήτημα αυτό στη συμφωνία ενόψει Brexit», εξηγεί.

Το βιβλίο έφτασε και στο γραφείο του Έλληνα πρωθυπουργού με αφιέρωση του Ρόμπερτσον, «Τα Γλυπτά να επιστραφούν κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργίας σου». Η σύζυγος του πρωθυπουργού λίγους μήνες αργότερα όταν

Η πρώτη συνάντηση του Γιάννη Λέφα (αριστερά) με τον διακεκριμένο δικηγόρο Τζέφρεϊ Ρόμπερτσον έγινε στο Βρετανικό Μουσείο. «Παρότι τα είχα δει πολλές φορές, αισθάνθηκα ξανά το ίδιο σφίξιμο μπαίνοντας σε αυτό το δωμάτιο-κουτί χωρίς παράθυρα. Είναι σαν να τα έχουν κλεισμένα σε έναν τάφο», θυμάται.

ρωτήθηκε από τους Financial Times για το καλύτερο βιβλίο που έχει διαβάσει τελευταία μίλησε για το συγκεκριμένο: «Προβάλλει ένα πολύ πειστικό, ηθικό και νομικό επιχείρημα στο γιατί τα Γλυπτά του Παρθενώνα πρέπει να επιστραφούν μόνιμα στο νέο Μουσείο της Ακρόπολης».

Το σχέδιο

Ενας από τους πρώτους στόχους ήταν η επαναφορά του θέματος στο βρετανικό Κοινοβούλιο. Θεωρούσαν πως θα το πετύχουν μέσω της Σκωτσέζας βουλευτού Μάργκαρετ Φεριέρ. Στάθηκαν όμως άτυχοι. Ενώ εκείνη ήταν έτοιμη να θέσει το ερώτημα, ενημερώθηκε πως βρέθηκε θετική στον κορωνοϊό. Πήρε το τρένο σύμμαχο, αλλά δεν πτοήθηκε. Οργάνωσαν ήδη μια άλλη, φιλόδοξη ιδέα. Μια εκδήλωση στο

Μουσείο της Ακρόπολης με αφορμή την παρουσίαση του βιβλίου. Παρουσιαστές θα ήταν ο Ρόμπερτσον και ο ιδιαίτερα δημοφιλής Βρετανός συγγραφέας και ηθοποιός Στίβεν Φράι. Προσκεκλημένοι θα ήταν κυρίως Βρετανοί βουλευτές αλλά και άνθρωποι που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη για την ανάγκη της επανένωσης, όπως η Αμάλ Κλουνέι και ο σύζυγός της Τζορτζ.

Ο κ. Λέφας ταξίδεψε στην Ελλάδα και παρουσίασε σε μέλη της κυβέρνησης την ιδέα τους. Η εκδήλωση –τα έξοδα για την οποία θα τα κάλυπτε αποκλειστικά ο ίδιος– είχε προγραμματιστεί αρχικά για τον Απρίλιο, όμως λόγω κορωνοϊού αναβλήθηκε για τον Οκτώβριο. Και ενώ ήταν όλα έτοιμα να επιστρέψουν στη Σκωτία και όταν έγινε γνωστό πως το έκανε ενώ γνώριζε πως έχει νοσήσει, αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Η ομάδα του κ. Λέφα έχασε έναν σύμμαχο, αλλά δεν πτοήθηκε.

Οργάνωσαν ήδη μια άλλη, φιλόδοξη ιδέα. Μια εκδήλωση στο

έχουμε φτιάξει ένα μηχανισμό και είμαστε έτοιμοι να τον θέσουμε σε λειτουργία όποτε μας ζητηθεί», καταλήγει ο κ. Λέφας.

Το βιβλίο του κ. Ρόμπερτσον χρηματοδοτήθηκε από τον κ. Λέφα. Διανεμήθηκαν 5.000 αντίτυπα σε πανεπιστήμια, μέλη της Αγγλικανικής Εκκλησίας, Βρετανούς βουλευτές αλλά και ευρωβουλευτές.

Η στρατηγική Μπτσοτάκη για την «επανένωση»

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Γιατί ο Κυριάκος Μπτσοτάκης επανέφερε τώρα το θέμα της επιστροφής των Γλυπτών του Παρθενώνα και μάλιστα με τέτοια ένταση που ο Guardian σχολίασε χαρακτηριστικά πως «λίγοι Έλληνες ηγέτες έχουν δώσει τόσο μεγάλη προτεραιότητα στον επαναπατρισμό των Γλυπτών όπως ο Μπτσοτάκης»; Η απάντηση δεν είναι μονοδιάστατη, αλλά πολυπαραγοντική, υπάρχει ωστόσο ένα σημείο που αποτέλεσε την ιδανική αφορμή ώστε το θέμα, που απασχολεί την ελληνική πλευρά από τα μέσα του 19ου αιώνα και έφερε εμφαντικά στο προσκήνιο η Μελίνα Μερκούρη, να απασχολήσει και πάλι τη δημόσια ζωή.

Η διαφορετική προσέγγιση

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», το σημείο-τομή που έδωσε την αφορμή επιστροφής της συζήτησης ήταν η απόφαση της UNESCO τον περασμένο Οκτώβριο. Από το 1984, όταν τέθηκε για πρώτη φορά από τη Μελίνα Μερκούρη το ζήτημα της επιστροφής των Γλυπτών του Παρθενώνα, το θέμα εντάσσεται διαρκώς στην ατζέντα της ετήσιας Συνόδου της Διακυβερνητικής Επιτροπής της UNESCO. Φέτος όμως, στις εργασίες της 22ης Συνόδου, η Επιτροπή για πρώτη φορά, πέραν της συνήθους συστάσης, την οποία παλιώς υιοθετεί για το θέμα, άλλαξε στάση και ψήφισε ομόφωνα ένα επιπλέον κείμενο-απόφαση αποκλειστικά στοχευμένο στο ζήτημα της επι-

στροφής των Γλυπτών του Παρθενώνα. Με το κείμενο η Επιτροπή καλεί σαφώς το Ηνωμένο Βασίλειο να αναθεωρήσει τη στάση του και να συνομιλήσει με την Ελλάδα, αναγνωρίζοντας ότι το θέμα έχει διακυβερνητικό χαρακτήρα, σε αντίθεση με τα όσα υποστηρίζει η βρετανική πλευρά, ότι η υπόθεση αφορά το Βρετανικό Μουσείο. Επιπλέον, στην απόφαση αναφέρεται ρητώς ότι η Ελλάδα διεκδικεί δικαίως και νομίμως την επιστροφή των Γλυπτών στη γενέθλια γη. Η μετατόπιση του θέ-

Γιατί ο πρωθυπουργός επανέφερε τώρα το αίτημα – Η σταδιακή μεταστροφή της βρετανικής κοινής γνώμης και τα επιχειρήματα.

ματος από ζήτημα Μουσείου σε διακυβερνητικό ζήτημα χτύπησε πολλαπλά καμπανάκια στο Μαξίμου, που θεώρησε πως η ευκαιρία αυτή δεν μπορεί και δεν πρέπει να πάει χαμένη.

Νέες καμπάνιες

Στο οπλοστάσιο της Αθήνας υπάρχουν όμως και άλλα «όπλα», τα οποία λειτουργούν προσθετικά υπέρ του αιτήματος. Όλες οι δημοσκοπήσεις που έχουν γίνει για το θέμα στη Μεγάλη Βρετανία δείχνουν πως η κοινή γνώμη

Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μπτσοτάκης με τον Βρετανό ομολόγό του Μπόρις Τζόνσον στην Ντάουνινγκ Στρίτ.

εκεί κάθε άλλο παρά αρνητική είναι στο αίτημα επαναπατρισμού των Γλυπτών, κάτι που αποτελεί σύμμαχο της ελληνικής πλευράς. Για παράδειγμα, το 2009 είχε γίνει μεγάλη διαδικτυακή δημοσκόπηση του Guardian με κεντρικό ερώτημα «Is it time to return the Parthenon Marbles?» (Ηρθε η ώρα να επιστρέψουμε τα Γλυπτά του Παρθενώνα;). Το αποτέλεσμα της δημοσκοπικής έρευνας υπέρ του επαναπατρισμού των Γλυπτών άγγιξε το 95% των συμμετεχόντων. Ένα χρόνο νωρίτερα –τον Σε-

πτέμβριο του 2008– η εταιρεία δημοσκοπήσεων Mori πραγματοποίησε έρευνα σε δείγμα 2.109 Βρετανών ηλικίας μεγαλύτερης των 16 ετών. Το 50% των ερωτηθέντων είχε γνώση του ζητήματος, ενώ από αυτούς το 69% δήλωσε ότι υποστηρίζει την επιστροφή των Γλυπτών στην Ελλάδα.

Μόλις 19% δήλωσαν αντίθετοι. Από το 2002, οπότε και είχε πραγματοποιηθεί η προηγούμενη δημοσκόπηση από τη Mori, το ποσοστό υπέρ της επιστροφής είχε αυξηθεί κατά 7 μονάδες, ενώ

κατά 6 μονάδες έχει μειωθεί το ποσοστό που επιθυμεί να παραμείνουν τα Γλυπτά στο Λονδίνο.

Τα παραπάνω είναι ενδεικτικά της άποψης που επικρατεί στη Βρετανία για το θέμα, που αναμφίβολα αποτελεί βασικό μοχλό πίεσης για την επιστροφή. Ο κ. Μπτσοτάκης στην πρόσφατη επίσκεψή του στο Λονδίνο ανέφερε πως το αίτημα της ελληνικής πλευράς δεν αποτελεί «φωτοβολίδα» και «θα επιμείνουμε με μεθοδικότητα για να κτίσουμε τα απαραίτητα ερείσματα και στη βρετανική κοινή γνώμη για την ανάγκη επανένωσης με τα Γλυπτά του Μουσείου Ακροπόλεως».

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», στη συγκεκριμένη φάση του κ. Μπτσοτάκη κρύβεται όλος ο σχεδιασμός. Ο πρωθυπουργός θα ήθελε να δει να ξετυλιγόνται καμπάνιες υπέρ της επανένωσης και στο εξωτερικό, με πρωτοβουλίες που θα στοχεύουν στη βρετανική κοινή γνώμη, ώστε να εμπεδωθεί η άποψη υπέρ της επιστροφής. «Η μάχη, είναι μια μάχη σε επίπεδο δημοσκοπήσεων, σε επίπεδο Βρετανικού Μουσείου, αλλά και σε επίπεδο βρετανικής κοινής γνώμης, η οποία πιστεύω ότι εκπαιδεύεται ολοένα περισσότερο και αρχίζει πια και στηρίζε με μεγαλύτερη θερμην αυτό το αίτημα», είπε ο πρωθυπουργός την Παρασκευή, κατά τη συνάντησή του με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου, προσθέτοντας πως «θα είναι ένας μακρύς δρόμος αυτός.

Πιστεύω όμως ότι θα έχουμε

μια στρατηγική κι ένα σχέδιο, ώστε τελικά αυτή η μεγάλη εθνική προσπάθεια, που έχει ξεκινήσει εδώ και πολλές δεκαετίες, κάποια στιγμή θα τελεσφορήσει».

Στην πρόσφατη Εκθεση της UNESCO γίνεται ακόμα αναφορά στις κακές συνθήκες έκθεσης των Γλυπτών στο Βρετανικό Μουσείο. Το φαινόμενο είναι συχνό και επαναλήφθηκε και φέτος, μετά τις έντονες βροχοπτώσεις στις 25 Ιουλίου, που οδήγησαν σε νέα διαρροή εντός του μουσείου. Την ίδια ώρα, το ελληνικό επιχείρημα είναι ότι το Μουσείο της Ακρόπολης, το οποίο ανέφερε ουκ ολίγες φορές και ο κ. Μπτσοτάκης στις δηλώσεις του στον βρετανικό Τύπο, είναι ένα σύγχρονο μουσείο με όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συντήρηση των Γλυπτών.

Τέλος, στη συντονισμένη προσπάθεια που έχει ξεκινήσει η ελληνική πλευρά, συμπεριλαμβάνεται η λέξη «επανένωση». Τα κλεμμένα Γλυπτά που βρίσκονται στο Λονδίνο αποτελούν περίπου το 50% του συνόλου του γλυπτού διακόσμου του Παρθενώνα που σώζεται σήμερα, και η ανάγκη για την επανένωσή τους με το άλλο 45% περίπου, που βρίσκεται στην Αθήνα, αποτελεί πολιτιστική και πανανθρώπινη επιταγή. Ταυτόχρονα ακυρώνει το επιχείρημα της βρετανικής πλευράς που λέει πως η επιστροφή θα ανοίξει την όρεξη και σε άλλες χώρες να ζητήσουν τον επαναπατρισμό δικών τους αρχαιοτήτων, καθώς εδώ έχουμε να κάνουμε με επανένωση και όχι απλή επιστροφή.

«Απογοητευτική απάντηση»

Ο **δικηγόρος** Τζέφρεϊ Ρόμπερτσον δήλωσε στην «Κ» απογοητευμένος από την απάντηση του Μπόρις Τζόνσον στον Έλληνα πρωθυπουργό: «Ήταν ανέντιμη, γιατί του είπε πως είναι ζήτημα του Μουσείου, ενώ ξέρει πολύ καλά πως υπάρχει ο νόμος του 1963 που απαγορεύει στους εφόρους (trustees) του Μουσείου να αποφασίζουν για την τύχη των εκθεμάτων και να τα “δίνουν” κάπου αλλού. Θα πρέπει δηλαδή πρώτα η κυβέρνησή του να αλλάξει τον συγκεκριμένο νόμο στη Βουλή. Δεν είναι όμως η πρώτη φορά που λένε ψέματα. Το ίδιο κάνουν κάθε φορά που δηλώνουν πως ο λόρδος Ελγιν απέκτησε τα γλυπτά με νόμιμο τρόπο». Ο ίδιος στο βιβλίο του, με συγκεκριμένες αναφορές σε ντοκουμέντα, καταρρίπτει τόσο τους ισχυρισμούς του Ελγιν όσο και του Βρετανικού Μουσείου, το οποίο επίσης κατηγορεί για «μια σειρά από προεκτικά κατασκευασμένα ψέματα και μισές αλήθειες». Επιμένει πως μια δικαστική διεκδίκηση –στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης– είναι το μόνο που θα τους ταρκακυνήσει για να επιστρέψουν τα Γλυπτά. «Τα οποία παρεμπιπτόντως βρίσκονται κλειδωμένα εδώ και ένα χρόνο, γιατί η αίθουσα του Μουσείου που εκτίθενται είχε σοβαρό πρόβλημα από μια διαρροή νερού», σημειώνει.

Αντάρτικο με... ξένα κόλλυβα

Οι κυβερνήσεις Πολωνίας και Ουγγαρίας, οι μεγαλύτερες αποδέκτριες ευρωπαϊκών κονδυλίων, συνεχίζουν να αγνοούν την Ε.Ε.

Εκστρατεία για την οικονομική ανάκαμψη της Πολωνίας εγκαινίασε η κυβέρνηση της Βαρσοβίας, με αξιωματούχους του εθνικιστικού κόμματος Νόμου και Δικαιοσύνης να υπόσχονται σημαντικές επιδοτήσεις σε τοπικούς εκλεγμένους άρχοντες. Κεντρικό σύνθημα της εκστρατείας είναι ότι η Πολωνία «βρήκε» 150 δισ. ευρώ για τη στήριξη της οικονομίας της, ποσόν ίσο με το ένα τρίτο του ΑΕΠ της χώρας. Αυτό που η εκστρατεία αποφεύγει να αναφέρει είναι ότι τα κεφάλαια αυτά προέρχονται από τον ευρωπαϊκό κορβανά, καθώς η Πολωνία μαζί με τη σύμμαχό της, Ουγγαρία, είναι οι μεγαλύτερες αποδέκτριες ευρωπαϊκών κονδυλίων, αλλά και πηγή των μεγαλύτερων προβλημάτων για την Ένωση, σύμφωνα με ανάλυση του πρακτορείου Bloomberg.

Η Ε.Ε. απείλησε τον περασμένο μήνα να κατακρατήσει 36 δισ. ευρώ από τη Βαρσοβία, εφόσον η πολωνική κυβέρνηση δεν αναστείλει την αμφιλεγόμενη μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης, η οποία αμφισβητεί την ισχύ της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Αντίστοιχες ποινές αντιμετωπίζει και η Ουγγαρία για την υποβάθμιση των δημοκρατικών θεσμών. Και οι δύο κυβερνήσεις εκφράζουν την οργή τους, με τη Βαρσοβία να αναφέρει ότι η ώρα για απειλές είναι ακατάλληλη, καθώς η Πολωνία προστατεύει τα ανατολικά σύνορα της Ένωσης από το προσφυγικό κύμα. Η πικρή αλήθεια είναι, όμως, ότι οι λαϊκιστές ηγέτες των δύο κρατών, Κατσίνσκι (από το παρασκήνιο) και Ορμπαν, εκμεταλλεύονται εδώ και χρόνια την ευρωπαϊκή γενναιοδωρία για να εδραιώσουν την ισχύ τους, αμφισβητώντας παράλληλα την ευρωπαϊκή ενότητα. Εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ διοχετεύθηκαν σε αναγκαία προγράμματα ενίσχυσης υποδομών, αλλά και σε απευθείας αναθέσεις προς όφελος πολιτικών συμμάχων.

Η πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η Ε.Ε. είναι η επαναφορά των χωρών αυτών στην τάξη, χωρίς την πρόκληση κρίσης τύπου Brexit. Η βρετανική αποχώρηση από την Ένωση έπεισε τις Βρυξέλλες για το μεγάλο κόστος ενδεχομένου νέου «σχίσματος», ενθαρρύνοντας την ίδια ώρα τη ρητορική σε Ουγγαρία και Πολω-

Ο Ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Ορμπαν. Αφότου έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα του έχει εξασφαλίσει ευρωπαϊκά κονδύλια 68 δισ. ευρώ.

Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι Βρυξέλλες είναι η επαναφορά των χωρών αυτών στην τάξη, αποφεύγοντας όμως κρίση τύπου Brexit.

νία πως η Ε.Ε. είναι μια φθίνουσα παγκόσμια δύναμη. Η χρήση των ευρωπαϊκών κονδυλίων σαν μέσο πίεσης ενέχει, ωστόσο, κινδύνους. Στην πλειονότητά τους, οι Πολωνοί και Ούγγροι πολίτες υποστηρίζουν την παραμονή της χώρας τους στην Ε.Ε. Οι κυβερνήσεις τους, όμως, έχουν στρατολογήσει κρατικά ΜΜΕ, εμφανίζοντας την Ε.Ε. ως αντίπαλο, την ώρα που τα υπουργεία τους δαπανούν ευρωπαϊκά κεφάλαια. Η γερμανική κυβέρνηση, παρά τις συστάσεις προς τις Βρυξέλλες για προσεκτικούς χειρισμούς, εκτιμά πως η Ε.Ε. δεν πρέπει να υποκύψει, ενώ χώρες όπως η Ολλανδία

ζητούν υιοθέτηση σκληρότερης γραμμής.

Η Κομισιόν ανέπτυξε, από τη μεριά της, τον γνωστό συνδυασμό απειλών, παρελκυστικών τακτικών και ελπίδων ότι το εκλογικό σώμα των χωρών αυτών θα δώσει λύση στο πρόβλημα. Στο μεταξύ, η Βαρσοβία αντιμετωπίζει καθημερινό πρόστιμο ενός εκατ. ευρώ για την ποδηγέτηση της Δικαιοσύνης, ενώ με χρηματικές ποινές βρίσκεται αντιμετώπιση και η Βουδαπέστη για την παραβίαση ευρωπαϊκών δικαστικών αποφάσεων που αφορούν τη νομοθεσία ασύλου.

Ο ρόλος του «κακού»

Το πρόβλημα της Ε.Ε. είναι ότι δεν είναι σχεδιασμένη για τον κινηματογραφικό ρόλο του «κακού». Ο βετεράνος Πολωνός διπλωμάτης Μάρεκ Πράουντα εξηγεί: «Οι μηχανισμοί κυρώσεων της Ε.Ε. δημιουργήθηκαν με την προοπτική να μη χρησιμοποιηθούν ποτέ. Επρεπε να είναι ορατοί, σαν τη σπάθη του Δαμοκλέους, αλλά ήταν πάντα εντελώς αναποτελεσματικοί απέναντι σε κράτη τα οποία δεν

φοβούνταν την επιβολή κυρώσεων». Η Ε.Ε. έχει διοχετεύσει περί τα 22 δισ. ευρώ στην Πολωνία αφότου η χώρα έγινε μέλος της Ένωσης, ενώ η Ουγγαρία έχει εξασφαλίσει ευρωπαϊκά κονδύλια 68 δισ. ευρώ. Παρότι η Ε.Ε. διαθέτει αυστηρούς κανόνες εκταμίευσης επιδοτήσεων, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί βρίσκονται υπό τον έλεγχο των κρατών-μελών. «Η αφοσίωση στην κυβέρνηση είναι ο σημαντικότερος παράγοντας στη διανομή ευρωπαϊκών κονδυλίων. Η Ε.Ε. απέφυγε για πολλά χρόνια να ερευνήσει το θέμα. Ίσως να είναι πια πολύ αργά», λέει ο επικεφαλής του συγγρικού παραρτήματος της οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια», Γιόζεφ Μάρτιν.

Η κορήγηση ευρωπαϊκών επιδοτήσεων ευνοεί παραδοσιακά τους φιλοκυβερνητικούς δόμους στην Ουγγαρία, ενώ μεγάλο ποσοστό επιδοτούμενων από την Ε.Ε. κρατικών συμβολαίων αποδίδεται χωρίς μειοδοτικό διαγωνισμό. Την ευνοία της κυβέρνησης Ορμπαν απολαμβάνει ο πλουσιότερος άνθρωπος στην Ουγγαρία

και παιδικός φίλος του Ορμπαν, Λόριντς Μεσάρος. Οι εταιρείες του έχουν εξασφαλίσει περίπου 2 δισ. ευρώ από ευρωπαϊκά κονδύλια από το 2011 μέχρι σήμερα. Το 2017, ποσοστό 20% των επιδοτήσεων ύψους 5 δισ. ευρώ της Ε.Ε. προς την Ουγγαρία διοχετεύθηκαν σε μειοδότες, μεταξύ των οποίων εμφανιζόταν και η εταιρεία του Μεσάρος. Ένα χρόνο αργότερα, ο όμιλος μέσω των ενημέρωσών του Μεσάρος υποστήριξε σύσσωμος την υποψηφιότητα Ορμπαν, εξασφαλίζοντας τέταρτη θητεία στον ακροδεξιό πρωθυπουργό. «Τα ευρωπαϊκά κονδύλια αξιοποιήθηκαν για την οικοδόμηση και τη συντήρηση αυταρχικής κυβέρνησης στην Ουγγαρία. Αυτή είναι η ουσία του καθεστώτος Ορμπαν», λέει η οικονομολόγος Ανιές Ούρμπαν. Τα ευρωπαϊκά κονδύλια αναμένεται να βρεθούν στο επίκεντρο της προεκλογικής εκστρατείας στην Ουγγαρία, σύμφωνα με τον επικεφαλής της αντιπολίτευσης, Πέτερ Μάρκι-Ζάι.

ASSOCIATED PRESS

«Αυτά τα λεφτά μας ανήκουν»

Αναλυτές εκτιμούν ότι παρότι Κατσίνσκι και Ορμπαν απειλούν συχνά με οικειοθελή αποχώρηση από την Ένωση, η θέση των δύο χωρών στην Ε.Ε. δεν απειλείται προς στιγμήν, παρότι ο όρος «Polexit» έχει επικρατήσει στην πολιτική συζήτηση. Η απώλεια της Ουγγαρίας θα ήταν ατυχής για την Ένωση. Ενδεχόμενη πολωνική «έξοδος», όμως, θα αποτελούσε καταστροφή για τις Βρυξέλλες. Την ίδια στιγμή, ελάχιστα μπορεί να κάνει η ευρωπαϊκή γραφειοκρατία απέναντι στη χρήση ευρωπαϊκών κονδυλίων για τη διατήρηση δικτύου κομματικών πελατειακών σχέσεων. Τον περασμένο μήνα, το Ευρωκοινοβούλιο κάλεσε την Ουγγαρία και την Πολωνία να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες για διαφθορά και χειραγώγηση της δικαστικής εξουσίας, προτού αντλήσουν κεφάλαια από το πρόγραμμα οικονομικής αποκατάστασης. Ο υφυπουργός Δικαιοσύνης της Πολωνίας, Σεμπάστιαν Καλέτα, είπε σε συνέντευξή του ότι η χώρα του σκέφτεται να αθετήσει τις ταμειακές της υποχρεώσεις απέναντι στην Ε.Ε., «δεδομένων μάλιστα και των δαπανών με τις οποίες επιβαρύνεται η Βαρσοβία για τη διαφύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης με τη Λευκορωσία». Συνέχισε δε, λέγοντας: «Τα κεφάλαια αυτά μας ανήκουν δικαιωματικά». Από την πλευρά της, η ουγγρική κυβέρνηση επιμένει ότι κάθε καταγγελία για ατασθαλίες και διαφθορά πρέπει να ερευνηθεί από τις αρμόδιες «ουγγρικές» αρχές. Ο ασφυκτικός κλοιός, στον οποίο έχει θέσει τη Δικαιοσύνη της χώρας το καθεστώς της Βουδαπέστης, αποκλείει κάθε ουσιαστικό έλεγχο.

Στα πρόθυρα διάλυσης βρίσκεται εκ νέου η Βοσνία

Οι Σερβοβόσνιοι μιλούν ανοιχτά για απόσχιση, οι μουσουλμάνοι στρέφονται στην Αγκυρα, οι Κροάτες στο Ζάγκρεμπ

Του **SRECKO LATAL**
THE NEW YORK TIMES

Ενας Σέρβος λαϊκιστής, εθνικιστής πολιτικός, ο οποίος εκμεταλλεύεται εδώ και δεκαετίες τα εθνικιστικά αισθήματα των ψηφοφόρων, δηλώνει δημόσια ότι επιδιώκει τη διάλυση της χώρας του, ενώ η Δύση αδιαφορεί. Η παράγραφος αυτή δεν περιγράφει τη Γιουγκοσλαβία του 1991, αλλά τη σύγχρονη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Το ομόσπονδο κράτος, το περιπλοκό σύνταγμα του οποίου αποτέλεσε προϊόν της σκληρής διαπραγματεύσεως στο Ντέιτον του Οκαίο, βρίσκεται στα πρόθυρα της διάλυσης. Στο επίκεντρο της κρίσης βρίσκεται ο ηγέτης των Σερβοβόσνιων, Μίλοραντ Ντόντικ, ο οποίος ανακοίνωσε τον Οκτώβριο τα σχέδιά του για απόσυρση της σερβικής διοικητικής οντότητας της Ρεπούμπλικα Σρέμσκα από τα κρατικά θεσμικά όργανα της χώρας. Σχεδιάζοντας ουσιαστική απόσχιση, ο Ντόντικ σκοπεύει να δημιουργήσει διακριτές φορολογικές υπηρεσίες, στρατό και αστυνομία. Για μία περιοχή με τόσο επιβαρυσμένη Ιστορία, η εξέλιξη αυτή είναι καταστροφική.

Πίσω από την πρωτοβουλία του Ντόντικ βρίσκεται η σταδιακή απεμπλοκή των ΗΠΑ και της Ε.Ε. από τη Βοσνία. Η απουσία των εγγυητριών αυτών δυνάμεων επέ-

τρεψε σε ξένες δυνάμεις –κυρίως τη Ρωσία– να αναλάβουν ενεργό δράση, ενισχύοντας αυταρχικούς ηγέτες και αποσταθεροποιώντας την περιοχή. Η Δύση οφείλει να αναλάβει διπλωματική δράση για να προλάβει τη ζημιά που έχει ήδη αρχίσει να γίνεται. Τη δεκαετία του 1990 η Δύση καθυστέρησε

Η θρυαλλίδα της βαλκανικής πυριτιδαποθήκης έχει ανάψει πάλι για τα καλά – Οι ευθύνες της Ε.Ε. και ο ρόλος της Ρωσίας.

να αντιδράσει στη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Υστερα από μεγάλη αιματοχυσία προχώρησε στον βομβαρδισμό των σερβικών δυνάμεων στη Βοσνία το 1995, καθώς και του Βελιγραδίου το 1999 με αφορμή την κρίση του Κοσόβου. Χιλιάδες στρατιώτες του ΝΑΤΟ αναπτύχθηκαν στην περιοχή για τη διατήρηση της εκκευρίας, ενώ ΗΠΑ και Ε.Ε. δαπάνησαν δισεκατομμύρια δολάρια για την ανοικοδόμηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Παρά τη δικαιολογημένη κριτική που δέχθηκε η Δύση για τις βραχυπρόθεσμες και ευκαιριακές λύσεις, οι προσπάθειες αυ-

Ο ηγέτης των Σερβοβόσνιων, Μίλοραντ Ντόντικ, ανακοίνωσε τον Οκτώβριο τα σχέδιά του για απόσυρση της σερβικής διοικητικής οντότητας της Ρεπούμπλικα Σρέμσκα από τα κρατικά θεσμικά όργανα της χώρας.

τές υπήρξαν καθοριστικές για τη διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας στα Βαλκάνια. Η προσοχή των Δυτικών είχε, όμως, ημερομηνία λήξης. Οι ΗΠΑ έριξαν το βάρος τους στις επιχειρήσεις σε Αφγανιστάν και Ιράκ, για να υπαναχωρήσουν από τις υποχρεώσεις τους απέναντι στη Βοσνία το 2010. Την ευθύνη ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Ένωση, προσφέροντας προοπτική ένταξης στα κράτη της περιοχής, ως εγγύηση περιφερειακής ασφάλειας. Το 2019, όμως, ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι η προοπτική αυτή δεν θα κατέληγε στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Εχοντας στερηθεί

το ευρωπαϊκό τους όραμα και την πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές, οι ηγέτες των Βαλκανίων βούλιαξαν πάλι στον εθνικισμό και τον λαϊκισμό του παρελθόντος. Το κράτος δικαιού, τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλα δημοκρατικά ιδεώδη εγκαταλείφθηκαν. Οι εθνικοπολιτικές έριδες έχουν στο μεταξύ αναζωπυρωθεί σε πολυεθνικές χώρες με ημιτελή εθνικά σχέδια, όπως η Βοσνία, το Μαυροβούνιο, η Βόρεια Μακεδονία και το Κόσοβο. Την κύρια ευθύνη για το φαινόμενο φέρουν ασφαλώς οι κυβερνήσεις και τα μέσα ενημέρωσης των κρατών αυτών, που επέ-

λεξαν να συσπειρώσουν το κοινό γύρω από τη διασπορά μίσους με στόχο άλλες εθνικές ομάδες. Στη Βοσνία, ο εθνοκεντρισμός έχει βρεθεί στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής. Ο Ντόντικ δεν είναι ο μόνος υπεύθυνος. Οι μουσουλμάνοι της Βοσνίας, πλειονότητα στη χώρα, ζητούν ενιαίο κράτος, ενώ οι Κροάτες της Βοσνίας απαιτούν την αυτονομία των εδαφών τους. Η απουσία της Δύσης επέτρεψε στη Ρωσία να επιβληθεί, στηρίζοντας τα αιτήματα των Σερβοβόσνιων. Η Τουρκία, τα κράτη του Κόλπου και το Ιράν έκαναν το ίδιο στις μουσουλμανικές περιοχές.

Παρούσα και η Κίνα

Η Κίνα, επιδεικνύοντας τον πολιτικό της ρεαλισμό και την οικονομική της γενναιοδωρία, έχει αναδειχθεί σε σημαντικό παίκτη στη Βοσνία. Ακόμη χειρότερα, Κροατία και Σερβία έχουν αρχίσει να αναμειγνύονται ενεργά στην εσωτερική πολιτική των γειτονικών τους χωρών, ενισχύοντας τις περιφερειακές εντάσεις.

Ο πάλι ποτέ φιλοδυτικός και φιλελεύθερος Ντόντικ, απογοητευμένος από την ολιγωρία της Δύσης, παρουσίασε τα αποσχιστικά του σχέδια μόνο αφού συνεννοήθηκε με τη Μόσχα. Οι μουσουλμάνοι της Βοσνίας, από τη μεριά τους, νιώθοντας ότι εγκαταλείφθηκαν από τις δυτικές ду-

νάμεις, στράφηκαν στην Τουρκία για βοήθεια, ενώ οι Κροάτες της Βοσνίας απολαμβάνουν της σταρής της Κροατίας, χώρας-μέλους της Ε.Ε.

Η κατάσταση είναι πολύ επικίνδυνη, με τον πολιτικό διάλογο να θυμίζει την περίοδο πριν από το 1992 και το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου. Αν ο Ντόντικ επιμείνει στα σχέδιά του, αυτό θα αποτελέσει αφορμή πολέμου για το Σεράγεβο. ΗΠΑ και Ε.Ε. μοιάζουν να λησμονήσαν το κόστος της ολιγωρίας και της ατολμίας τους στα Βαλκάνια τη δεκαετία του 1990. Η καταλλλότερη λύση θα ήταν η αναβίωση της τακτικής «μιαςτιγμής και καρότου», που συνδυάζει κυρώσεις με οικονομικά κίνητρα και είχε αποδειχθεί αποτελεσματική στις βαλκανικές διενέξεις του παρελθόντος. Μόνο έτσι θα μπόρεσει η Δύση να φέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων την ηγεσία των αντίπαλων πλευρών. Παρότι οι ηγέτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης οφείλουν να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων, αυτό θα καταστεί εφικτό μόνο αφότου η Δύση επαναφέρει την ευρωπαϊκή προοπτική για τα κράτη της ευαίσθητης περιοχής. Η θρυαλλίδα της βαλκανικής πυριτιδαποθήκης έχει ανάψει πάλι για τα καλά. Η κατάσταση της είναι αναγκαία, προτού η περιοχή –ή ακόμη και όλη η Ευρώπη– αναφλεγεί και πάλι.

100.000 στρατιώτες έξω από την Ουκρανία

Κλιμακώνεται η ένταση Ρωσίας - Δύσης

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΞΗ**

Δύο εξελίξεις εξίσου ανησυχητικές συνθέτουν την εικόνα των τελευταίων ημερών στην πυριτιδαποθήκη που ονομάζεται Ουκρανία. Η πρώτη είναι η πλήρης κατάρρευση της διπλωματίας και η δεύτερη η συγκέντρωση στρατιωτικών δυνάμεων. Όπως φαίνεται, η εμπειρία της άνοιξης, όταν η περιοχή έφθασε στο χείλος του πολέμου, δεν έδρασε αποτρεπτικά αλλά μάλλον ως δοκιμή για την επόμενη φάση κλιμάκωσης.

Αμερικανοί αξιωματούχοι εννήμερωσαν τους Ευρωπαίους ότι περισσότεροι από 100.000 Ρώσοι στρατιώτες βρίσκονται στα σύνορα με την Ουκρανία, μαζί με τον βαρύ οπλισμό τον οποίο είχαν μεταφέρει εκεί την άνοιξη.

«Δεν ξέρουμε ακριβώς τι έχουν κατά νουν», είπε την Πέμπτη ο Αμερικανός υπουργός Αμυνας Λόιντ Οστιν, υποδεχόμενος τον Ουκρανό ομόλογο του Αλέξι Ρέζνικοφ στην Ουάσινγκτον.

Στη Μόσχα, ο Βλαντιμίρ Πούτιν κατηγόρησε από τηλεοράσεως τη Δύση για πλήρη περιφρόνηση προς τις κόκκινες γραμμές που έχει θέσει η Ρωσία. Σύμφωνα με τον Πούτιν, δυτικά στρατηγικά βομβαρδιστικά που φέρουν «πολύ σοβαρά όπλα» πετούν σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από τα σύνορα της Ρωσίας. «Για να το πω άπια, οι εταίροι μας δείχνουν πολύ επιφανειακή κατανόηση για τις προειδοποιήσεις και τις κόκκινες γραμμές μας», είπε ο Ρώσος πρόεδρος.

Ο γενικός γραμματέας του ΝΑΤΟ, Γενς Στόλτενμπεργκ, φαίνεται ότι βάλθηκε να παραβιάσει μία

ακόμη από τις γραμμές αυτές, που χρονολογείται από το 1990, μιλώντας την Παρασκευή σε εκδήλωση στη Γερμανία για τα πυρηνικά όπλα του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη. «Είναι θέμα της Γερμανίας να αποφασίσει αν θέλει πυρηνικά όπλα στο έδαφός της, αλλά η εναλλακτική είναι να καταλήξουμε με πυρηνικά σε άλλες χώρες της Ευρώπης, ακόμη και πιο ανατολικά από τη Γερμανία», ανέφερε ο Στόλτενμπεργκ σύμφωνα με το ρωσικό πρακτορείο TASS.

Η άρνηση του Λαβρόφ

Την ίδια στιγμή, η διπλωματία έχει μπει στο περιθώριο. Ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών Σεργκέι Λαβρόφ αρνήθηκε να συναντήσει τους ομολόγους του των Ουκρανίας, Γερμανίας και Γαλλίας για συζητήσεις γύρω από την

Η Μόσχα καταγγέλλει περιφρόνηση των κόκκινων γραμμών της – Νύξεις Στόλτενμπεργκ για πυρηνικά όπλα του ΝΑΤΟ «πιο ανατολικά από τη Γερμανία».

εξομάλυνση της κατάστασης στην Ανατολική Ουκρανία, στις 11 Νοεμβρίου, υποστηρίζοντας ότι αν προσέλθει, θα νομιμοποιήσει την εγκατάληψη των συμφωνιών του Μινσκ από το Κίεβο.

Ο πρώην αναπληρωτής Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, Μάθιου Μπράιζα, θυμήθηκε ότι υπάρχει ιστορικό προηγούμενο για

Οι ΗΠΑ προειδοποιούν για ενδεχόμενη ρωσική εισβολή

Οι ΗΠΑ ενημέρωσαν τους συμμάχους τους στην Ευρώπη για τις ρωσικές κινήσεις στα σύνορα με την Ουκρανία.

PHFES: Bloomberg, Janes, Warsaw Institute, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κατάρριψη δορυφόρου

Οι προετοιμασίες για μια σύγκρουση αδιανόητου μεγέθους συνεχίζονται, με το σκεπτικό ότι η κάθε πλευρά θα εκλάβει αποτρεπτικά την επίδειξη ισχύος του αντιπάλου. Έτσι, στις 15 Νοεμβρίου, η Ρωσία κατέρριψε δορυφόρο που βρισκόταν σε χαμηλή τροχιά γύρω από τη Γη, χρησιμοποιώντας έναν πύραυλο τύπου Nudol, ο οποίος λειτουργεί και ως αντιβαλλιστικός. Η κατάρριψη του δορυφόρου ήταν, δηλαδή, μια δοκιμή των δυνατοτήτων της Ρωσίας για να καταρρίψει, χρησιμοποιώντας πυραύλους, τους πυραύλους που κατευθύνονται προς αυτήν. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο ότι τα διαστημικά απόβλητα που προέκυψαν από την κατάρριψη αυτή μένουν σε τροχιά και μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό, αλλά και ότι τέτοιου είδους συστήματα προσφέρουν ψευδή αίσθηση ασφάλειας, που μπορεί να ωθήσει σε ενέργειες παράτολμης κλιμάκωσης. Από την άλλη πλευρά, γίνονται ενέργειες για συντονισμό σε επίπεδο κορυφής, με μια νέα πιθανή συνάντηση μέσω τηλεδιάσκεψης ανάμεσα στον Αμερικανό πρόεδρο Τζο Μπάιντεν και στον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν. Κατά την προηγούμενη συνάντησή τους, οι δύο ηγέτες είχαν συμφωνήσει σε ένα στοιχειώδες πλαίσιο στρατηγικού διαλόγου αναφορικά με τα πυρηνικά όπλα. Τώρα όμως το Κογκρέσο απειλεί να σταματήσει να αναγνωρίζει τον Πούτιν ως πρόεδρο της Ρωσίας, αν κατέλθει εκ νέου υποψήφιος το 2024. Σε αυτή την περίπτωση θα κινδυνεύσει όχι μόνον ο στρατηγικός διάλογος, αλλά ακόμη και οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των δύο πυρηνικών δυνάμεων.

Τα τηλεφωνήματα που απομάκρυναν τους πρόσφυγες

Του ανταποκριτή μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Εντάσεις στο εσωτερικό της Ε.Ε., φόβους για πολλαπλασιασμό των θυμάτων και ανησυχία για τις προθέσεις τόσο του Μινσκ όσο και της Μόσχας δημιούργησε την περασμένη εβδομάδα η παράταση της κρίσης στα σύνορα της Λευκορωσίας με την Πολωνία και δευτερευόντως τη Λιθουανία και τη Λετονία. Η παρέμβαση της Άγκελα Μέρκελ, η οποία συνομίλησε δύο φορές στο τηλέφωνο με τον Αλεξάντερ Λουκασένκο, τη Δευτέρα και την Τετάρτη, φαίνεται ότι υπήρξε καταλυτική: έως την Πέμπτη οι λευκορωσικές αρχές είχαν εκκενώσει τον αυτοσχέδιο καταυλισμό που είχε ανεγερθεί δίπλα στα σύνορα με την Πολωνία. Η επικοινωνία της κ. Μέρκελ με τον Λευκορώσο δικτάτορα, ωστόσο, όπως και η συνομιλία του Εμανουέλ Μακρόν τη Δευτέρα με τον Βλαντιμίρ Πούτιν, προκάλεσαν την αντίδραση των εμπλεκόμενων χωρών της Ε.Ε. και της Εσθονίας.

«Η κρίση απέχει πολύ από το να έχει τελειώσει», δήλωνε την Παρασκευή στην «Κ» ο Λιθουανός υπουργός Εξωτερικών, Γκαμπριέλους Λαντμπεργκίς. Τονίζει ότι η χώρα του πιστεύει «ακράδαντα» πως η επίλυση της «θα έλθει διά της ευρωπαϊκής οδού, όχι με διμερείς επαφές. Πρέπει να απαντήσει συντονισμένα και ενωμένα». Η «άμεση προτεραιότητα» αυτήν τη στιγμή είναι «η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους ανθρώπους που είναι εγκλωβισμένοι στη Λευκορωσία», προσθέτει. Η γερμανική πλευρά, πάντως, υπογραμμίζει ότι είχαν ενημερωθεί τόσο η Πολωνία, η Λιθουανία και η Λετονία όσο και η πρόεδρος της Κομισιόν, η πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Γαλλία και οι ΗΠΑ

πριν η καγκελάριος επικοινωνήσει με τον «κύριο Λουκασένκο», όπως αποκαλείται στα επίσημα ανακοινωθέντα της γερμανικής κυβέρνησης (δεν χαρακτηρίζεται «πρόεδρος»). Γερμανικές κυβερνητικές πηγές διέψευσαν ότι η κ. Μέρκελ συμφώνησε στη δημιουργία ανθρωπιστικού διαδρόμου για την υποδοχή 2.000 μεταναστών από τα λευκορωσικά σύνορα στη Γερμανία. Διέψευσαν

«Η κρίση απέχει πολύ από το να έχει τελειώσει», δήλωνε την Παρασκευή στην «Κ» ο Λιθουανός υπουργός Εξωτερικών Γκαμπριέλους Λαντμπεργκίς.

επίσης τον ισχυρισμό της λευκορωσικής πλευράς πως η καγκελάριος συμφώνησε να υπάρξουν διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ε.Ε. και του Μινσκ για τη μεταναστευτική κρίση. Η γερμανική κυβέρνηση, αλλά και η Κομισιόν, που βρίσκεται σε «επαφή σε τεχνικό επίπεδο» με το Μινσκ για την άρση του αδιεξόδου στα σύνορα, υπογράμμισαν ότι οι επαφές αυτές δεν νομιμοποιούν κατά καμία έννοια το καθεστώς Λουκασένκο, το οποίο η Ε.Ε. δεν αναγνωρίζει. «Δεν υπάρχει ζήτημα διαπραγματεύσεων με το καθεστώς Λουκασένκο», δήλωσε την Πέμπτη ο επικεφαλής εκπρόσωπος της Κομισιόν, Έρικ Μαμέρ. Οι τεχνικές συνομιλίες αφορούν «τη διευκόλυνση του επαναπατρισμού των ανθρώπων που βρίσκονται στα σύνορα» και την

τέτοιου είδους άρνηση. Σύμφωνα με τον Μπράιζα, η Ρωσία είχε αρνηθεί τις συναντήσεις με Ευρωπαίους διπλωμάτες και ενόσω προετοιμάζονταν πρόκληση και για την ανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. «Δυστυχώς, αυτό μπορεί να θέσει το ΝΑΤΟ ενώπιον της σκληρής επιλογής ανάμεσα στο να τιμήσει τη δέσμευσή του για τη συλλογική

νέκτημα απέναντι στην Ουκρανία, που δεν είναι μέλος του ΝΑΤΟ. Υποστηρίζει όμως ότι μπορεί οι ενέργειες της Ρωσίας να αποτελέσουν πρόκληση και για την ανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. «Δυστυχώς, αυτό μπορεί να θέσει το ΝΑΤΟ ενώπιον της σκληρής επιλογής ανάμεσα στο να τιμήσει τη δέσμευσή του για τη συλλογική

ασφάλεια των πιο ανατολικών μελών της Συμμαχίας ή στο να πάει σε πόλεμο με τη Ρωσία», έγραψε ο Μπράιζα σε επιστολή του στους Financial Times.

Η ρωσική εκτίμηση πως «έχουν απομείνει όλο και λιγότερα πηγύματα λογικής» αρχίζει να μοιάζει με πιστή περιγραφή της πραγματικότητας.

Οι λευκορωσικές αρχές εκκένωσαν τον αυτοσχέδιο καταυλισμό που είχε ανεγερθεί στα σύνορα με την Πολωνία. Είχαν προηγηθεί δύο τηλεφωνικές επικοινωνίες της Άγκελα Μέρκελ με τον Αλεξάντερ Λουκασένκο.

παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, όπως ανέφερε. Ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν, βασικός σύμμαχος του καθεστώτος Λουκασένκο, εν τω μεταξύ, προσφέρθηκε στην επίλυση της κρίσης. Αρνήθηκε, παράλληλα, ότι το Μινσκ ή η Μόσχα ευθύνονται για την κατάσταση, κατηγορώντας τη Δύση για τους πολέμους στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Επί του εδάφους, τα πολωνικά σώματα ασφαλείας την Τρίτη απώθησαν τους μετανάστες, ορισμένοι από τους οποίους πετούσαν πέτρες προς τον συνοριακό φράχτη, με τη χρήση δακρυγόνων και αντιλήνυ. Την Πέμπτη, ενώ προχωρούσε η διαδικασία εκκένωσης του καταυλισμού, οι τραγικές συνθήκες της αντιπαράθεσης αναδείχθηκαν

γλαφυρά με αναφορές ότι βρέθηκε νεκρό μωρό ενός έτους στο δάσος κοντά στα σύνορα. Στις αρχές της επόμενης εβδομάδας, η θερμοκρασία τη νύχτα αναμένεται να πέσει κάτω από το μηδέν.

Κυρώσεις με αστερίσκους

Τη Δευτέρα, οι υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. συμφώνησαν στη διεύρυνση του καθεστώτος κυρώσεων κατά της Λευκορωσίας. Βάσει των νέων κριτηρίων που εισήχθησαν, στο στόχαστρο της Ε.Ε. στο πλαίσιο του πέμπτου πακέτου κυρώσεων μπαίνουν πλέον άτομα και οντότητες που συμμετέχουν στην προώθηση παράτυπων διελύσεων μεταναστών από τη Λευκορωσία προς εδάφη της Ε.Ε. Η απόφαση «αντανακλά την αποφασιστικότητα

της Ε.Ε. να σταθεί απέναντι στην εργαλειοποίηση των μεταναστών για πολιτικούς σκοπούς», επισήμανε σχετικά ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. για την εξωτερική πολιτική Ζοσέπ Μπορέλ, χαρακτηρίζοντας τις πρακτικές του καθεστώτος Λουκασένκο «απάνθρωπες και παράνομες». Ωστόσο, για τις άμεσες εμπλεκόμενες χώρες, η σταδιακή κλιμάκωση των κυρώσεων δεν είναι σαφές ότι πετυχαίνει τον σκοπό της.

Μιλώντας σε Ευρωπαίους ανταποκριτές τη μέρα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, ο κ. Λαντμπεργκίς είπε ότι θα εξεταστεί ως μέρος ενός ενδεχόμενου έκτου πακέτου κυρώσεων, εάν δεν υπάρξει αποκλιμάκωση, η δυνατότητα επιβολής τομεακών οικονομικών

κυρώσεων στη Λευκορωσία. Ο Λιθουανός ΥΠΕΞ τόνισε ότι σε τομείς όπως η καπινοβιομηχανία το εύρος των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί έως σήμερα δεν ήταν το επιθυμητό, για να ασκήσει πραγματική πίεση στο καθεστώς. Παράλληλα, σύμφωνα με εκτιμήσεις, στις διαπραγματεύσεις σχετικά με τη στρατηγικής σημασίας βιομηχανία ποτάσας, που συμπεριλήφθηκε στο τέταρτο πακέτο κυρώσεων, το 80% των προϊόντων εξαιρέθηκε από τα μέτρα. Αναφερόμενος μάλιστα στη συγκέντρωση ρωσικών δυνάμεων κοντά στα σύνορα με την Ουκρανία, ο κ. Λαντμπεργκίς ανέφερε ότι «δεν γνωρίζουμε» αν η Μόσχα θα επιχειρήσει να επιτεθεί στη χώρα αυτή, καθώς η προσοχή της Ε.Ε. είναι στραμμένη στα σύνορα με τη Λευκορωσία, ή αν θα επιχειρήσει να ενισχύσει τη στρατιωτική παρουσία της στο λευκορωσικό έδαφος. «Μπορεί σύντομα να δούμε τους Λευκορώσους συνοριοφύλακες να αντικαθίστανται από αξιωματικούς της FSB (σ.σ. των ρωσικών μυστικών υπηρεσιών)», είπε χαρακτηριστικά.

Τέλος, ο κ. Λαντμπεργκίς χαρακτήρισε «πραγματικά ενθαρρυντικά» τα νέα από τις αεροπορικές εταιρείες τρίτων χωρών, που έλαβαν μέτρα για τη διακοπή των ροών μεταναστών προς το Μινσκ. Ο αντιπρόεδρος της Κομισιόν Μαργαρίτης Σχοινάς συνέχισε την περιόδια του στις εμπλεκόμενες χώρες επισκεπτόμενος το Ιράκ και την Τουρκία, ενώ την ερχόμενη εβδομάδα θα μεταβεί στο Ουζμπεκιστάν. Η Λιθουανία, πάντως, πρότενε ως μέτρο σε περίπτωση που αναβιώσει το φαινόμενο να επιβληθούν κυρώσεις σε αεροδρόμια και σε εταιρείες παροχής υπηρεσιών εδάφους.

Μόνο η Ε.Ε. είχε σχέδιο στη Γλασκώβη

Ο Λιθουανός επιτροπος Περιβάλλοντος, Αλιέας και Θαλασσών Βιργκίνιους Σινκεβίτσιους μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΓΙΩΡΓΟ ΛΙΑΛΙΟ**

Η «επόμενη μέρα» της διεθνούς διάσκεψης στη Γλασκώβη έχει εξίσου μεγάλη σημασία με τη συμφωνία που επετεύχθη κατά τη διάρκεια της, καθώς το κύριο ζήτημα είναι η εφαρμογή της, υποστηρίζει ο Λιθουανός επιτροπος Περιβάλλοντος, Αλιέας και Θαλασσών Βιργκίνιους Σινκεβίτσιους. Σε συνέντευξή του στην «Κ», με αφορμή την επίσκεψή του στη χώρα μας, ο κ. Σινκεβίτσιους υποστηρίζει ότι η ταχεία ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας πλέον είναι και θέμα ενεργειακής ασφαλείας της Ευρώπης, σημειώνοντας ωστόσο ότι η συνέχιση της χρήσης του φυσικού αερίου είναι ένας αναγκαίος συμβιβασμός, τουλάχιστον μεταβατικά. Τέλος, υποστηρίζει την αλλαγή μοντέλου διαχείρισης των δασών και παραδέχεται ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να αυξήσει τη σχετική χρηματοδότηση.

– Ποια είναι η άποψή σας για τη συμφωνία που επετεύχθη στην COP26;

– Φυσικά και θα μπορούσαν να έχουν επιτευχθεί περισσότερα, ειδικά στο θέμα της απεξάρτησης από τον άνθρακα που άλλαξε στο τελικό κείμενο από «σταδιακή κατάργηση» σε «σταδιακή μείωση». Αυτό ήταν κάπως απογοητευτικό, καθώς ήδη στην καθημερινότητά μας αναφερόμαστε στον άνθρακα σαν κάτι που ανήκει στο παρελθόν. Γενικά όμως η COP έθεσε μια φιλόδοξη ατζέντα, η οποία στο τέλος της ημέρας δεν εξαρτάται τόσο από το τελικό κείμενο, όσο από το τι θα επακολουθήσει. Δηλαδή την εφαρμογή των διαφορετικών δεσμεύσεων και των σχεδίων, τη χρηματοδότηση κ.λπ.

– Είστε λοιπόν αισιόδοξος για την εφαρμογή της, έως την επόμενη COP στην Αίγυπτο;

– Νομίζω ότι πρέπει να κρατήσουμε το momentum. Η COP26 απέδειξε ότι έχουμε ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές της «πράσινης ατζέντας», περισσότερους που πιστεύουν, που θέλουν να προχωρήσουν. Πρέπει να συνεχίσουμε να ενισχύουμε αυτές τις δυνάμεις, να μην παραιτηθούμε. Είμαι πολύ υπερήφανος για την τοποθέτηση της Ε.Ε., είχαμε μια συνεκτική θέση από την αρχή.

“

Νομίζω ότι πρέπει να κρατήσουμε το momentum. Η COP26 απέδειξε ότι έχουμε ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές της «πράσινης ατζέντας», περισσότερους που πιστεύουν, που θέλουν να προχωρήσουν.

“

Αισιοδοξώ ότι η Ελλάδα θα εφαρμόσει όλες τις προβλέψεις της νέας ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα δάση.

Ο αντιπρόεδρος της Ε.Ε., Φρανς Τίμερμανς, έκανε εξαιρετική δουλειά, πιέζοντας όσο μπορούσε περισσότερο για μια συμφωνία στη σωστή κατεύθυνση. Επιπλέον η Ε.Ε. ήταν η μόνη από τους συμμετέχοντες που όχι μόνο είχε δεσμεύσεις, αλλά και ένα συνεκτικό σχέδιο και μια νομοθεσία που να το υποστηρίζει.

– Από την άλλη πλευρά, ενώ η COP βρισκόταν σε εξέλιξη, η Επιτροπή παρουσίασε μια σειρά από έργα κοινού ενδιαφέροντος, ανάμεσα στα οποία και 30 έργα φυσικού αερίου. Δεν υπάρχει μια αντίφαση στην ευρωπαϊκή πολιτική;

– Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές, ώστε να διασφαλίσουμε την παροχή ενέργειας στους πολίτες. Από την αρχή είπαμε ότι το φυσικό αέριο θα είναι μαζί μας για ένα διάστημα, ως μια προσωρινή λύση μέχρι να καταργήσουμε σταδιακά όλους τους υδρογονάνθρακες και

KENZO TRIBOUILLARD/POOL VIA AP

«Πρέπει να κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας για να προχωρήσει ταχύτερα η ανάπτυξη των ΑΠΕ. Εξάλλου, η πρόσφατη αύξηση στις τιμές του φυσικού αερίου αποδεικνύει πόσο επικίνδυνο είναι να εξαρτιόμαστε από τρίτες χώρες», λέει ο κ. Σινκεβίτσιους.

να αναπτύξουμε επαρκώς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Πρέπει να κάνουμε ό,τι περνά από το χέρι μας για να προχωρήσει ταχύτερα η ανάπτυξη των ΑΠΕ. Εξάλλου, η πρόσφατη αύξηση στις τιμές του φυσικού αερίου αποδεικνύει πόσο επικίνδυνο είναι να εξαρτιόμαστε από τρίτες χώρες. Ελπίζω ότι τα όποια έργα φυσικού αερίου θα είναι μεταβατικά και θα υποστηρίξουν την απανθρακοποίηση της οικονομίας μας, διασφαλίζοντας την παροχή ενέργειας στις βιομηχανίες και τα σπίτια μας.

Παράλληλα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί, ώστε η μετάβαση της οικονομίας μας να είναι διαφανή και συμπεριληπτική, ώστε και οι πολίτες να αντιληφθούν την

Πράσινη Συμφωνία ως μια θετική αλλαγή στις ζωές τους. Ας μην ξεχνάμε ότι κάποιοι πολιτικοί προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τη δυσαρέσκεια των πολιτών για τις αυξήσεις και να τις αποδώσουν στην Πράσινη Συμφωνία, παρότι αυτές οφείλονται αποκλειστικά στο φυσικό αέριο και άλλες εξελίξεις στην αγορά ενέργειας. Η υποστήριξη των πολιτών στη μετάβαση στη νέα οικονομία είναι απαραίτητη. – Την προηγούμενη εβδομάδα επισκεφθήκατε τις καμένες περιοχές στην Πάρνηθα. Στον ευρωπαϊκό νότο αυξάνονται οι φωνές επιστημόνων και άλλων ειδικών υπέρ μιας νέας προσέγγισης, όπου η έμφαση θα δίνεται στη διαχείριση δασών και όχι στην

καταστολή πυρκαγιών. Ποια είναι η θέση σας;

– Συμφωνώ απόλυτα. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι αν ξεσπάσει μια πυρκαγιά, όμως πρέπει να αυξήσουμε την ανθεκτικότητα των δασών μας. Στην Πάρνηθα είδα με τα μάτια μου τις καταστροφικές επιπτώσεις των πυρκαγιών σε αυτό το μοναδικό φυσικό περιβάλλον, τόσο κοντά στην Αθήνα. Συζητήσαμε με την κυβέρνηση, με επιστήμονες, με περιβαλλοντικές οργανώσεις για το τι πρέπει να γίνει – και η συζήτηση αφορούσε περισσότερο την αύξηση της ανθεκτικότητας των ελληνικών δασών, παρά τον εξοπλισμό της χώρας με περισσότερα πυροσβεστικά αεροπλάνα και οχήματα. Επειτα από αυτές τις συζητήσεις, αισιοδοξώ ότι η Ελλάδα θα εφαρμόσει όλες τις προβλέψεις της νέας ευρωπαϊκής στρατηγικής, για να προστατεύσει τα δάση της στο μέλλον. Η νέα στρατηγική αφορά όλα τα ζητήματα που μας απασχολούν, από τη χρήση ειδών που θα είναι περισσότερο ανθεκτικά στην κλιματική αλλαγή, έως τι πρέπει να γίνει για μια ολιστική διαχείριση των δασών ως οικοσυστήματα.

– Όμως πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο σε έκθεσή του αξιολόγησε την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δάση ως θετική, αλλά ελάχιστα αποτελεσματική. Επιπλέον ανέδειξε το ζήτημα της υποχρηματοδότησης των δασών.

– Η ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δάση αναθεωρήθηκε πρόσφατα, το καλοκαίρι. Επομένως δεν έχει εφαρμοστεί. Αυτό στο οποίο πρέπει οπωσδήποτε να παρέμβουμε είναι η χρηματοδότηση και η αύξηση των προγραμμάτων που θα εφαρμοστούν. Η Ελλάδα έχει πολλά επιτυχημένα προγράμματα Life, όπως το Life Forest που βοηθάει να χτιστούν συνεργασίες, να αναπτυχθούν δεξιότητες, να υπάρχει διάχυση της γνώσης για τα δασικά οικοσυστήματα στην Ελλάδα.

– Αυτά όμως είναι μεμονωμένα προγράμματα. Αν συγκρίνει κανείς τους πόρους που δίνονται μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (που είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τα δάση) για την ανάπτυξη της υπαίθρου με εκείνους για τη διαχείριση των

Αθήνα και Ι.Χ.

– Κατά την επίσκεψή σας στην Αθήνα συζητήσατε και θέματα που αφορούν στο αστικό περιβάλλον. Πιστεύετε ότι η ελληνική πρωτεύουσα θα έπρεπε να λάβει πιο γενναία μέτρα για τον περιορισμό του αυτοκινήτου;

– Νομίζω ότι ήδη υπάρχει ένα επιτυχημένο μέτρο περιορισμού των μισών οχημάτων, ο δακτύλιος. Θα προτιμούσα, πάντως, να μιλήσω γενικά για τις ευρωπαϊκές πόλεις. Θα πρέπει να λαμβάνονται τολμηρές αποφάσεις, ιδίως όταν υπάρχουν επαρκώς ανεπτυγμένο δίκτυο συγκοινωνιών, κατάλληλο κλίμα και τοπογραφία για ποδήλατο. Νομίζω ότι με το πέρασμα του χρόνου οι πολίτες θα πιέζουν ολοένα και περισσότερο για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος.

δασών, θα δούμε ότι οι δεύτεροι αντιστοιχούν μόλις στο 3% των πρώτων.

– Στη νέα προγραμματική περίοδο έχουμε αυξήσει τη χρηματοδότηση για ζητήματα διαχείρισης των δασών. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι η απορρόφηση πόρων για τα δάση στην ΚΑΠ είναι χαμηλή και πρέπει να εργαστούμε με τις χώρες, με τις τοπικές κυβερνήσεις για να διασφαλίσουμε την αύξησή της. Δυσκολεύομαι να πω ότι οι κοινοί πόροι δεν είναι αρκετοί, όταν βλέπω ότι οι διαθέσιμες χρηματοδοτήσεις δεν αξιοποιούνται και τελικά διατίθενται σε άλλες δράσεις. Ελπίζω ότι στο μέλλον θα δισαχθούμε από τα λάθη μας.

– Τελευταία ερώτηση: η Επιτροπή προετοιμάει μια νέα πολιτική για την προστασία των εδάφους. Ποια είναι η φιλοδοξία;

– Να δημιουργήσουμε το ίδιο πλαίσιο προτάσεις για το έδαφος όπως για τον αέρα, το νερό, το θαλάσσιο περιβάλλον. Ελπίζουμε ότι θα έχουμε έτοιμη μια ολοκληρωμένη νομοθετική πρόταση έως το 2023.

Παγκόσμιος συμβιβασμός μεταξύ συμφερόντων και περιβάλλοντος

Η σύνοδος κορυφής για το κλίμα COP26 χαρακτηρίστηκε ως η «τελευταία ευκαιρία» που έχει η ανθρωπότητα για να σωθεί ο πλανήτης. Υστερα από δύο χρόνια προετοιμασίας και 13 ημέρες σκληρών διαπραγματεύσεων, οι συμμετέχοντες στη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα στη Γλασκώβη μάλλον δεν κατάφεραν να αδράξουν την ευκαιρία. Τα σχέδια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής εξακολουθούν να μην είναι αρκετά φιλόδοξα. Η διάσκεψη πέτυξε εν μέρει μια σημαντική νίκη στην επίλυση των κανόνων σχετικά με την αγορά άνθρακα, αλλά έκανε ελάχιστα για να κατευνάσει τις ανησυχίες των ευάλωτων χωρών σχετικά με τη χρηματοδότηση για το κλίμα από τις πιο πλούσιες χώρες. Η COP26 κατέληξε σε έναν παγκόσμιο συμβιβασμό που αντανακλά τη λεπτή ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων και των προσδοκιών των σχεδόν 200 εμπλεκόμενων κρατών. Σύμφωνα με προκαταρκτικές αναλύσεις, το Σύμφωνο της Γλασκώβης υπολείπεται των αποφασιστικών μέτρων που απαιτούνται για να διατηρηθεί η αύξηση της θερμοκρασίας στον 1,5° C πάνω από την προβιομηχανική εποχή μέχρι το τέλος του αιώνα.

Ωστόσο, δεν ήταν άσκοπη. Το επίκεντρο των συνομιλιών δεν ήταν η καθιέρωση μιας νέας συνθήκης, αλλά η οριστικοποίηση αυτής που συμφωνήθηκε στο Παρίσι το 2015 και η αξιολογήσή της με τον περαιτέρω περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ρίχνοντας την καμπίνα της θερμοκρασίας του πλανήτη πιο κοντά

Οι χώρες συμφώνησαν για πρώτη φορά να περιορίσουν τη χρήση άνθρακα και τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων.

σε επίπεδα που δεν απειλούν τη ζωή μας. Οι περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, της Κίνας και της Ε.Ε., ανακοίνωσαν νέους, πιο φιλόδοξους στόχους για τη μείωση των εκπομπών, ενώ η Ινδία ανακοίνωσε πρόσθετα μέτρα. Την Τετάρτη, οι ΗΠΑ και η Κίνα δήλωσαν ότι θα συνεργαστούν από κοινού για να επιβραδύνουν την υπερθέρμανση του πλανήτη. Είναι μια δυναμική σημαντική κίνηση για τις δύο χώρες, οι οποίες παρήγαγαν από κοινού περίπου το 40% των παγκόσμιων εκπομπών το 2019, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη.

Οι χώρες συμφώνησαν να επκεντρωθούν στον πιο φιλόδοξο στόχο της Συμφωνίας του Παρισιού (να αποτρέψουν την υπερθέρμανση του πλανήτη να ξεπεράσει τον 1,5 βαθμό) και δεσμεύτηκαν για πρώτη φορά να περιορίσουν τη χρήση άνθρακα και τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων, αν και οι αρχικές προτάσεις υποβαθμίστηκαν σημαντικά. Ως μέρος της συμφωνίας, σε μια προσπάθεια για τη δημιουργία του φιλόδοξων στόχων, θα ζητηθεί από τους μεγάλους ρυπαντές του πλανήτη να παρουσιάσουν νέους στόχους στη διάσκεψη του ΟΗΕ

Τι πέτυχε η συμφωνία COP26 για το κλίμα;

Το Σύμφωνο της Γλασκώβης για το κλίμα, που υπογράφηκε από σχεδόν 200 χώρες, στοχεύει να διατηρήσει ζωντανό τον στόχο περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας στον 1,5 βαθμό Κελσίου, αλλά πολλοί επιστήμονες λένε ότι οι δεσμεύσεις δεν φτάνουν αρκετά μακριά.

Κλιματικοί στόχοι

Ζητήθηκε από τις χώρες να ενισχύσουν τα σχέδια μείωσης των εκπομπών έως το τέλος του 2022 για να διατηρήσουν τον στόχο του 1,5° C εφικτό.

ΗΠΑ - Κίνα

Οι δύο μεγαλύτεροι εκπομπείς άνθρακα συμφώνησαν να συνεργαστούν για τα μέτρα κατά της κλιματικής αλλαγής την επόμενη δεκαετία.

Ιδιωτικός τομέας

Πάνω από 450 εταιρείες με περιουσιακά στοιχεία 130 τρις. δολαρίων δεσμεύτηκαν να επιτύχουν καθαρές μηδενικές εκπομπές έως το 2050.

Μεθάνιο

Η δέσμευση από περισσότερες από 100 χώρες στοχεύει στη μείωση των εκπομπών ισχυρών αερίων του θερμοκηπίου κατά 30% έως το 2030.

Εμπορία άνθρακα

Νέοι κανόνες για τις παγκόσμιες αγορές άνθρακα θα μπορούσαν ενδεχομένως να ξεκλειδώσουν τρις. δολάρια για έργα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Άνθρακας

Συμφωνία για τον περιορισμό της χρήσης του πιο ρυπογόνου ορυκτού καυσίμου, αλλά οι χώρες συμφώνησαν για «σταδιακή μείωση» αντί για «σταδιακή κατάργηση» του άνθρακα.

Μεταφορές

Οι αυτοκινητοβιομηχανίες συμφώνησαν να τερματίσουν την πώληση βενζινοκίνητων οχημάτων έως το 2040. Οι ΗΠΑ και περισσότερες από 20 ακόμη χώρες δεσμεύτηκαν να απαλλάξουν τα αεροπορικά ταξίδια από τον άνθρακα έως το 2050.

Δάση

Ηγέτες από περισσότερες από 100 χώρες –που αντιπροσωπεύουν το 85% των δασών του κόσμου– υποσχέθηκαν να σταματήσουν και να αντιστρέψουν την αποψίλωση των δασών μέχρι το 2030.

PHFEE: Bloomberg, BBC, Reuters, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

το ότι οι χώρες με τις μεγαλύτερες εκπομπές μεθανίου στον κόσμο – Κίνα, Ρωσία και Ινδία – δεν έχουν ακόμη υπογράψει τη συμφωνία.

Περιμένοντας τα 100 δισ.

Παρά την τεράστια ανάγκη και την πίεση για παροχή χρηματοδότησης για το κλίμα δεν υπήρξε σημαντική πρόοδος στις διαπραγματεύσεις. Οι ανεπιτυγμένες χώρες δεν έχουν ακόμη εκπληρώσει την υπόσχεσή τους να κινητοποιήσουν 100 δισ. δολάρια ετησίως έως το 2030, προκειμένου να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να προ-

σαρμωστούν στην κλιματική αλλαγή και να μειώσουν τις εκπομπές τους. Η COP26 απέτυχε να εφαρμόσει μηχανισμό χρηματοδότησης, επομένως τέτοιες χρηματοοικονομικές ροές παραμένουν εθελοντικές. Οι κύριοι αντίπαλοι ήταν οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Ε.Ε. –και οι τρεις ιστορικά υπεύθυνοι για την κλιματική αλλαγή– φοβούμενοι ότι μια τέτοια αναγνώριση θα μπορούσε να οδηγήσει σε αγωγές και αιτήματα για οικονομικές αποζημιώσεις.

Η COP26 συμφώνησε, πάντως, στο πολυαναμενόμενο άρθρο 6 της

REUTERS

Το «σωσίβιο» των χορηγών

Οι κορυφαίες λίγκες της Ευρώπης «απέκρυσαν» την πανδημία βρίσκοντας έναν σύμμαχο

Τον **ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Αντεξαν τα μεγάλα πρωταθλήματα της Ευρώπης στο... στρες τεστ της πανδημίας και των lockdowns, όπως δείχνουν τα οικονομικά στοιχεία για τη σεζόν 2019-2020, σύμφωνα με την επεξεργασία της KPMG. Η ετήσια έρευνα της πολυεθνικής εταιρείας για τα οικονομικά του ποδοσφαίρου αποκάλυψε ότι, παρά τα κλειστά γήπεδα, τις διακοπές στις διοργανώσεις, την περικοπή σε δραστηριότητες και την επιφυλακτική επανεκκίνηση, τα πρωταθλήματα σε Αγγλία, Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία και Γαλλία μπόρεσαν συνολικά να... μαζέψουν τη χασούρα χωρίς σημαντικά προβλή-

Η άνοδος των εσόδων από εμπορική δραστηριότητα υπερκάλυψε τις απώλειες από εισιτήρια και τηλεοπτικά, σύμφωνα με την KPMG.

ματα στις ταμειακές τους ροές, χάρη κυρίως στους χορηγούς τους. Η ροή των χρημάτων μάλιστα φαίνεται να ωφέλησε λιγότερο τις μεγάλες ομάδες και περισσότερο τις μικρές, καθώς οι συμφωνίες σε επίπεδο λίγκας κατά περίπτωση βοήθησαν τις μικρότερες ομάδες να ανταποκριθούν στα έξοδά τους, που ήταν συγκριτικά μικρότερα των μεγάλων συλλόγων. Γι' αυτό και οι τελευταίοι φάνηκε να υποφέρουν περισσότερο σε κάποιες περιπτώσεις (π.χ. Μπαρτσελόνα, Ίντερ) και οδηγήθηκαν την περασμένη άνοιξη στην αποτυχημένη σύσταση της Ευρωπαϊκής Σούπερ Λίγκας.

Η πλέον σημαντική επισήμανση της έρευνας της KPMG είναι ότι, παρά την πανδημία, η αύξηση των οικονομικών μεγεθών συνολικά στα πέντε μεγάλα πρωταθλήματα συνεχίστηκε, έστω κι αν επιβραδύνθηκε, και ο κύριος παράγοντας της συνεχιζόμενης οικονομικής άνθησης στις λίγκες δεν είναι τόσο τα ραδιοτηλεοπτικά δικαιώματα αλλά τα εμπορικά κέρδη.

Η Πρέμιερ Λιγκ τη σεζόν 2019-2020 κατέγραψε αύξηση κατά σχεδόν 200 εκατ. ευρώ, η οποία αποδίδεται σε σημαντικό βαθμό στη 10ετή συμφωνία που συνήψε η Εβερτον με τον Άλισερ Ουμάρνοφ για την ονοματοδοσία του νέου γηπέδου της.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, η χορηγική βιομηχανία στο ποδόσφαιρο σημειώνει τεράστια μεγέθυνση τα τελευταία χρόνια, και στην περίπτωση των πιο μεγάλων συλλόγων τα εμπορικά έσοδα (χορηγίες, διαφημίσεις, πωλήσεις ειδών με το σήμα του συλλόγου κ.λπ.) ξεπέρασαν αυτά που

προέρχονται από την τηλεόραση. Το κρίσιμο εδώ είναι ότι ενώ οι εισπράξεις από τα τηλεοπτικά δικαιώματα φαίνεται να... έχουν βρει ταβάνι, οι δυνατότητες αύξησης των χορηγικών εσόδων δείχνουν σήμερα απεριόριστες.

Η άνοδος των εσόδων από εμπο-

ρική δραστηριότητα υπερκάλυψε τις απώλειες από τα εισιτήρια και τα τηλεοπτικά δικαιώματα, κατά την έρευνα, με αποτέλεσμα δύο από τα πέντε πρωταθλήματα να σημειώσουν και αύξηση μεγεθών στη χρονιά των πρώτων lockdowns, όταν η μπάλα σταμάτησε να κυλάει επί μήνες. Έτσι, η Πρέμιερ Λιγκ κατέγραψε αύξηση κατά σχεδόν 200 εκατ. ευρώ, στο 1,815 δισ. ευρώ. Η άνοδος του 12% σε ετήσια βάση αποδίδεται σε σημαντικό βαθμό στη 10ετή συμφωνία που συνήψε η Εβερτον με τον Άλισερ Ουμάρνοφ για την ονοματοδοσία του νέου γηπέδου της. Ο Ρώσος μεγιστάνας κατέβαλε ήδη 30 εκατ. στερλίνες πέρυσι για να γίνει ο κύριος χορηγός του νέου γηπέδου.

Αύξηση σημείωσε και η Μπουντεσλίγκα, της τάξεως του 1% σε σχέση με τη σεζόν 2018-19, που αποδίδεται ως επί το πλείστον στην καλύτερη πορεία των γερμανικών ομάδων στην Ευρώπη (η Μπάγερν κατέκτησε το Τσάμπιονς Λιγκ). Τα συνολικά εμπορικά έσοδα των ομάδων του ισπανικού πρωταθλήματος παρουσίασαν μια μικρή μείωση, στο επίπεδο του 2,5% σε ετήσια βάση, κυρίως εξαιτίας της μεγάλης μείωσης που υπέστη η Μπαρτσελόνα (απώλειες εσόδων 37 εκατ. ευρώ). Ωστόσο, η πλειονότητα των συλλόγων παρουσίασε, μικρή έστω, αύξηση εσόδων.

Στην περίπτωση της Γαλλίας, τα έσοδα σημείωσαν πτώση 10,2% από το 2018-19 εξαιτίας της ακύρωσης της σεζόν, που κατέστησε αδύνατη την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων των συλλόγων έναντι των χορηγών τους. Όσο για τη Σέριε Α στην Ιταλία, η πτώση ήταν πιο σημαντική, ανερχόμενη στα 116 εκατ. ευρώ, ή 14,6%. Τα έσοδα περιορίστηκαν στα 679 εκατ. ευρώ, όμως τονίζεται ότι σχεδόν η μισή πτώση σε απόλυτους αριθμούς οφείλεται στη μεγάλη συρρίκνωση των εμπορικών εσόδων της Ίντερ κατά 50 εκατ. ευρώ. Αυτό συνέβη εξαιτίας της εκπνοής των συμβολαίων χορηγίας με ασιατικές εταιρείες που σχετίζονται με τους ιδιοκτήτες της μιλανέζικης ομάδας, του ομίλου Σουνίνγκ.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Ο αθλητισμός μας είναι αλλιώς...

Τον **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Αλήθεια... πόση περισσότερη μιζέρια και θλίψη μπορεί κανείς να προσθέσει στο πτώμα που λέγεται «κυπριακός αθλητισμός»; Πόσες λέξεις να γραφτούν και για πόσα χρόνια ακόμη;

Φτάσαμε πλέον στο σημείο να συζητάμε για αθλητισμό και το μυαλό αυτομάτως να οδηγείται σε περσόνες ατόμων που ανακυκλώνονται ή «βαλτώνουν» σε θέσεις εξουσίας μήπως και τους δοθεί κάποια

κορδέλα να κόψουν ή κάποια πλακέτα να παραδώσουν για να τονωθεί ο εγωισμός τους και η ματαιοδοξία τους.

Μιλάμε για αθλητισμό και η σκέψη μας πάει σε φιγούρες γερασμένες, ψεύτικα χαμόγελα και κούφια λόγια ατόμων που ζουν και αναπνέουν για μια σταλιά εξουσίας και ενός δευτερολέπτου προβολής.

Συζητάμε για αθλητισμό και δημιουργούνται εικόνες παμπάλαιων και εγκαταλελειμμένων υποδομών, που καμία σχέση δεν έχουν με την σύγχρονη εποχή, ούτε και με τις ανάγκες ενός αθλητή, ανεξαρτήτου ηλικίας.

Σκεφτόμαστε για τον αθλητισμό και ενστικτωδώς αναλογιζόμαστε τις μάχες που γίνονται για το ποιος θα εξασφαλίσει ή ποιος θα ετιωφεληθεί και του τελευταίου ευρώ κρατικής χορηγίας με απώτερο σκοπό ν' αποδυναμωθεί ο ανταγωνιστής.

Οι μάχες του αθλητισμού σε τούτο το νησί διεξάγονται όχι σε αθλητικούς χώρους αλλά σε κομματικές κλειστές αίθουσες, μέσα στις οποίες μοιράζονται θέσεις, σε άτομα που βολεύουν και σε καμία περίπτωση δεν ενοχλούν την ισχύ του ατόμου ή του κόμματος γενικότερα.

Σωματική δύναμη, κορμιοστασιά, χαμόγελα, χρώματα, λάμψη, τιμιότητα, επαγγελματισμός και πίσος δεν αποτελούν χαρακτηριστικά του δικού μας αθλητισμού.

Ο δικός μας αθλητισμός είναι αλλιώς. Δεν αντέχει τα χαμόγελα των αθλητών αναγκάζοντάς τους να παραπονεθούν. Δεν επιβραβεύει, τιμωρεί. Δεν αξιολογεί, διορίζει. Δεν είναι αξιοκρατικός αλλά αναξιοκρατικός. Δεν υπάρχει διαχείριση αλλά κακοδιαχείριση. Δεν είναι λαμπερός αλλά σκοτεινός. Δεν ωφελεί τον κοινωνικό ιστό, αλλά μικρό κομμάτι του. Δεν απευθύνεται στους πολλούς αλλά σε λίγους. Δεν τον αποτελούν τα νίκα, αλλά τα γρατειά. Διαθέτει άδεια γήπεδα και όχι γεμάτα. Δεν είναι ζωντανός... αλλά πτώμα.

Ο δικός μας αθλητισμός είναι αλλιώς.

Κοντός ψαλμός αλληλούια

Τον **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ**

Και κούρασε το όλο θέμα και γραφικοί καταντήσαμε με την εθνική ανδρών. Κάθε χρόνο, κάθε νέα προκριματική διοργάνωση, τα ίδια λέμε, τα ίδια συζητάμε, τα αναλύουμε αλλά πάντα όλα τα ίδια μένουν.

Κοντός ψαλμός αλληλούια. Είτε μείνει, είτε φύγει ο κύριος Κωστένογλου, λίγη σημασία έχει, ακόμη και αν υποστηρίξει κάποιος πως σίγουρα θα αποδειχθεί καλύτερος ο διάδοχός του. Λίγη σημασία έχει, γιατί αλλαγές προπονητών υπήρξαν και άλλες, αρκετές μάλιστα τα τελευταία χρόνια. Από νέα ξεκινήματα χορτάσαμε, σχεδόν σε κάθε προκριματική διοργάνωση στην οποία συμμετείχε η εθνική μας τα τελευταία χρόνια και τι να πει κανείς για το (νέο) ξεκίνημα της προσπάθειας στη νεοσύστατη πριν από τρία χρόνια διοργάνωση του πρωταθλήματος των εθνών, ξεκίνημα με προοπτική για διάκριση!

Απλά τα πράγματα. Όσο οι όποιες σημαντικές αποφάσεις, είτε αυτές αφορούν στον προπονητή και τους συνεργάτες του, είτε σ' ένα πλέον ριζικής ή μερικής ανανέωσης, είτε στην επιλογή αγωνιστικής φιλοσοφίας, θα λαμβάνονται από τους ίδιους ανθρώπους οι οποίοι αποφασίζουν για την εθνική (και όχι μόνο) για πολλά τώρα χρόνια, σοβαρές πιθανότητες για αλλαγή προς το καλύτερο δεν υπάρχουν.

As πιστώσουμε με καλή θέληση, διάθεση και ειλικρίνεις προθέσεις, όλους όσοι κατέχουν πόστα και αποφασίζουν για ό,τι έχει να κάνει με την εθνική. Η ουσία δεν αλλάζει. Εκ των αποτελεσμάτων έχουν αποτύχει και η αποτυχία δεν προκύπτει με κριτήριο το ότι η Κύπρος και η εθνική της ομάδα δεν συμμετέχει κάθε φορά στα τελικά είτε ευρωπαϊκού πρωταθλήματος, είτε παγκοσμίου κυπέλλου. Αποτύχαμε γιατί δεν κάναμε ένα βήμα μπροστά, δεν μπορέσαμε ούτε καν να διεκδικήσουμε το μεγάλο στόχο, απειναντίας, υπήρξαν περιπτώσεις πως πήγαμε ένα βήμα πίσω, ειδικά όταν αποτύχαμε κόντρα σε ομάδες του... χεριού μας πριν από μερικά χρόνια. Το... κοτσιάνιασμα πρότελευταίας ή τελευταίας θέσης του κάθε προκριματικού ομίλου, είναι επίσης μια ακόμη απόδειξη περί της ξεκάθαρης αποτυχίας.

Δοκιμάσατε κύριοι και αποτύχατε! Αν, όντως, όπως κατά καιρούς διατείνεστε, νοιάζεστε για το καλό και την πρόοδο της εθνικής, γενικότερα των εθνικών ομάδων, δοκιμάστε κάτι άλλο. Δώστε την ευκαιρία, σε κάποιον ή κάποιους πιο ειδικούς. Οικονομική δυνατότητα υπάρχει, as προσληφθεί ένας δοκιμασμένος στο κομμάτι της οργάνωσης και του σχεδιασμού γιατί το θέμα δεν περιορίζεται στην επιλογή ενός προπονητή.

Διαφορετικά, τα ίδια περίπου θα λέμε και θα συζητάμε και μετά την ολοκλήρωση της επόμενης προκριματικής διοργάνωσης.

ΑΕΚ και Ολυμπιακός κόντραρονται στην κορυφή

Βουτιά στα βαθιά θα κάνουν ΑΕΚ και Ολυμπιακός με την αναμέτρηση κορυφής που τους περιμένει αμέσως με την επιστροφή τους στο πρωτάθλημα, μετά τη διακοπή του λόγω Εθνικής. Είναι ένα κλασικό ντέρμπι με μεγάλη βαθμολογική σημασία, καθώς πρόκειται για μια καταπρόσωπο μονομαχία μεταξύ της 1ης και της 2ης ομάδας στη βαθμολογία. Οι «ερυθρόλευκοι» έχουν σημαντικό προβάδισμα 3 βαθμών που θα εξανεμιστεί μόνο με επικράτηση της «Ενωσης», η οποία πέρα από την πίεση για το τρίποντο έχει να διαχειριστεί και την κακή παράδοσή της με

Στο ΟΑΚΑ θα διεξαχθεί μια μονομαχία μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης ομάδας στη βαθμολογία.

τον Ολυμπιακό στο πρωτάθλημα την τελευταία πενταετία, όπου αγνοεί τη νίκη. Σύμμαχός της, πάντως, θα είναι η βοήθεια περίπου 40.000 οπαδών της που θα τη στηρίξουν στο ΟΑΚΑ.

Η ισοπαλία στο ντέρμπι είναι ένα αποτέλεσμα που θα διατηρήσει την μεταξύ τους ισορροπία, αλλά θα βολέψει πολύ τον ΠΑΟΚ, εάν περάσει νικηφόρα από το Περιστέρι. Ο ουραγός Ατρόμπος είναι σε δύσκολη θέση και θα προσπαθήσει να πάρει κάτι βαθμολογικά για να σπκώσει κεφάλι, αλλά η έλλειψη τεχνικής καθοδήγησης θα είναι βραχνάς για τους παίκτες

του, καθώς ο Γιώργος Παράσχος και οι συνεργάτες του έχουν προσβληθεί από κορωνοϊό και δεν θα βρίσκονται στον πάγκο. Με νίκη στο Περιστέρι και ισοπαλία στο ντέρμπι ο ΠΑΟΚ θα προσπεράσει την ΑΕΚ και θα μειώσει σε 2 βαθμούς τη διαφορά από τον Ολυμπιακό, τον οποίο φιλοξενεί στον β' γύρο στην Τούμπα, ενώ με επικράτηση της Ενωσης θα βρεθούν και οι τρεις τους στριμωγμένοι σε διαφορά ενός βαθμού. Αντίθετα, νίκη των «ερυθρόλευκων» θα είναι μεγάλο άλμα, ειδικά εάν σκαλώσει ο ΠΑΟΚ στο Περιστέρι.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

ΚΟΠ - Εθνική - αποφάσεις
Έλυσε τη σιωπή του ο τεχνικός διευθυντής της ΚΟΠ και γενικότερα κάποιος από την Ομοσπονδία, σε σχέση με την εθνική. «Η Ομοσπονδία δεν μπορεί να διοικείται με το ποια είναι η τάση στα μίντια. Υπάρχουν διαδικασίες και η διοίκηση μας θα πάρει την απόφαση την οποία θεωρεί καλύτερη για την Εθνική» τόνισε (στην Digital TV) ο Σάββας Κωνσταντίνου. Αυτό είναι ίσως που τρεμάζει. Ειδικά όταν από αυτές τις διαδικασίες, χρόνια τώρα, οι αποφάσεις όχι των μίντια αλλά των αρμοδίων της ΚΟΠ, δεν είχαν τα ανάλογα αποτελέσματα.

* * * * *

Στου κουφού την πόρτα...

Ολοένα και χειροτερεύει η κατάσταση, ολοένα και αυξάνονται οι παρα-

πομπές ενώπιον του Αθλητικού Δικαστή για αντιαθλητικές συμπεριφορές, στους αγώνες των πρωταθλημάτων παιδών και νέων! Εκεί όπου, υποτίθεται, πως οι νεαροί πέρα από τα... μυστικά του αθλήματος διδάσκονται και τη σωστή συμπεριφορά στο γήπεδο. Το πρόβλημα μεγαλώνει, γιατί πέρα από τους νεαρούς ποδοσφαιριστές, οι παραπομπές αφορούν και σε προπονητές ή γενικότερα ανθρώπους με σημαντικά πόστα στις ομάδες αυτές, ανθρώπους από τους οποίους αναμένεις να καθοδηγήσουν σωστά τους νεαρούς ποδοσφαιριστές.

* * * * *

Ο,τι να 'ναι

Έρχεται μετεγγραφική περίοδος και ετοιμαστείτε για ... ειδήσεις. Η μεγαλύτερη πλάκα όμως γίνεται με τα θέ-

ματα που αφορούν ενδιαφέρον Ελλαδικών ομάδων για Κύπριους παίκτες. Και τι δεν γράφουν οι συνάδελφοι. Ό,τι να 'ναι...

* * * * *

Πάει για τις τέσσερις

Όλα δείχνουν ότι αυτόν τον Ιανουάριο η Ομόνοια θα κάνει και τις τέσσερις κινήσεις που δικαιούται. Επί Χένινγκ Μπεργκ ήταν μέχρι τώρα «αν βρεθεί κάτι καλό και αξίζει τον κόπο», ή «είναι απόλυτη ανάγκη». Τώρα οι ενδείξεις λένε ότι είναι αλλιώς τα πράγματα.

* * * * *

Καλή προετοιμασία!

Οι υποχρεώσεις των Εθνικών ομάδων έχουν καταντήσει φλέγον πρόβλημα για τις ομάδες. Για τους παί-

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
1,46%Χ.Α.
0,11%Dow Jones
-1,07%Nasdaq
1,48%Nikkei
0,46%Dax
0,41%FTSE 100
-1,69%ΔΙΕΘΝΗ
Μισό τρις.
δολ. στοιχίζει
η παγκοσμίως
η φοροαποφυγή
Σελ. 11Πετρέλαιο
-3,30%€/ \$
- 1,35%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΚΥΡΙΩΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Χάθηκαν 70.000 θέσεις εργασίας στην Ελλάδα

Απώλεια 70.000 θέσεων εργασίας θα δείξουν τα στοιχεία τον Οκτώβριο στην Ελλάδα. Οι 300.000 απολύσεις υπερσχύουν των 230.000 προσλήψεων. Η λήξη της τουριστικής περιόδου σε συνδυασμό με την άρση της απαγόρευσης απολύσεων είναι οι βασικοί λόγοι για την αύξηση της ανεργίας. **Σελ. 8**

ΑΥΞΗΣΗ ΤΖΙΡΟΥ

Οι ελληνικές επιχειρήσεις καλύπτουν τις απώλειες

Οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα είναι πολύ κοντά στο να ανακτήσουν το έδαφος που έχασαν πέρυσι. Τους πρώτους 9 μήνες ο τζίρος ανήλθε σε 233,4 δισ. και υπολείπεται μόλις κατά 2 δισ. από τα επίπεδα του 2019, ενώ σε αρκετούς κλάδους οι πωλήσεις είναι υψηλότερες του 2019. **Σελ. 7**

ΕΛΛΑΔΑ

Επιστρέφουν οι ξένες επενδύσεις στα ακίνητα

Επιταχύνεται ο ρυθμός χορήγησης αδειών παραμονής, στο πλαίσιο του προγράμματος «Χρυσή βίζα» στην Ελλάδα. Από την αρχή του προγράμματος έχουν χορηγηθεί 9.322 άδειες. Οι συνολικές επενδύσεις στην αγορά ακινήτων υπολογίζεται ότι διαμορφώνονται σε τουλάχιστον 2,33 δισ. ευρώ. **Σελ. 12**

Μοναδική ευκαιρία το Ταμείο Ανάκαμψης

Κλάους Ρέγκλινγκ: Προχωρήστε στις μεταρρυθμίσεις, μειώστε τα ΜΕΔ για πιο ισχυρή ανάπτυξη

Ισχυρή πεποίθηση ότι το δημόσιο χρέος είναι επί του παρόντος βιώσιμο σε όλα τα κράτη μέλη της νομισματικής ένωσης εκφράζει ο Managing Director του ESM, Κλάους Ρέγκλινγκ. Ο ισχυρός άνδρας του ESM μίλησε στην «Κ» για τις οικονομικές

εξελίξεις στην Κύπρο, τις μεταρρυθμίσεις που πρέπει να προχωρήσουν, το δημόσιο χρέος, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τα διδάγματα της κρίσης που αφήνει ο Covid-19. Στη συνέντευξη που παραχώρησε αναφέρει πως τα ιδρύματα – θεσμοί

που δημιουργήθηκαν κατά την κρίση της προηγούμενης δεκαετίας βοήθησαν πολύ στην αντιμετώπιση της δεύτερης κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία, και δηλώνει σίγουρος ότι θα βοηθήσουν ξανά σε όποια μελλοντική κρίση θα κληθούνε

να αντιμετωπίσουμε. Δεν παραλείπει επίσης να κάνει αναφορά στην πρόοδο που έχει επιδείξει η Κύπρος σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ωστόσο επισημαίνει ότι οι προσπάθειες για περαιτέρω μείωσή τους θα πρέπει να συνεχιστούν.

Αναφέρει ακόμα ότι το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που υπέβαλε η Κυπριακή Κυβέρνηση είναι καλό και, εάν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να αυξήσει τις αναπτυξιακές δυνατότητες και να μεταμορφώσει την οικονομία. **Σελ. 5**

Η έκρηξη χρέους απειλεί το σχέδιο προστασίας του περιβάλλοντος

Οι ιλιγγιώδεις δαπάνες των κυβερνήσεων κράτησαν όρθια την παγκόσμια οικονομία στη διάρκεια της πανδημίας, καθώς προσέφεραν στήριξη αντίστοιχη της οποίας δεν έχει δοθεί μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το αποτέλεσμα των ιλιγγιών αυτών δαπανών είναι όμως η συσσώρευση ενός δυσθεώρητου χρέους που πλησιάζει τα 300 τρις. δολ. και βαρύνει κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Προπαντός όμως καθιστά ευάλωτα τα δημόσια οικονομικά των περισσότερων χωρών και αποτελεί τροχοπέδη στις προσπάθειές τους να αντιμετωπίσουν τις μεγάλες και επείγουσες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή και η γήρανση των πληθυσμών τους. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Επιτάχυνση ψηφιοποίησης και αλλαγές στον τομέα εργασίας

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η στροφή προς την ψηφιακή οικονομία πραγματοποιείται με εντεινόμενο ρυθμό. Η αξιοποίηση λογισμικών συστημάτων αναβάθμισε τη δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο σε παγκόσμιο επίπεδο, με θετικές προεκτάσεις στην παραγωγικότητα.

Η σημασία των μεγάλων δεδομένων (big data) διαφαίνεται μέσα από μια γρήγορη ανάλυση δεδομένων της δεύτερης πολυπληθέστερης χώρας του πλανήτη. Το 2000, μόλις 20 εκατομμύρια Ινδοί είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Εντός 10 ετών, ο αριθμός αυτός αυξήθηκε στα 100 εκατομμύρια, ενώ μετά την έλευση του δικτύου 4G, περισσότεροι από 550 εκατομμύρια Ινδοί διαθέτουν πλέον μικροϋπολογιστή. Η γεωμετρική

αυτή αύξηση προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί.

Η έλευση της πανδημίας συνέβαλε στην υπερπήδηση ενός σημαντικού εμποδίου στην πορεία προς ένα ψηφιακό μέλλον: τις ανθρώπινες αντιστάσεις. Ανάμεσα στις αλλαγές που επέφερε η πανδημία περιλαμβάνεται και η μαζική αναγκαστική υιοθέτηση της ψηφιακής τεχνολογίας, η οποία φαίνεται να αποδίδει. Μια από τις πιο ριζοσπαστικές αλλαγές αφορά τον τομέα της εργασίας και, πιο συγκεκριμένα, τη δυνατότητα τηλεργασίας σε αντίθεση με το μοντέλο εργασίας από το γραφείο. Με βάση το παραδοσιακό μοντέλο που κυριάρχησε τις τελευταίες δεκαετίες, οι απασχολούμενοι έχουν πανομοιότυπο ωράριο και εργάζονται σε μεγάλους ανοικτούς χώρους. Το μοντέλο αυτό είναι αποτελε-

σματικό όταν όλα τα χέρια είναι ταυτόχρονα απαραίτητα π.χ. στη γραμμή παραγωγής ενός εργοστασίου. Καθώς το εργασιακό περιβάλλον αλλάζει, η ψηφιακή μετεξέλιξη στην εργασία καθίσταται ολοένα και πιο επιτακτική εξαρτίας αριθμού παραγόντων:

Πρώτο, σε σύγχρονες οικονομίες, οι οποίες είναι προσανατολισμένες στις υπηρεσίες, η συνεργασία απαιτεί ομαδική εργασία κυρίως πνευματικής φύσης, η οποία εξυπηρετείται βέλτιστα από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τις ηλεκτρονικές ομαδικές συνομιλίες και τις τηλεδιασκέψεις.

Δεύτερο, το νέο μοντέλο επιτρέπει εικονικές συναντήσεις ρουτίνας ενώ διασκέψεις που απαιτούν δικτύωση, εμβάθυνση σχέσεων ή απλά αλληλεπίδραση ή/και διασκέδαση μπορούν να γίνουνται διά

ζώσης. Η υβριδική αυτή προσέγγιση βελτιώνει την παραγωγικότητα ενώ παράλληλα ενισχύει τη βαρύτητα των επιλεγμένων διαπροσωπικών συναντήσεων.

Τρίτο, η ψηφιοποίηση της εργασίας αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, εφόσον οδηγήσει σε μαζικό περιορισμό της χρήσης αυτοκινήτων και αεροπλάνων για μεταφορά από/προς την εργασία ή/και συναντήσεις.

Τέταρτο, η χρήση τεχνολογίας αυξάνει την αποδοτικότητα. Στην ιατρική για παράδειγμα, τα τηλεσυνεργήματα της τεχνολογίας είναι ήδη ορατά, μέσα από τη δυνατότητα γρηγορότερης και εγκυρότερης διάγνωσης αλλά και λιγότερης ταλαιπωρίας και χαμηλότερου κόστους για τους ασθενείς. Το 2021, οι Αμερικανοί θα έχουν περισσότερες από ένα δισεκατομύ-

μύριο ψηφιακές αλληλεπιδράσεις με ιατρούς, γεγονός που απελευθερώνει πολύτιμο χρόνο και πόρους για την αντιμετώπιση των πιο σοβαρών περιστατικών.

Καταληκτικά, το μέλλον της εργασίας φαίνεται να είναι συνυφασμένο με την ψηφιακή πρόοδο. Στην Κύπρο, οφείλουμε να λάβουμε τα μέτρα και να αναλάβουμε συντονισμένες δράσεις για να διοχετεύσουμε επαρκείς δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους προς την κατεύθυνση της ψηφιοποίησης, καθιστώντας την οικονομία μας πιο ανθεκτική και ανταγωνιστική.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθύνων σύμβουλος της Pricewaterhouse Coopers Investment Services.

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,48%	-0,01%
Γερμανία	-0,34%	-0,10%
Γαλλία	0,00%	-0,12%
Ιταλία	0,86%	-0,10%
Ισπανία	0,39%	-0,08%
Ιρλανδία	0,13%	-0,04%
Ελλάδα	1,15%	-0,03%
Ην. Βασίλειο	0,89%	-0,03%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba1	NP
S&P	BBB-	A-3

Μπορεί η ιδέα σου να εξελιχθεί σε μαθητική επιχείρηση;

Δηλώστε συμμετοχή στον διαγωνισμό «Επιχείρηση της Χρονιάς» του JA

ΑΝΑΛΥΣΗ της LAURIE GOERING / REUTERS

Μηδενικά περιθώρια απόκλισης από τους στόχους για το κλίμα

Σχεδιάζοντας ακόμη χαμηλότερες περιεκτικές ρύπων από αυτές που πραγματικά χρειάζονται για να ανασχεθεί η σαρωτική κλιματική αλλαγή, το να γίνουν πραγματικές επενδύσεις οι υποσχέσεις στη Διάσκεψη για το Κλίμα της Γλασκώβης (COP26) μέσα σε διάστημα ενός χρόνου, θα είναι και το μέτρο της επιτυχίας, όπως επισημαίνουν αναλυτές. Το Ηνωμένο Βασίλειο, που τη φιλοξένησε και θα εποπτεύει τις εργασίες έως την επόμενη σύνοδο στην Αίγυπτο του χρόνου, πρέπει να συνεργαστεί με ακτιβιστές και επιχειρήσεις περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες, ώστε να αλλάξουν σχέδια και να εξακολουθήσουν να ασκούν πιέσεις στις βραδυπορούσες χώρες. Αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί σε καθετί, από την επέκταση ενός πρωτοποριακού προγράμματος χρηματοδότησης για την αρωγή της Νοτίου Αφρικής, ώστε να αποδεσμευθεί από τον γαϊάνθρακα, έως το να επιταθεί η πολιτική πίεση στην Αυστραλία, στη Ρωσία και στη Βραζιλία, οι οποίες έχουν λιγότερο μεγαλόπνοους κλιματικούς στόχους.

Προς το παρόν, οι προσπάθειες να διατηρηθεί η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου κρέμονται από μια κλωστή, όπως δηλώνει ο Ρίτσαρντ Μπλάκ της μη κυβερνητικής οργάνωσης Μονάδα Πληροφοριών Ενέργειας και Κλίματος. «Δεν μας λείπουν οι υποσχέσεις, πράξεις χρειάζομαστε και πολιτικές», τόνισε. Η διάσκεψη ολοκληρώθηκε το Σάββατο και κατόρθωσε να εξασφαλίσει σημαντικές δεσμεύσεις, όπως αυτή για τον διπλασιασμό της χρηματοδότησης για την προσαρμογή στον αντίκτυπο του κλίματος, τη σταδιακή εξάλειψη της χρήσης ενέργειας από γαϊάνθρακα, την περιστολή των αναποτελεσματικών επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων και την παύση της αποψίλωσης δασών έως το 2030. Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, όπως ο Συνασπισμός COP26 με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο, διαμαρτύρονται διότι οι δεσμεύσεις απέχουν πολύ από το να οδηγήσουν τον πλανήτη σε ασφαλή οδό, «φανερώνοντας

«Δεν μας λείπουν οι υποσχέσεις, πράξεις χρειάζομαστε και πολιτικές».

ακραία απαξίωση της επιστήμης και της δικαιοσύνης». Οι υποσχέσεις για μείωση ρύπων έως το 2030 αντιστοιχούν σε αύξηση θερμοκρασίας 2,4 βαθμών Κελσίου, με τις προβλεπόμενες εκπομπές να διπλασιάζονται σε σχέση με εκείνες που θα διατηρούσαν την υπερθέρμανση στον 1,5 βαθμό Κελσίου, σύμφωνα με ερευνητές της Climate Action Tracker.

Η Εμα Πίντσμπεκ, διευθύνουσα σύμβουλος της «Ενέργειας Βρετανίας», μιας ένωσης επιχειρήσεων του κλάδου, παρατηρεί πως το γεγονός ότι στη Γλασκώβη για πρώτη φορά έγινε αναφορά στη σταδιακή απομάκρυνση από τον γαϊάνθρακα και τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων αναλογεί σε «ένα ισχυρότατο μήνυμα προς τις εταιρείες». Αυτό μπορεί να εκταμιεύσει ιδιωτικές επενδύσεις. Εντούτοις, όπως τόνισε τέλος η κ. Πίντσμπεκ, οι πολύ καθυστερημένοι κανόνες της αγοράς ρύπων που συμφωνήθηκαν στη διάσκεψη, αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο επιχειρήσεις και χώρες με υποσχέσεις μηδενικών ρύπων να βασιστούν κατά τον μέγιστο βαθμό στο να τους αντισταθμίσουν παρά να τους εξαλείψουν.

ΔΗΚΤΗΣ

Στασιμοπληθωρισμός;

Η **Ευρωζώνη** βιώνει αυτήν την περίοδο τη μεγαλύτερη ανάκαμψη από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, χωρίς όμως να απουσιάζουν και τα σκαμπανεβάσματα. Την ίδια στιγμή, η αγορά ενέργειας εμφανίζει φαινόμενα δυσλειτουργίας με αποτέλεσμα οι τιμές να έχουν εκτοξευτεί στα ύψη. Για αρκετούς, η συνέχιση της ανοδικής πορείας στις τιμές θεωρείται δεδομένη, ενώ σε συνδυασμό με την αναμενόμενη ομαλοποίηση του ρυθμού ανάπτυξης ξηνιά μηνίμες στασιμοπληθωρισμού. Υπενθυμίζουμε ότι στασιμοπληθωρισμός εμφανίστηκε στη δεκαετία του 70 όταν ένα περίεργο μείγμα οικονομικών φαινομένων συνυπήρξε για πρώτη φορά, όπως είναι η αύξηση στις τιμές του πετρελαίου, η ανεργία, ο πληθωρισμός και η ύφεση. Σήμερα, όμως, τα δεδομένα είναι πολύ διαφορετικά καθώς η ισχυρή ζήτηση αναμένεται να συνεχίσει να στηρίζει την ανάπτυξη, ενώ η εμφάνιση του πληθωρισμού δεν προέρχεται από αύξηση των μισθών όπως ήταν η περίπτωση στα 70s.

Ένωση

Ως **μια** ευκαιρία για εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης βλέπει ο επικεφαλής του ΕΜΣ την πανδημία. Σύμφωνα με τον κ. Ρέγκλινγκ, αυτή η προοπτική θα προσφέρει στην Ευρωζώνη μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στις κρίσεις και περισσότερη ανταγωνιστικότητα στο ευρώ. Όσον αφορά στην τραπεζική ένωση, αναμένεται πως θα προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες διασυννοιακών χρηματοδοτήσεων και επενδύσεων, προκαλώντας ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στην γηραιά Ήπειρο. Ωστόσο, για να συμβεί αυτό θα πρέπει να προηγηθεί η έγκριση ενός πανευρωπαϊκού συστήματος εγγυήσεων των καταθέσεων, το οποίο θα πρέπει να συνοδεύεται από μεγαλύτερες απαιτήσεις και ελέγχους για έναν μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων τραπεζών. Μια νέα διάσταση, που πιθανόν να σημαίνει και ραγδαία συρρίκνωση του αριθμού των τραπεζών της Ευρωζώνης με ό,τι και αν σημαίνει αυτό, για χώρες του μεγέθους που είναι η Κύπρος.

Χριστούγεννα

Η **πανδημία** προελαύνει στην Ευρώπη και απειλεί πλέον τις χριστουγεννιάτικες διακοπές σύμφωνα με τους ειδικούς που χειρίζονται μοντέλα πρόβλεψης των λοιμώξεων. Η Γερμανία κατέγραψε νέο αρνητικό ρεκόρ με 65.000 ημερήσιες μολύνσεις και πλέον το βάρος της προσπάθειας εστιάζεται στην αύξηση των αναμνηστικών δόσεων στους εμβολιασμένους και στην επιβολή περιοριστικών μέτρων στους ανεμβολίαστους. Ήδη στην Ελλάδα, που βρίσκεται σε ανάλογη κατάσταση ανεξέλεγκτης προέλασης της νόσου, η κυβέρνηση ανακοίνωσε περιορισμούς που αφορούν στους ανεμβολίαστους και περιλαμβάνουν απαγόρευση εισόδου σε κλειστούς χώρους ενώ για τους 60 και άνω, που εί-

Η **απόφαση** για καθολική μείωση του ΦΠΑ στο οικιακό ρεύμα ανοίγει την όρεξη για περαιτέρω διεκδικήσεις σε μια περίοδο που τα δημόσια οικονομικά έχουν περιορισμένες δυνατότητες.

να εμβολιασμένοι, έχει δοθεί προθεσμία ενός μηνός από την παρέλευση του εξάμνου από τον πλήρη εμβολιασμό τους για να λάβουν την αναμνηστική δόση.

SREP

Σε μια σημαντική από κοινού παρέμβαση η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και η Ευρωπαϊκή Αρχή Κεφαλαιαγορών προτείνουν ένα κοινό πλαίσιο

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υποκατάστατα Αγαθά

Υποκατάστατα καλούνται δύο (ή περισσότερα) αγαθά όταν η αύξηση στην τιμή του ενός αυξάνει τη ζήτηση του άλλου. Τα αγαθά αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν το ένα αντί του άλλου (ή άλλων) για να ικανοποιήσουν μια ανάγκη του καταναλωτή. Ικανοποιούν ουσιαστικά την ίδια ακριβώς ανάγκη και αποτελούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της ζήτησης ενός αγαθού.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

διεξαγωγής των εποπτικών αξιολογήσεων σε τράπεζες και επενδυτικές εταιρείες. Οι αξιολογήσεις αυτές, γνωστές και ως SREP, θα επεκταθούν και για τις επενδυτικές εταιρείες προκειμένου να υπάρξει ένας συστηματικός έλεγχος αξιολόγησης των ιδίων κεφαλαίων αυτών των εταιρειών, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τις τράπεζες. Η πρόταση θα περάσει από τη διαδικασία της διαβούλευσης και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τον προσεχή Φεβρουάριο. Στην ουσία της παρέμβασης αναφέρεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές κοινού ελέγχου θα εστιάζονται στο επιχειρηματικό μοντέλο, τη διακυβέρνηση, την επάρκεια των κεφαλαίων και τη ρευστότητα.

Επικράτηση

Η **επικράτηση** των κρυπτονομισμάτων έχει σε κάποιο βαθμό κριθεί. Με αυτόν τον τρόπο ερμηνεύεται η προσπάθεια από πλευράς ΕΚΤ να προωθήσει από σήμερα κιόλας (οι πρώτες δοκιμές θα ξεκινήσουν το 2023) την ιδέα ενός ψηφιακού ευρώ που θα κυκλοφορεί παράλληλα με το παραδοσιακό νόμισμα. Η εν εξελίξει περιοδεία που πραγματοποιείται σε ορισμένες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες έχει στόχο να επηρεάσει την κοινή γνώμη στην αποδοχή του φιλόδοξου εγχειρήματος. Ήδη στη Γερμανία καταγράφεται σκεπτικισμός στην προοπτική έκδοσης κρυπτονομισμάτων από τις κεντρικές τράπεζες. Για τη δημιουργία της απαραίτητης εμπιστοσύνης, η ΕΚΤ σημειώνει ότι το ψηφιακό ευρώ θα έχει αντίκρισμα σε μετρητά εφόσον προκύψει ανάγκη.

Απαγορευμένα παρασιτοκτόνα εξάγει η Ε.Ε.

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ. Το πράσινο φως έδωσε η Ευρωπαϊκή Ένωση για την εξαγωγή τουλάχιστον 4.000 τόνων απαγορευμένων νεονικοτινοειδών παρασιτοκτόνων, με προορισμό τη Βραζιλία και άλλες χώρες. Η Ε.Ε. έχει απαγορεύσει από το 2018 τη χρήση τέτοιων παρασιτοκτόνων, τα οποία χαρακτηρίζονται «φονιάδες μελισσών» και απειλούν σοβαρά τη βιοποικιλότητα. Περισσότερες από 15 χώρες όμως, μεταξύ των οποίων και η Γαλλία, συνεχίζουν να χο-

Τα συγκεκριμένα

φυτοπροστατευτικά προϊόντα χαρακτηρίζονται «φονιάδες μελισσών» και απειλούν σοβαρά τη βιοποικιλότητα.

Οι ευρωπαϊκές αρχές επέτρεψαν την εξαγωγή 4.000 τόνων νεονικοτινοειδών για τον ψεκάσμό 80 εκατ. στρεμμάτων καλλιεργειών σε Βραζιλία και Αργεντινή.

ρηγούν προσωρινές εξαιρέσεις κυρίως σε παραγωγούς ζαχαρότευτλων. Η Ε.Ε. εξακολουθεί έτσι να παράγει και να εξάγει μαζικά αυτά τα ακραία τοξικά παρασιτοκτόνα.

Σύμφωνα με έκθεση της περιβαλλοντικής οργάνωσης Unearthed, την οποία δημοσιεύει η εφημερίδα Le Monde, οι ευρωπαϊκές αρχές επέτρεψαν την εξαγωγή 4.000 τόνων νεονικοτινοειδών για τον ψεκάσμό 80 εκατομμυρίων στρεμμάτων καλλιε-

ργιών σε Βραζιλία και Αργεντινή. Η χρήση αυτών των χημικών αναμένεται να οδηγήσει στον θάνατο τρισεκατομμύρια μέλισσες. Πίσω από αυτές τις εξαγωγές βρίσκονται εταιρείες-κολοσσοί. Η Syngenta ευθύνεται για τα τρία τέταρτα των εξαγωγών τέτοιων ουσιών, με την εταιρεία να διαθέτει

μονάδες παραγωγής σε Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία, Αυστρία και Ουγγαρία. Τη δεύτερη θέση στην κατάταξη αυτή κατέχει η Bayer, που έλαβε φέτος 119 εξαιρέσεις για την εξαγωγή παρασιτοκτόνων σε 43 χώρες, ανάμεσα στις οποίες η Βραζιλία, η Ινδία, η Γουατεμάλα, το Ιράκ και η Κένια. Στο αμφιλεγόμενο αυτό εμπόριο συμμετέχουν επίσης η γερμανική BASF, η αμερικανική FMC, η αυστραλιανή Nufarm και η ιαπωνική Sumitomo. Τα νεονικοτινοειδή είναι τα πιο διαδεδομένα εντομοκτόνα στον κόσμο και αξιοποιούνται για την προστασία 140 ειδών καλλιεργειών (σόγια, καλαμπόκι, σιτάρι, τεύτλα). Το 2018, περισσότεροι από 22.000 τόνοι δισπάρησαν σε όλο τον κόσμο, με τον παγκόσμιο τζίρο από την εμπορία τους να ανέρχεται στα 3 δισ. δολάρια.

Παρά τα οφέλη της χρήσης τους για την προστασία οικονομικά και κοινωνικά κρίσιμων καλλιεργειών, τα νεονικοτινοειδή απειλούν την επιβίωση των μελισσών, που έρχονται σε επαφή με τις ουσίες αυτές στην προσπάθειά τους να γονιμοποιήσουν άνθη. Οι εταιρείες από την πλευρά τους, έχουν επιδοθεί σε σκληρό παιχνίδι επιρροής, αξιοποιώντας τον στρατό από λομπιστές που διαθέτουν στα παρασκήνια των ευρωπαϊκών οργάνων. Παρά τις προσπάθειές τους, όμως, οι ουσίες αυτές θα απαγορευθούν οριστικά και για εξαγωγή τον Ιανουάριο του 2022, σύμφωνα με απόφαση του Ευρωκοινοβουλίου.

REUTERS

Το Παρίσι είναι 100% κατάλληλο για ποδήλατο

ΠΑΡΙΣΙ. Η μετατροπή του Παρισιού σε πόλη «100% κατάλληλη για ποδήλατο» προχωράει με ταχείς ρυθμούς, καθώς οι προσωρινοί ποδηλατοδρόμοι, οι λεγόμενοι και «coronopistes», σταδιακά μονιμοποιούνται. Χθες στο δημοτικό συμβούλιο της πόλης επρόκειτο να παρουσιαστεί το σχέδιο για το ποδήλατο, το οποίο έχει στόχο την πλήρη ανακατανομή χώρου στο οδικό δίκτυο της γαλλικής πρωτεύουσας, με προϋπολογισμό 250 εκατομμυρίων ευρώ για την επόμενη πενταετία. Πριν από 25 χρόνια το Παρίσι διέθετε μόλις 5 χιλιόμετρα ποδηλατοδρόμων, ενώ σήμερα το δίκτυο φθάνει τα 1.100 χιλιόμετρα. Στην οδό Φομπουρ Σεντ-Ονορέ, ανάμεσα στις πλατείες Βαστίλλης και Νασιόν, υπάρχουν πλέον δύο νέοι ποδηλατοδρόμοι, πλατώντας δύο μέτρων σε κάθε ρεύμα κυκλοφορίας. Μια πέτρινη αναβαθμιδία τους διαχωρίζει από την υπόλοιπη κυκλοφορία. «Είνα η απόλυτη ευτυχία», λέει η Ντούσκα, η 39χρονη σερβιτόρα στο καφέ «Πιερ», που υπέφερε από τον θόρυβο στη διάρκεια των εργασιών κατασκευής του ποδηλατοδρόμου. Τώρα έρχεται η σειρά άλλων δρόμων της παρισινής πρωτεύουσας να αποκατεψούν τα προσωρινά τοιμεντένια χωρίσματα που οριοθετούσαν τους προσωρινούς ποδηλατοδρόμους και να μετατραπούν για λίγο σε εργοτάξια. Πέραν των άλλων έργων ποδηλάτου, στον προϋπολογισμό του Δήμου του Παρισιού προβλέπονται 80 εκατ. ευρώ για τη μονιμοποίηση των προσωρινών ποδηλατοδρόμων έως το 2024. «Σε λίγο θα έχουμε πολλά εργοτάξια ποδηλατοδρόμων ταυτό-

Όταν ξέσπασε η υγειονομική κρίση, τον Μάρτιο του 2020, δημιουργήθηκαν στη γαλλική πρωτεύουσα εκατοντάδες χιλιόμετρα προσωρινών ποδηλατοδρόμων, ώστε να αποσυμφορηθούν τα μέσα μεταφοράς χωρίς να προκληθεί κυκλοφοριακή ασφυξία.

χρονα στην πόλη», είπε ο Νταβίντ Μπελιάρ, υπεύθυνος του δήμου για την ανάπτυξη του αστικού τοπίου. Όταν ξέσπασε η υγειονομική κρίση, τον Μάρτιο του 2020, στη γαλλική πρωτεύουσα δημιουργήθηκαν εκατοντάδες χιλιόμετρα προσωρινών ποδηλατοδρόμων, ώστε να αποσυμφορηθούν τα μέσα μεταφοράς χωρίς να προκληθεί κυκλοφοριακή ασφυξία. Είναι γνωστό ότι ένα ποδήλατο καταλαμβάνει ένα μικρό κλάσμα δημόσιου χώρου σε σχέση με ένα αυτοκίνητο, ως εκ τούτου το στοίχημα του δήμου της γαλλικής πρωτεύουσας ήταν να αποφύγει τη μαζική στροφή στην οδήγηση. Με αντίστοιχο τρόπο έδρασαν οι δήμοι και σε άλλες πόλεις ανά την Ευρώπη και τον κόσμο. Όπως εξηγεί ο Ζακ Μποντρέ, υπεύθυνος οδικών έργων στον Δήμο του Παρισιού, οι προσωρινοί ποδηλατοδρόμοι δημιουργήθηκαν έως το τέλος του 2020. Εν συνέχεια,

το 2021 προκηρύχθηκαν τα μόνιμα έργα, ενώ από τις αρχές του 2022 τα εργοτάξια θα πολλαπλασιαστούν. Στον τομέα ποδηλατοδρόμων της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου του Παρισιού (Mission Amenagement Cyclable - Macy) εργάζονται πλέον δέκα υπάλληλοι, γεγονός που επιτρέπει την επιτάχυνση των διαδικασιών. Πλέον, 5% των μετακινήσεων στο Παρίσι γίνονται με ποδήλατο, ενώ 9% γίνονται με το αυτοκίνητο. Για τη συντριπτική πλειονότητα των υπόλοιπων μετακινήσεων, οι Παριζιάνοι προτιμούν τη δημόσια συγκοινωνία ή το περπάτημα. «Για να αρχίσουν το ποδήλατο, οι Παριζιάνοι δεν περίμεναν παρά μόνο τη δημιουργία ασφαλών υποδομών», εκτιμά ο δήμος της γαλλικής πρωτεύουσας. Μάλιστα, η Αν Ινταλγκό, η δήμαρχος του Παρισιού, μετακινείται συχνά με ποδήλατο.

L' EXPRESS

Ερχεται μήνας έκπληξη για τον τουρισμό

Καλοί οι οιωνοί για το 2022, αυξήθηκαν οι αναζητήσεις για την Κύπρο στο διαδίκτυο, σε σχέση με το 2019

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Μήνας έκπληξη θα είναι ο Νοέμβριος για τον τουρισμό. Αυτό ανέφερε μιλώντας στην «Κ» ο υφυπουργός Τουρισμού Σάββας Περδίας και πρόκειται για εκτίμηση η οποία βασίζεται τόσο στο πτητικό πρόγραμμα που ανακοίνωσε η Hermes Airports για τον χειμώνα, που κινείται στο 65% του 2019 όσο και σε τελευταία στατιστικά στοιχεία για τις αφίξεις Οκτωβρίου. Ουσιαστικά ο Οκτώβριος ήταν ο δυνατότερος μήνας του 2021, ενώ σε πολύ καλά επίπεδα κινείται μέχρι στιγμής και ο Νοέμβριος, ο οποίος φαίνεται να συνεχίζει μέχρι τις 30 σε καλούς ρυθμούς.

Ένα στοιχείο το οποίο προσθέτει σε αυτή την εκτίμηση είναι ότι οι αναζητήσεις στο διαδίκτυο για τον προορισμό Κύπρος, μέχρι στιγμής ξεπερνούν τις αναζητήσεις του 2019. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι οι αναζητήσεις θα μεταφραστούν σε κρατήσεις, ωστόσο φαίνεται ότι η διάθεση για ταξίδι πλέον είναι ξεκάθαρη. Ανάλογη διάθεση καταγράφεται και τον χειμώνα του 2022, κάτι που διαφάνηκε κατά τις επαφές του κ. Περδίου στην Μ. Βρετανία. Οι Βρετανοί διοργανωτές ταξιδίων φαίνεται να ξεκαθάρισαν μάλιστα ότι θέλουν το συντομότερο να ξέρουν τις τιμές για τα ξενοδοχεία, ώστε να προχωρήσουν με τον προγραμματισμό του 2022.

Θετικοί οιωνοί για το '22

Jet2, TUI, EasyJet, BiblioTravel, Love Holidays, Olympic, Cypron Holidays, Mercury είδε μεταξύ άλλων στο πρόσφατο ταξίδι του στο Λονδίνο ο Σάββας Περδίας, ο οποίος επέστρεψε στην Κύπρο ικανοποιημένος από τα αποτελέσματα των επαφών του για την βρετανική αγο-

Οι διοργανωτές ταξιδίων φαίνεται να ξεκαθάρισαν ότι θέλουν το συντομότερο να ξέρουν τις τιμές για τα ξενοδοχεία ώστε να προχωρήσουν με τον προγραμματισμό του 2022.

ρά. Σε δηλώσεις του στην «Κ» ανέφερε ότι τόσο οι συναντήσεις με τους διοργανωτές ταξιδίων όσο και η παρουσίαση της Πέμπτης έδωσε θετικά μηνύματα για τα ταξίδια τους επόμενους μήνες. Για το 2022, συγκεκριμένα, οι οιωνοί είναι θετικοί καθώς καταγράφεται και μέσα από έρευνες αγοράς, διάθεση για ταξίδια. Ωστόσο, ο Υφυπουργός ανέφερε ότι είναι νωρίς για αριθμούς αφού υπάρχει ο αστάθμητος παράγοντας του χειμώνα και της πανδημίας. «Είναι σημαντικό να μπορούμε να

βασιστούμε στην βασική μας αγορά, ότι θα συνεχίσει την ανοδική πορεία, κάτι που θα βοηθήσει να συνεχίσει και η ανάκαμψη του τουρισμού», όπως ανέφερε. Σημείωσε ότι η Κύπρος θα περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα αυτών των διοργανωτών για το 2022, με προώθηση πακέτων, πολλά από τα οποία είναι ημιδιατροφής και all inclusive. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα μειωθεί η τάση των μεμονωμένων τουριστών, αλλά ότι θα «ευδοκίμουν» και τα δύο είδη τουρισμού, παράλληλα.

Ανησυχία για το α΄ τρίμηνο '22 θα πάει ο φετινός Δεκέμβριος, ο οποίος θα κλείσει ένα δύσκολο τουριστικό έτος, θα εξαρτηθεί από την κατάσταση της πανδημίας στο εξωτερικό. Ωστόσο, όπως εκτιμά ο αρμόδιος Υφυπουργός, μετά και από τις επαφές του στο Λονδίνο, σταδιακά η Κύπρος διαμορφώνει τουριστικό προϊόν για τον χειμώνα και βάζει τις βάσεις για περισσότερη επισκεψιμότητα και κατά τους χειμερινούς μήνες. Σε πιο μακροπρό-

Εκλείσαν παρά τις αφίξεις

Παρά το πικ του τουρισμού τον Οκτώβριο και τις καλές μέχρι στιγμής επιδόσεις Νοεμβρίου, αριθμός ξενοδοχίων αποφάσισε να κλείσει τα ξενοδοχεία του και κάποιοι αμφιπαλάντευονται για το αν θα κλείσουν ή αν θα επωφεληθούν του σχεδίου εγχώριου τουρισμού του Υφυπουργείου. Σχολιάζοντας το κλείσιμο ξενοδοχείων εν μέσω ικανοποιητικών αφίξεων και μέσα στο Νοέμβριο, ο Υφυπουργός ανέφερε ότι ενδεχομένως αυτό να οφείλεται σε μη ικανοποιητικά συμβόλαια και δεσμεύσεις από τους διοργανωτές ταξιδίων ότι θα καλύψουν σημαντικό ποσοστό των διανυκτερεύσεων. «Φαίνεται ότι δεν υπήρχε σημαντικός αριθμός tour operators που ήταν διατεθειμένοι ναβάλουν ναυλωμένες πτήσεις τον χειμώνα για να μπορέσει να διασφαλίσει τον ξενοδόχο και το ρίσκο για να παραμείνουν ανοικτοί ήταν πολύ μεγάλο».

θεσμο επίπεδο τουλάχιστον. Επί του παρόντος, το κλίμα αβεβαιότητας ένεκα των τελευταίων αποφάσεων για lockdown, τα μέτρα σε ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και των επιδημιολογικών δεδομένων εντός και εκτός Κύπρου, φέρνει κάποια ανησυχία για το πώς θα κινηθεί το πρώτο τρίμηνο του 2022. Συνολικά, «με βάση το τι έχουμε ακούσει στο Λονδίνο και το πώς πάνε οι αναζητήσεις στο διαδίκτυο, το 2022 θα είναι καλύτερη χρονιά από το 2021 και η πορεία ανάκαμψης του του-

ρισμού μας θα συνεχιστεί», υπογράμμισε ο Υφυπουργός.

Πέραν όμως της Βρετανίας, ενδιαφέρον καταγράφεται υπό μορφή αναζητήσεων στο διαδίκτυο, από άλλες επτά αγορές. Η ακτινογραφία των αναζητήσεων για την Κύπρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το 65% προέρχεται από 8 αγορές, το σύνολο των αναζητήσεων από Ρωσία και Αγγλία είναι πιο χαμηλό απ' ότι συνήθως, ενώ ανέβηκε η ζήτηση και από άλλες χώρες. Σύμφωνα με τον Σάββα Περδίο, η οκτάδα διαμορφώνεται ως εξής: Βρετανία, Ρωσία, Γερμανία, Πολωνία, Ουκρανία, Γαλλία, Ισραήλ και ΗΠΑ.

Το 33% των αναζητήσεων προέρχεται από ταξιδιώτες Βρετανίας και Ρωσίας, το 32% συγκεντρώνουν αναζητήσεις από τις αγορές της Γερμανίας, Πολωνίας, Ουκρανίας, Γαλλίας, Ισραήλ και ΗΠΑ, ενώ το υπόλοιπο 35% συμπληφίζεται από μικρότερα ποσοστά άλλων αγορών.

Σχολιάζοντας το προφίλ των αναζητήσεων, ο Υφυπουργός ανέφερε ότι είναι σημαντικό ότι περιλαμβάνονται αγορές με μεγάλη δυναμική όπως η Πολωνία και η Ουκρανία, καθώς επίσης και αγορές που για πρώτη φορά βρίσκονται στην οκτάδα όπως Γαλλία, Αμερική. Εκτίμησε ότι αυτές θα είναι οι χώρες που θα διαμορφώσουν τις τουριστικές αφίξεις του 2022. Σε αυτές αναμένεται να προστεθούν αγορές όπως οι Σκανδιναβοί, Αυστριακοί και Ελβετοί. Η προσθήκη νέων αγορών στην τουριστική παλέτα της Κύπρου και η δυναμική που φαίνεται να αποκτούν υφιστάμενες, αλλά και η αύξηση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης σε σχέση με το 2019 (από τα 678 ευρώ στα 810 ευρώ), αφήνει σημαντικά περιθώρια αισιοδοξίας για το 2022 και εντεύθεν.

ΤΟ ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΙΝΗΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Με πείσμα φτάνουμε στην κορυφή

Γιατί δεν είναι το μέγεθος μιας χώρας που μετρά, αλλά το μέγεθος του οράματος των ανθρώπων της.

Με βάση την ανάλυση από την Ookla® και των δεδομένων του Speedtest Intelligence® για το 2ο & 3ο τρίμηνο του 2021.

Επόμενος στόχος η πτώση ΜΕΔ στο 5%

Τρ. Κύπρου: Μεγάλο πρότζεκτ η μείωση του αποθέματος των ακινήτων της που υπερτερούν από τα κόκκινα δάνεια

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τη Δευτέρα ολοκληρώθηκε η τρίτη μεγάλη πράξη πώλησης δανείων της Τράπεζας Κύπρου, με το «Helix 3» να καταλήγει στην Pimco. Τα 577 εκατομμυρίων ευρώ μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έφυγαν από τον ισολογισμό της Τράπεζας φέρνουν το δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων της (npl ratio) στο 8,6%. Επόμενος στόχος το 5%, το οποίο όπως επισημαίνει η τράπεζα είναι ο στόχος μέχρι το τέλος του 2022. Σύμφωνα με υψηλόβαθμο στέλεχος της Τράπεζας Κύπρου, ο επόμενος στόχος που είναι η μείωση ΜΕΔ σε 5%, θα επιτευχθεί ως επί το πλείστον μέσω οργανικών μειώσεων/αναδιαρθρώσεων. Όπως πληροφορείται η «Κ», ωστόσο, δεν

Ενδεχομένως η Τράπεζα να κρύβει στο μανίκι και μια μικρή πώληση στα πρότυπα των πακέτων «Velocity».

αποκλείεται να προκύψει και μία πώληση λίγων εκατομμυρίων ευρώ ΜΕΔ, στα πρότυπα των πωλήσεων «Velocity 1» και «Velocity 2». Η οργανική μείωση των ΜΕΔ που έχει πετύχει η Τράπεζα Κύπρου από το 2014, χρόνια που βρέθηκαν στο υψηλότερό τους ποσό, αντιστοιχεί σε 9,4 δισεκατομμύρια ευρώ. Αντιστοίχως, οι πωλήσεις δανείων

Η τράπεζα έλαβε τα εύσημα για την ολοκλήρωση της πράξης του «Helix 3» από δύο Οίκους Αξιολόγησης, Moody's και Standard and Poor's.

που προχώρησε μέχρι και την τελευταία, αντιστοιχούν σε μειώσεις 4,7 δισεκατομμυρίων ευρώ ΜΕΔ. Ποσοστιαία, το 67% των ΜΕΔ της Τράπεζας μειώθηκαν οργανικά και το 33% περιορίστηκαν από πωλήσεις.

Η τράπεζα έλαβε τα εύσημα για την ολοκλήρωση της πράξης του «Helix 3» από δύο Οίκους Αξιολό-

γησης, Moody's και Standard and Poor's. Ο δε Moody's σημείωσε πως η Τράπεζα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στη βελτίωση της ποιότητας του ενεργητικού της τα τελευταία χρόνια και μετά από αυτή την πώληση, ανέφερε πως βρίσκεται στην καλύτερη θέση στην ομάδα ομοτίμων ελληνικών και κυπριακών δανειστών, που είχαν το

υψηλότερο απόθεμα ΜΕΔ στην Ευρώπη. Ο Οίκος σχολίασε ότι η τράπεζα θα συνεχίσει να εργάζεται για την διαχείριση της εισροής των ΜΕΔ μετά την πανδημία, ενώ ταυτόχρονα θα εκφορτώνει τα παλαιού τύπου προβληματικά δάνεια, τα οποία θα επιτρέψουν στην τράπεζα να επικεντρωθεί στη δημιουργία μίας βιώσιμης κερδοφορίας, η οποία

παραμένει ομολογουμένως διαρθρωτικά αδύναμη για την τράπεζα.

Ο S&P, από την άλλη, αναθεώρησε την προοπτική της Τράπεζας από σταθερή σε θετική, διατηρώντας την μακροπρόθεσμη και βραχυπρόθεσμη αξιολόγηση στο 'B+' στον απόηχο της ανακοίνωσης της πώλησης πακέτου μη εξυπηρετού-

μενων δανείων (ΜΕΔ). «Κατά την άποψή μας σε αυτό το επίπεδο, η Τράπεζα Κύπρου θα βρίσκεται σε καλύτερη θέση να αντιμετωπίσει δυνητικές αυξήσεις ΜΕΔ λόγω της πανδημίας του Covid», αναφέρει ο S&P, προσθέτοντας ότι το βασικό σενάριο του διαλαμβάνει ότι η πίεση στην ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού θα είναι ήπια με τον δείκτη ΜΕΔ να αυξάνεται στο περίπου 11% - 13%. Σε σχέση με την θετική προοπτική, ο Οίκος σημειώνει ότι θα μπορούσε να αναβαθμίσει την αξιολόγηση της τράπεζας τους επόμενους δώδεκα μήνες εφόσον η βελτίωση του προφίλ κινδύνου της τράπεζας είναι διατηρήσιμη.

Στοιχίωμα τα ακίνητα

Με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της Τράπεζας Κύπρου να έχουν φτάσει στα 0,9 δισεκατομμύρια ευρώ, η αξία του αποθέματος των ακινήτων που έχει στον ισολογισμό της υπερτερεί. Συγκεκριμένα, τα ακίνητα που έχει φτάνουν τα 1,35 δισεκατομμύρια ευρώ, αφού το χαρτοφυλάκιο του «Helix 3» που πωλήθηκε περιλάμβανε ακίνητα λογιστικής αξίας 121 εκατ. ευρώ. Τον Ιούνιο του 2021 στα οικονομικά αποτελέσματα της Τράπεζας για το πρώτο εξάμηνο του έτους τα ακίνητα ήταν αξίας 1,47 δισεκατομμυρίων ευρώ και πλέον το στοιχίωμα είναι η μείωσή τους. Ενδεχομένως και η επόμενη δυνητική μικρή πώληση να περιλαμβάνει απόθεμα ακινήτων, πρακτική που φαίνεται να έχει θετικό αποτέλεσμα στη μείωσή τους.

Μπαίνουν σε εφαρμογή οι κυβερνητικές εγγυήσεις

Μπαίνουν σε εφαρμογή οι κυβερνητικές εγγυήσεις ύψους 1 δισεκατομμυρίου ευρώ για την παροχή στήριξης σε επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενα άτομα στο πλαίσιο της έξαρσης της πανδημικής κρίσης.

Σύμφωνα με το Σχέδιο, τα δάνεια θα πρέπει να εγκριθούν από τα Πιστωτικά Ιδρύματα μέχρι τις 31/3/2022 και θα πρέπει να εκταμειωθούν εντός 6 μηνών από την ημερομηνία έγκρισής τους.

Το Υπουργείο Οικονομικών ανακοίνωσε ότι δημοσιεύθηκε την Παρασκευή στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας το Διάταγμα του Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «το περί της Έκ-

δοσης Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς Πιστωτικά Ιδρύματα για την Παραχώρηση Δανείων σε Επιχειρήσεις και Αυτοτελώς Εργαζόμενους Διάταγμα του 2021» θέτοντας ουσιαστικά σε εφαρμογή την διαδικασία παραχώρησης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων.

Σημειώνεται ότι οι βασικές αρχές της παραχώρησης των κυβερνητικών εγγυήσεων καλύπτονται στο Νόμο, ενώ οι διάφορες παράμετροι και όροι της παραχώρησης και χρήσης των κυβερνητικών εγγυήσεων στο Διάταγμα του Υπουργού Οικονομικών.

Οι κυβερνητικές εγγυήσεις θα καλύπτουν το 70% των ζημιών που δυνατόν να προκύψουν από

Τα δάνεια θα πρέπει να εγκριθούν μέχρι τέλος Μαρτίου 2022 και θα πρέπει να εκταμειωθούν εντός 6 μηνών.

τα δάνεια και οι τράπεζες το υπόλοιπο 30% ανεξαρτήτως εάν το δάνειο είναι εξασφαλισμένο ή μη.

Τα δάνεια θα έχουν διάρκεια από 3 μήνες μέχρι και 6 χρόνια εξαιρουμένων των τρεχούμενων λογαριασμών που η μέγιστη διάρκεια τους θα είναι το ένα έτος. Η έκδοση τρεχούμενων λογαριασμών ή/και δανείων χωρίς καμία εξασφάλιση δεν υπερβαίνει το 50% του ποσού που εκδίδεται προς Αυτοτελώς Εργαζόμενο και στην Πολύ Μικρή Επιχείρηση, στο 30% προς Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση και στο 20% προς Μεγάλη Επιχείρηση.

Στο Διάταγμα περιλαμβάνονται

τα κριτήρια και όροι ως προς την παραχώρηση των κυβερνητικών εγγυήσεων στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και σε σχέση με την παραχώρηση των δανείων προς Αυτοτελώς Εργαζόμενους και Επιχειρήσεις, όπως το ανώτατο ποσό δανείων που θα μπορεί να τους παραχωρηθεί, καθώς και για ποιους λόγους (κάλυψη των αναγκών ρευστότητας, κεφαλαίου κίνησης και επενδύσεων).

Τέλος καθορίζονται χαμηλότοκα επιτόκια για τα νέα δάνεια που θα παραχωρηθούν, το τέλος της εγγύησης που θα λαμβάνει σε ετήσια βάση η Δημοκρατία από τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και οι μηχανισμοί ελέγχου.

ΑΡΘΡΟ / Του ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ

Βρισκόμαστε ενώπιον μεγάλων προκλήσεων και μεγάλων ευκαιριών

Οι πρωτόγνωρες συνθήκες που έχει επιφέρει η πανδημία έχουν διαμορφώσει ένα ακόμη πιο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις ανά το παγκόσμιο έχουν να αντιμετωπίσουν πολλαπλές προκλήσεις για την επόμενη μέρα.

Ωστόσο, οι προκλήσεις συνοδεύονται και από ευκαιρίες και πιστεύω ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια μεγάλη ευκαιρία να μετασχηματίσουμε την οικονομία μας, αλλά και τα επιχειρηματικά μας μοντέλα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παγκόσμιας έρευνας της PwC για τους CEOs που πραγματοποιήθηκε την περασμένη άνοιξη, οι CEOs δήλωσαν πολύ αισιόδοχοι για τις προοπτικές της οικονομικής ανάπτυξης αν και με μεγάλη αβεβαιότητα που προκύπτει από την εξέλιξη της πανδημίας. Η μέχρι σήμερα οικονομική ανάπτυξη δικαιώνει την αισιοδοξία τους, ενώ η απειλή ενός νέου κύματος της πανδημίας το χειμώνα επιβεβαιώνει ότι η αβεβαιότητα δεν έχει ακόμη τελειώσει.

Η έλλειψη εργατικού δυναμικού που παρατηρείται στην Κύπρο καθώς και «η μεγάλη φυγή» εργαζο-

μένων σε επιχειρήσεις ανά το παγκόσμιο, η διαταραχή στις αλυσίδες εφοδιασμού, οι ελλείψεις αγαθών, οι αυξήσεις των τιμών και ο αυξανόμενος πληθωρισμός δημιουργούν ένα νέο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον.

Και ενώ τα πιο πάνω θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως βραχυπρόθεσμες προκλήσεις λόγω της πανδημίας, δεν πρέπει να αγνοούμε ότι αυτά προκαλούνται και από παράγοντες που την υπερβαίνουν. Παράγοντες όπως η επιτάχυνση του μετασχηματισμού του εργασιακού περιβάλλοντος, καθώς μια νέα γενιά εισέρχεται στην αγορά εργασίας, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η πράσινη μετάβαση και η αύξηση του προστατευτισμού.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι κυβερνήσεις δικαίως παρενέβησαν για να στηρίξουν την κοινωνία και τις επιχειρήσεις με μια πρωτοφανή δημοσιονομική επέκταση, η οποία, ωστόσο, αφήνει πίσω της υψηλά επίπεδα χρέους.

Η ανάγκη επένδυσης σε υποδομές που θα διευκολύνουν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, η ανάγκη για αναβάθμιση δεξιοτήτων, οι αυξημένες ανάγκες για υγειονομική περίθαλψη και

Οι επιχειρήσεις καλούνται να επανεφεύρουν τον εαυτό τους. Να υιοθετήσουν ανθεκτικά μοντέλα λειτουργίας, να προσαρμοστούν στις νέες ανάγκες των πελατών τους να αξιοποιήσουν την τεχνολογία και την ανάλυση δεδομένων και να εστιάσουν στη βιωσιμότητα.

συντάξεις, ως αποτέλεσμα της γήρανσης του πληθυσμού, δεν θα αμβλύνουν τις δημοσιονομικές πιέσεις.

Παράλληλα, είναι ορατό το ενδεχόμενο τα υψηλότερα επιτόκια να ασκήσουν επιπλέον πίεση στο δημόσιο χρέος. Ως αποτέλεσμα, αν δεν υπάρξει σύνθεση ο κίνδυνος αύξησης της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης στην οικονομία είναι ορατός. Επιπρόσθετα, σε συνθήκες ανάπτυξης, θα πρέπει

να διατηρήσουμε δημοσιονομικά περιθώρια για πιθανές νέες απρόβλεπτες αναταράξεις.

Παρά την πρόοδο που έχουμε σημειώσει ως χώρα, εξακολουθούμε να υστερούμε όσον αφορά τη μετάβαση στο φυσικό αέριο και στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την υιοθέτηση της κυκλικής οικονομίας καθώς και την ψηφιακή μετάβαση.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, το ταμείο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της ΕΕ θα διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο, αφού θα διευκολύνει σημαντικές επενδύσεις σε αυτούς τους τομείς.

Οι μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με τη διασφάλιση της αξιοποίησης αυτής της χρηματοδότησης είναι απαραίτητες για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της οικονομίας. Πέρα από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της ΕΕ, το «Όραμα 2035» - ένα στρατηγικό σχέδιο που εκπονήθηκε από την PwC για το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου - καθορίζει ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο δράσης για τον οικονομικό μετασχηματισμό της χώρας μας. Θα πρέπει να αρχίσουμε να εργαζόμαστε για την υλο-

ποίηση και των δύο αυτών σχεδίων.

Η πανδημία ενέτεινε την ανάγκη για επενδύσεις στον τομέα της καινοτομίας. Αυτό αντικατοπτρίζεται στην προσέγγιση που υιοθετούν οι εταιρείες και αποτυπώνεται και στα ευρήματα της έρευνας της PwC για τους CEOs. Σύμφωνα με την έρευνα, το 83% των CEOs στην Κύπρο σχεδιάζει να επικεντρωθεί στις επενδύσεις που έχουν ως στόχο τον ψηφιακό μετασχηματισμό των εταιρειών τους, ενώ το 56% θέλει να επικεντρωθεί στην έρευνα και ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων.

Οι επιχειρήσεις καλούνται να επανεφεύρουν τον εαυτό τους. Να υιοθετήσουν ανθεκτικά μοντέλα λειτουργίας, να προσαρμοστούν στις νέες ανάγκες των πελατών τους να αξιοποιήσουν την τεχνολογία και την ανάλυση δεδομένων και να εστιάσουν στη βιωσιμότητα.

Τα κριτήρια ESG θα πρέπει να ενταχθούν στον στρατηγικό σχεδιασμό τους. Αυτό είναι απαραίτητο για την προσέλκυση χρηματοδότησης και επενδύσεων, καθώς και για την ευθυγράμμιση των επιχειρήσεων με τις απαιτήσεις της νεότερης γενιάς εργαζομένων και καταναλωτών. Μόνο έτσι θα κα-

ταφέρουν να παραμείνουν επικαιρές στην νέα εποχή.

Καθώς προχωράμε προς το μέλλον, θα πρέπει πάντα να έχουμε κατά νου ότι η μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα είναι εξίσου σημαντική. Μεταρρυθμίσεις για την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, του εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του συστήματος δικαιοσύνης. Μεταρρυθμίσεις που αποτελούν προϋπόθεση για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Ένα από τα μαθήματα που μας δίδαξε η πανδημία είναι ότι μέσα από τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορούμε να επιτύχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον αλλάζει με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Βρισκόμαστε ενώπιον μεγάλων προκλήσεων και μεγάλων ευκαιριών. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, το να μένουμε αδρανείς ισοδυναμεί με αποσποδρόμηση. Αυτή είναι η ώρα να προχωρήσουμε μαζί, γρήγορα προς στο μέλλον.

* Βασισμένο στην ομιλία του κ. Ε. Ευγενίου CEO της PwC Κύπρου στο Economist conference.

Βιώσιμο το χρέος σε όλα τα κράτη μέλη

Κλάους Ρέγκλινγκ: Η κρίση του Covid-19 δίνει την ευκαιρία στις οικονομίες μας, να γίνουν πιο πράσινες, πιο ψηφιακές

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ισχυρή πεποίθηση ότι το δημόσιο χρέος είναι επί του παρόντος βιώσιμο σε όλα τα κράτη μέλη της νομισματικής ένωσης εκφράζει ο Managing Director του ESM, Κλάους Ρέγκλινγκ. Ο ισχυρός άνδρας του ESM μίλησε στην «Κ» στο πλαίσιο του 17ου ετήσιου συνεδρίου του «The Economist» στη Λευκωσία για τις οικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο, τις μεταρρυθμίσεις που πρέπει να προχωρήσουν, το δημόσιο χρέος, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τα διδάγματα της κρίσης που αφήνει ο Covid-19. Στη συνέντευξη που παραχώρησε αναφέρει πως τα ιδρύματα – θεσμοί που δημιουργήθηκαν κατά την κρίση της προηγούμενης δε-

Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που υπέβαλε η Κυπριακή Κυβέρνηση είναι καλό και, εάν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να αυξήσει τις αναπτυξιακές της δυνατότητες και να μεταμορφώσει την οικονομία.

καετίας βοήθησαν πολύ στην αντιμετώπιση της δεύτερης κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία, και δηλώνει σίγουρος ότι θα βοηθήσουν ξανά σε όποια μελλοντική κρίση θα κληθούμε να αντιμετωπίσουμε.

Τέλος, δεν παραλείπει να κάνει αναφορά στην πρόοδο που έχει επιδείξει η Κύπρος σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ωστόσο επισημαίνει ότι οι προσπάθειες για περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ θα πρέπει να συνεχιστούν για να «εξκλείδωσουν» οι τράπεζες τον πραγματικό ρόλο που πρέπει να διαδραματίζουν στην οικονομία.

- Ποια είναι η εκτίμησή σας για την οικονομική βοήθεια που δόθηκε στην Κύπρο κατά την προηγούμενη κρίση; Χρησιμοποιήθηκε καλά, δεδομένου του συμφωνηθέντος σχεδίου;

Η Κύπρος υπέστη πολύ σοβαρή κρίση το 2012 και το 2013, όπως και ορισμένες άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Κατά την πρώτη δεκαετία της Νομισματικής Ένωσης, οι μακροοικονομικές ανισορροπίες συσσωρεύτηκαν σε πολλές χώρες και έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Και, αν και μερικές φορές επώδυνες, οι προσαρμογές οδήγησαν σε θετικά αποτελέσματα. Το πρόγραμμα βοήθειας στην Κύπρο εφαρμόστηκε καλά. Από το 2015, η κυπριακή οικονομία τα πήγαινε αρκετά καλά, όσον αφορά τους ρυθμούς απασχόλησης και ανάπτυξης, και στην πραγματικότητα είχε καλύτερες επιδόσεις από ό,τι περίμεναν πολλοί άνθρωποι το 2013. Κοιτάζοντας το 2019, το τελευταίο έτος πριν χτυπήσει ο Covid-19, η κυπριακή οικονομία τα πήγαινε καλύτερα από άλλες οικονομίες στην Ευρώπη. Η χώρα βρισκόταν σε σταθερή οικονομική θέση για να αντιμετωπίσει την υγειονομική κρίση του Covid-19. Αυτό οφείλεται επίσης, εν μέρει, στις τεράστιες προσπάθειες που έγιναν κατά τη διάρκεια της κρίσης του ευρώ.

- Ήταν επιτυχημένο το πρόγραμμα για την Κύπρο όσον αφορά τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις;

Η Κύπρος έλαβε μεγάλη υποστήριξη από τους Ευρωπαίους εταίρους της, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, το ίδρυμα που διοικώ, δέσμευσε 9 δισ. ευρώ, αν και τελικά χρειάστηκαν μόνο 6,3 δισ. ευρώ και το ΔΝΤ δάνεισε άλλο 1 δισ. ευρώ. Ήταν ένα δάνειο με πολύ χαμηλά επιτόκια, σε μια εποχή που τα επιτόκια στην αγορά ήταν πολύ υψηλότερα, ως έκφραση αλληλεγγύης στη ζώνη του ευρώ. Η χώρα μείωσε μεταρρυθμίσεις για να μειώσει το μέγεθος του χρηματοπιστωτικού τομέα και να ανακτήσει την ανταγωνιστικότητα, και αυτό λειτούρ-

Πριν χτυπήσει ο Covid-19, η κυπριακή οικονομία τα πήγαινε καλύτερα από άλλες οικονομίες στην Ευρώπη, αναφέρει ο ισχυρός άνδρας του ESM.

Μεγαλύτερη ανθεκτικότητα

- Πιστεύετε ότι η ευρωπαϊκή οικονομία είναι πλέον πιο ανθεκτική για να αντιμετωπίσει μια κρίση όπως η σημερινή; Ποια είναι τα διδάγματα;
- Η Ευρώπη αντιμετώπισε δύο μεγάλες κρίσεις τα τελευταία 12 χρόνια. Είναι δύο πολύ διαφορετικές κρίσεις. Ως απάντηση στην κρίση του ευρώ πριν από μια δεκαετία, αναλήφθηκαν σημαντικές πρωτοβουλίες για να καταστεί η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE) πιο ανθεκτική. Δημιουργήσαμε αρκετούς νέους θεσμούς, όπως ο SSM, το SRB, το ESRB, η EBA, η ESMA και, φυσικά, ο ESM – που αύξησαν την

αποτελεσματικότητα της πρόληψης κρίσεων και της διαχείρισης κρίσεων. Αυτά τα ιδρύματα βοηθήσαν πολύ στην αντιμετώπιση της δεύτερης κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία, και είμαι σίγουρος ότι θα βοηθήσουν ξανά σε όποια μελλοντική κρίση θα αντιμετωπίσουμε. Η πιο σημαντική εξέλιξη ως απάντηση σε αυτήν την κρίση είναι η ευκαιρία που προσφέρουν τα ταμεία της EE Next Generation για την τόνωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων και τη μετάβαση σε πιο πράσινες και πιο ψηφιακές οικονομίες.

ζικού της τομέα. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) στον κυπριακό τραπεζικό τομέα μειώθηκαν κατά πάνω από 80% από το 2015. Πρόκειται για σημαντική μείωση, αλλά η χώρα εξακολουθεί να έχει δείκτη

ΜΕΔ που είναι ο δεύτερος υψηλότερος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό δείχνει, αφενός μια μεγάλη επιτυχία, αλλά από την άλλη οι προσπάθειες για περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ θα πρέπει να συνεχιστούν, ώστε οι

τράπεζες να διαδραματίζουν τον ρόλο που πρέπει να παίξουν για να στηρίξουν την οικονομία. Η αποτελεσματική εφαρμογή του πλαισίου αφερεγγυότητας και αποκλεισμού (insolvency – for closure framework) θα είναι σημαντική από αυτή την άποψη.

- Το επίπεδο χρέους της Κύπρου μετά την πανδημία είναι υψηλότερο από ό,τι πριν από το ξέσπασμα της κρίσης. Είναι αυτό ανησυχητικό για την κυπριακή οικονομία;

Οι δείκτες χρέους αυξήθηκαν σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Ήταν αναπόφευκτο, λόγω των οικονομικών επιπτώσεων του Covid-19. Χωρίς πρόσθετες δημοσιονομικές ενέργειες, η κατάσταση θα μπορούσε να ήταν χειρότερη. Και, παρόλο που τα τρωτά σημεία αυξήθηκαν για όλες τις χώρες, το δημόσιο χρέος είναι επί του παρόντος βιώσιμο σε όλα τα κράτη μέλη της νομισματικής ένωσης. Εδώ και αρκετές δεκαετίες, παρατηρούμε μία μακροπρόθεσμη πτώση των επιτο-

κίων. Οι χώρες έχουν πλέον υψηλότερη ικανότητα μεταφοράς χρέους από αυτή που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Τα επιτόκια τελικά θα ανέβουν, αλλά η οικονομική έρευνα δείχνει ότι θα παραμείνουν χαμηλότερα από ό,τι πριν από 20-30 χρόνια. Υπό αυτή την έννοια, ο υψηλότερος λόγος χρέους μπορεί να χαυνευτεί πιο εύκολα από ό,τι πριν από 20-30 χρόνια.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι χώρες δεν χρειάζεται να είναι προσεκτικές. Γνωρίζουμε ότι στα επόμενα 10 ή 20 χρόνια, η γήρανση του πληθυσμού θα απαιτήσει υψηλότερα κόστη συντάξεων και υγείας που θα επιβαρύνουν τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Είναι σημαντικό για κάθε χώρα, όχι μόνο για την Κύπρο, να δημιουργήσει δημοσιονομικό χώρο για να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε μελλοντική κρίση. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα αντιμετωπίσουμε ξανά σύντομα, αλλά οι κρίσεις είναι πάντα απροσδόκτες. Οι χώρες θα έχουν μεγαλύτερη ικανότητα εξυπηρέτησης του χρέους, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν χρειάζεται να παρακολουθούν συνεχώς τη βιωσιμότητα του χρέους τους.

Μεταρρύθμιση πλαισίου

- Θα ήθελα τις σκέψεις σας σχετικά με τη μεταρρύθμιση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ και πώς αυτές οι πιθανές αλλαγές θα επηρεάσουν χώρες όπως η Κύπρος με υψηλούς δείκτες χρέους προς το ΑΕΠ;

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι μια νομισματική ένωση χρειάζεται ένα αξιόπιστο πλαίσιο δημοσιονομικής εποπτείας. Σε μια νομισματική ένωση, η νομισματική πολιτική είναι συγκεντρωτική και υπάρχει μόνο μια ισοτιμία, αλλά η δημοσιονομική πολιτική εξακολουθεί να γίνεται σε εθνικό επίπεδο, με αποκεντρωμένο τρόπο. Χρειάζομαστε ένα πλαίσιο δημοσιονομικής εποπτείας για να διασφαλίσουμε ότι η δημοσιονομική πολιτική είναι καλά συντονισμένη. Και έχει λειτουργήσει ως επί το πλείστον. Αλλά έχει γίνει επίσης πολύ περίπλοκο με την πάροδο του χρόνου, γεμάτο εξαιρέσεις και δουλεύοντας με μη παρατηρήσιμες οικονομικές μεταβλητές, που καθιστούν δύσκολη την κατανόηση και την εφαρμογή του. Και, όπως είπα, το περιβάλλον των επιτοκίων έχει αλλάξει λόγω της μακροπρόθεσμης, κοσμικής τάσης προς χαμηλότερα επιτόκια που παρατηρούμε παγκοσμίως. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπως έχει τώρα, δεν αντικατοπτρίζει αυτό το μεταβαλλόμενο μακροοικονομικό περιβάλλον. Πρέπει λοιπόν να το μεταρρυθμίσουμε.

Το Σχέδιο Ανάκαμψης και η ευκαιρία για ανάπτυξη

- Ποια είναι η γνώμη σας για το ταμείο ανάκαμψης της ΕΕ και το σύνολο των στόχων του; Είναι λίγο φιλόδοξο;

Η Κύπρος μπορεί να λάβει συνολικά 1,2 δισ. ευρώ σε επιχορηγήσεις και δάνεια από το Σχέδιο Ανάκαμψης και το Ταμείο της «Next Generation EU» για τη στήριξη της οικονομίας. Η αποδοτική και αποτελεσματική εφαρμογή του σχεδίου είναι το βασικό καθήκον. Είναι ένα φιλόδοξο πρόγραμμα. Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που υπέβαλε η Κυπριακή Κυβέρνηση είναι καλό και, εάν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να αυξήσει τις αναπτυξιακές της δυνατότητες και να μεταμορφώσει την οικονομία. Αυτό απαιτεί έγκαιρη εφαρμογή φιλόδοξων μεταρρυθμίσεων για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, τη δημόσια διοίκηση και άλλους, προκειμένου να διαφοροποιηθεί η οικονομία και να γίνει πιο ανταγωνιστική. Εάν συμβεί αυτό, τότε οι προοπτικές ανάπτυξης μπορεί ακόμη και να φαίνονται καλύτερες από ό,τι πριν από την πανδημία. Το να έχεις φιλόδοξους στόχους είναι λογικό γιατί αυτή είναι μια ευκαιρία που γίνεται μια φορά στη ζωή. Όχι μόνο για την Κύπρο, αλλά για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

- Ποιες είναι οι προβλέψεις/

Οι χώρες έχουν πλέον υψηλότερη ικανότητα μεταφοράς χρέους από αυτή που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ, τονίζει ο κ. Ρέγκλινγκ.

προοπτικές σας για την ευρωπαϊκή και την κυπριακή οικονομία για το 2022;

Η τελευταίες φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι καλές. Είμαστε ακόμα στη φάση της ανάκτησης της χαμένης παραγωγής του 2020 που

έφεραν αναπόφευκτα ο Covid-19 και τα lockdown που επιβλήθηκαν. Η οικονομία της ΕΕ προβλέπεται να συνεχίσει να επεκτείνεται στον προβλεπόμενο ορίζοντα, επιτυγχάνοντας ρυθμό ανάπτυξης 5%, 4,3% και 2,5% το 2021, το 2022 και το 2023, αντί-

στοιχα. Μετά από πτώση 5,2% της οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο πέρυσι, η τελευταία πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνει ανάκαμψη 5,4% το 2021 και 4,2% το 2022, που είναι περίπου στα ίδια επίπεδα με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Επενδύσεις εκατομμυρίων για το κυπριακό κρασί

Παίρνουν τα πάνω τους τα οινοποιεία, ανοίγουν νέες επιχειρήσεις και αναβαθμίζονται υφιστάμενες

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Οι ετικέτες κυπριακών κρασιών στα μενού εστιατορίων αυξάνονται σταδιακά, όπως και οι πωλήσεις σε κάβες και υπεραγορές. Αυτή την στιγμή, το κυπριακό κρασί καλύπτει περίπου το 40% της κυπριακής αγοράς, ενώ το άλλο 60% είναι εισαγόμενο, ενώ φαίνεται πως αυτό το ποσοστό θα αυξηθεί το επόμενο διάστημα.

Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Οινοποιών, όλο και περισσότερος κόσμος προτιμά το κυπριακό κρασί, τάση που ενισχύει και την κινητικότητα που καταγράφεται τον τελευταίο χρόνο στις επενδύσεις στα κυπριακά οινοποιεία. Μιλώντας στην «Κ» ο Σοφοκλής Βλασιδής, μέλος του Κυπριακού Συνδέσμου Οινοποιών, αναφέρει ότι ο οινοποιητικός κλάδος έχει βγει αλώβητος από την πανδημία, λόγω της στροφής της αγοράς προς τα τοπικά κρασιά.

37 εκατ. από το 2014

Επενδύσεις πέραν των 4 εκατ. έγιναν το 2021 στον τομέα της οινοποιίας σύμφωνα με το Υπουργείο Εμπορίου. Το υπουργείο έχει επιδοτήσει το 50% αυτών των επενδύσεων. Σύμφωνα με τον Διευθυντή της Υπηρεσίας Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Χρήστο Φωτιάδη, στο πλαίσιο του σχεδίου χορηγιών για την στήριξη της κυπριακής οινοβιομηχανίας έχουν υποβληθεί 33 αιτήσεις μόνο για το 2021. Από το σύνολο των αιτήσεων έχουν εγκριθεί οι 27 και το ποσό των επιδοτήσεων ανήλθε στα 2,1 εκατ. ευρώ. Έξι αιτήσεις απορρίφθηκαν καθώς, όπως εξηγεί ο κ. Φωτιάδης, είτε δεν έφεραν αποδεικτικά για τη βιωσιμότητά τους είτε γιατί δεν είχαν τα απαραίτητα στοιχεία και άδειες. Οι επιδοτήσεις αφορούν στην τεχνολογική αναβάθμιση της παραγωγικής διαδικασίας και της βελτίωσης ή και επέκτασης

Οι επενδύσεις για τις οποίες εγκρίθηκαν χορηγίες κυμαίνονται γύρω στα 37 εκατ. ευρώ, ενώ το ποσό των επιδοτήσεων ανέρχεται συνολικά στα 15 εκατ. ευρώ. Μέχρι στιγμής έχουν υποβληθεί επιδοτήσεις ύψους 12,5 εκατ. ευρώ.

Κυπριακό Branding

Πέραν του σχεδίου χορηγιών, αυτή την περίοδο το υπουργείο Εμπορίου εφαρμόζει εθνικό σχέδιο δράσης για την προώθηση του κυπριακού κρασιού, με συγκεκριμένο branding ώστε να ενισχυθεί η αναγνωρισιμότητα του προϊόντος στο εξωτερικό.

Παράλληλα με την προσπάθεια του Υπουργείου, διαδικασία προώθησης του κυπριακού κρασιού ξεκίνησαν και οι Κύπριοι οινοποιοί οι οποίοι έχουν δημιουργήσει την εταιρεία Cyprus Wine Consortium και θα λανσάρουν μέσα στο β' τρίμηνο του 2022 συγκεκριμένο σήμα αναγνωρισιμότητας του κυπριακού κρασιού που παράγουν. Ακολουθώντας θα ξεκινήσουν καμπάνια προώθησης σε εκθέσεις του εξωτερικού αλλά και παρουσιάσεις και γευσιγνωσίες στην κυπριακή αγορά, ώστε να γνωρίσει το κοινό το κυπριακό κρασί. Από εκεί και πέρα θα ενταχθούν και άλλοι. Στην εταιρεία συμμετέχουν, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, 13 οινοποιεία που ποσοστιαία ξεπερνούν το 60% της αγοράς.

«Τα κρασιά αυτά θα φέρουν πάνω στην φιάλη τους την σήμανση της κυπριακής εταιρείας Cyprus Wine Consordium. Θα αφορά μόνο

Μέσα στο β' τρίμηνο του 2022 τα μέλη της Cyprus Wine Consortium, θα καταλήξουν σε συγκεκριμένο σήμα αναγνωρισιμότητας του κυπριακού κρασιού που παράγουν για την προώθησή του σε αγορές του εξωτερικού.

των κτηριακών εγκαταστάσεων των οινοποιείων. Ενδεικτικά του ενδιαφέροντος που υπάρχει φέτος είναι το γεγονός ότι από το 2014 μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί 45 αιτήσεις με τις 27 να αφορούν το 2021.

Από το 2014 μέχρι σήμερα, από το σύνολο των εγκριμένων αιτήσεων, οι 13 αφορούσαν νέα οινοποιεία (μία περίπτωση το 2021).

Συναγερμός για το ενεργειακό σύστημα στην Ελλάδα ενόψει του χειμώνα

Της **ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ**

Σε εγρήγορση για την κατάσταση του ενεργειακού συστήματος της χώρας ενόψει της χειμερινής περιόδου βρίσκονται οι αρμόδιες αρχές, καθώς παρατείνεται η ενεργειακή κρίση που ταλανίζει την Ευρώπη και εντείνονται οι ανησυχίες για ενδεχόμενα προβλήματα επάρκειας.

Η ΡΑΕ, έπειτα από εντολή του υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας Κώστα Σκρέκα, έχει

Στο επίκεντρο οι λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ, καθώς από τη λειτουργία τους θα κριθεί η επάρκεια σε περίπτωση κακοκαιρίας.

συγκalέσει για την ερχόμενη Δευτέρα την Επιτροπή Διαχείρισης Κρίσεων, η οποία θα συνεδριάσει με τη συμμετοχή των διαχειριστών (ΔΕΣΦΑ, ΑΔΜΗΕ, ΔΕΔΔΗΕ), της ΔΕΗ και των ιδιωτών ηλεκτροπαραγωγών, προκειμένου να επαναξιολογηθεί η κατάσταση του ηλεκτρικού συστήματος στις νέες συνθήκες που διαμορφώνει η συνεχιζόμενη κούρσα των τιμών φυσικού αερίου και η στενότητα επάρκειας του καυσίμου στην ευρωπαϊκή αγορά.

Στο επίκεντρο της συνεδρίασης θα βρεθούν οι λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ καθώς από τη διαθεσιμότητα και την αξιοπιστία τους θα κριθεί η επάρκεια του συστήματος σε συνθήκες υψηλής ζή-

Σε ετοιμότητα είναι οι αρμόδιες αρχές, καθώς παρατείνεται η ενεργειακή κρίση που ταλανίζει την Ευρώπη και εντείνονται οι ανησυχίες για ενδεχόμενα προβλήματα επάρκειας.

τησης, που μπορεί να προκαλέσει πιθανή έντονη κακοκαιρία. Η ΔΕΗ θα κληθεί να δώσει πλήρη στοιχεία για τη διαθεσιμότητα των λιγνιτικών μονάδων τόσο από άποψη συντήρησης όσο και από άποψη επάρκειας καυσίμου, κάτι που της έχει ζητήσει με επιστολή ο ΑΔΜΗΕ από τις 15 Οκτωβρίου. Ο ΑΔΜΗΕ αξιολογεί μετά και τις τελευταίες εξελίξεις στο μέτωπο του φυσικού αερίου ότι οι εισαγωγές που συνήθως στηρίζουν το σύστημα σε ώρες αιχμής αποτελούν πλέον έναν αστάθμητο παράγοντα, καθώς σε συνθήκες ψύχους μπορεί να εκδηλωθεί ταυτόχρονα ζήτηση για εισαγωγές από άλλες χώρες. Επιπλέον, τα υδάτινα αποθέματα στους ταμι-

ευτήρες της ΔΕΗ βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα δεκαετίας, λόγω της εκτεταμένης χρήσης τους τόσο την περίοδο της «Μήδειας» πέρυσι τον Φεβρουάριο όσο και κατά την περίοδο του καύσωνα τον Αύγουστο, ενώ όπως συμβαίνει συνήθως σε συνθήκες παγετού, περιορίζεται σημαντικά η παραγωγή των ΑΠΕ.

Το βάρος, στις περιόδους αιχμής, θα πέσει στις μονάδες φυσικού αερίου και στους λιγνίτες της ΔΕΗ, οι οποίες θα πρέπει μάλλον να δουλέψουν στο «φουλ», γι' αυτό και ο ΑΔΜΗΕ δεν επέτρεψε να βγει καμία μονάδα σε προγραμματισμένη συντήρηση το διάστημα από 15 Δεκεμβρίου έως τον Φεβρουάριο, με εξαίρεση

Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Οινοποιών, πλέον καταγράφεται σημαντικό ενδιαφέρον από πλευράς επισκεπτών και τα οινοποιεία εξελίσσονται σταδιακά σε hot spot στο κεφάλαιο των ειδικών μορφών τουρισμού.

το κυπριακό κρασί και τις κυπριακές ποικιλίες και θα απευθύνεται περισσότερο στο εξωτερικό», σημειώνει ο κ. Βλασιδής.

Οινογαστρονομία

Η προσπάθεια ενίσχυσης της οινογαστρονομίας περιλαμβάνεται και στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής τουρισμού. Έτσι και το αρμόδιο Υπουργείο τρέχει προγράμματα χορηγιών, όπως το σχέδιο επιχορήγησης επισκέψιμων εργαστηρίων χειροτεχνίας και οινογαστρονομίας και αναβάθμισης υποδομών για το οποίο έφτασαν αιτήσεις στο Υπουργείο. Προωθείται παράλληλα σχέδιο κινήτρων για την οργάνωση ταξιδιών εξοικείωσης για τις ειδικές μορφές τουρισμού, το οποίο συμπεριλαμβάνει και τις οινοποητικές επιχειρήσεις.

Για το συγκεκριμένο σχέδιο, το συνολικό ανώτατο ποσό της οικονομικής στήριξης ανά έτος καθορίζεται στις €3.500 για κάθε δι-

καιούχο. Το σχέδιο χορηγεί στην ουσία την προώθηση της επιχειρήσεως σε εξειδικευμένους ταξιδιωτικούς πράκτορες ή άλλους οργανισμούς που ασχολούνται με την οινογαστρονομία με σκοπό να συνάψουν κάποια συμφωνία και να αναδείξουν τον προορισμό και τις υπηρεσίες.

Το σχέδιο καλύπτει μέρος των εξόδων μεταφοράς και διαμονής στην Κύπρο. Ενδιαφέρον καταγράφει και το σχέδιο για ενίσχυση της Οινογαστρονομίας, με επιδοτήσεις 75% της συνολικής δαπάνης και μέγιστο ποσό επιδότησης τις 20 χιλιάδες ευρώ. Το σχέδιο καλύπτει τις δαπάνες για αναβάθμιση της αθίσουσας γευσιγνωσίας στα οινοποιεία και συγκεκριμένα τον εξοπλισμό όπως καρέκλες και τραπέζια για σαλονάκι, stools και πάγκοι, πτυελοδοχεία, ποτήρια κατάλληλα για γευστιγνωσία και για διαφορετικό τύπο κρασιού όπως λευκό, κόκκινο, ροζέ και γλυκό.

Ανεβαίνει ο οινοτουρισμός

Εντός του 2022 αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή το νομοσχέδιο για τα επισκέψιμα αγροκτήματα, το οποίο στην ουσία θα επιτρέπει σε επιχειρήσεις οινοποιείων να δημιουργήσουν χώρους καταλυμάτων και κλίνες στις εγκαταστάσεις τους. Εκτιμάται ότι το εν λόγω νομοσχέδιο, εφόσον εγκριθεί, θα τεθεί σε εφαρμογή από το 2023. Μέχρι τότε φυσικά, οι επενδύσεις στις οινοποητικές επιχειρήσεις συνεχίζονται, εφορμούμενες από την αυξανόμενη επισκεψιμότητα στα οινοποιεία. Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Οινοποιών, καταγράφεται σημαντικό ενδιαφέρον από πλευράς επισκεπτών και τα οινοποιεία εξελίσσονται σε hotspots στο κεφάλαιο των ειδικών μορφών τουρισμού.

ΑΡΘΡΟ / Του **NIKOLAY GUEORGUIEV* ΚΑΙ RYOTA NAKATANI****

Περιορισμός ανισότητας μέσω δημοσιονομικής πολιτικής

Για πολλούς παρατηρητές η αυτοματοποίηση ευθύνεται και για τη ζωνή οικονομική ανάπτυξης και για την όξυνση της ανισότητας σε πολλές χώρες τις τελευταίες δεκαετίες. Επίσης, ενισχύει την παραγωγικότητα, αλλά μπορεί να διογκώσει την ανισότητα και αυτό συμβαίνει επειδή αντικαθιστά τους εργαζομένους χαμηλής εξειδίκευσης και βοηθά τους κατόχους κεφαλαίου να διαμορφώνουν μονοπωλιακό καθεστώς χωρίς ανταγωνιστές. Με την προαγωγή της διαδικασίας αυτής δε υπήρξε μορφή των ρομπότ, το ζήτημα γίνεται πειστικότερο από ποτέ. Σύμφωνα με τελευταία έρευνα, διαπιστώσαμε ότι ένα κράτος ορθών δημοσιονομικών πολιτικών, όπως είναι οι δημόσιες δαπάνες και η φορολογία, δύναται να βελτιώσει το αντιστάθμισμα ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και στην ανισότητα. Αυτό δεν σημαίνει πως υπό το πρίσμα αυτό όλες οι δημοσιονομικές πολιτικές είναι εξίσου αποτελεσματικές. Η ανισότητα μπορεί εν γένει να περισταλεί με την αναδιανομή ορισμένων κερδών της αυτοματοποίησης από όσους τα καρπώνονται (τους κατόχους κεφαλαίου και τους εξειδικευμένους εργαζομένους) προς τους χαμένους (τους χαμηλής εξειδίκευσης εργαζομένους, που χειμάζονται από την απώλεια θέσεων εργασίας και τις μικρές αμοιβές). Με αυτό το δεδομένο, οι αναδιανεμητικές πολιτικές εν γένει απαιτούν πρόσθετη φορολογία, η οποία μπορεί να ελαττώσει τις επενδύσεις και την προσφορά εργασίας, οπότε και να οδηγήσει πιθανώς σε μει-

ωμένη παραγωγή. Εξετάσαμε τα υπέρ και τα κατά διαφόρων συνδυασμών πολιτικών και επιδιώξαμε να ορίσουμε τα σχετικά αντισταθμίματα.

Στο πλαίσιο της ανάλυσής μας, εντοπίσαμε τα χαρακτηριστικά της αυτοματοποίησης, ήτοι την αντικατάσταση χαμηλής εξειδίκευσης εργαζομένων και την αύξησης της παραγωγικότητας και κερδών, οπότε και της ισχύος στην αγορά όσον κάνουν αυτές τις επιλογές. Συνδέσαμε την ισχύ της αγοράς με τον βαθμό του αυτοματισμού βάσει εμπειρικών αποδείξεων. Ειδικότερα, υποθέσαμε ότι υπάρχει θετικός συσχετισμός ανάμεσα στο πώς μετριέται η δύναμη μιας επιχείρησης στην αγορά και στη χρήση, που κάνει σε ρομπότ, καταφεύγοντας σε δεδομένα από τις ΗΠΑ. Όσο υψηλότερη είναι η αναλογία ρομπότ προς εργαζόμενο, τόσο μεγαλύτερη η παραγωγικότητα και τόσο πιο ενισχυμένη τα κέρδη. Η έρευνά μας εξέτασε τρεις πολιτικές αναδιανομής, ένα φόρο επί των κεφαλαιακών εσόδων, έναν επί των υπερβολικών κερδών και έναν επί των ρομπότ. Σε όλες τις περιπτώσεις προβλεπόταν αύξηση συγκεκριμένου φόρου, του οποίου τα έσοδα χρησιμοποιούνταν να δοθούν στους πληγέντες εργαζομένους. Μία τέταρτη αφορούσε μείωση των φόρων στη μισθοδοσία των τελευταίων.

* Ο κ. Nikolay Gueorguiev είναι διευθυντής της Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Λειτουργιών του ΑΝΤ.

** Ο κ. Ryota Nakatani είναι οικονομολόγος του ΑΝΤ.

Επιστρέφει στα μεγέθη του 2019 ο τζίρος των επιχειρήσεων

Το εννεάμηνο έφθασε τα 233,4 δις. και υπολείπεται κατά μόλις 2,1 δις. του 2019

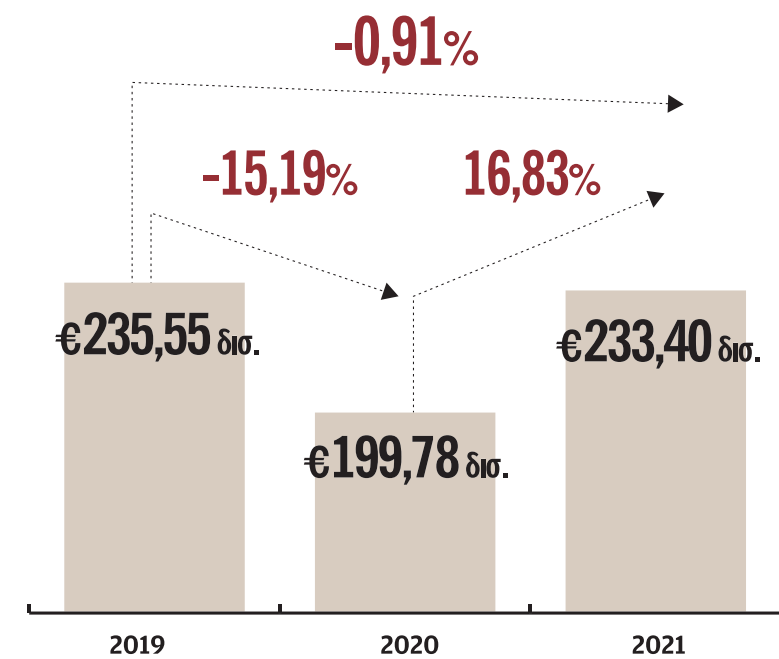
Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Μικρή πλέον είναι η απόκλιση του τζίρου των επιχειρήσεων το 2021 από το 2019, καθώς το γ' τρίμηνο αποδείχθηκε καθοριστικό για την ανακάμψη της οικονομίας. Μάλιστα, σε αρκετούς κλάδους η οικονομία τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου δείχνουν ότι ο τζίρος τους διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα ακόμη και από το 2019. Το εάν η «ψαλίδα» ανάμεσα στην τρέχουσα χρονιά και στην προ πανδημίας περίοδο θα κλείσει και άλλο μένει να αποδειχθεί στο δ' και τελευταίο τρίμηνο του 2021, το οποίο, πάντως, για την ώρα επιβαρύνεται από την επιδείνωση των επιδημιολογικών δεδομένων για τον κορωνοϊό και από το κύμα αναμιγρώσεων. Το τελευταίο μπορεί βραχυπρόθεσμα να αποτυπώνεται σε αύξηση του τζίρου, αλλά μεσοπρόθεσμα περιορίζει την κερδοφορία των επιχειρήσεων και υπονομεύει την ανάπτυξη.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ-ΣΤΑΤ) ο κύκλος εργασιών του συνόλου των επιχειρήσεων και όχι μόνον αυτών που είχαν τεθεί το προηγούμενο διάστημα σε αναστολή δραστηριότητας με κρατική εντολή διαμορφώθηκε κατά το γ' τρίμηνο του 2021 στα 91,46 δισ. ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 26,9% σε σύγκριση με το γ' τρίμηνο του 2020. Τη μεγάλη διαφορά έκανε φέτος το διάστημα Ιουλίου - Σεπτεμβρίου η αύξηση του τουρισμού. Ο τομέας άλλωστε των δραστηριοτήτων παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης ήταν αυτός που κατέγραψε τη μεγαλύτερη αύξηση, 79,9%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020. Ο εν λόγω τομέας σημείωσε

Τζίρος συνόλου επιχειρήσεων

Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2019-2021

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

κύκλο εργασιών 5,92 δις. ευρώ έναντι 3,29 δις. ευρώ το γ' τρίμηνο του 2020. Παρά τη σημαντική επίδοση φέτος, υπολείπεται ακόμη του γ' τριμήνου του 2019 (6,56 δις. ευρώ) και φυσικά σε επίπεδο εννεαμήνου.

Το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2021, πάντως, ο συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων διαμορφώθηκε στα 233,40 δισ. ευρώ, ενισχυμένος κατά 16,83% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020 (199,78 δισ. ευρώ). Το ενδιαφέρον και

αρκετα ενθαρρυντικό είναι ότι η από-
κλιση από το 2019 έχει περιορισθεί
στα 2,1 δις. ευρώ ή κατά 0,91%, καθώς
την τελευταία πριν από την πανδημία
χρονιά ο συνολικός κύκλος εργασιών
των επιχειρήσεων είχε διαμορφωθεί
στα 235,55 δις. ευρώ.

Από τα αναλυτικά στοιχεία της ΕΛ-ΣΤΑΤ προκύπτει, μάλιστα, ότι αρκετοί τομείς της οικονομικής δραστηριότητας εμφανίζουν φέτος καλύτερες επιδόσεις, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις πωλήσεις τους, σε σύγκριση όχι μόνο

με το 2020, αλλά και με το 2019. Μεταξύ των σημαντικών τομέων όπου παρατηρείται το φαινόμενο αυτό είναι η βιομηχανία τροφίμων με συνολικό τζίρο το φετινό εννεάμηνο 11,47 δισ. ευρώ έναντι 10,56 δισ. ευρώ το εννεάμηνο του 2019 (αύξηση 8,69%), η παραγωγή βασικών μετάλλων (23,46%), η γεωργία - κτηνοτροφία (20,07%), η φαρμακοβιομηχανία (43,25%), η χημική βιομηχανία (17,34%), η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών (8,07%).

Βεβαίως, άλλοι κλάδοι της οικονομίας δραστηριότητας που επιλήφθηκαν σοβαρά, όπως αυτοί του τουρισμού και της εστίασης, περιόρισαν φέτος τις απώλειες σε σύγκριση με την περυσινή χρονιά, χωρίς, ωστόσο, να καταφέρουν να φτάσουν τα επίπεδα του 2019. Από τα στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων που τέθηκαν σε αναστολή δραστηριότητας, προκύπτει ότι το λιανεμπόριο (σ.σ. υπενθυμίζεται ότι το λιανεμπόριο τροφίμων και φαρμάκων όχι μόνο δεν έκλεψε ποτέ, αλλά σημείωσε και πολύ μεγάλη αύξηση πωλήσεων) σε επίπεδο εννεαμήνου υπολείπεται κατά 356 εκατ. ευρώ, περίπου, του εννεαμήνου του 2019 (στα 8,07 δισ. ευρώ φέτος έναντι 8,43 δισ. ευρώ το 2019), αλλά έχει ανακτήσει σημαντικό τμήμα σε σύγκριση με πέρυσι, όταν ο τζίρος στο εννεαμήνου ήταν 6,9 δισ. ευρώ.

Συνολικά οι επιχειρήσεις που τέθηκαν σε αναστολή λειτουργίας είχαν κύκλο εργασιών το εννεάμηνο του 2021 19,58 δις. ευρώ έναντι 15,68 δις. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2020, αύξηση δηλαδή περίπου 25%. Το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2019 ο τζίρος των επιχειρήσεων αυτών είχε διαμορφωθεί στα 24,18 δις. ευρώ. Παραμένει δηλαδή σήμερα κατά 20% λιγότερος σε σύγκριση με το 2019.

Επτά προτάσεις για την απορρόφηση των ανατιμήσεων

Ένα πακέτο προτάσεων που στόχο έχει την απορρόφηση, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, των κραδασμών από τις ανατιμήσεις σε προϊόντα και υπηρεσίες καταθέτει στον δημόσιο διάλογο το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος.

Δεδομένου ότι οι τιμές διεθνώς αυξάνονται, κυρίως λόγω των προβλημάτων που δημιουργήσει η πανδημία στην εφοδιαστική αλυσίδα αλλά και της αυξημένης ζήτησης, οι αυξήσεις στο «καλάθι» του καταναλωτή φαίνεται ότι δεν θα είναι τόσο ποσοδικές όσο αναμενόταν. Για τον λόγο αυτό απαιτείται κοινή προσαρμογή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι αναγκαία μια εργαλειοθήκη ευρωπαϊκής πολιτικής για τον συντονισμό των εθνικών αντιδράσεων στις δραματικές αυξήσεις τιμών. Ειδικότερα, σήμερα και οι ευρωπαϊκές οικονομίες έχουν αρχίσει να ανακάμπτουν εντυπωσιακά, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να δείξει ομοψυχία και ενότητα απέναντι στο νέο κύμα των ανατιμήσεων.

Οι προτάσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος έχουν στόχο την ομαλή λειτουργία της ελληνικής οικονομίας και είναι οι εξής:

- Αύξηση της επιδότησης του ρεύματος ανά με-
γαβατώρα στη χονδρεμπορική, με δημοσιονομικό
κόστος άνω των 500 εκατ. ευρώ.
- Αύξηση του επιδόματος θέρμανσης για το επό-
μενο εξάμηνο και διευρύνση των δικαιούχων μέ-
σω της εισοδηματικών κριτηρίων. Κόστος: 250
εκατ. ευρώ.
- Κατάθεση προτάσεων και επιδότηση νέων έρ-
γων με στόχο την αποθήκευση της ενέργειας και
ειδικότερα του φυσικού αερίου. Η αποθήκευση
του φυσικού αερίου θα μπορέσει να αποτελέσει
ένα πολυεργαλείο για την ελληνική οικονομία.
- Μείωση κατά 50% για το επόμενο εξάμηνο του
ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα και στον
καφέ και επαναξιολόγησή του στο τέλος του δια-
στήματος.
- Άμεση μείωση του ΦΠΑ από το 24% στο 20%,
και για όσα προϊόντα είναι ήδη στο 13% να πτά-
σει στο 6%.
- Άμεση ενεργοποίηση νέου κύκλου «Εξοικονο-
μώ», με στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση των
νοικοκυριών αλλά και επέκταση του προγράμμα-
τος σε ΜμΕ.
- Άμεση κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος, σε
μία προσπάθεια ενίσχυσης του εισοδήματος των
ελεύθερων επαγγελματιών.

Αύξηση απολύσεων λόγω λήξης τουριστικής σεζόν και άρσης μέτρων

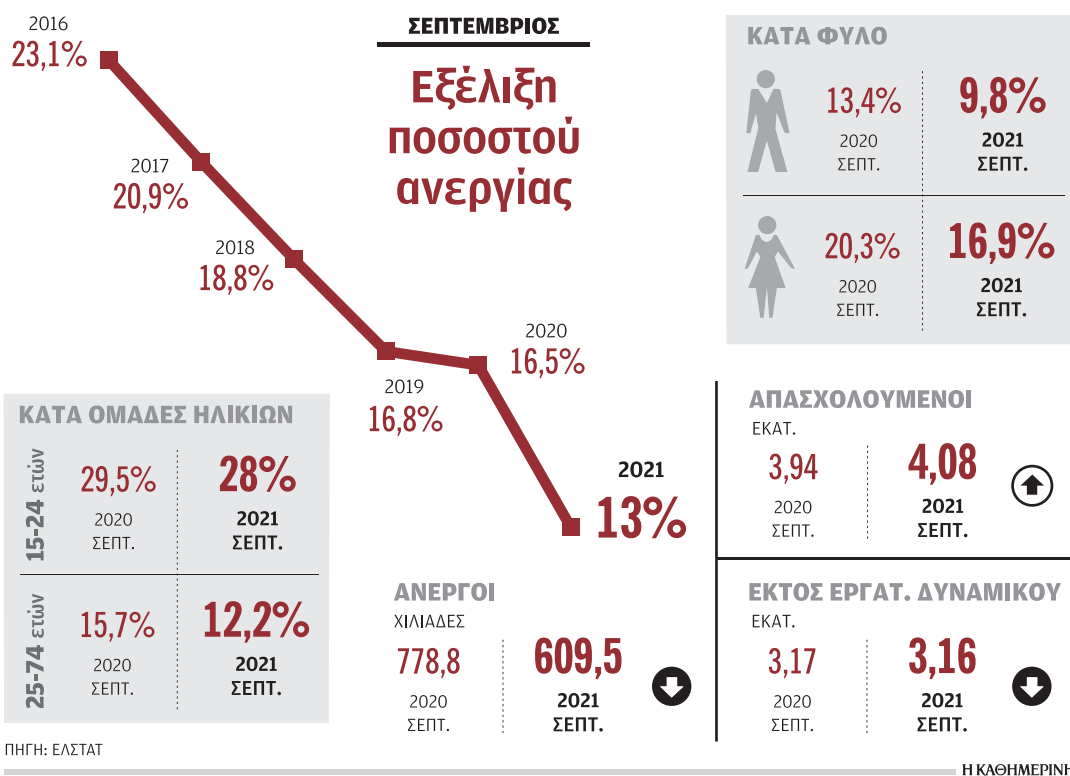
Χάθηκαν 70.000 θέσεις εργασίας τον Οκτώβριο – Στο 13% η ανεργία τον Σεπτέμβριο

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Στη δύσκολη κανονικότητα των χαμηλών προσλήψεων και της επικράτησης των απολύσεων εισέρχεται σιγά σιγά η ελληνική αγορά εργασίας, παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία της Στατιστικής Αρχής που δημοσιοποιήθηκαν και αφορούν τον περασμένο Σεπτέμβριο, δείχνουν ότι το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 13%.

Τον Οκτώβριο, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, τα στοιχεία του συστήματος «Εργάνη», που αναμένεται να δημοσιοποιηθούν αυτές τις ημέρες, θα δείξουν ότι χάθηκαν συνολικά περίπου 70.000 θέσεις εργασίας, με τις 300.000 απολύσεις να υπερಿಸχούν των περίπου 230.000 προσλήψεων. Εξέλιξη αναμενόμενη όχι μόνο γιατί διαχρονικά ο Οκτώβριος είναι ο μήνας που υπερисχούν οι απολύσεις λόγω της λήξης της τουριστικής περιόδου (τον Οκτώβριο του 2020 χάθηκαν 33.356 θέσεις εργασίας, ενώ τον ίδιο μήνα του 2019, άτοι προ κορωνοϊού, χάθηκαν 120.000 θέσεις εργασίας), αλλά και γιατί σταδιακά η αγορά εργασίας αποσωλνώνεται.

Οι πρόνοιες που αφορούσαν κατά κύριο λόγο την απαγόρευση των απολύσεων για όποιες επιχειρήσεις έκαναν μέσα στο καλοκαίρι χρήση των μέτρων προστασίας της απασχόλησης, που έλαβε η κυβέρνηση λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, σταδιακά διακόπτονται και οι επιχειρήσεις βγαίνουν εκτός της προστατευτικής φούσκας που είχε δημιουργηθεί. Οι αναστολές συμβάσεων είναι πια δραματικά περιορισμένες, ενώ σταδιακά βγαίνουν εκτός προστασίας και οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στα προγράμματα επιστρεπτέας προκαταβολής. Και μάλιστα σε μια περίοδο ιδιαίτερα δύσκολη, όπου η πορεία της πανδημίας δημιουργεί την ανά-

Οι επιχειρήσεις βγαίνουν σταδιακά εκτός της προστατευτικής φούσκας που είχε δημιουργηθεί.

γκη λήψης νέων περιοριστικών μέτρων έστω για τους ανεμβολιαστους, που όμως έχουν άμεση συνέπεια στη λειτουργία της οικονομίας. Πλέον τα βλέμματα είναι στραμμένα στο τελευταίο τρίμηνο του έτους, που θεωρείται εξαιρετικά κρίσιμο.

Καλός ο Σεπτέμβριος

Ο Σεπτέμβριος πάντως, τόσο σύμφωνα με τα στοιχεία του «Εργάνη» (δημιουργήθηκαν περίπου 20.000 νέες θέσεις εργασίας) όσο και βάσει της ΕΛΣΤΑΤ, αποδείχθηκε ανθεκτικός στις πι-

έσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι σύμφωνα με τη Στατιστική Αρχή η ανεργία έπεσε στο 13%, από 13,9% τον Αύγουστο, αλλά και από 16,5% που είχε υπολογιστεί πριν από ένα έτος. Ακριβέστερα, οι άνεργοι περιορίστηκαν στα 609.501 άτομα, μειωμένοι κατά 169.335 ή κατά 21,7%, σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2020 και κατά 45.571 άτομα ή κατά 7% σε σχέση με τον Αύγουστο του τρέχοντος έτους.

Αντίστροφη ήταν η πορεία των απασχολούμενων, που τον φετινό Σεπτέμβριο έφτασαν τα 4.081.787 άτομα, σημειώνοντας αύξηση κατά 140.839 ή κατά 3,6% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ αυξήθηκαν κατά 8.177 ή 0,2% σε σχέση με πριν από ένα μήνα.

Όσο γι' αυτούς που δεν εργάζονται, αλλά ούτε και αναζητούν εργασία, υπολογίστηκαν σε 3.164.361 τον περασμένο Σε-

πτέμβριο, μειωμένοι κατά 4.147 άτομα ή 0,1% σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2020, αυξημένοι όμως κατά 34.792 άτομα ή κατά 1,1% συγκριτικά με τον Αύγουστο του 2021.

Στην καλή εικόνα του Σεπτεμβρίου, πάντως, πρέπει να συμπεριληφθεί και το γεγονός ότι, για πρώτη φορά εδώ και χρόνια, το ποσοστό ανεργίας στους άνδρες έπεσε κάτω από 10%, στο 9,8%, αρκετά χαμηλότερο από το ποσοστό στις γυναίκες, που παραμένουν «πρωταθλήτριες» ανεργίας με 16,9%.

Επίσης θετικό θεωρείται το γεγονός ότι η ανεργία των νέων ηλικίας 15-24 ετών υποχώρησε στο 28% τον φετινό Σεπτέμβριο, από 29,5% που ήταν ένα χρόνο νωρίτερα. Στις υπόλοιπες ηλικίες (25-74 ετών) η ανεργία υπολογίστηκε στο 12,2%, αισθητά μειωμένη σε σχέση με το 15,7% του Σεπτεμβρίου του 2020.

Ατοκες οι 60 δόσεις αποπληρωμής της επιστρεπτέας

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Τη δυνατότητα να αποπληρώσουν σε 60 άτοκες δόσεις το επιστρεπτέο τμήμα του κρατικού δανείου έχουν οι περίπου 700.000 επιχειρήσεις που έλαβαν συνολικά 8,3 δισ. ευρώ. Πρόκειται για την πέμπτη παρέμβαση της κυβέρνησης στην επιστρεπτέα προκαταβολή, διευκολύνοντας σημαντικά επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες που πρέπει να επιστρέψουν περί τα 3 δισ. ευρώ στο ελληνικό Δημόσιο. Η αρχή έγινε με τη μείωση του ποσοστού της επιστρεπτέας προκαταβολής που πρέπει να επιστραφεί στο ελληνικό Δημόσιο. Συγκεκριμένα, από τον 4ο κύκλο έως και τον 7ο το ποσό της επιστροφής περιορίστηκε στο 50%. Αμέσως μετά αυξήθηκαν οι δόσεις από 40 σε 60, ενώ από τη ΔΕΘ ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε ακόμα δύο παρεμβάσεις. Τη μείωση έως και 75% της επιστρεπτέας προκαταβολής υπό προϋποθέσεις, καθώς και την επιπλέον έκπτωση 15% για όσους εξοφλήσουν εφάπαξ το ποσό που τους αναλογεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021.

Με την υπουργική απόφαση που εκδόθηκε ορίζεται πλέον ότι οι δόσεις είναι άτοκες αντί επιτοκίου 0,94% που προέβλεπε αρχικώς ο νόμος.

Μετά την έκδοση και των τελευταίων αποφάσεων ανοίγει ο δρόμος προκειμένου η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων να αναρτήσει το ποσό που οφείλουν να επιστρέψουν επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες, κάτι που θα γίνει το αργότερο έως τα τέλη Νοεμβρίου. Το ποσό θα εμφανιστεί στις τυχόν λοι-

Ανοίγει ο δρόμος προκειμένου η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων να αναρτήσει το ποσό που οφείλουν να επιστρέψουν επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες, κάτι που αναμένεται έως τα τέλη Νοεμβρίου.

Με υπουργική απόφαση καταργείται το επιτόκιο 0,94% που προέβλεπε αρχικώς ο νόμος.

πές οφειλές της επιχείρησης, στον διαδικτυακό τόπο της ΑΑΔΕ www.aade.gr στην επιλογή «myAADE / ο λογαριασμός μου / Προσωποποιημένη πληροφόρηση / Στοιχεία Οφειλών εκτός Ρύθμισης και Πληρωμή».

Όσοι έλαβαν την επιστρεπτέα προκαταβολή πρέπει να γνωρί-

ζουν ότι: **1.** Το ποσό της ενίσχυσης δεν επιβαρύνεται με επιτόκιο. Το επιστρεπτέο ποσό της ληφθείσας ενίσχυσης είναι πληρωτέο σε εξήντα ισόποσες, άτοκες, μηνιαίες δόσεις. Η πρώτη δόση καταβάλλεται την τελευταία εργάσιμη ημέρα του Ιανουαρίου 2022. **2.** Παρέχεται η δυνατότητα εφάπαξ καταβολής του επιστρεπτέου ποσού έως την 31η Δεκεμβρίου 2021, με έκπτωση 15%.

Ποσά επιστροφών

• Οι επιχειρήσεις που έχουν πτώση τζίρου άνω του 70% και καταγράφουν ζημιές προφώρων θα πρέπει να επιστρέ-

ψουν το 25% του κρατικού δανείου. Ωστόσο, εφόσον πληρώσουν εφάπαξ θα επιστρέψουν το 21,25% του δανείου. Για παράδειγμα, στην περίπτωση που κάποιος έλαβε 200.000 € επιστρέψει 50.000 ευρώ. Στην περίπτωση που πληρώσει εφάπαξ θα επιστρέψει 42.500 ευρώ. Δηλαδή θα επιστρέψει το 21,25% του κρατικού δανείου. Αυτό σημαίνει ότι το μη επιστρεπτέο διαμορφώνεται στο 78,75% Βέβαια έχει τη δυνατότητα να επιστρέψει τα 50.000 ευρώ σε 60 δόσεις άτοκα.

• Οι επιχειρήσεις με πτώση τζίρου 30% έως 70% και πτώση ακαθάριστων εσόδων το 2020 προς το 2019 θα επιστρέψουν το 33% του κρατικού δανείου. Στην περίπτωση που επιχειρήσει έλαβε 50.000 ευρώ θα επιστρέψει 25.000 ευρώ. Εφόσον πληρώσει σε μία δόση θα δώσει στο ελληνικό Δημόσιο 21.250 ευρώ. Δηλαδή, το μη επιστρεπτέο ποσό αυξάνεται στο 57,5%.

• Για τις επιχειρήσεις οι οποίες επλήγσαν αποδεδειγμένα από τις πυρκαγιές που εκδηλώθηκαν σε περιοχές της ελληνικής επικράτειας από την 1η Μαΐου έως και τις 2 Σεπτεμβρίου 2021, το επιστρεπτέο ποσό δεν επιστρέφεται.

«Οχι» σε αποζημιώσεις για το κούρεμα στο PSI, λέει δικαστήριο της Ε.Ε.

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενωσης απέρριψε, με απόφασή του που δημοσιεύθηκε χθες, την αγωγή αποζημίωσης κατόχων ελληνικών χρεογράφων, οι οποίοι μετείχαν στην αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους το 2012.

Το σκεπτικό του ήταν ότι οι ζημιές που υπέστησαν αντιστοιχούν στους κινδύνους που απορρέουν από εμπορικές δραστηριότητες στον χρηματοπιστωτικό κλάδο και δεν αδικήθηκαν σε σχέση με άλλους κατόχους χρεογράφων, ενώ ως προς την ευθύνη του Eurogroup το δικαστήριο δήλωσε αναρμόδιο, λόγω του άτυπου χαρακτήρα του.

Το PSI του 2012 αφορούσε την οικειοθελή ανταλλαγή, με «κούρεμα» 53,5% της αξίας των χρεογράφων που κατείχαν οι ιδιώτες πιστωτές.

Βάσει των «ρητρών συλλογικής δράσης» CAC κατέστη υποχρεωτική η ανταλλαγή τίτλων και για ιδιώτες επενδυτές που είχαν απορρίψει την προσφορά οικειοθελούς ανταλλαγής, μεταξύ των οποίων οι ενάγοντες στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Οι τελευταίοι, με την αγωγή τους ζητούσαν να αποκατασταθεί η ζημία που φέρονται να υπέστησαν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής υποχρεωτικής ανταλλαγής κρατικών χρεογράφων, λόγω συμπεριφοράς ή πράξεων του Eurogroup, του προέδρου του, των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων της Ευρωζώνης και της Επιτροπής.

Στην απόφασή του (στην υπόθεση T-147/17 Αναστασόπουλος κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής), το ΓΔΕΕ επικαλείται τον άτυπο χαρακτήρα του Eurogroup και σημειώνει ότι οι δηλώσεις του «δεν μπορούν να καταλογιστούν στην Ενωση, με αποτέλεσμα το ΓΔΕΕ να μην έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της νομιμότητάς τους, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο αγωγής απο-

ζημιώσεων, με σκοπό την εκτίμηση της ανάληψης πιθανής εξωσυμβατικής ευθύνης».

«Παρομοίως», συνεχίζει η ανακοίνωση του ΓΔΕΕ, «λόγω του διακυβερνητικού της χαρακτηρισμού, η κοινή δήλωση των αρχηγών κρατών-μελών με νόμισμα το ευρώ, στη σύνοδο κορυφής της ζώνης του ευρώ, δεν εμπίπτει στο δίκαιο της Ενωσης».

«Επιπλέον, ούτε στην Επιτροπή μπορούν να καταλογισθούν οι επίμαχες πράξεις».

Σε ότι αφορά, εξάλλου, την προβαλλόμενη από τους ενάγοντες κατάφωρη παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι «οι ενάγοντες δεν απέδειξαν ότι βρίσκονταν σε κατάσταση διαφορετική από εκείνη άλλων

Απέρριψε την αγωγή αποζημίωσης κατόχων ελληνικών τίτλων, οι οποίοι μετείχαν στην αναδιάρθρωση του χρέους το 2012.

ιδιωτών κατόχων ελληνικών χρεογράφων, συμπεριλαμβανομένων των νομικών προσώπων».

«Τέλος», το δικαστήριο σημειώνει, «η ζημία την οποία προβάλλουν οι ενάγοντες αντιστοιχεί στους οικονομικούς κινδύνους που συνήθως απορρέουν από τις εμπορικές δραστηριότητες στον χρηματοπιστωτικό κλάδο (συναλλαγές επί εμπορευσιμων κρατικών χρεογράφων), πράγμα που ισχύει κατά μείζονα λόγο σε περίπτωση που ένα κράτος εμφανίζει, όπως η Ελλάδα το 2009, μειωμένη πιστοληπτική διαβάθμιση».

Σημειώνεται ότι μπορεί να ασκηθεί ανάρεση κατά της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου εντός δύο μηνών.

Παράθυρο για νέα μέτρα εάν οι τιμές ενέργειας παραμείνουν υψηλά

Δεν θα περιλαμβάνει πρόσθετα μέτρα ο προϋπολογισμός του 2022, που θα κατατεθεί την Παρασκευή στη Βουλή, είπε μιλώντας στον ΣΚΑΪ, ο υπουργός Οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας.

Ωστόσο, ο ίδιος άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο περαιτέρω στήριξης των νοικοκυριών, εντός του έτους, αν παραμείνουν υψηλές ή αυξηθούν περισσότερο οι τιμές της ενέργειας. Σε αυτή την περίπτωση, είπε, «μπορεί η κυβέρνηση να αναγκαστεί, και ορθώς, να επέμβει ακόμη περισσότερο φέτος».

Ο ίδιος σημείωσε ότι οι προτεραιότητες της κυβέρνησης καθορίζονται με βάση την ένταση και την έκταση της ενεργειακής και της υγειονομικής κρίσης, και αυτή η διδυμη κρίση περιορίζει τις δυνατότητες για άλλες παρεμβάσεις.

Ωστόσο, πρόσθεσε, θα υπάρξει συζήτηση με τον πρωθυπουργό στις αρχές Δεκεμβρίου, με βάση την εκτέλεση του προϋπολογισμού, και αν δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος θα κατευθυνθεί στις προτεραιότητες της κυβέρνησης το επόμενο δίμηνο.

Ο κ. Σταϊκούρας παραδέχθηκε ότι το πρόβλημα των τιμών είναι εντονότερο απ' ό,τι είχε αρχικώς εκτιμηθεί. Επέμεινε, ωστόσο, πως «φαίνεται να είναι παροδικό» και εκτίμησε ότι αναμένεται να αποκλιμακωθεί μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 2022 και ενδεχομένως στα ενεργειακά προϊόντα να κρατήσει έως το

δεύτερο τρίμηνο του επόμενου χρόνου.

Ο ίδιος εκτίμησε ότι ο πληθωρισμός μπορεί να φτάσει και στο 4% τον Νοέμβριο ή τον Δεκέμβριο. Ο προϋπολογισμός θα προβλέπει αύξηση 0,5% φέτος και 1% το 2022. Επίσης θα προβλέπει ρυθμό ανάπτυξης στην περιοχή του 7% για φέτος και 4,5% για το 2022.

Ο κ. Σταϊκούρας δήλωσε ότι θα εισηγηθεί θετικά σε μια δεύ-

Ο κ. Σταϊκούρας δήλωσε ότι θα εισηγηθεί θετικά σε μια δεύτερη αύξηση του κατώτατου μισθού το 2022.

τερη αύξηση του κατώτατου μισθού το επόμενο έτος. Όπως είπε, έχουμε με ασφάλεια στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η οικονομία αναπτύσσεται με βιώσιμο τρόπο.

Σχετικά με τον κλάδο της εστίασης επισήμανε ότι τον τελευταίο ενάμιση χρόνο έχει ενισχυθεί με 2,3 δισ. ευρώ και συνεχίζει να ενισχύεται με τα προγράμματα των υπουργείων Οικονομικών και Ανάπτυξης που θα «τρέχουν» και το 2022.

Τέλος, ο υπουργός Οικονομικών απέκλεισε το σενάριο για ένα νέο lockdown.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Προχωράει η επιβολή κανόνων στους μεγάλους του Διαδικτύου

Το Ευρωκοινοβούλιο ενέκρινε την πράξη ψηφιακών αγορών της Ε.Ε.

Σε συμφωνία κατέληξαν τα κόμματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως προς το πώς θα περιορίσουν τις πρακτικές, οι οποίες πλήττουν τον ανταγωνισμό στην ψηφιακή οικονομία και συνήθως ακολουθούνται από τους μεγάλους ομίλους υψηλής τεχνολογίας, όπως είναι οι Google, Facebook, Amazon, Apple κ.ά. Όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευσμά της η βρετανική εφημερίδα Financial Times, η συμφωνία αφορά εταιρείες των οποίων η κεφαλαιοποίηση διαμορφώνεται τουλάχιστον στα 80 δις. ευρώ και προσφέρουν τουλάχιστον μία υπηρεσία στο Διαδίκτυο, όπως, επί παραδείγματι την ηλεκτρονική αναζήτηση. Οι νέοι αυτοί κανόνες που θα καταρτισθούν, πάντως, έχουν να κάνουν με περισσότερες εταιρείες τελικά από όσο αρχικά φαινόταν στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης νομοθετικής πράξης ψηφιακών αγορών της Ε.Ε. Επιπλέον, οι Financial Times προσθέτουν ότι η Ε.Ε. επιδιώκει να θέσει σε εφαρμογή τη νομοθετική πράξη από το χρόνο.

Η νομοθετική πράξη ψηφιακών αγορών είναι «παιδί» της αρμόδιας επιτροπής για τον Ανταγωνισμό και αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μαργκρέτε Βεστάγκερ. Καταρτίστηκε πέρσι με σκοπό να περιστείλει τις εξουσίες των μεγάλων ομίλων υψηλής τεχνολογίας, συμπεριλαμβάνοντας έναν κατάλογο όσων επιτρέπονται και όσων απαγορεύονται. Επίσης, η πράξη θα συνδράμει τις επιμέρους εθνικές αρχές ανταγωνισμού να εξετάζουν ενδελεχώς κάθε εξαγορά μικρότερης ανταγωνίστριας εταιρείας

Τη συμφωνία του Ευρωκοινοβουλίου θα επικυρώσουν επίσημα οι αρμόδιοι υπουργοί των χωρών-μελών στις 25 Νοεμβρίου, στο πλαίσιο της κοινής θέσης της Ε.Ε. εν όψει των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ευρωκοινοβουλίου και Κομισιόν, με θέμα το νομοσχέδιο για τις ψηφιακές αγορές προτού γίνει νόμος.

από κολοσσούς. Έχουν διατυπωθεί συχνά ερωτήματα σχετικά με το εάν με την απόκτησή τους σε φθηνές τιμές, οι κολοσσοί βρίσκουν τρόπους υπονόμησης του υγιούς ανταγωνισμού. Εταιρείες αμερικανικές, όπως οι Alphabet/ Google, Amazon, Apple, Facebook και Microsoft εμπίπτουν στο πλαίσιο της νέας νομοθεσίας, αλλά και άλλες όπως ο κινεζικός όμιλος του Τζακ Μα, ο κολοσσός της Alibaba, και η ολλανδική πλατφόρμα κρατήσεων δωματίων και οργάνωσης διακοπών της Booking. Τα σχετικά αναφέρει σε δημοσίευσμά της η εφημερίδα Financial Times. Αξίζει να επισημανθεί πως η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών έχει διατυπώσει τους φόβους της για το ότι οι νέοι ευρωπαϊκοί κανόνες καταρτίζονται εις βάρος των

αμερικανικών κολοσσών, όπως αναφέρει το ειδησεογραφικό πρακτορείο Reuters. Την περασμένη εβδομάδα αποφασίστηκε στο πλαίσιο της Ε.Ε. ότι μόνον η Κομισιόν θα είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της νομοθετικής πράξης. Τη σχετική συμφωνία του Ευρωκοινοβουλίου θα επικυρώσουν επίσημα οι αρμόδιοι υπουργοί των χωρών-μελών στις 25 Νοεμβρίου στο πλαίσιο της κοινής θέσης της Ε.Ε. εν όψει των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ευρωκοινοβουλίου και Κομισιόν με θέμα το νομοσχέδιο για τις ψηφιακές αγορές, προτού γίνει νόμος. Πάντως, αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως αναφέρει σχετικά το δημοσίευμα των Financial Times, η Προεδρευτική Συμμαχία Σοσιαλιστών και Δημοκρατών στο Ευ-

ρωκοινοβούλιο, η δεύτερη ισχυρότερη, ζήτησε την υιοθέτηση ευρύτερου φάσματος νόμων για να διασφαλιστεί ότι πιο πολλές εταιρείες θα υπόκεινται σε αυτούς. Το κεντροδεξιό Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, με μέλη –μεταξύ άλλων– τη Γερμανίδα καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ και την πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, ωστόσο, έχει δώσει έμφαση μόνο στους μεγάλους τεχνολογικούς κολοσσούς. Τέλος, αναφέρεται πως το Ευρωκοινοβούλιο συζήτησε και το εάν θα πρέπει να απαγορευθεί η στοχευμένη διαφήμιση, πηγή μεγάλων εσόδων για τις Google και Facebook, και κατέληξε να αποδεχθεί τους αυστηρούς περιορισμούς, όπως η προστασία των παιδιών και οι προδιαγραφές μεγαλύτερης διαφάνειας.

Έλλειψη 400.000 οδηγών φορτηγών στην Ευρώπη

Το να οδηγήει κανείς φορτηγό δεν είναι πλέον ελκυστικό: στη Γηραιά Ηπειρο υπάρχει έλλειψη 400.000 οδηγών φορτηγών, με τις ευρωπαϊκές μεταφορικές εταιρείες να δυσκολεύονται να προσελκύσουν προσωπικό με σχετικά χαμηλούς μισθούς και περιπλοκές συνθήκες εργασίας. Η έλλειψη είχε γίνει ήδη αισθητή πριν από την πανδημία του κορωνοϊού και τα πράγματα επιδεινώθηκαν όταν η οικονομία άρχισε να ανακάμπτει, ειδικά στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Η κατάσταση εκεί εκτραχύνθηκε και λόγω εξόδου της χώρας από την Ε.Ε. Το ζήτημα πάντως αφορά όλες τις χώρες. Η Πολωνία έχει έλλειμμα άνω των 120.000 οδηγών, η Γερμανία περίπου 60.000 και η Ισπανία 15.000, σύμφωνα με μελέτη της βρετανικής εταιρείας ανάλυσης δεδομένων του κλάδου, Transport Intelligence (TI), όπως αναφέρει σε δημοσίευσμά του το Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

«Οι λόγοι είναι πολλοί», δήλωσε στο Γαλλικό Πρακτορείο η Βιολέτα Κετσαρόφτσκα, που δημοσίευσε τη μελέτη το καλοκαίρι για λογαριασμό της TI. «Ο πληθυσμός των οδηγών γερνάει, οι νέοι δεν ενδιαφέρονται για το επάγγελμα, οι συνθήκες εργασίας δεν είναι καλές, οι μισθοί είναι χαμηλοί». Σε ορισμένες χώρες το τέλος της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας έχει επίσης στερήσει από τις εταιρείες ήδη εκπαιδευμένους οδηγούς. Στην έκθεση για τον κλάδο επιμελητείας Solutrans, που άνοιξε την Τρίτη κοντά στη Λυών της Γαλλίας, πολλοί εκπαιδευτικοί φορείς προσπαθούν να προσελκύ-

σουν υποψηφίους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να οδηγήσουν ένα βαρύ όχημα σε προσομοιωτή, να μπουν σε ένα μοντέλο και να δοκιμάσουν το κιβώτιο των 8 ταχυτήτων.

«Είναι επαγγέλματα με τεράστιες ευθύνες που έχουν εξελιχθεί πολύ τα τελευταία χρόνια», δήλωσε ο Ρεγκίς Γκαρσία, από την εταιρεία εκπαίδευσης Aftral. «Δεν είναι απαραίτητα πιο απλό, αλλά

Ο πληθυσμός των οδηγών γερνάει, οι νέοι δεν ενδιαφέρονται για το επάγγελμα, οι συνθήκες εργασίας δεν είναι καλές, οι μισθοί είναι χαμηλοί.

είναι λιγότερο μηχανικό και χειρωνακτικό, ενώ υπάρχει μεγάλη βοήθεια από ηλεκτρονικά μέσα». Οι οδηγοί διανύουν μικρότερες αποστάσεις σε σχέση με το παρελθόν. Από τις γαλλικές επιχειρήσεις λείπουν 40.000-50.000 άτομα, δηλαδή δύο φορές περισσότερα από το 2017. «Η εικόνα του Ρενέ, του οδηγού φορτηγών με τα τατουάζ, συνεχίζει να μας βιάπτει», δήλωσε η Μαρίνα Βερμπέρ-Γκρομπέλ, επικεφαλής του κλάδου αυτού στην Rôle Emploi. «Λέμε στις επιχειρήσεις ότι πρέπει να υπάρχουν καλές συνθήκες εργασίας και καλή εκπαίδευση των οδηγών».

PIK 1

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Στις οκτώ το βράδυ ακριβώς.
- Ενημέρωση με εγκυρότητα, σοβαρότητα, αντικειμενικότητα.
- Από κάθε σημείο στην Κύπρο και τον κόσμο, με το πιο εκτεταμένο δίκτυο ανταποκριτών.

Παρουσίαση:
Αντρέας Κημήτρης

Σκηνοθεσία:
Μαρίνος Γιαννάκης
Νείλος Ιακώβου

Εκτελεστική Παραγωγή:
Μαρία Χαρή

(Με ταυτόχρονη νοηματική στο PIK 2)

PIK 1

ΠΡΩΤΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Η πρώτη ενημερωτική εκπομπή στην τηλεόραση του PIK που καλύπτει την τοπική και διεθνή ειδησεογραφία με δελτία ειδήσεων, παρουσίαση και ανάλυση του έντυπου και ηλεκτρονικού Τύπου, φιλοξενούμενους στο στούντιο και ζωντανές συνδέσεις και ανταποκρίσεις από τον διεθνή και τοπικό χώρο.

Με δελτίο ειδήσεων στη νοηματική.

Δημοσιογραφική Επιμέλεια - Παρουσίαση:
Σταύρος Κυπριανού και Σταυριανή Κωνσταντίνου

Επιμέλεια Δελτίων Ειδήσεων - Παρουσίαση:
Ευγενία Σέργη

Επιμέλεια Παραγωγής - Σκηνοθεσία:
Πανίκος Νικολάου, Κώστας Ορθοδόξου

Δευτέρα με Παρασκευή
6.45 π.μ.
PIK 1

Η έκρηξη χρέους απειλεί το σχέδιο προστασίας του περιβάλλοντος

Η μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής απαιτεί πόρους δεκάδων τρισ. δολαρίων

Οι **ιλιγγιώδεις** δαπάνες των κυβερνήσεων κράτησαν όρθια την παγκόσμια οικονομία στη διάρκεια της πανδημίας, καθώς προσέφεραν στήριξη αντίστοιχη της οποίας δεν έχει δοθεί μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ζητούμενο αυτών των δαπανών ήταν να στηρίξουν το εισόδημα των νοικοκυριών και να δώσουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να αγωνιστούν και να επιβιώσουν εν μέσω πανδημίας.

Το αποτέλεσμα των ιλιγγιωδών αυτών δαπανών είναι όμως η συσσώρευση ενός δυσθεώρητου χρέους που πλησιάζει τα 300 τρισ. δολ. και βαρύνει κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Προπαντός όμως καθιστά εύλωτα τα δημόσια οικονομικά των περισσότερων χωρών και αποτελεί τροχοπέδη στις προσπάθειές τους να αντιμετωπίσουν τις μεγάλες και επείγουσες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή και η γήρανση των πληθυσμών τους. Και ενώ οι κυβερνήσεις πλούσιων και φτωχών χωρών μελετούν τα οικονομικά τους, ο πληθωρισμός αναγκάζει τις κεντρικές τράπεζες να αυξήσουν τα επιτόκια και να επιβάλουν περιοριστική νομισματική πολιτική που δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την κατάσταση για τις υπερχρεωμένες χώρες.

«Αυτό σημαίνει υψηλότερο κόστος δανεισμού που θα επιβαρύνει τόσο τις κυβερνήσεις όσο και όλους τους τομείς της οικονομίας», σχολιάζει σχετικά ο Εμρε Τίφτικ, διευθυντής ερευνών βιωσιμότητας στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Ινστιτούτο. Όπως εξηγεί ο ίδιος,

«μεσοπρόθεσμα το θέμα είναι να βρεθούν οι πόροι για τη χρηματοδότηση των πολιτικών που στοχεύουν στην προστασία του κλίματος και οι περισσότερες χώρες δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα». Στις συνομιλίες της Γλασκώβης για το κλίμα πολλές χώρες ανέλαβαν νέες δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών καυσαερίων, αλλά άφησαν αναπάντητα τα ερωτήματα σχετικά με το πώς θα χρηματοδοτηθούν αυτές οι πολιτικές και πώς θα τεθούν σε εφαρμογή. Σύμφωνα με το Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Ινστιτούτο, το παγκόσμιο χρέος τείνει να αποκλιμακωθεί από το επίπεδο στο οποίο εκτοξεύθηκε εξαιτίας της πανδημίας και αναμένεται μικρή μείωσή του στα τέλη του έτους από το επίπεδο-ρεκόρ των 296 τρισ. δολαρίων. Όπως, όμως, τονίζει η Παγκόσμια Τράπεζα, η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα και η άμβλυνση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής εκτιμάται πως θα απαιτήσει εκτεταμένες επενδύσεις του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα της τάξης των 90 τρισ. δολαρίων μέχρι το 2030.

Δεν υπάρχει, όμως, κανένα παγκόσμιο σχέδιο για να εξασφαλίσουν αυτά τα κεφάλαια, ενώ οι κυβερνήσεις θα κληθούν να επιλέξουν αν θα διοχετεύσουν τους πόρους τους σε προγράμματα για το κλίμα ή σε κοινωνικές δαπάνες. Δηλαδή σε δαπάνες που αυξάνονται διαρκώς δεδομένης της γήρανσης του πληθυσμού. Και το πρόβλημα θα είναι σοβαρότερο για τις χώρες χαμηλού εισοδήμα-

«Μεσοπρόθεσμα, το θέμα είναι να βρεθούν οι πόροι για τη χρηματοδότηση των πολιτικών που στοχεύουν στην προστασία του κλίματος και οι περισσότερες χώρες δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα», σχολιάζει ο Εμρε Τίφτικ, διευθυντής ερευνών βιωσιμότητας στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Ινστιτούτο.

Οι κυβερνήσεις θα κληθούν να επιλέξουν αν θα διοχετεύσουν πόρους σε προγράμματα για το κλίμα ή σε κοινωνικές δαπάνες.

τος. Τα προγράμματα στήριξης που επιστράτευσαν οι χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου βοήθησαν επιτυχώς τις οικονομίες τους, ενώ ήταν βιώσιμα καθώς εφαρμόστηκαν σε ένα περιβάλλον ιστορικά χαμηλών επιτοκίων.

Τώρα, όμως, οι ανεπτυγμένες οικονομίες αρχίζουν να εξετάζουν αυξήσεις των επιτοκίων που σημαίνει υψηλό κόστος δανεισμού, μεγαλύτερο κίνδυνο κρίσεων χρέους στις αναδυόμενες αγορές και τελικά περιορισμένες δυνατότητες

των χωρών να επιδιώξουν τους στόχους τους για την προστασία του κλίματος.

Στελέχη του Ινστιτούτου Brookings στην Ουάσινγκτον ανέφεραν προ ημερών ότι «το ισοζύγιο ανάμεσα στα οφέλη και στο κόστος αυτής της συσσώρευσης χρέους φαίνεται να κλίνει προς την πλευρά του κόστους». Επικαλούνται τους περιορισμούς που συνεπάγεται το υψηλό χρέος στην άσκηση πολιτικών και τη ραγδαία μείωση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τον Αμάρ Μπατάχάρια, καθηγητή Οικονομικών στο London School of Economics, οι χώρες χαμηλού εισοδήματος θα υποστούν το μεγαλύτερο πλήγμα και ορισμένες θα βρεθούν με ένα μη βιώσιμο χρέος, ενώ άλλες θα έχουν αποκλειστεί από τις ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης με τις οποίες δανείζονται οι πλούσιες χώρες. Ο ίδιος επισημαίνει πως το

κόστος εξυπηρέτησης του χρέους είναι πολύ υψηλό και ενδέχεται να αναγκάσει τις κυβερνήσεις να εγκαταλείψουν τις δράσεις για την προστασία του κλίματος.

Οι πλούσιες χώρες, αντιθέτως, μπορούν να αναχρηματοδοτήσουν το χρέος τους στα εθνικά τους νομίσματα συνήθως με χαμηλά επιτόκια και στην περίπτωση των ΗΠΑ, της Ευρώπης και ορισμένων άλλων με κεντρικές τράπεζες που έχουν σχεδόν απεριόριστες δυνατότητες να απορροφούν ομόλογα και να δημιουργούν διαθέσιμα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της επιτροπής δημοσιονομικών του αμερικανικού Κογκρέσου, το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους ως εκατοστιαίο ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξηθεί ελαφρώς μέσα στην επόμενη δεκαετία και από περίπου 1,6% στο οποίο ανερχόταν πέρυσι θα φτάσει στο 2,7% το 2031, ενώ το συνολικό χρέος θα έχει αυξηθεί στο

106% στο ίδιο χρονικό διάστημα. Πρόκειται, πάντως, για ένα επίπεδο χρέους που πριν από μερικά χρόνια θα θεωρείτο κώδωνας κινδύνου.

Στην Ευρώπη, άλλωστε, επανεξετάζονται οι κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας και οι ευρωπαϊκές πρωτεύουσες μελετούν τρόπους για να παρατείνουν τη χαλάρωση των κανόνων δημοσιονομικής πειθαρχίας που απαιτούν να παραμένει το έλλειμμα κάτω από το 3% και το δημόσιο χρέος κάτω από το 60%.

Οι κανόνες αυτοί δεν θεωρούνται πλέον ρεαλιστικοί και δεν μπορούν να συμβιβαστούν με τις προσπάθειες των ευρωπαϊκών χωρών να διατηρήσουν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης και να διασφαλίσουν κεφάλαια για επενδύσεις ύψους 650 δις. ευρώ ετησίως με στόχο την κλιματική αλλαγή.

REUTERS

Παρατηρήθηκαν από τις δουλειές τους 8,7 εκατ. Αμερικανοί σε δύο μήνες

Στις **ΗΠΑ** βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη το κύμα των παραιτήσεων, «η μεγάλη παραιτησι» όπως το χαρακτήρισαν τα αμερικανικά ΜΜΕ, καθώς εκατομμύρια Αμερικανών εργαζομένων εξακολουθούν να εγκαταλείπουν τις θέσεις εργασίας τους. Τον Αύγουστο παραιτήθηκαν από την εργασία τους 4,3 εκατ. Αμερικανοί και τους ακολούθησαν άλλα 4,4 εκατ. τον Σεπτέμβριο, αφήνοντας τις βιομηχανίες να αγωνίζονται για να καλύψουν τις κενές θέσεις. Ερευνητές της εταιρείας χρηματοπιστωτικών Jefferies διεξήγαγαν σχετική έρευνα προσπαθώντας να εντοπίσουν τα αίτια του πρωτοφανούς αυτού φαινομένου. Και ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνάς τους ήταν το αίτημα των παραιτηθέντων για λιγότερες ημέρες εργασίας.

Η σχετική έρευνα διεξήχθη ανάμεσα σε νέους Αμερικανούς ηλικίας 22 έως 35 ετών και το κυριότερο ερώτημα που τους τέθηκε ήταν τι θα έπρεπε να είχε κάνει ο εργοδότης τους για να τους πείσει να μείνουν στη δουλειά τους. Σε αυτή την ερώτηση 32% απάντησαν πως θα έμεναν στη θέση τους αν τους είχε προταθεί να εργάζονται μόνο επί τέσσερις ημέρες την εβδομάδα. Ήταν η δεύτερη σε συχνότητα απάντηση που έδωσαν οι παραιτηθέντες νέοι Αμερικανοί, ενώ 43% δήλωσαν πως θα είχαν μείνει αν τους είχαν προσφερθεί περισσότερα χρήματα. Το 80% των ερωτηθέντων, όμως, δήλωσε πως τάσσεται υπέρ της εργασίας εβδομάδας των τεσσάρων ημερών και μόλις ένα πενήντο 3% τάχθηκε κατά της μείωσης των ημερών

Το 80% των ερωτηθέντων Αμερικανών δήλωσε πως τάσσεται υπέρ της εργασίας εβδομάδας των τεσσάρων ημερών και μόλις ένα πενήντο 3% τάχθηκε κατά της μείωσης των ημερών εργασίας.

εργασίας. Στη διάρκεια του καλοκαιριού ο βουλευτής Μαρκ Τακάνο της Καλιφόρνιας παρουσίασε τροποποίηση του νόμου περί Δικαιών Ορών Εργασίας του 1938, του νόμου που διέπει τώρα την εργασία στις ΗΠΑ και έχει θεσμοθετήσει τις 40 ώρες εργασίας την εβδομάδα. Η εν λόγω τροποποίηση προβλέπει μείωση των ωρών εργασίας στις 32 ώρες την εβδομάδα.

Ο εν λόγω βουλευτής επικαλέστηκε τις ανατροπές που επέβαλε η πανδημία στους κανόνες και στα ήθη του κόσμου της εργασίας, τις οποίες και παραλληλίστηκε με τις κατακλυσμιαίες κοινωνικοοικονομικές μεταβολές της κρίσης του 1930.

«Οι κανόνες ανατρέπονται και αμφισβητούνται», τονίζει ο Τα-

κάνο και υπογραμμίζει πως «οι άνθρωποι δεν θέλουν πλέον να επιστρέψουν σε αυτό που ήξεραν πριν».

Όπως, άλλωστε, επισημαίνει σχετικά ρεπορτάζ του αμερικανικού δικτύου CNN, έχουν μεσολαβήσει επανειλημμένως πειράματα που υποστηρίζουν την ιδέα μιας μικρότερης εβδομάδας εργασίας. Σχετικό πείραμα διεξήχθη στην Ισλανδία όταν μειώθηκαν οι ώρες εργασίας των εργαζομένων, χωρίς, όμως, να μειωθούν οι μισθοί τους, και τα αποτελέσματα ήταν εξαιρετικά. Οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι βελτιώθηκε εντυπωσιακά η ευημερία των εργαζομένων με κριτήριο σειρά δεικτών, όπως η μείωση του στρες και του αισθήματος εξουθένωσης.

Αλμα ανάπτυξης το γ' τρίμηνο στη Σαουδική Αραβία

Από τους μεγάλους κερδισμένους της ενεργειακής κρίσης, η Σαουδική Αραβία γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη χάρη στην εκτόξευση των τιμών του πετρελαίου: σημείωσε το τρίτο τρίμηνο τον υψηλότερο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της τελευταίας δεκαετίας, καθώς το πετρέλαιο βρίσκεται σε επίπεδα πάνω από τα 80 δολάρια το βαρέλι.

Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία που έδωσαν χθες οι Αρχές του βασιλείου, η οικονομία της αναπτύχθηκε κατά 6,8% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του περασμένου έτους. Πρόκειται για τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης που έχει γνωρίσει η πετρελαιοπαραγωγός χώρα της Μέσης Ανατολής από το 2012, όταν οι τιμές του πετρελαίου κυμαίνονταν κατά μέσον όρο στα 122 δολάρια το βαρέλι. Το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, άλλωστε, το ΑΕΠ του βασιλείου σημείωσε αύξηση 5,8%.

Ο πετρελαϊκός κλάδος σημείωσε ασφαλώς τη μεγαλύτερη ανάπτυξη και συγκεκριμένα 9% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Σε ό,τι αφορά την υπόλοιπη οικονομία, που προσφέρει και τις περισσότερες θέσεις εργασίας, σημείωσε ανάπτυξη 6,2%. Σχολιάζοντας σχετικά ο Ζιάντ Νταούντ, οικονομολόγος του Bloomberg με αντικείμενο τις αναδυόμενες αγορές, τόνισε πως «η αύξηση της παραγωγής της σε πετρέλαιο ήταν ο κυριότερος παράγοντας που οδήγησε στην ισχυρή ανάπτυξη της Σαουδικής Αραβίας. Ο ίδιος υπογράμμισε πως η οικονομική δραστηριότητα εκτός πετρελαϊκού τομέα υπερέβη τα προ πανδημι-

Η οικονομία της αναπτύχθηκε κατά 6,8% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του περασμένου έτους. Πρόκειται για τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης που έχει γνωρίσει η πετρελαιοπαραγωγός χώρα της Μέσης Ανατολής από το 2012.

Βασική αιτία η εκτόξευση των τιμών του πετρελαίου.

ας επίπεδα.

Η Σαουδική Αραβία, η μεγαλύτερη οικονομία στον αραβικό κόσμο, γνώρισε μια ραγδαία συρρίκνωση το 2020 εξαιτίας του διπλού σοκ που στοιχειοθετούσε αφενός η πτώση των τιμών του πετρελαίου και αφετέρου η πανδημία και η συνεπακόλουθη ύφεση. Η διπλή αυτή κρίση εξώθησε την ηγεσία του βασιλείου να προχωρήσει στη λήψη μέτρων για να περιορίσει τον αντίκτυπο στα δη-

μοσιονομικά της χώρας.

Μεταξύ άλλων τριπλασίασε τον ΦΠΑ, μείωσε τις σχεδιαζόμενες δαπάνες και αύξησε τους δασμούς στις εισαγωγές. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της πολιτικής ηγεσίας της χώρας, το δημοσιονομικό της έλλειμμα θα συρρικνωθεί το 2022 περίπου στο 1,6% του ΑΕΠ της, καθώς θα έχουν αυξηθεί τα έσοδα χάρη στην άνοδο των τιμών του πετρελαίου.

Το ΔΝΤ εκτιμά πως η οικονομία της Σαουδικής Αραβίας θα σημειώσει ανάπτυξη 2,8% στο σύνολο του έτους μετά τη συρρίκνωση κατά 4,1% που γνώρισε το 2020. Προβλέπει επίσης πως η ανάπτυξη θα φτάσει σχεδόν στο 5% το επόμενο έτος.

BLOOMBERG

ΑΝΑΛΥΣΗ

Κυρίαρχη τάση
η διάσπαση εταιρειών

Των **ANIRBAN SEN** και **DAVID FRENCH** / REUTERS

Το δίλημμα το οποίο αντιμετωπίζουν μονίμως οι επιχειρήσεις είναι εάν πρέπει να κάνουν εξαγορές ή να απαλλαγούν από επιμέρους δραστηριότητες, ώστε να ενισχύσουν τις αποδόσεις των μετόχων τους. Τα τραπεζικά στελέχη τα οποία δραστηριοποιούνται στην επενδυτική τραπεζική ωφελούνται κάθε φορά που η απάντηση έχει να κάνει με μία συμφωνία, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει μεταστροφή για τις επιχειρήσεις έναντι προηγούμενων κινήσεών τους. Οι ανακρινόμενες της περασμένης εβδομάδας από τις General Electric, Toshiba Corp και Johnson & Johnson για τα σχέδιά τους να διασπαστούν, είναι τα τελευταία παραδείγματα του πώς ορισμένες εταιρείες έχουν δαπανήσει εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια σε προμήθειες προς επενδυτικές τράπεζες για να διεκπεραιώσουν εξαγορές μέσα στο πέρασμα του χρόνου, μόνο και μόνο για να

**Είτε σε εξαγορές
είτε σε αποσχίσεις,
οι επενδυτικές
τράπεζες
είναι ο μεγάλος
κερδισμένος.**

βρεθούν και πάλι στη θέση να καταβάλουν περισσότερα για να τις ανατρέψουν. Τράπεζες, οι οποίες εργάστηκαν για να προετοιμάσουν αυτές τις αποσχίσεις είναι οι Goldman Sachs, JPMorgan Chase & Co και UBS Group, οι οποίες παρείχαν συμβουλές για να κάνουν εξαγορές οι ίδιες εταιρείες στο παρελθόν – κι αυτές οι εξαγορές τις είχαν οδηγήσει στην αντίθετη κατεύθυνση από πλευράς στρατηγικής.

Η κατάσταση είναι μία τάση που επιτείνεται, ενόσω ολοένα και περισσότερο η Γουόλ Στρίτ δείχνει να προσβύει πως οι επιχειρήσεις είναι αποδοτικές, μόνο αν οι δραστηριότητες έχουν συνάφεια μεταξύ τους. Παράλληλα, οι ακτιβιστές των επενδυτικών κεφαλαίων αντιστάθμισης κινδύνου ασκούν εντονότερες πιέσεις για να στρέψουν σε αυτήν την κατεύθυνση τις εταιρείες.

Μέχρι στιγμής από τις αρχές της χρονιάς έχουν συνολι-

κά ανακοινωθεί σε όλο τον κόσμο περίπου 42 περιπτώσεις διάσπασης εταιρειών αξίας 200 δισ. δολαρίων εν συγκρίσει με τις 38 επιχειρηματικές κινήσεις σχεδόν 90 δισ. δολαρίων το 2020, βάσει των στοιχείων της Dealogic. Οι επενδυτικές τράπεζες έχουν σωρεύσει περισσότερα από 4,5 δισ. δολάρια από το 2011, παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες διεθνώς. Αν και το ποσό αυτό ισοδυναμεί με λιγότερο από το 2% από όσα αποκόμισαν αθροιστικά από εξαγορές και συγχωνεύσεις, πρόκειται για κάτι που βαίνει διογκούμενο. Από τις αρχές της χρονιάς και αναφορικά με τη διάσπαση επιχειρήσεων οι τράπεζες κέρδισαν πάνω από 1 δισ. δολάρια παγκοσμίως, σχεδόν διπλάσια χρήματα από τα αντίστοιχα του 2020, βάσει των στοιχείων της Refinitiv. Στην περίπτωση της General Electric οι χρηματοπιστωτικοί σύμβουλοι, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται οι Evercore, PJT Partners, Bank of America και Goldman Sachs, εκτιμάται πως έκαστος εξ αυτών θα εισπράξει δεκάδες εκατομμύρια δολάρια, όπως υπολογίζουν δικηγόροι και τραπεζίτες που ειδικεύονται σε εξαγορές και συγχωνεύσεις. Στο παρελθόν η ίδια η Goldman Sachs, βέβαια, είχε συγκεντρώσει σχεδόν 400 εκατομμύρια δολάρια σε προμήθειες από τις συμβουλευτικές υπηρεσίες και πάλι στην General Electric για το πώς θα προβεί σε εξαγορές, αποεπενδύσεις και διάσπαση δραστηριοτήτων. Υπό το πρίσμα των προμνηθειών, που συνέλεξε από τον βιομηχανικό όμιλο, είναι η κορυφαία σύμβουλος του, σύμφωνα με τα στοιχεία της Refinitiv.

Αρχής γενομένης από την 1η Ιανουαρίου αυτού του έτους και μέχρι σήμερα, όπως υπολογίζει η Dealogic, και σε όλο το εύρος των χρηματοπιστωτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών, είναι η Goldman Sachs η οποία αποκόμισε τα πιο πολλά σε προμήθειες από την παροχή συμβουλών για διαιρέση εταιρειών. Μετά ακολουθούν οι JPMorgan και Lazard.

Πάντως, θα πρέπει να επισημανθεί πως, αν και είναι σίγουρες οι προμήθειες της επενδυτικής τραπεζικής, η έκβαση μιας επιχειρηματικής κίνησης για τους μετόχους της εταιρείας αυτής κάθε άλλο παρά είναι εξασφαλισμένη.

Μισό τρισ. δολάρια κοστίζει
παγκοσμίως η φοροαποφυγή

Σε Βρετανία, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Ελβετία το εντονότερο πρόβλημα

Σχεδόν μισό τρισεκατομμύριο δολάρια χάνουν οι χώρες από τη φοροαποφυγή των πολυεθνικών και των βαθύπλουτων και το ύψος των διαφυγόντων φορολογικών εσόδων βαίνει διαρκώς αυξανόμενο. Στη διάρκεια του τρέχοντος έτους έφτασε στα 483 δισ. δολάρια από τα 427 δισ. δολάρια στα οποία ανερχόταν το 2020. Η εικόνα προκύπτει από έρευνα τεσσάρων φορέων που διεξάγουν ένα είδος εκστρατείας για τη δίκαιη φορολογία, οι οποίοι είναι οι State of Tax Justice 2021, το δίκτυο Tax Justice Network (TJN), η Παγκόσμια Συμμαχία για τη Φορολογική Δικαιοσύνη (Global Alliance for Tax Justice) και η διεθνής ένωση Public Services International. Στα πορίσματά τους υπογραμμίζουν, μεταξύ άλλων, ότι τα διαφυγόντα φορολογικά έσοδα θα επάρκούσαν για να εμβολιαστεί πλήρως κατά του κορωνοϊού το σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού. Παράλληλα, όμως, προτείνουν το θέμα της διενούς φορολογίας να παραπεμφθεί στα Ηνωμένα Έθνη, κρίνοντας τουλάχιστον αναποτελεσματικές τις σχετικές ζημιώσεις στους κόλπους του ΟΟΣΑ.

Η έρευνα κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην Ε.Ε. επισημαίνοντας τη συνενοχή των μελών της στη διευκόλυνση της φοροαποφυγής, παρά τις κατά καιρούς τοποθετήσεις της εναντίον της πρακτικής. Ανάμεσα στα πορίσματα της έρευνας ξεχωρίζει η επισήμανση πως «η μερίδα του λέοντος» από τη φοροαποφυγή αφορά τους γνωστούς φορολογικούς παραδείσους στην καρδιά της Ευρώπης, δηλαδή Βρετανία, Ολλανδία, Λουξεμβούργο και Ελβετία, που αθροιστικά αντιπροσωπεύουν το 55% των διαφυγόντων φορολογικών εσόδων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι συντάκτες της έρευνας τονίζουν μάλιστα πως αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο συχνά αυτή η κατηγορία χωρών έχει χαρακτηριστεί και συχνά αποκαλείται «άξονας της φοροαποφυγής». Σε ό,τι αφορά γενικότερα τις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, που δεσμεύθηκαν προσφάτως στην επιβολή ελάχιστου συντελεστή φορολογίας των επιχειρήσεων ύψους 15%, η έρευνα διαπιστώνει πως είναι υπεύθυνες για τη διευκόλυνση του 78% της φοροαποφυγής. Ειδικότερα, οι χώρες του ΟΟΣΑ διευκολύνουν πολυεθνικές και βαθύπλουτους να αποφύγουν την καταβολή φό-

Οι λίγες, ως επί το πλείστον μικρές νησιωτικές χώρες που εμφανίζονται στη μαύρη λίστα της Ε.Ε. δεν ευθύνονται παρά μόλις για το 1,1% της παγκόσμιας φοροαποφυγής.

**Οι χώρες που συμ-
φώνησαν στην επι-
βολή ελάχιστου εται-
ρικού φόρου διευ-
κολύνουν το 78%
της φοροαποφυγής.**

ρων που ανέρχονται ετησίως σε πάνω από 378 δισ. δολάρια αθροιστικά. Και όμως, επισημαίνουν οι ερευνητές και συντάκτες της έρευνας, καμία χώρα-μέλος του ΟΟΣΑ και καμία από τις χώρες του «άξονα της φοροαποφυγής» δεν εμφανίζεται στη μαύρη λίστα που έχει συντάξει η Ε.Ε. με τις χώρες - φορολογικούς παραδείσους.

Σύμφωνα, πάντα, με την εν λόγω έρευνα, οι λίγες, ως επί το πλείστον μικρές νησιωτικές χώρες που εμφανίζονται στη μαύρη λίστα της Ε.Ε. δεν ευθύνονται παρά μόλις για το 1,1% της παγκόσμιας φοροαποφυγής. Επιπλέον, οι συντάκτες της

έρευνας υπογραμμίζουν πως σε παγκόσμιο επίπεδο η φοροαποφυγή πλήττει βαρύτερα τις φτωχές χώρες και πολύ περισσότερο από τις πλούσιες χώρες. Εξηγεί συγκεκριμένα πως το ύψος των διαφυγόντων εσόδων στις πλούσιες χώρες είναι σαφώς υψηλότερο, καθώς φθάνει στα 443 δισ. δολάρια ετησίως. Αντιπροσωπεύει, ωστόσο, σαφώς μικρότερο μερίδιο των εσόδων των πλούσιων χωρών και μόλις το 9,7% αθροιστικά των προϋπολογισμών τους για την Υγεία. Στις φτωχές χώρες τα διαφυγόντα φορολογικά έσοδα είναι πολύ μικρότερα σε απόλυτους αριθμούς, καθώς υπολογίζονται σε μόλις 39,7 δισ. δολάρια ετησίως. Αντιπροσωπεύουν, όμως, πολύ μεγαλύτερη μερίδα των φορολογικών εσόδων τους και των δημόσιων δαπανών τους. Συνολικά οι φτωχές χώρες χάνουν σχεδόν το 48% του αθροίσματος των δαπανών τους για τη δημόσια υγεία. Οπως τονίζουν, άλλωστε, οι ερευνητές, σε αντίθεση με τις χώρες-μέλη

του ΟΟΣΑ, οι φτωχές χώρες δεν συνδιαμορφώνουν τους κανόνες που αποφασίζονται σε διεθνές επίπεδο.

Πέραν της σύστασης για μεταφορά των διεθνών συνομιλιών από τον ΟΟΣΑ στον ΟΗΕ, ο ένας εκ των τεσσάρων φορέων που συνεργάστηκαν για τη σχετική έρευνα, η State of Tax Justice 2021, προτείνει στις κυβερνήσεις να προβούν μονομερώς στην επιβολή φόρου επί των κερδών όσων πολυεθνικών συγκέντρωσαν υπερβολικά μεγάλα κέρδη στη διάρκεια της πανδημίας, με προεξάρχοντες βέβαια τους γνωστούς τεχνολογικούς κολοσσούς, και να θεσπίσουν φόρο στον πλούτο, και τα έσοδα που θα προσπορισθούν να τα διαθέσουν για την αντιμετώπιση της πανδημίας και των μακροχρόνιων ανισοτήτων που διευρύνθηκαν περαιτέρω εξαιτίας της. Προτείνει, τέλος, να αυξηθεί ο ελάχιστος εταιρικός φόρος που συμφωνήθηκε στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ και του G20 τουλάχιστον στο 25%.

ΠΛΕΙΟΔΟΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ ΚΑΝΤΙΝΑΣ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Αριθμός Διαγωνισμού: 20/2021

Το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου διενεργεί πλειοδοτικό διαγωνισμό για τη διαχείριση και εκμετάλλευση της καντίνας του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, για περίοδο 36 μηνών από την 1/1/2022 μέχρι 31/12/2024, με δικαίωμα της Αναθέτουσας Αρχής να παρατείνει τη σύμβαση μέχρι 2 δωδεκάμηνες περιόδους.

Τόπος και τρόπος διάθεσης Εγγράφων Διαγωνισμού:

- Μέσω του Ηλεκτρονικού Συστήματος Σύναψης Συμβάσεων (eProcurement), στην ιστοσελίδα **www.eprocurement.gov.cy**
- Στην ιστοσελίδα του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου: **www.cybc.com.cy**
- Από το Φρουρμαρχείο του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, αρ. τηλ. **22 862093**

Λεπτομέρειες και όροι σχετικά με τη διαχείριση της καντίνας, να ζητηθούν από το Τμήμα Προσωπικού και Διοίκησης, στο τηλέφωνο 22862359.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ πρέπει να τοποθετηθεί σε κλειστό φάκελο στο κιβώτιο προσφορών του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, στη Λεωφόρο ΠΙΚ, Αγλαντζιά, Λευκωσία, το αργότερο μέχρι τις 12 το μεσημέρι της Τετάρτης 8/12/2021.

Το ΠΙΚ θα λάβει υπόψη την πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (ΥΠΠΑΝ)

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
ΓΙΑ ΜΕΤΑΣΤΕΓΑΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ (ΥΕΨ)

Ζητείται υποβολή δήλωσης ενδιαφέροντος από Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα που διαθέτουν προς ενοίκιαση υποστατικό στην Επαρχία Λευκωσίας συνολικού εμβαδού τουλάχιστον 950 τ.μ. για την κάλυψη αναγκών μεταστέγασης της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας (ΥΕΨ).

Οι δηλώσεις ενδιαφέροντος πρέπει να απευθύνονται στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και να κατατεθούν στο ειδικό κιβώτιο προσφορών του ΥΠΠΑΝ στη διεύθυνση Γωνία Κίμωνος και Θουκυδίδου, Ακρόπολη, 1434 Λευκωσία, το αργότερο μέχρι τις 09:00 π.μ., τη Δευτέρα 06/12/2021.

Για περαιτέρω πληροφορίες παρακαλείστε όπως αποστείνετε στην ιστοσελίδα του ΥΠΠΑΝ (www.moec.gov.cy) όπου μπορείτε να βρείτε τα χρήσιμα έγγραφα καθώς και στο τηλέφωνο 22800806.

Αύξηση 8,3% στις τιμές νεόδμητων κατοικιών το γ' τρίμηνο στην Ελλάδα

Το υψηλό κόστος κατασκευής ενσωματώνεται πλέον στο ζητούμενο τίμημα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Με διψήφιο ποσοστό ανόδου κινούνται οι τιμές στην αγορά κατοικίας, σε σχέση με την περίοδο πριν από την πανδημία. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παρατηρητηρίου τιμών της Geoaxis για το φετινό τρίτο τρίμηνο, οι ζητούμενες τιμές πώλησης νεόδμητων διαμερισμάτων καταγράφουν αύξηση κατά 8,37% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα, αλλά και 11,15% σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019, δηλαδή πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας. Η αύξηση στα παλαιότερα διαμερίσματα είναι μικρότερη και διαμορφώνεται σε 6,25% σε επίσημη βάση και 10,65% σε σχέση με πριν από δύο χρόνια.

Στην ανάλυση της η εταιρεία πιστοποιημένων εκτιμητών σημειώνει ότι η άνοδος των αξιών αναμένεται να συνεχιστεί και για τους επόμενους 12 μήνες, ίσως όμως με μικρότερη ένταση. Ένας βασικός λόγος που έχει επιταχύνει τον ρυθμό ανόδου των τιμών των νεόδμητων κατασκευών αφορά και τη σημαντική αύξηση του κατασκευαστικού κόστους τους τελευταίους μήνες, η οποία έχει αρχίσει να ενσωματώνεται και στις τιμές πώλησης.

Μάλιστα, η πορεία των τιμών είναι τέτοια που πλέον οι αξίες έχουν ανακτήσει και με το παραπάνω τις απώλειες των τελευταίων ετών. Στις περισσότερες περιοχές οι ζητούμενες τιμές πώλησης νεόδμητων κατοικιών είναι πλέον υψηλότερες σε σχέση με το 2013. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Geoaxis, στους Αμπελοκήπους ένα νεόδημητο διαμέρισμα πωλείται σήμερα αντί σχεδόν 2.000 ευρώ/τ.μ., έναντι 1.800 ευρώ/τ.μ. το 2013, ενώ στο Μαρούσι η σημερινή τιμή διαμορφώνεται σε 2.267 ευρώ/τ.μ, από 2.060 ευρώ/τ.μ. το 2013. Ανάλογη εικόνα καταγράφεται και στο Π. Φάληρο (2.465 ευρώ/τ.μ. έναντι 2.330 ευρώ/τ.μ.), αλλά και στον Χολαργό (2.785 ευρώ/τ.μ. από 2.685 ευρώ/τ.μ.).

Μεταξύ των περιοχών, στα νεόδημητα διαμερίσματα η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στους Αμ-

Στα νεόδημητα διαμερίσματα η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στους Αμπελοκήπους με 10,35%, ενώ έπονται το Παλαιό Φάληρο με αύξηση 9% και το Μαρούσι με 8,75%.

Οι τιμές πώλησης κινούνται στα επίπεδα του 2013, με την αγορά να έχει καλύψει το μεγαλύτερο μέρος των απωλειών της κρίσης.

πελοκήπους με 10,35%, ενώ έπεται το Παλαιό Φάληρο με αύξηση 9%, το Μαρούσι με 8,75%, ο Χολαργός με 7,5% και το Περιστέρι, όπου η αύξηση των τιμών διαμορφώθηκε σε 6,25%. Αντίστοιχα, στα παλαιότερα ακίνητα, Χολαργός, Αμπελόκηποι και Μαρούσι παρουσιάζουν αύξηση κατά 6,25%, ενώ σε Παλαιό

Φάληρο και Περιστέρι η αύξηση διαμορφώθηκε σε 6,2%.

Σύμφωνα με τον Γιάννη Ξυλά, ιδρυτή της Geoaxis, «η σταδιακή μετατροπή των διαμερισμάτων και σε χώρους εργασίας αναμένεται να επιφέρει τεκτονικές αλλαγές στον τρόπο σχεδίασης και κατασκευής (υλικά, δίκτυα, μονώσεις, κοινόχρηστοι χώροι κ.λπ.).

Η αίσθησή μας είναι ότι παρά τις χαμηλές αποδόσεις που προσφέρουν, τα διαμερίσματα θα προστεθούν ως σημαντικό στοιχείο στα χαρτοφυλάκια ΑΕΕΑΠ και επενδυτών τα αμέσως επόμενα χρόνια». Κατά τον κ. Ξυλά, η ανάκαμψη της αγοράς διαμερισμάτων θα συνεχιστεί με αμείωτο ρυθμό, με έμφαση σε ενοικιαζόμενα, παλαιότερα, μεγαλύτερα και αποκεντρωμένα δια-

μερίσματα. Παράλληλα, όπως τονίζει, «σε καμία περίπτωση η αγορά δεν βιώνει συνθήκες φούσκας καθώς η (σημαντική) αύξηση στο κόστος κατασκευής συντηρεί τις ανοδικές τάσεις στις αξίες».

Κατά τον ίδιο, αυτήν την περίοδο κυριαρχούν τρεις βασικές τάσεις στην αγορά κατοικίας. Η στροφή της πλειονότητας των ενδιαφερομένων στη λύση της ενοικίασης, λόγω της αδυναμίας αγοράς ιδιοκτησίας κατοικίας, η εργασία από το σπίτι, έστω κάποιες ημέρες την εβδομάδα, αλλά και η υιοθέτηση νέων προδιαγραφών στις κατασκευές, με έμφαση στο περιβάλλον και το ευ ζην, που θα οδηγήσουν όμως σε αύξηση του κόστους ανέγερσης και επομένως και στην τελική τιμή πώλησης.

Επιστρέφουν οι ξένες επενδύσεις στα ακίνητα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Επιταχύνεται ο ρυθμός κορήγησης αδειών παραμονής, στο πλαίσιο του προγράμματος «χρυσή βίζα», καθώς με βάση τα στοιχεία του υπ. Μεταναστευτικής Πολιτικής, μέχρι και τον φετινό Οκτώβριο είχαν εκδοθεί συνολικά 747 νέες άδειες εντός του 2021. Μόνο τον μήνα Οκτώβριο όμως χορηγήθηκαν 193 νέες άδειες και ενώ στο εννεάμηνο Ιαν. - Σεπτεμβρίου, ο συνολικός αριθμός δεν είχε ξεπεράσει τις 554 άδειες. Συνολικά το 2020 είχαν εκδοθεί 938 άδειες παραμονής, μέσω της απόκτησης ακινήτων αξίας τουλάχιστον 250.000 ευρώ. Όπως φαίνεται, το 2021 αναμένεται να κινηθεί σε παρόμοιο, αν όχι ελαφρώς υψηλότερο επίπεδο. Πρόκειται για μια σαφή κάμψη έναντι των προηγούμενων ετών, απόρροια των επιπτώσεων της πανδημίας και των συνεχιζόμενων δυσκολιών που παρατηρούνται στις αεροπορικές μετακινήσεις, ιδίως από και προς την Κίνα, που αποτελεί την υπ' αριθμόν ένα χώρα με βάση τις άδειες παραμονής που έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα.

Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, το 2020 καταγράφηκε πτώση του αριθμού των αδειών κατά 73,4% σε

σχέση με το 2019. Το 2019 είχε αποτελέσει έτος-ρεκόρ, καθώς είχαν εκδοθεί 3.535 άδειες, που αντιστοικούσαν σε εισροή κεφαλαίων της τάξεως του 1 δισ. ευρώ, για την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα. Το μέγεθος αυτό αποτυπώθηκε και στα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, καθώς οι εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό, για την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα, είχαν ανέλθει σε 1,45 δισ. ευρώ το 2019. Αντιθέτως, το 2020 υποχώρησαν σε 875 εκατ. ευρώ, γεγονός που, εν μέρει, οφείλεται και στην πορεία του προγράμματος «χρυσή βίζα». Συνολικά, από την αρχή του σχετικού προγράμματος έχουν χορηγηθεί 9.322 άδειες απευθείας σε επενδυτές και συνολικά 27.944 άδειες, υπολογίζοντας και τα μέλη των οικογενειών των επενδυτών. Οι συνολικές επενδύσεις στην αγορά ακινήτων της χώρας υπολογίζεται ότι διαμορφώνονται σε τουλάχιστον 2,33 δισ. ευρώ, αλλά εκτιμάται ότι το πραγματικό ύψος είναι αρκετά υψηλότερο, ενδεχομένως και πάνω από τα 3 δισ. ευρώ, μιας και αρκετές αγορές αγοράζουν ακίνητα αξίας πολύ υψηλότερης των 250.000 ευρώ, που είναι το ελάχιστο όριο.

Από την αρχή του προγράμματος έχουν χορηγηθεί 9.322 άδειες απευθείας σε επενδυτές. Οι συνολικές επενδύσεις στην αγορά ακινήτων της χώρας υπολογίζεται ότι διαμορφώνονται σε τουλάχιστον 2,33 δισ. ευρώ.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ποιες είναι οι «hot» κατηγορίες ακινήτων

Πρέπει να δίνουμε υπέρμετρη σημασία στις αιτήσεις για αδειοδότηση νέων έργων ανάπτυξης. Κάθε σχετικό στατιστικό στοιχείο έχει τη σημασία του και συνεισφέρει στο ζωγράφισμα της μεγαλύτερης εικόνας. Όμως ως μην ξεχνάμε πως όλοι αυτοί που υποβάλλουν τις αιτήσεις και όλοι αυτοί που τελικά αποφασίζουν να μην υποβάλουν αιτήσεις, είναι άνθρωποι που επηρεάζονται από όλα όσα συμβαίνουν γύρω τους και πέρα από αυτό έχουν και τις προσωπικές ειδικές τους περιστάσεις που σε μεγάλο βαθμό κρίνουν τις τελικές τους αποφάσεις.

Το πρόσφατο παρελθόν χαρακτηρίστηκε από παράγοντες που αφενός αύξησαν και αυξανουν την αβεβαιότητα σε κάποιους τομείς και που αφετέρου καθορίζουν μια βεβαιότητα σε κάποιους άλλους. Ένας παράγοντας αβεβαιότητας είναι η πανδημία που συνεχίζει και ένας παράγοντας βεβαιότητας είναι η κατάργηση του κυπριακού επενδυτικού προγράμματος (ΚΕΠ).

Για παράδειγμα, η κατάργηση του ΚΕΠ έφερε μετά βεβαιότητας ένα απότομο τέλος σε φιλόδοξα κατασκευαστικά σχέδια ανάπτυξης πολυώροφων κτηρίων και μεγάλων σύνθετων αναπτύξεων που στόχο είχαν τους επενδυτές που επιζητούσαν την απόκτηση κυπριακού διαβατηρίου μέσω ανάλογων επενδύσεων. Αυτό είναι ένα δεδομένο

που επέβαλε μια επενδυτική στροφή μακριά από τέτοιες αναπτύξεις. Αν ο αριθμός και ο όγκος τέτοιων αιτήσεων δείχνει σήμερα ένα αρνητικό πρόσημο σε σχέση με το 2019, θα πρέπει να θορυβηθούμε;

Αν δούμε αυτό το απομονωμένο γεγονός από τη γενική οικονομική οπτική γωνία, η αυθόρμητη απάντηση είναι πως, ναι, επειδή λιγό-

Ο οικιστικός τομέας είναι ο κυριότερος βραχίονας κατασκευαστικής επέκτασης, ενώ καθώς ο γραφειακός τομέας φαίνεται να συρρικνώνεται περαιτέρω.

τερες άδειες σημαίνει, πτώση στην κατασκευαστική δραστηριότητα, σημαίνει μικρότερο ΑΕΠ, αύξηση στην ανεργία κλπ. Όμως, αυτή η προσέγγιση είναι λανθασμένη για σκοπούς εξαγωγής τελικών συμπερασμάτων. Εγώ θα υποστηρίζω πως η αντίδραση με στροφή μακριά από τέτοιες επενδύσεις αποτιμάται θετικά. Η μείωση στην προσφορά νέων τέτοιων αναπτύξεων ταυτόχρονα μειώνει και την έκθεσή μας σε προϊόντα που κατά πάσα πιθανότητα θα έμεναν στα

Με τα υφιστάμενα δεδομένα που είναι ενώπιόν μας, οι κατηγορίες των οικιστικών ακινήτων και των γραφειακών αναπτύξεων είναι με διαφορά οι τομείς που θα πρέπει να εστιάσει το ενδιαφέρον.

αζήτητα αν παρ' ελπίδα κτιζόνταν, που θα οδηγούσε σε χρεοκοπίες αυτών που θα τα έκτιζαν, να είχαμε πύργους «φαντάσματα» αφού κανένας δεν θα κατοικούσε μέσα ή θα έμεναν και ημιτελείς. Την ίδια στιγμή η μείωση στη νέα προσφορά τέτοιων προϊόντων, προστατεύει τα υφιστάμενα αυτού του τομέα από την άποψη της διατήρησης των αξιών τους σε ικανοποιητικά επίπεδα, παρέχοντας έτσι ένα δίκτυο προστασίας στους επενδυτές που ήδη επένδυσαν ή

προτίθενται να επενδύσουν.

Παράλληλα με τις αναπτύξεις αυτού του είδους βλέπουμε και πτώσεις σε σχέση με το 2019 σε κατηγορίες όπως ξενοδοχεία και κτήρια ψυχαγωγίας. Είναι κάποιος που αδικεί αυτή την αρνητική στροφή και θεωρεί πως είναι κάτι το άκρως ανησυχητικό. Από τις αρχές του 2020 μέχρι και σήμερα ζούμε κάτω από συνθήκες πανδημίας με την αβεβαιότητα να είναι σε επίπεδα ρεκόρ. Εκεί που σπάσαμε διαδοχικά ρεκόρ τουριστικών

αφίξεων, κατεβήκαμε στο στάδιο του κλεισίματος της χώρας, για να ανέβουμε κάποια σκαλοπάτια μετά φόβου Θεού, χρυσώνοντας το χάλι. Ο δε τομέας ψυχαγωγίας έχει πρόβλημα επιβίωσης με τα υφιστάμενα καταλύματα, πόσο μάλλον να περιμέναμε μαζική αύξησή του. Άρα η μείωση στη νέα προσφορά και πάλι εκλαμβάνεται ως μια φρόνημη αντίδραση της προσφοράς που βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα προστατεύει τους αντίστοιχους κλάδους.

Ο οικιστικός τομέας είναι ο κυριότερος βραχίονας κατασκευαστικής επέκτασης, ενώ κακώς ο γραφειακός τομέας φαίνεται να συρρικνώνεται περαιτέρω. Ο συγκερασμός όλων των πιο πάνω δείχνει μια μονοδιάστατη πορεία στην ανάπτυξη το επόμενο διάστημα, ενώ οι ενδείξεις της αγοράς φαίνεται να είναι διαφορετικές. Το ενδιαφέρον για κάθοδο και εγκατάσταση ξένων εταιρειών είναι ήδη πολύ μεγάλο και αν δεν έχουμε τα αντίστοιχα προϊόντα για να τους στεγάσουμε θα το πνίξουμε εν τη γενέσει του.

Συνεπώς, οι αιτήσεις για αδειοδότηση είναι σημαντικές επειδή μας δίνουν ένα preview της συνολικής νέας προσφοράς ανά κατηγορία και μας βοηθά να εντοπίζουμε τόσο τις πιθανές ελλείψεις όσο και τους πιθανούς πλεονασμούς και να δρούμε ανάλογα. Με τα υφιστάμενα δεδομένα που είναι ενώπιόν μας, οι κατηγορίες των οικιστικών ακινήτων και των γραφειακών αναπτύξεων είναι με διαφορά οι τομείς που θα πρέπει να εστιάσει το ενδιαφέρον. Οι υπόλοιπες κατηγορίες θα ανακτήσουν ενδιαφέρον όταν επανέλθουμε σε συνθήκες πλήρους κανονικότητας.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

«Γενικά νομίζω όλοι αγαπήσαμε τον Ανδοκίδη, ειδικά οι animators που εδώ και μήνες επιμελούνται την κάθε του κίνηση, το κάθε του βλέμμα» λένε οι σκηνοθέτες Αλεξία Roider και ο Μιχάλης Καλοπαίδης.

Ένα κυπριακό animation στις ΗΠΑ

Η ανακάλυψη της ερυθρόμορφης τεχνικής από τον Ανδοκίδη από τη Zedem Media στο Museum of Fine Arts της Βοστώνης

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗ

Ο Μιχάλης Καλοπαίδης και Αλεξία Roider με βάση τους την Κύπρο και την εταιρία Zedem Media και με όχημα έναν αμφορέα έφτασαν ως τη Βοστώνη των Ηνωμένων Πολιτειών! Η κυπριακή εταιρεία Zedem Media δημιούργησε ένα animation διάρκειας 4,5 λεπτών, που ουσιαστικά είναι μια ταινία μικρού μήκους. Το Museum of Fine Arts της Βοστώνης είδε τη δουλειά της Zedem στη σελίδα του TED Education στην Αμερική και ξεκίνησαν μαζί ένα δημιουργικό ταξίδι, που θα ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο, οπότε και θα γίνει η επίσημη προβολή της ταινίας που θα αποτελεί μόνιμο μέρος της έκθεσης των αρχαιοελληνικών αμφορέων του Μουσείου στη Βοστώνη.

Από την Κύπρο στη Βοστώνη, με όχημα έναν αμφορέα του Ανδοκίδα... πόσο δύσκολος ήταν αυτός ο δρόμος; Ρωτώ την Αλεξία και τον Μιχάλη, οι οποίοι μου απαντούν πως ο δρόμος ήταν σίγουρα μακρύς, απαιτητικός και συναρπαστικός! Οχι απαραίτητα δύσκολος, ήταν γι' αυτούς ένα δημιουργικό ταξίδι! Η Zedem Media, όπως μου λένε οι δύο δημιουργοί, προσεγγίστηκε από το Museum of Fine Arts της Βοστώνης, όταν το ίδρυμα είδε τη δουλειά τους στη σελίδα του TED Education στην Αμερική με τους οποίους διατηρούν στενή συνεργασία εδώ και αρκετά χρόνια. «Μέχρι στιγμής δημιουργήσαμε γύρω στα 30 εκπαιδευτικά animations για το TED, ο οποίος είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός του οποίου οι εκπαιδευτικές ταινίες έχουν εκατομμύρια views. Έτσι μας ανακάλυψαν και μας προσέγγισαν. Φυσικά αυτό ήταν μόνο η αρχή. Δεν ήταν τόσο απλό να μας δοθεί η δουλειά. Μας κάλεσαν να κάνουμε διαδικτυακή συνάντηση με όλη την ομάδα του μουσείου, κατά την οποία συζητήσαμε τον τρόπο προσέγγισης, το δημιουργικό και την τεχνική που προτείναμε να ακολουθήσουμε. Αυτή η

συνάντηση ήταν καθοριστική». Η Zedem Media έχει δημιουργήσει και άλλα animation εκπαιδευτικού χαρακτήρα τα τελευταία 12 χρόνια, και έχουν συνεργαστεί με πολλούς άλλους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, στην Κύπρο και στο εξωτερικό, όπως το TED, το School of Life, το Birdlife, το EndFGM και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, καθώς επίσης και για startups που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα, νέες τεχνολογίες και πολλά άλλα. «Γενικά μας ενδιαφέρει πολύ να συνεργαζόμαστε με οργανισμούς που επιδιώκουν στο να έχουν έναν θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία και που μπορούν να κάνουν τον κόσμο μας καλύτερο».

4,5 λεπτά ιστορίας

Η Zedem media δημιούργησε ένα animation διάρκειας 4,5 λεπτών που όπως μου εξηγούν είναι ουσιαστικά μια ταινία μικρού μήκους. Η ιστορία διαδραματίζεται στην αρχαία Αθήνα, στον Κεραμικό, όπου διέμεναν και εργάζονταν τότε οι γνωστοί Έλληνες κεραμίες. Ανάμεσά τους και ο Ανδοκίδης. «Με το πρώτο φως της ημέρας ο Ανδοκίδης φτάνει στο εργαστήριό του, με φόντο την Ακρόπολη και ξεκινάει δουλειά. Οι αμφορείς που σχεδιάζει και δημιουργεί έχουν τεράστια ζήτηση. Ο νεαρός βοηθός του, ο μαθητευόμενος Σάμιον, είναι στο πλευρό του, πρόθυμος να μάθει την τέχνη και να βοηθάει παντού! Είναι μια συνηθισμένη μέρα, μέχρι που κάτι συμβαίνει, το οποίο θα αλλάξει τα πάντα. Μια καθημερινή στιγμή που αποτελεί μια αποκάλυψη για τον Ανδοκίδα, ο οποίος εμπνέεται να ακολουθήσει μια εντελώς αντίθετη τεχνική από την καθιερωμένη... Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία του πρώτου αμφορέα με κόκκινες φιγούρες σε μαύρο φόντο. Οι αμφορείς αυτοί ήταν εξαιρετικά έργα τέχνης, τα οποία έγιναν περιζήτητα

σε όλο τον αρχαιοελληνικό κόσμο. Ο συγκεκριμένος αμφορέας που πρωταγωνιστεί στην ταινία μας, ο οποίος παρουσιάζει την τεχνική με τις μαύρες φιγούρες στη μία πλευρά και τη νέα τεχνική με τις κόκκινες φιγούρες στην άλλη, είναι πολύ σπάνιος και αποτελεί ένα από τα λιγοστά βάζα που διασώζονται ανά το παγκόσμιο, ένα από τα οποία βρίσκεται στο MFA Boston. Ο συγκεκριμένος αμφορέας αποτελεί και τον βασικό λόγο δημιουργίας της ταινίας». Για το πόσο ιντριγκάρε τους δύο δημιουργούς η ανακάλυψη του Ανδοκίδα... ώστε να αναδείξουν τον «συνάδελφό» τους δημιουργό περισσότερο μού

«Αν καταφέραμε μέσα από την ταινία να κάνουμε το κοινό και τους επισκέπτες του μουσείου να γνωρίσουν τον Ανδοκίδα, να εκτιμήσουν την τεχνική του και να θαυμάσουν αυτά τα υπέροχα έργα τέχνης, τότε έχουμε πετύχει τον στόχο μας».

«Γενικά μας ενδιαφέρει πολύ να συνεργαζόμαστε με οργανισμούς που επιδιώκουν στο να έχουν έναν θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία και που μπορούν να κάνουν τον κόσμο μας καλύτερο».

λένε: «Ανακαλύψαμε τον Ανδοκίδα, του δώσαμε εικόνα και μορφή. Του δώσαμε χαρακτήρα, φωνή και κίνηση. Είναι πολύ συναρπαστικό να ζωντανεύεις μια τέτοια προσωπικότητα. Όπως επίσης και το να δημιουργείς το περιβάλλον του και τους χαρακτήρες που τον πλαισιώνουν. Γενικά νομίζω όλοι αγαπήσαμε τον Ανδοκίδα, ειδικά οι animators που εδώ και μήνες επιμελούνται την κάθε του κίνηση, το κάθε του βλέμμα. Θα είμαστε όλοι πολύ χαρούμενοι και συγκινημένοι, όταν ολοκληρωθεί η ταινία και προβληθεί στα εγκαίνια της αίθουσας του μουσείου, δίπλα από τον αμφορέα του Ανδοκίδα».

Δυσκολίες και προκλήσεις

Η συνεργασία με ένα οργανισμό όπως το μουσείο της Βοστώνης ενέχει από μόνη της μια τεράστια ευθύνη... τονίζουν η Αλεξία και ο Μιχάλης: «Κατ' αρχήν, οφείλεις ειδικά σε αυτή τη περίπτωση, όλες οι πληροφορίες που παρουσιάζεις, το λεκτικό κείμενο, η αφήγηση, τα σχέδια, η αναπαράσταση των αγγείων και η όλη διαδικασία παραγωγής τους να είναι ακριβείς και σωστές. Από την άλλη, έπρεπε να βρεθεί κι ένας δημιουργικός τρόπος να μεταφέρουμε στον θεατή όλες αυτές τις πληροφορίες έτσι ώστε η ταινία να είναι ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική, όχι απλώς επιμρφωτική και να προσελκύσει με αυτό τον τρόπο κοινό όλων των

ηλικιών. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση για μας. Αν καταφέραμε μέσα από την ταινία να κάνουμε το κοινό και τους επισκέπτες του μουσείου να γνωρίσουν τον Ανδοκίδα, να εκτιμήσουν την τεχνική του και να θαυμάσουν αυτά τα υπέροχα έργα τέχνης, τότε έχουμε πετύχει τον στόχο μας». Για τη δημιουργία του animation οι σκηνοθέτες τον τελευταίο χρόνο έχουν μια πολύ συνεργασία με τους ανθρώπους του μουσείου σε όλα τα στάδια παραγωγής της ταινίας: «Έχουμε κάνει πάρα πολλές διαδικτυακές συναντήσεις στις οποίες συμμετείχαν μέχρι και οκτώ άτομα από το μουσείο και κατά τις οποίες πάρθηκαν αποφάσεις για την ιστορία, τους χαρακτήρες, το περιεχόμενο της αφήγησης και το πιο σημαντικό, την οπτική αναπαράσταση δημιουργίας των αμφορέων» και συμπληρώνουν: «Η αλήθεια είναι ότι παρόλο που ως Κύπριοι έχουμε πολύ στενές σχέσεις με τον ελληνικό χώρο, διδασκόμαστε την ελληνική ιστορία, έχουμε επισκεφθεί μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα, δεν είχαμε ιδέα πως οι αρχαίοι κεραμίες δημιούργησαν αυτά τα έργα τέχνης. Δεν γνωρίζαμε τις λεπτομέρειες στην τεχνική τους, τις πρώτες ύλες και τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν, ή το ότι πετύχαιναν διαφορετικά χρώματα στα αγγεία με το να ελέγχουν τον καπνό και τη θερμοκρασία μέσα στο καμίνι, στον φούρνο, που ψήνονται τα κεραμικά. Οι ειδικοί στο μουσείο μάς εξήγησαν τα πάντα με κάθε λεπτομέρεια, μιλώντας με μεγάλη αγάπη και θαυμασμό για τους αμφορείς αυτούς και τους σπουδαίους Αθηναίους κεραμίες. Για εμάς ήταν μια συναρπαστική εμπειρία! Επίσης πολύ σημαντικό είναι το ότι αναπτύχθηκε με την ομάδα της Βοστώνης μια σχέση εμπιστοσύνης και αλληλοσεβασμού. Μας δόθηκε δημιουργική ελευθερία, κάτι πολύ βασικό, το οποίο επιπλέον πάντα πολύ θετικά το αποτέλεσμα της δουλειάς».

Φαίνεται ότι η μικρή Κύπρος μπορεί να κάνει μεγάλα πράγματα... μάλλον έξω μας εμπορευούνται καλύτερα; ρωτώ τους δύο σκηνοθέτες: «Ο κόσμος στις μέρες μας είναι πολύ μικρός. Το διαδίκτυο έχει αλλάξει τα πάντα στον τρόπο που εργαζόμαστε. Δεν είμαστε πλέον αναγκασμένοι να λειτουργούμε αποκλειστικά εντός συνόρων. Αν είσαι καλός σε αυτό που κάνεις, υπάρχουν πολλές επαγγελματικές ευκαιρίες και δυνατότητες να συνεργαστείς σε διεθνές επίπεδο. Φυσικά, ο ανταγωνισμός στη διεθνή αγορά είναι τεράστιος. Δεν θεωρούμε ότι μας εμπορευόμαστε καλύτερα στο εξωτερικό ή λιγότερο στην Κύπρο. Για να σε εμπιστευτεί κάποιος είτε εντός της χώρας είτε εκτός συνόρων πρέπει να έχεις αποδείξει ότι μπορείς να παράγεις έργο και να ανταποκρίνεσαι στις απαιτήσεις της δουλειάς. Η πρόκληση σε τοπικό επίπεδο είναι το μικρό μέγεθος της κυπριακής αγοράς, άρα και οι ανάγκες για δημιουργία εξειδικευμένων ταινιών animation είναι σαφώς περιορισμένες, όπως είναι επίσης και ο προϋπολογισμός που είναι διαθέσιμος για την παραγωγή αυτών των ταινιών. Η Zedem Media δεν θα ήταν βιώσιμη αν στηριζόταν αποκλειστικά στην εγχώρια αγορά, άρα είμαστε αναγκασμένοι να κοιτάζουμε συνέχεια προς τα έξω. Όσο για το αν μπορεί ένα παρόμοιο πρότζεκτ να υιοθετηθεί και από μουσεία της Κύπρου και της Ελλάδας μού λένε ότι σίγουρα θα μπορούσε. «Πιστεύουμε ότι τα μουσεία οφείλουν να βρουν διαδραστικούς τρόπους και άλλα μέσα για να προσελκύσουν το κοινό, να επικοινωνήσουν με τον κόσμο και να κάνουν τους νέους επισκέπτες και ειδικά τα παιδιά να γνωρίσουν και να αγαπήσουν την τέχνη και την ιστορία. Η επίσκεψη σε ένα μουσείο πρέπει να είναι μια εμπειρία, να είναι κάτι πιο βιωματικό και όχι μια απλή περιδιάβαση σε έναν χώρο με εκθέματα».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

21-27.11.2021

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

Η Ποίηση πριν από το βιβλίο

Το Βιβλιοπωλείον -

Καφεαναγνωστήριον το Έρμα προσκαλεί το κοινό στην εκδήλωση με τίτλο «Η Ποίηση πριν από το βιβλίο» την Τέταρτη 24 Νοέμβριου. Θα διαβάσουν ανέκδοτα και αδημοσίευτα ποιήματα τους οι ποιητές Λίλη Μιχαηλίδου, Γιώργος Χριστοδουλίδης, Παναγιώτης Νικολαΐδης και Μιχάλης Παπαδόπουλος. Βιβλιοπωλείον - Καφεαναγνωστήριον το Έρμα, Τέταρτη 24 Νοέμβριου, Έκτορος 43, Παλιά Λευκωσία. Πληροφορίες τηλέφωνο 22346770.

PERFORMANCE

Βρες τρόπους να καθυστερήσουμε τη νύχτα

Το μουσικο-ποιητικό performance «Βρες τρόπους να καθυστερήσουμε τη νύχτα» επιστρέφει για δύο ακόμα παραστάσεις στη Λευκωσία. Η παράσταση είναι μια συν-δημιουργία της ηθοποιού Σαλώμης Ιεροπούλου και του συνθέτη Σάββα Σάββα. Ένα μουσικο-ποιητικό performance εμπνευσμένο και βασισμένο σε επιλογές ποιημάτων του τολμηρού, καυστικού και απόλυτα ερωτικού ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου. Με επιλογές από τις ποιητικές συλλογές «Ποιήματα», «Μικρά ποιήματα» και «Πεζά ποιήματα». Ποιήματα εντελώς ερωτικά, με κυρίαρχο θέμα τον ανεκπλήρωτο ερωτικό πόθο. Οι επιρροές για την παράσταση προέρχονται από το απωθημένο, το αλγεινό υπέδαφος της μνήμης, το οποίο αποτελεί το βασικό υλικό πολλών ποιημάτων. Θέατρο Αιγαία την Τέταρτη 24 Νοέμβριου, ώρα 8:30 μ.μ. και Κυριακή 28 Νοέμβριου, ώρα 7:30 μ.μ. Αγίων Ομολογητών 81, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλέφωνο 99149081.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΙΟ

Διδώ/Ελίσσα

Το Φανταστικό θέατρο στήνει σκηνή στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμηή και παρουσιάζει ένα καινούργιο θεατρικό έργο γραμμένο από την Μαγδαλένα Ζήρα, σε μορφή σκηνοθετημένου αναλογίου. Συνεχίζοντας την έρευνα πάνω στην (επαν)αφήγηση μύθων και ιστοριών από τον λογοτεχνικό κανόνα, παρουσιάζουμε ένα θεατρικό κείμενο με θέμα την Διδώ, ή αλλιώς «Ελίσσα», την θρυλική ιδρύτρια και βασίλισσα της Καρχηδόνας. Η Διδώ κατέκτησε τη φαντασία του δυτικού κόσμου κυρίως μέσα από το ρωμαϊκό έπος «Αινειάδα» του Βιργίλιου. Αυτή η εκδοχή του μύθου της ενέπνευσε την ποίηση, την όπερα, το θέατρο και άπειρα ζωγραφικά έργα, χαρακτηριστικά και γλυπτά, από την Αναγέννηση μέχρι σήμερα. Το κείμενο είναι εμπνευσμένο από λιγότερο γνωστές αρχαίες πηγές και ιστορικά στοιχεία, ξανα-συνθέτει το προφίλ της και λέει μια άλλη ιστορία. Αποκαλύπτει μια πολύ διαφορετική μορφή από την ερωτευμένη Διδώ της ρωμαϊκής παράδοσης. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμηή, 7,8,9,13,14,16 Δεκεμβρίου στις 8:30 μ.μ. Οδός Αμμοχώστου 55-59. Πληροφορίες τηλέφωνο 22 496930.

ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

Μνήμες

Το Μουσείο Χαρακτικής Χαμηή στα Πλατανίσκια προβάλλει σε περιοδική του έκθεση 37 χαρακτηριστικά του Ιωσήφ Χατζηκυριάκου, έργα της περιόδου 2002-2015. Παρουσιάζει επίσης χαραγμένες μήτρες και βιβλία του καλλιτέχνη. Τα περισσότερα έργα είναι χαραγμένα στη Βενετία την περίοδο 2002-2003. Οι τεχνικές και μέθοδοι με τις οποίες εκφράστηκε ο καλλιτέχνης είναι ξυλογραφία, λινογραφία, οξυγραφία, ακουατίνα, μελάνη & ζάχαρη, ξεσίτη χαλκογραφία. Γράφει ο Ιωσήφ Χατζηκυριάκος: «Στο χώρο του Μουσείου Χαρακτικής Χαμηή επέλεξα, μαζί με την Héléne που επιμελείται, να εκθέσω ένα σύνολο έργων: θραύσματα από σειρές τεχνικών ασκήσεων και εικαστικών προβληματισμών που δηλώνουν καλύτερα την σχέση μου με αυτό το εκφραστικό μέσο. Μια πορεία, δηλαδή, μια σειρά αναμνήσεων, παρά μια σειρά έργων, που με ταξιδεύουν στην Κύπρο και τη Βενετία της περασμένης εικοσαετίας». Μουσείο Χαρακτικής Χαμηή, Πλατανίσκια, Λεμεσός. Διάρκεια έως 20 Φεβρουαρίου 2022.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Your ΜΟΛΟΤΩΦ Kisses

To Dream Theatre Productions παρουσιάζει το βραβευμένο θεατρικό έργο, του Γκουστάβο Οττ, Your ΜΟΛΟΤΩΦ kisses, (βραβείο Ricardo Lopez Aranda, Ισπανία, 2003), το οποίο ανεβαίνει για πρώτη φορά στην Κύπρο. Η παράσταση ακροβατεί ανάμεσα στα όρια της κωμωδίας και του δράματος. Πρόκειται για ένα έργο, το οποίο μιλά για τη σύγχρονη πραγματικότητα, την αποξένωση, την αγωνία για επιτυχία και καταξίωση. Υπογραμμίζει τον έρποντα φασισμό, την υποκρισία στις ανθρώπινες σχέσεις, την τυραννία του χρήματος, το φάντασμα της βίας, την άγνοια, το φόβο και την έλλειψη ταυτότητας. Με όπλο την ειρωνεία και το χιούμορ, ο συγγραφέας μιλά για όλα. Μια παράσταση που θα φέρει τα πάνω κάτω, γεμάτη εκπλήξεις και ανατροπές. Ένα παιχνίδι κατόπτρων, όπου ο θεατής βλέπει, σιγά σιγά, να εμφανίζεται στη σκηνή και το δικό του πρόσωπο. Σαν, μια τρυφερή Μολότωφ. Υπόγειο Σατιρικού Θεάτρου, παραστάσεις κάθε Πέμπτη και Παρασκευή στις 8:30 μ.μ. Πληροφορίες και κρατήσεις τηλέφωνο 70007705.

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Το Σύμπαν του Τσιτσάνη

Ο Δημήτρης Φανής με την παράσταση «Το Σύμπαν του Τσιτσάνη» κάνει ένα ταξίδι στο μουσικό σύμπαν που δημιούργησε ο γενάρχης του λαϊκού τραγουδιού, Βασίλης Τσιτσάνης, ο οποίος έζησε τις πιο δύσκολες εποχές του ελληνισμού στον προηγούμενο αιώνα και εξέφρασε με αριστοτεχνικό τρόπο όλες τις εκφράσεις της εποχής εκείνης. Πρόκειται για μια υψηλών προδιαγραφών παράσταση, η οποία πραγματεύεται το πολύτιμο έργο του κορυφαίου λαϊκού δημιουργού. Ο Δημήτρης Φανής συνεργάζεται με τον φίλο του, μουσικό Νεοκλή Νεοφυτίδη και επιστρατεύουν μια μεγάλη ομάδα Κυπρίων μουσικών, μια 14μελή μικτή ορχήστρα, αποτελούμενη από συμφωνικά και λαϊκά όργανα και κάνουν μια εξερεύνηση στο απέραντο σύμπαν του σπουδαίου συνθέτη. Στην προσπάθεια αυτή συμπράττει το φωνητικό σχήμα Sinfonia Magistrale της Ρούλας Τυρίμου. Δημοτικό Θέατρο Λασιών, Τετάρτη 24 Νοεμβρίου ώρα 8:30 μ.μ. Πληροφορίες 99650187.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πολιτισμός παντού, όχι μόνο στη Λευκωσία

Τις προάλλες βρέθηκα στη Λάρνακα σε δύο διαφορετικές ημέρες για να παρακολουθήσω θέατρο, αλλά και για να επισκεφθώ την Μπιενάλε Λάρνακας και ομολογώ πως δεν είχα ξαναδεί την πόλη –λάθος μου– υπό το πολιτιστικό της πρίσμα σε τέτοια έκταση. Σαφώς και η πόλη δεν έχει τις πολιτιστικές δυνατότητες μιας μεγαλούπολης, δεν έχει εκείνες τις προδιαγραφές, που θα την καθιστούσαν πρωτοποριακή στα πολιτιστικά πράγματα... ή μάλιστα κάνω λάθος;

Οι δύο επισκέψεις μου στην πόλη του Ζήνωνος ήταν μια ευχάριστη στιγμή και αν είχα και άλλο χρόνο θα περιηγούμουν περισσότερο. Ναι, και οι μικρότερες πόλεις έχουν τη δυνατότητα να παράγουν πολιτισμό, και οι κάτοικοί τους έχουν το δικαίωμα ν' απολαμβάνουν τα αγαθά της πολιτιστικής παραγωγής. Η πολύ ενδιαφέρουσα Μπιενάλε έφερε καλλιτέχνες από σάραντα χώρες και με πολύ χαρά διαπίστωσα ότι τους χώρους επισκέπτονταν αρκετοί τουρίστες και κάποιοι ντόπιοι. Η έκθεση απλωνόταν σε τρεις διαφορετικούς εκθεσιακούς και μουσειακούς χώρους, στη Δημοτική Πινακοθήκη, στην προσφάτως ανακαινισμένη Λέσχη Λάρνακας και στο Μουσείο Πιερίδη. Μάλιστα, τώρα θα ανοίξει και το Αρχαιολογικό Μουσείο Λάρνακας, το οποίο θα παραδοθεί στους Λαρνακείς και σε όλους τους επισκέπτες της πόλης πλήρως ανακαινισμέ-

Ιδού πεδίων δόξης λαμπρόν για όλους τους αξιωματούχους Λαρνακείς να αναδείξουν την πόλη τους υπό αυτό το πρίσμα, το πολιτιστικό, μια πόλη που έχει δυνατότητες και μπορεί.

νο, οπότε φαντάζομαι θα μπορεί και αυτό να συμμετέχει σε παρόμοιες εκδηλώσεις. Στην πόλη εδρεύει και το Ίδρυμα Φοίβος Σταυρίδης - Αρχαία Λάρνακας, με σπουδαία δραστηριότητα (εκδοτική και άλλη), υπάρχουν μικρές ιδιωτικές γκαλερί, υπάρχει το Θέατρο Σκάλα, και το Πατιτίκειο Δημοτικό Αμφιθέατρο Λάρνακας, πρόσφατα ιδρύθηκε η θεατρική ομάδα Ροή, από την ηθοποιό Βαλεντίνα Σοφοκλέους, έμαθα ότι υπάρχει και το Ίδρυμα Πολιτιστικών Δημιουργίας για Παιδιά και Νέους, της Επαρχίας Λάρνακας, προγραμματίζεται και το Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης Λάρνακας, το οποίο θα πραγματοποιηθεί για πρώτη φορά στη Λάρνακα την άνοιξη του 2022, με τη στήριξη του Δήμου Λάρνακας. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη επίσης, το Κάστρο της Λάρνακας, ο Άγιος Λάζαρος, τα ψηφιδωτά και μετά έχεις την ανοικτωσία των Φοι-

κούδων, αέρας, θάλασσα, ένας περίπατος που ειλικρινά δεν θεωρώ ότι είναι κατώτερος άλλων. Άρα πράγματα γίνονται, χώροι υπάρχουν, και ιδού πεδίων δόξης λαμπρόν για όλους τους αξιωματούχους Λαρνακείς να αναδείξουν την πόλη τους υπό αυτό το πρίσμα, το πολιτιστικό, μια πόλη που έχει δυνατότητες και μπορεί. Σιγά-σιγά, δημοτική αρχή, Λαρνακείς βουλευτές, επιχειρηματίες, να βάλουν πλάτη για να γίνει η πόλη ένα διαμντάκι, και όχι ακριβό περιδέραιο, με πύργους, γυάλινες ογκώδεις κατασκευές. Η απομάκρυνση των δεξαμενών είναι μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να δει η πόλη φως, και όχι να κρυφτεί, όπως συνέβη αλλαχού, στη Λεμεσό π.χ. Η Λάρνακα, μπαίνοντας στο παιχνίδι των επενδύσεων, θα πρέπει να προσέξει να βγει αλώβητη, αισθητική, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, έχει παραδείγματα προς αποφυγή αλλά και προς μίμηση.

Καθίσουν λοιπόν των Λαρνακέων είναι να νιώσουν την πόλη τους, να την αγαπήσουν ακόμη περισσότερο, να μη ζητήσουν του κισσού το πλάνο ψήλωμα.

Η πολιτιστική παραγωγή και η πολιτιστική ανάπτυξη είναι δικαίωμα κάθε πόλης, το δυναμικό υπάρχει, οι χώροι υπάρχουν, βούληση πολιτική υπάρχει; Ελπίζω πως θα υπάρχει και θα δούμε τη Λάρνακα να πρωταγωνιστεί, χωρίς υπερβολές και αχρείαστες φανφάρες. Γιατί να μη γίνει η πόλη παράδειγμα πολιτιστικής αποκέντρωσης;

Ποιος ξέρει μπορεί και να ζηλέψουν και άλλοι και να τη μιμηθούν. Προσοχή, όμως, επαναλαμβάνω, ούτε του κισσού το πλάνο ψήλωμα, ούτε του Ίκαρου τις πτήσεις, γιατί μετά η πτώση είναι πιο δυνατή... και είδατε τι έγινε στην Πάφο, που έγινε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, το 2017. Έγιναν πολλά και ωραία, εκθέσεις, ανακαινίσεις, θέατρο, συναυλίες και ύστερα η απόλυτη σιωπή. Αρχίσανε να κρίνουμε παραστάσεις και να ορίζουμε όποιες δεν μας αρέσουν ως σκουπίδια, να σβήνουμε γκράφιτι, και άλλα παρόμοια και τα πολιτιστικά πράγματα να περνάνε πρώτα από την κομματική κνισάρα και ό, τι πέσει και ό, τι μείνει. Πάντως, πita δεν τρώει κανείς, γιατί από το πολύ κοσκίνισμα αλεύρι δεν μένει.

Πιστεύω ακράδαντα ότι η Λάρνακα μπορεί να μπει μπροστά και να επηρεάσει την πολιτιστική άγνοια ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου, όπου δεν γίνεται τίποτε σχεδόν, και μόνο το καλοκαίρι καμιά συναυλία και οι περιοδείες του ΘΟΚ. Η πολιτιστική αποκέντρωση χρειάζεται πολιτική βούληση, χρειάζεται οι πολίτες να τα απαιτήσουν, χρειάζεται η κεντρική κυβέρνηση να παρέχει τη δυνατότητα. Να ακόμη ένας καλός λόγος για τη δημιουργία υπηρεργείου Πολιτισμού, για να σχεδιάστούν κεντρικά σχέδια πολιτιστικής ανάπτυξης.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Πλήρης, προσιτή και συνοπτική γνώση της νεότερης πολιτικής σκέψης

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Νεότερη Πολιτική Φιλοσοφία:

Από τον Μακιαβέλλι στον Ρουσσώ

ΕΚΔ. Επίκεντρο, σελ. 416

Κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Επίκεντρο το βιβλίο του Κυριάκου Δημητρίου «Νεότερη Πολιτική Φιλοσοφία: Από τον Μακιαβέλλι στον Ρουσσώ». Σε αυτό το βιβλίο παρουσιάζονται πέντε εμβληματικές μορφές του νεότερου πολιτικού στοχασμού (Machiavelli, Hobbes, Locke, Montesquieu, Rousseau). Επιχειρείται μια κριτική ανασύνθεση των ιδεών τους, λαμβάνοντας υπόψη το έργο τους σφαιρικά, δίχως ν' απομονώνονται στο ερευνητικό μικροσκοπίο αποκλειστικά τα κλασικά πολιτικά τους έργα. Η πνευματική τους παρακαταθήκη, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα λογοτεχνικά, ιστοριογραφικά και γνωσιοθεωρητικά τους κείμενα, διαπλέκεται άρρηκτα με την πολιτική τους φιλοσοφία και φωτίζει λιγότερο γνωστές πτυχές της κοσμοθεωρίας τους. Στην Εισαγωγή ο Κυριάκος Δημητρίου παρουσιάζει την ερμηνευτική του μεθοδολογία, η οποία αποκλίνει από τον συμβατικό «ιστορικισμό» ή συγκριμενισμό που διατείνεται πως η κατανόηση ενός κειμένου ισούται με τη γνώση της ιστορικότητάς του. Αναδεικνύοντας τα λογικά παράδοξα που προκύπτουν από την εφαρμογή αυτής της μεθόδου, ο συγγραφέας παρουσιάζει ένα εξηγητικό σχήμα που αποσκοπεί στην ανάδειξη της υπερ-ιστορικότητας των πολιτικών ιδεών, την απαγκίστρωσή τους από τον διανοητικό μικροκοσμ της ακαδημαϊκής εξειδίκευσης. Οι ιδέες διαμορφώνονται μέσα από διαλογικά επεισόδια, και συνδέονται μεταξύ τους ως συγκοινωνούντα δοχεία, απαντώντας στα ίδια οικουμενικά ερωτήματα. Η δεύτερη ερμηνευτική πρωτοτυπία που υιοθετείται στο βιβλίο, αποκλίνοντας από συγγενικές μελέτες, είναι η εξέταση του συνολικού έργου στων στοχαστών, που δεν εξαντλείται στα αμιγώς «πολιτικά κείμενα». Η γνωσιολογία, η λογοτεχνία, η ιστοριογραφία, συνυφαίνονται με την πολιτική θεωρία κάθε φιλοσόφου. Αυτή η προσέγγιση στα κείμενα, αναδεικνύει μια σειρά από αντισυμβατικά αποτελέσματα. Π.χ., ο «Ηγεμόνας» του Μακιαβέλλι προβάλλει ως παρωδία των παραινετικών κειμένων, η πολιτική φιλοσοφία του Λοκ, η οποία υπεραπνύεται της δουλείας, διασυνδέεται οργανικά με τις αγγλικές αποικίες στη Αμερική, ο Μοντεσκιέ βρίθει αντιφάσεων, ο μισανθρωπικός Ρουσσώ παρουσιάζεται ως πολέμιος του διαφωτισμού και υπερασπιστής του πολιτικού ολοκληρωτισμού. Όλοι οι στοχαστές έγραφαν υπό τη βαριά σκιά του Τόμας Χομπς, και τα έργα τους αποτέλεσαν εκδοχές, αναδιατάξεις ή παραλλαγές του κομψισανισμού. Τέλος, αυτή η ανανεωτική προσέγγιση στα κείμενα αποδίδει μια σειρά από ερμηνευτικά ζητήματα, αναδεικνύει αντιφάσεις, και αφήνει ανοικτό το πεδίο για τη διαπραγμάτευσή τους.

Το μεθοδολογικό ερμηνευτικό εγχείρημα αποδίδει μια σειρά από αντισυμβατικές θεωρήσεις, διανοίγει νέα ερευνητικά πεδία, εγείρει δυσεπίλυτα ερωτήματα και αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω κριτικό αναστοχασμό. Το βιβλίο απευθύνεται στους σπουδαστές της πολιτικής επιστήμης και φιλοσοφίας, μελετητές της ιστορίας των ιδεών αλλά και στον αμύητο αναγνώστη που αναζητεί πλήρη, προσιτή και συνοπτική γνώση της νεότερης πολιτικής σκέψης.

Ο Κυριάκος Δημητρίου, διδάκτωρ του University College του Λονδίνου, είναι καθηγητής της πολιτικής σκέψης και της ιστορίας των ιδεών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Στο συγγραφικό του έργο περιλαμβάνονται μονογραφίες, άρθρα σε διεθνή περιοδικά και επιμελημένοι τόμοι. Υπήρξε επιμελητής του διεθνούς περιοδικού «Polis: The Journal for Greek and Roman Political Thought» (2002-2019). Είναι επιστημονικός υπεύθυνος και επιμελητής της σειράς «Brill's Companions to Classical Reception and Companions to Ancient Philosophy». Έχει εκδώσει εννέα λογοτεχνικά έργα (νουβέλες και διηγήματα).

Σώματα και βλέμματα σε συνεχή συνομιλία

Η χορογράφος Έλενα Αντωνίου μιλάει στην «Κ» για το νέο της έργο «Wish» που «εισβάλλει» στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

«Η απόσταση, τα διαφορετικά επίπεδα δράσεων και γενικά το εικαστικό και ηχητικό τοπίο δίνουν χώρο και χρόνο στο βλέμμα να αποκτήσει δύναμη» λέει στην «Κ» για το «Wish» η χορογράφος και χορεύτρια Έλενα Αντωνίου, που ανεβαίνει στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας. Η Έλενα μαζί με άλλες πέντε γυναίκες καλλιτέχνιδες εισβάλλουν στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας καταλαμβάνοντας τον χώρο και τον χρόνο που τους αναλογεί. «Όταν ακόμα οι γυναίκες αναγκάζονται να διεκδικούν χώρο και χρόνο για τα βασικά και όταν για τα αυτονόητα χρειάζεται υπερπροσπάθεια τότε ναι! το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε είναι να καταλάβουμε τον χώρο που μας αναλογεί και να επιστρέψουμε το βλέμμα...».

–Πώς θα περιέγραφες την παράσταση «Wish»; Αφορμάται ίσως από την αμηχανία των αδιάκριτων βλεμμάτων; Από την καταπίεση των επιθυμιών, από τη βαναυσότητα του επίμονου θέλω του Άλλου;

–Το WISH γενικότερα είναι μια ανατρεπτική δράση που αποσκοπεί στην αλλαγή θέσης, στην απόκτηση επιρροής, στη μεταβολή της παρούσας συνθήκης, στην εναλλαγή εξουσίας, στη δυσδιάκριτη χειραγώγηση και στην αβυσσική συμμετοχική εμπειρία. Η έρευνά μου και τα έργα μου τα τελευταία χρόνια βασίζονται στη διεύρυνση της

σκηνικής εμπειρίας, στην «απελευθέρωση» του βλέμματος ως παρατήρηση κυρίως από την πλευρά του θεατή/παρατηρητή, δίνει έμφαση στο βλέμμα, σε αυτό το βλέμμα που από υποκείμενο μπορεί να σε κάνει αντικείμενο και το αντίστροφο. –Πόσο δύσκολο είναι να διανύσουμε την απόσταση του βλέπω, του κοιτάζω και του επιθυμώ;

–Σε πρώτο επίπεδο αλλάζει η θέαση των πραγμάτων, γιατί αλλάζουμε θέση και αυτή η αλλαγή επαναπροσδιορίζει και τη γνώση και την επιθυμία. Ο χώρος του θεάτρου λειτουργεί σαν μια εγκατάσταση που μέσα σε αυτή δομείται και εξελίσσεται η ενέργεια του έργου. Δεν είναι ένα έργο που μπορεί να προσαρμοστεί σε μια σκηνή black box. Το έργο από την αρχή δημι-

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΛΑΜΙΝΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ΒΡΥΤΑΝΙΔΗΣ

«Στο WISH ο θεατής μπορεί να μετακινηθεί ελεύθερα πάνω στη σκηνή, αλλά κάθε απόφαση για το που θα παρακολουθήσει τί και ποια θέση θα πάρει το σώμα του σε κάθε δράση, είναι δική του ευθύνη» λέει η Έλενα Αντωνίου.

«Τα σώματα και τα βλέμματα κάποιες φορές ενισχύουν το ένα τη δράση του άλλου και κάποιες φορές ενώ το σώμα προκαλεί και προσκαλεί το βλέμμα θέτει περιορισμούς».

οιργήθηκε για να παρουσιαστεί σε μεγάλες σκηνές με αυτή τη συγκεκριμένη αρχιτεκτονική. Αποδομούμε τις μέχρι τώρα θεατρικές χωρο-

ταξικές συμβάσεις και επιχειρούμε μια νέα σκηνική εμπειρία πέρα από τα προφανή δεδομένα. Η απόσταση, τα διαφορετικά επίπεδα δράσεων και γενικά το εικαστικό και ηχητικό τοπίο δίνουν χώρο και χρόνο στο βλέμμα να αποκτήσει δύναμη. Οι καλλιτέχνες επιστρέφουν το βλέμμα στον θεατή, οι γυναίκες επιστρέφουν το βλέμμα στους άλλους, ο άνθρωπος επιστρέφει το βλέμμα στον άνθρωπο. Η διαδρομή βλέπω, κοιτάζω, επιθυμώ είναι περίπλοκη και πολύ προσωπική και είναι μια έρευνα που συνεχίζεται και στο επόμενο σόλο έργο μου που επικεντρώνεται στην ατομικότητα της απόλαυσης και κυρίως στην απενοχοποίηση

της γυναικείας απόλαυσης και θα παρουσιαστεί τον Ιανουάριο 2022. –Πώς τα σώματα θέτουν περιορισμούς;

–Τα σώματα θέτουν περιορισμούς με το να είναι ζωντανά, ενεργά στην κάθε δεδομένη στιγμή. Με το να είναι ανοιχτά να δώσουν και να πάρουν, να έχουν ξεκάθαρη πρόθεση, να έχουν δικαίωμα στην επιλογή και την ευθύνη για την κάθε απόφαση που παίρνουν. Επίσης, τα σώματα έχουν μνήμη, και η μνήμη αυτή βρίσκεται πίσω από κάθε χειρονομία μας, στον τρόπο που περπατάμε, στον τρόπο που στεκόμαστε, που καθόμαστε, στο σχήμα που παίρνει το σώμα μας, όταν ακούμε ή βλέπουμε κάτι που μας επηρεάζει είτε επειδή μας αρέσει πολύ είτε επειδή μας προκαλεί αρνητικές σκέψεις. Στο WISH τα σώματα και τα βλέμματα βρίσκονται σε συνεχή συνομιλία κάποιες φορές ενισχύοντας το ένα τη δράση του άλλου και κάποιες φορές ενώ το σώμα προκαλεί και προσκαλεί το βλέμμα θέτει περιορισμούς.

–Λες να καταλάβουν... είμαστε δηλαδή ακόμα σε κάποιου είδους έμφυλης σύγκρουσης;

–Δυστυχώς οι καταστάσεις, η επικαιρότητα, μας αναγκάζουν, ναι!, να είμαστε. Όταν ακόμα οι γυναίκες αναγκάζονται να διεκδικούν χώρο και χρόνο για τα βασικά και όταν για τα αυτονόητα χρειάζεται υπερπροσπάθεια τότε ναι! το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε είναι να καταλάβουμε τον χώρο που μας αναλογεί και να επιστρέψουμε το βλέμμα, να έχουμε δικαίωμα να επιλέξουμε ποτέ εμείς θέλουμε να μας κοιτάζουν σαν αντικείμενα και τότε γινόμαστε υποκείμενα, να έχουμε εμείς την ευθύνη για τη δική μας επιθυμία και να μην αποφασίζουν άλλοι για το

πώς και πόσο είναι η ελευθερία μας. –Είναι ευθύνη ή υποχρέωση η αναζήτηση της ελευθερίας μας;

–Έχουμε υποχρέωση να αναζητούμε την ελευθερία μας και την ευθύνη γι' αυτή όταν τη βρίσκουμε. Έτσι παραμένουμε ενεργοί, στο εδώ και στο τώρα, με το να αναζητούμε την ελευθερία μας καθημερινά από τα πιο μικρά μέχρι τα πιο μεγάλα και σοβαρά κοινωνικά θέματα. Πρέπει όμως να πάρουμε την ευθύνη της ελευθερίας αυτής. Στο WISH ο θεατής είναι στη σκηνή και μπορεί να μετακινηθεί ελεύθερα πάνω σε αυτή, αλλά κάθε απόφαση που παίρνει για το που θα παρακολουθήσει τί και ποια θέση θα πάρει το σώμα του σε κάθε δράση, είναι δική του ευθύνη. Αναφερόμαι στον ενεργό θεατή όχι με την έννοια της συμμετοχής αλλά με την έννοια ότι αφήνω στο θεατή την ελευθερία της πρόσληψης. Δεν θέλω να του καθορίσω τη σχέση του με το έργο. Το να είμαστε θεατές είναι μια κανονική κατάσταση, έχει ελευθερία άρα και ευθύνη και ως εκ τούτου και απόφαση.

–Πόσο μακριά βρισκόμαστε από το τώρα μας και το σώμα μας;

–Τις πιο πολλές φορές δυστυχώς βρισκόμαστε μακριά. Το τώρα στο σώμα μας αλλά και το σώμα στο τώρα μας έχουν άμεση επίδραση στη νοητική και ψυχική μας καθαρότητα. Το τώρα μας αλλά και το σώμα μας αλλάζουν συνεχώς και χρειάζεται ανοιχτό βλέμμα για να μπορούμε να αναγνωρίσουμε τις αλλαγές, να τις εκφράσουμε και τελικά να τις αποδεχτούμε. Δεν είναι εύκολο, δεν είναι πάντα ευχάριστο και μπορεί να κρύβει και πόνο. Ευχή μου να μπορώ να αναγνωρίζω, να εκφράζω και να αποδέχομαι το δικό μου εδώ και τώρα για να μπορώ να αποδεχτώ και του άλλου.

NEW
SEASON

20
21

DEEJAY
93.5
RADIO

#THEISLANDSDJ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΕΩΝΟΡΑ
10:00 - 13:00
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

BRUNCHING

LISTEN LIVE
www.mydeejay.com.cy

ΠΡΩΤΗ
Στέλλα Μάρκου | Γιώργος Λογίδης | Αντρέας Γιωργαλλίδας

ΠΙΑΣΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ-
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
7:00 - 10:00

Listen
Live
Radio Live

2 experts.com.cy

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Να ψάχνουμε συνεχώς πού φωλεύει η ελπίδα

Νεοκλής Νεοκλέους, Βασίλης Μιχαήλ και Παναγιώτης Κυριάκου μιλούν στην «Κ» για τη «Φωλιά του Κούκου»

Συνέντευξη στον ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το Σατιρικό Θέατρο παρουσιάζει το έργο «Η Φωλιά του Κούκου» του Ντέιλ Βάσερμαν, σε σκηνοθεσία Νεοκλή Νεοκλέους και στην «Κ» για την παράσταση μίλησαν ο Νεοκλής Νεοκλέους, ο Βασίλης Μιχαήλ και ο Παναγιώτης Κυριάκου. Οι τρεις ηθοποιοί λένε πως το έργο είναι μια αντανάκλαση της κοινωνίας μας σήμερα, και παραμένει διαχρονικό, αφού υπακούμε τυφλά σε οδηγίες και διατάγματα, αποδεχόμαστε σιωπηλά τους περιορισμούς, τον ασφυκτικό έλεγχο, τις έκτακτες εξουσίες, ανεχόμαστε τις διακρίσεις και τον στιγματισμό όσων έχουν διαφορετική άποψη.

ΝΕΟΚΛΗΣ ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ

Θεσμοί και αξίες αμφισβητούνται

–**Σκηνοθετείς και παίζεις σε ένα έργο αντιεξουσιαστικό, πολιτικό... πώς έγινε η επιλογή;**

–Είμαι αντιεξουσιαστικό αλλά ταυτόχρονα και πολιτικά σκεπτόμενο άτομο. Άτομο το οποίο αναζητώ διεξόδο πάντα προς την ελευθερία είτε αυτή είναι πνευματική, είτε ψυχική, είτε σωματική. Πόσο στ’ αλήθεια θα με βρεις αντίθετο στην κυριαρχία των θεσμών, όταν αυτοί δεν προέρχονται από τον λαό για τον λαό, δηλαδή όταν η δημοκρατία υποσκάπτεται και υπονομεύεται. Είναι η πιο σωστή χρονική στιγμή για μια τέτοια επιλογή έργου, αφού ζούμε σε μια περίοδο όπου ελέγχονται όλες οι πλευρές της ζωής μας, κάνοντάς μας να υποκύψουμε σε διατάγματα και εντολές. Θεσμοί και αξίες αμφισβητούνται, και όμως οι πολίτες υποχρεώνονται να ακολουθήσουν ένα νομικό και θεσμικό πλαίσιο, το οποίο εξυπηρετεί τους λίγους και προνομιούχους. Οι πολίτες είναι αυτοί που πρέπει να έχουν τον έλεγχο των θεσμών, μόνο τότε θα έχουμε πραγματική δημοκρατία και ελευθερία.

–**Έχουν γίνει προσπάθειες φυλάκισης του πνεύματος πολλές, τελικά είναι κάτι το ακατόρθω-**

το ή μπορεί να έρθει υποδόρια, εκ των έσω...

–Όταν οι θεσμοί που επιβάλλονται σε κατευθύνουν στο πώς να πράξεις, να σκεφτείς και να αισθανθείς, σιγά-σιγά υποδόρια, εκ των έσω έρχεται η μεταμόρφωση και η υποδούλωση. Ολοκληρωτικά καθεστώτα καμουφλαρισμένα με τη μάσκα της δημοκρατίας. Για παράδειγμα σήμερα εδώ, στη μικρή μας πατρίδα, δουλεύει χωρίς τη σωστή ανταμοιβή, χωρίς δικαιώματα και με την απειλή ότι περιμένουν και άλλοι στην σειρά. Αυτό και αν είναι ανέντιμο. Όμως είναι ή δεν είναι η καθημερινότητα μας την οποία έχουμε δεχτεί; Έχουμε συμμορφωθεί με τις επιταγές των θεσμών υπό τον φόβο της τιμωρίας τους, δηλαδή τον κίνδυνο να μην μπορούμε να επιβιώσουμε. Το πνεύμα φυλακίζεται, η φαντασία εξαλείφεται αφού ο άνθρωπος εξασθενεί από την καταπίεση και τον εκφοβισμό, τότε παραδίδεται χωρίς αντιστάσεις και γίνεται έρμαιο των θεσμών χωρίς να έχει καθαρή εικόνα σε αυτό που του συμβαίνει. Ακόμα πιο αδύναμος υποτάσσεται στη βούληση των θεσμών. Αυτό είναι απάνθρωπο, κάνοντάς μας και εμάς το ίδιο απάνθρωπους αφού δεχτούμε αυτό τον τρόπο ζωής.

–**Πόσο κωμικό μπορεί να είναι το τραγικό, κ. Νεοκλέους;**

–Ακριβώς όπως και στη ζωή έτσι και στη σκηνή υπάρχουν στιγμές που το κωμικό μπορεί να είναι ταυτόχρονα και τραγικό. Οι καταστάσεις είναι αυτές που ορίζουν τα όρια του κωμικού από το τραγικό. Κάποιες φορές οι καταστάσεις και οι συμπεριφορές των ανθρώπων μπορούν να ενώσουν τις δύο έννοιες φτιάχνοντας το κωμικοτραγικό. Δεν είναι καθόλου μακριά το γέλιο από το κλάμα ή λύπη από τη χαρά.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

Υπάρχει πάντα μια ακτίδα φωτός

–**Είναι το περιβάλλον που κινείται το έργο η ίδια μας η κοινωνία εν τέλει σήμερα;**

–Είναι μια μικρογραφία της κοινωνίας μας. Ειδικά τον τελευταίο καιρό που η ανθρωπότητα έχει βι-

έτσι καταλήγουμε να είμαστε πολύ μικρότεροι από αυτό που είμαστε στην πραγματικότητα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ: Ζούμε σε μια εποχή τεχνολογικού ολοκληρωτισμού, εθισμού και υποταγής στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Ενός πλασματικού κόσμου όπου επικρατεί η ασυδοσία της έκφρασης, η ρητορική μίσους και η καταπάτηση των δικαιωμάτων των συνανθρώπων μας. Έχουμε χάσει την ουσιαστική επαφή, το πραγματικό νόημα και την ομορφιά της ζωής. Η πραγματικότητα μας γίνεται πολύπλοκη και απρόβλεπτη, η κάθε μας κίνηση καταγράφεται, οι αξίες και τα δικαιώματα απειλούνται. Δεν ισοπεδώνεται μόνο η προσωπικότητά μας αλλά και η ελευθερία μας. Κι εμείς το αποδεχόμαστε γιατί γοντευόμαστε από τις αμέτρητες δυνατότητες που

«Η Φωλιά του Κούκου» του Ντέιλ Βάσερμαν, σε σκηνοθεσία Νεοκλή Νεοκλέους, ανεβαίνει στην Κεντρική Σκηνή του Σατιρικού Θεάτρου.

Οι Παναγιώτης Κυριάκου, Νεοκλής Νεοκλέους και Βασίλης Μιχαήλ θεωρούν πως το έργο είναι μια αντανάκλαση της κοινωνίας μας σήμερα.

ώσει πρωτοφανείς συνθήκες εγκλεισμού και στέρησης ελευθεριών και βασικών δικαιωμάτων. Υπακούμε τυφλά σε οδηγίες και διατάγματα, αποδεχόμαστε σιωπηλά τους περιορισμούς, τον ασφυκτικό έλεγχο, τις έκτακτες εξουσίες, ανεχόμαστε τις διακρίσεις και τον στιγματισμό όσων έχουν διαφορετική άποψη. Ο κόσμος ζει υπό το κράτος του φόβου και της τιμωρίας. Όμως, όπως και στο έργο μας, υπάρχει πάντα μια ακτίδα φωτός, η οποία γεννιέται από την ανθρωπιά, την αλληλεγγύη, τη φιλία και την αντίσταση κάποιων «ελευθέρων πνευματιών».

–**Θα περίμενε κανείς ότι σήμερα ένα παρόμοιο έργο θα ήταν εκτός χρόνου... δεν είναι όμως,**

–Πολλά θα περιμέναμε από το σήμερα, αλλά δυστυχώς το χθες δεν μας διδάξε. Θα ήταν ευχής έργο να ήταν εκτός χρόνου και τα θέματα με τα οποία καταπα-

νεται να ήταν απλώς αναμνήσεις μιας άλλης εποχής, κλεισμένων σ’ ένα χρονοντούλαπο. Να μας θύμιζε απλώς όλα αυτά τα οποία δεν πρέπει να κάνουμε, τα λάθη που δεν πρέπει να επαναλάβουμε ποτέ. Όμως πώς να μην είναι το έργο επίκαιρο, όταν αποτελεί μια κραυγή ενάντια σε κάθε μορφή βίας και καταπίεσης. Πώς να μην είναι διαχρονικό όταν εν έτει 2021 ο άνθρωπος εξακολουθεί να μετατρέπεται σε αντικείμενο και να βιώνει τον παραλογισμό και την αδιαλλαξία της εξουσίας, τον κάθε μορφής ρατσισμό, τον εξευτελισμό, την ταπείνωση και την προσπάθεια ενουκισμού της προσωπικότητάς του.

–**Μπορεί όντως ο άνθρωπος με τη δύναμη της θέλησής του να φέρει την επανάσταση;**

–Πιστεύω πως ο άνθρωπος με τη δύναμη της θέλησής μπορεί να μετακινήσει βουνά. Αν βάλει στόχους

και είναι διατεθειμένος να χρησιμοποιήσει την ψυχική και πνευματική του ενέργεια μπορεί να φέρει την επανάσταση. Η θέληση δεν είναι κάτι που κουβαλάς από τη γέννησή σου. Πρέπει να ψάξεις μέσα σου για να βρεις τη δύναμή της. Να μη φυλακίσεις το πνεύμα σου, το είναι σου, τη μοναδικότητά σου. Να είσαι πρόθυμος να παλέψεις για ένα καλύτερο αύριο. Έτσι ακόμα και μέσα από τις ήττες σου θα έχεις κερδίσει κάτι. Και πού ξέρεις, ίσως αυτή σου η προσπάθεια εμπνεύσει και άλλους. Ο Μακ Μέρφι λέει στο έργο: «Εγώ τουλάχιστον προσπάθησα... Προσπάθησα...».

–**Τι σας ψιθύρισε στο αφτί ο ρόλος σας, φοβηθήκατε τον χαρακτήρα του ΜακΜέρφι;**

–Την ανάγκη και τον αγώνα του ανθρώπου για σωματική, ψυχική και πνευματική ελευθερία. Την ανάγκη και το δικαίωμα του καθενός να ονειρεύεται και να παλεύει για το φαινομενικά ακατόρθωτο. Επέλεξα να τον αγαπήσω παρά να τον φοβηθώ. Προσπάθησα να αφουγκραστώ τα θέλω του, με γούτεψε το χιούμορ, η αμεσότητα και η ανθρωπιά του, με συγκλόνισε η αυταπάρνηση και η συνειδητή του πορεία προς το αναπόφευκτο. Δεν τον άφησα να με τρομάξει. Ελπίζω πως ούτε κι εκείνος τρόμαξε, όταν έμαθε πως θα τον ερμηνεύσω...

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Δεν βλέπουμε «πίσω από τις κουρτίνες»

–**Είναι το περιβάλλον που κινείται το έργο η ίδια μας η κοινωνία εν τέλει σήμερα;**

–Σαφέστατα. Δυστυχώς, οι κοινωνίες μας συνεχίζουν να βλέπουν με το ένα μάτι κάποια πράγματα. Αρκούμαστε, ακόμη, στο να ταυτοποιούμε απλώς κάποιες συμπεριφορές και δεν βλέπουμε «πίσω από τις κουρτίνες» που βάλαμε. Σχεδόν τρεφόμαστε από τα παθήματα των συνανθρώπων μας αντί να βελτιώνουμε την κοινωνία μας και να την κάνουμε βιώσιμη για όλους ανεξαιρέτως.

–**Ως νέος άνθρωπος νιώθεis ότι πρέπει να πολεμήσεις περισσότερο για όσα πιστεύεις;**

–Κάθε άνθρωπος, κατά τη γνώμη μου, δεν πρέπει να σταματήσει ποτέ να ονειρεύεται και να παλεύει. Για όλα, ανεξαιρέτως. Κυρίως, οφείλει και στον εαυτό του και κατά συνέπεια στην κοινωνία, να κλείνει τα αφτιά του στις σειρήνες που δαιμονοποιούν τον ρομαντισμό και τις ιδεολογίες. Καμία επανάσταση και κανένας αγώνας δεν ξεκίνησε από την ησυχία και την οικογενειακή θalπωρή.

–**Η νοσοκόμα Ράτσεντ σήμερα, αλλά και στο χθες ποια είναι; Η κοινωνία, ο ίδιος ο άνθρωπος που μένει αμετακίνητος;**

–Έχω την εντύπωση ότι η νοσοκόμα Ράτσεντ εντάσσεται στην κατηγορία του «εφαρμογέα» αρχών και τακτικών της εκάστοτε εξουσίας. Η στερημένη προσέγγισή της στους ασθενείς/πολίτες, θα μπορούσε να πει κανείς ότι απαντάει στις εφαρμογές της εξουσίας στους απλούς ανθρώπους. Η ανάγκη του «διαίρει και βασίλευε», η επίκληση στο ήθος και στα συναισθήματα των ασθενών/πολιτών, εξυπηρετεί ουσιαστικά τη λειτουργία της κλινικής/κοινωνίας με μία απρόσωπη –από/προς την εξουσία– θέση.

● **Πληροφορίες:** «Η Φωλιά του Κούκου» του Ντέιλ Βάσερμαν, σε σκηνοθεσία Νεοκλή Νεοκλέους. Παράστασις: Κάθε Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. μέχρι τις 19 Δεκεμβρίου, στην Κεντρική Σκηνή του Σατιρικού Θεάτρου. Κρατήσεις: www.soldoutticketbox.com. Η παράσταση είναι αφιερωμένη στον Βλαδίμηρο Καυκαρίδη που έφυγε από τη ζωή στις 3 Νοεμβρίου 1983.

Η πραγματικότητά μας γίνεται πολύπλοκη και απρόβλεπτη

–**Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, παγκοσμιοποίηση... Ζούμε σε μια εποχή «οικειοθελούς» ισοπέδωσης της προσωπικότητάς μας;**

ΝΕΟΚΛΗΣ ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ: Αν θεωρήσουμε κατεστημένο τα μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης τότε ναι ζούμε σε μια εποχή «οικειοθελούς» ισοπέδωσης της προσωπικότητάς μας. Έχουν καταφέρει να καταπιέσουν την ατομικότητά μας, δημιουργώντας την ψευδαίσθηση της πραγματικότητας, αφαιρώντας με αυτό τον τρόπο τις ειλικρινείς παρορμήσεις που τη φαντασία μας, την ελεύθερη ανθρώπινη έκφραση εγκλωβίζουντάς μας σ’ έναν πλασματικό κόσμο, εμποδίζοντάς μας να δούμε την πραγματική ζωή και την ομορφιά της. Τότε η αξία μας ορίζεται από τη σχέση μας με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και

«*Εχουν καταφέρει να καταπιέσουν την ατομικότητά μας, δημιουργώντας την ψευδαίσθηση της πραγματικότητας, αφαιρώντας με αυτό τον τρόπο τις ειλικρινείς παρορμήσεις μας, τη φαντασία μας*».

μας προσφέρονται, από την πρόσκαιρη ισχύ, τις εικονικές φιλίες, το θαυμασμό και την επιβεβαίωση. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ: Δεν πιστεύω ότι γίνεται οτιδήποτε χωρίς τη θέλησή μας. Θεωρώ ότι η προσωπικότητά μας είναι «εκεί» (ή τουλάχιστον, θα έπρεπε να ήταν).

Από εκεί και πέρα, εμείς επιλέγουμε πως μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα προαναφερθέντα δεδομένα. –**Πόσο δρόμο έχουμε ακόμα να διανύσουμε για να πούμε ότι αποδεχόμαστε το διαφορετικό, τον Άλλο, τον ξένο;**

Ν.Ν.: Το θέμα είναι πρώτα να μπορέσεις να αποδεχτείς ειλικρινά και με θάρρος τον εαυτό σου και τότε ο δρόμος δεν θα είναι μακρύς που θα έχεις να διανύσεις για να αποδεχθείς το διαφορετικό, τον Άλλο, τον ξένο. Όμως αν δεν κοιτάξεις μέσα, βαθιά, να σε γνωρίσεις και να σε δεχτείς έτσι όπως είσαι στην πραγματικότητα τότε δεν θα υπάρξει ποτέ δρόμος που θα οδηγεί στην αποδοχή του διαφορετικού.

Β.Μ.: Φοβάμαι ότι ο δρόμος είναι μακρύς, ειδικά σε μια «κλειστή» κοινωνία όπως η δική μας.

Δυστυχώς στην Κύπρο πληθαίνουν διαρκώς τα φαινόμενα φανατισμού, ξενοφοβίας και ρατσισμού. Η έλλειψη αρχών, ο φόβος, η αίσθηση ανωτερότητας, η αβεβαιότητα για το μέλλον, αλλά και η έλλειψη πνευματικής ωριμότητας και αυτοεκτίμησης μιας μεγάλης μερίδας του κόσμου, αυξάνουν το φόβο και το μίσος για το διαφορετικό. Για εκείνους το διαφορετικό είναι κακό! Και το τραγικό είναι ότι αυτό το αισθάνονται και το ενστερνίζονται πολλά νέα παιδιά, ακριβώς στην ηλικία που θα έπρεπε να χτίζεται η αποδοχή και ο σεβασμός. Χρειάζεται αναγνώριση του προβλήματος, παιδεία, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και το θέατρο πρέπει να έχει πρωταρχικό ρόλο σ’ αυτή την προσπάθεια.

Π.Κ.: Με λύπη, θα σου πω, ότι πιστεύω ότι έχουμε ακόμη αρκε-

τό δρόμο μπροστά μας. Προσωπικά, το θεωρώ αδιανόητο. Ένας λαός που έχει υποστεί τα μύρια όσα από κατακτητές και πολέμους, να αντιμετωπίζει τους πρόσφυγες με “μισό μάτι”. Σχεδόν δεν μπορώ να το δεχτώ ότι ξεχνάμε ότι πάνω από όλα είμαστε άνθρωποι και δεν θα έπρεπε να μας νοιάζουν αυτά που οι παλαιότερες κοινωνίες τα θεωρούσαν «κουσούρια».

Ένα ταξίδι προς την ανθρώπινη γνώση

Ο Βαρνάβας Κυριαζής μιλάει για τον ρόλο του βασιλιά Ληρ που υποδύεται στον ΘΟΚ από το ομώνυμο έργο του Σαίξπηρ

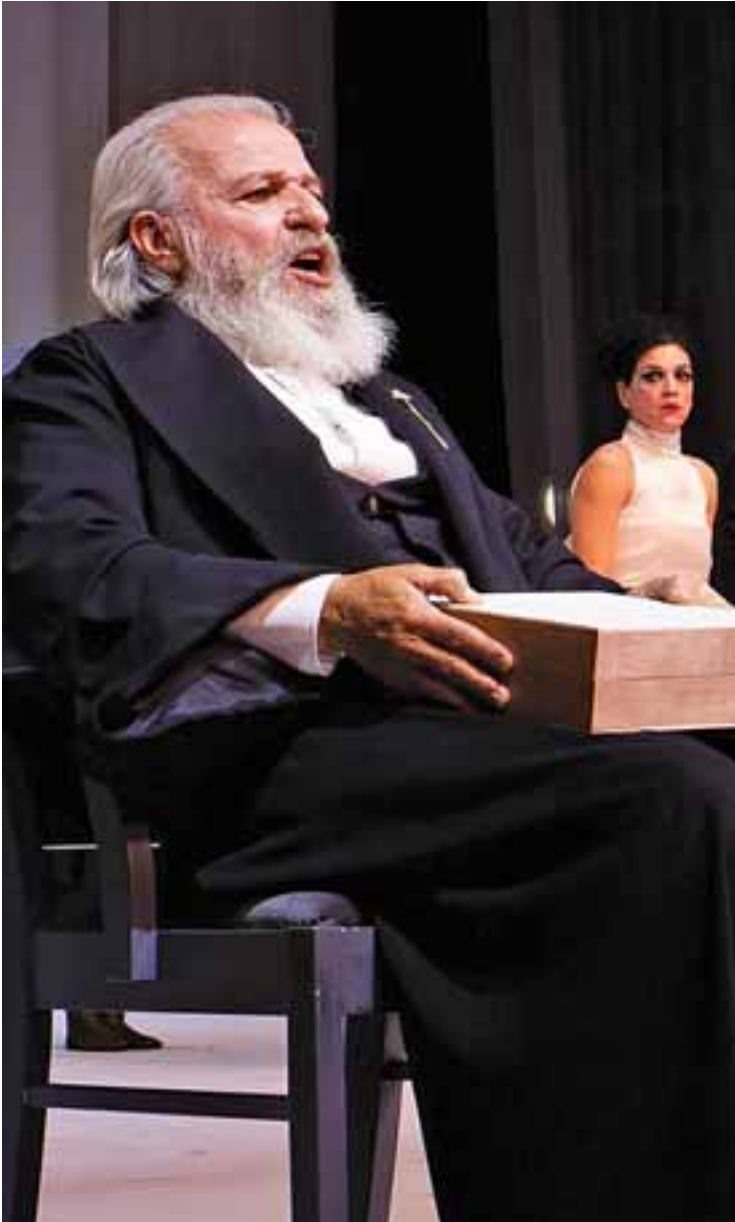
Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Μου δημιούργησε πάρα πολλά και πολύπλοκα συναισθήματα» λέει στην «Κ» ο πολύπειρος ηθοποιός Βαρνάβας Κυριαζής για τον ρόλο του στο σαιξπηρικό έργο «Βασιλιάς Ληρ», που ανεβάζει ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου, σε σκηνοθεσία Τσέζαρις Γκραουζίνις. Ο κ. Κυριαζής λέει πως το ταξίδι που έκανε μαζί με τον χαρακτήρα που υποδύεται πρώτα απ' όλα τον συγκίνησε. Ένα από τα συναισθήματα του Βαρνάβα Κυριαζή είναι και η λύπη για τον Ληρ... «Τον λυπάμαι καθ' οδόν, για την κατάντια του... η λέξη αχαριστία μέσα στο έργο επανέρχεται συνεχώς. Δεν μπορεί με τίποτα να κωνέψει ό,τι συνέβη, δεν τη χωράει το μυαλό του την αχαριστία», που προέρχεται από την αγαπημένη του Κορδέλια... Η συζήτηση με τον Βαρνάβα Κυριαζή περιεστράφη και γύρω από την εξουσία, την απώλεια, την πτώση, απ' όσα βγαίνουν στην επιφάνεια, από τον Σαίξπηρ, που αναλογικά μπορούν να βρουν σημερινά αντίστοιχα. Ο Βαρνάβας Κυριαζής, ώριμος για τον ρόλο του βασιλιά Ληρ, αντιλήφθηκε ότι έχει καταλάβει τον Ληρ, τον κοίταξε στα μάτια και του μίλησε. –Κύριε Κυριαζή, τι σημαίνει αυτός ο ρόλος για εσάς; –Νομίζω πως σημαίνει το ίδιο πράγμα για οποιονδήποτε ηθοποιό, φτάνοντας σε μία ώριμη ηλικία, παίζει αυτόν τον ρόλο. Δεν είναι απλώς ένας ρόλος είναι ένα αριστούργημα του Σαίξπηρ και ο συνδυασμός της φιλοσοφίας του Σαίξπηρ μέσα στο έργο με τον υπέροχο λόγο του και με την υπέροχη δομή των σκηνών του οδηγεί τον ηθοποιό σε πάρα

πολύ όμορφα μονοπάτια και αυτό το ταξίδι είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον, είναι ένα στοχαστικό ταξίδι. Προσωπικά έχω διώξει από πάνω μου, από τον Αύγουστο τα πάντα, για να αφοσιωθώ στον ρόλο. –Ήταν ένας ρόλος που είχατε σκεφτεί ότι θέλετε να τον υποδυθείτε; –Όχι. Από Σαίξπηρ ήθελα πάντα να παίξω τον Ρικάρδο Γ', με προλάβανε όμως. Φυσικά, τον Ληρ τον είχα ενδόμυχα μέσα μου και μάλιστα είχε ξεκινήσει και μια συζήτηση με

«Τον λυπάμαι καθ' οδόν, για την κατάντια του... η λέξη αχαριστία μέσα στο έργο επανέρχεται συνεχώς. Δεν μπορεί με τίποτα να κωνέψει ό,τι συνέβη, δεν τη χωράει το μυαλό του την αχαριστία».

τον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου και επιτέλους γίνεται! –Ο Ληρ είναι ένα άκρως τραγικό πρόσωπο... νιώσατε οίκτο, αίσθημα αδικίας, πώς αντιμετωπίσατε τον βασιλιά Ληρ, πώς τον προσεγγίσατε; –Μου δημιούργησε πάρα πολλά και πολύπλοκα συναισθήματα. Η τραγικότητα του Ληρ, ο τίτλος άλλωστε του έργου είναι «Η τραγωδία του βασιλιά Ληρ», έγκειται σε αυτό το επίπονο ταξίδι, που στο τέλος ανανίπτει, και αναγνωρίζει πράγματα και πιστεύω πως έχει καταλήξει ένας ώριμος καρπός πια ενός δέντρου, του οποίου οι ρίζες

Ο Βαρνάβας Κυριαζής υποδύεται τον βασιλιά Ληρ στην ομώνυμη παράσταση του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου και λέει στην «Κ» ότι από τον Αύγουστο έχει διώξει από πάνω του στιδήποτε, για να αφοσιωθεί στον ρόλο.

ποτίζονται από αυτό που θα έπρεπε να είναι η ανθρωπότητα. Δεν είναι τυχαίο που λίγο πριν πεθάνει λέει στην κόρη του: «και θα γελάμε με τα καμώματα των ηγετών μας, και θα ακούμε τους φτωχοδιάβολους να τους κουτσομπολεύουν και θα λέμε κι εμείς τα δικά μας, ποιος έχασε, ποιος κέρδισε, ποιος έφαγε ποιον. Θα ερευνάμε το μυστήριο των πραγμάτων, κατάνοποι του Θεού και θα επιζηήσουμε στη φυλακή μας όσο οι παλιρροίες της εξουσίας θα τρέχουν πίσω από το φεγγάρι!». –Γιατί άραγε να θέλει να μοιραστεί το βασίλειό του; –Για ποιο λόγο ένας πανίσχυρος βασιλιάς, ένας καλός βασιλιάς, αποφασίζει να παραδώσει την εξουσία στις κόρες του με τον τρόπο με τον οποίο το κάνει. Και είναι ίσως κούτο να πιστεύουμε πως το μόνο κριτήριο της μοιρασίας είναι η αγάπη των θυγατέρων του. Υπάρχουν πολλά ερωτηματικά για τον λόγο... Ψάχνοντας τα πράγματα και με τις οδηγίες του σκηνοθέτη μας, του Τσέζαρις, αυτό που θέλει ο Ληρ εν τέλει είναι να παραδώσει μεν το βασίλειό του, σε τρία μερίδια, με το καλύτερο να πηγαίνει για τη μικρή του κόρη Κορδέλια, ώστε να τον φροντίσει στα γεράματά του... ενδόμυχα λοιπόν... ή και συνειδητά πιστεύει ότι θα παραδώσει το στέμμα του, εκείνη δεν θα παντρευτεί, συνεπώς θα έχει όλη της την αγάπη και ταυτόχρονα θα είναι και κοντά στην εξουσία... Κάτι που βεβαίως δεν το πετυχαίνει... –Τον λυπηθήκατε καθόλου... ως ματαιωμένο άνθρωπο; –Τον λυπάμαι καθ' οδόν, για την κατάντια του... η λέξη αχαριστία μέσα στο έργο επανέρχεται συνεχώς. Δεν μπορεί με τίποτα να χω-

νέψει ό,τι συνέβη, δεν τη χωράει το μυαλό του την αχαριστία, από τις κόρες του και κυρίως από την Κορδέλια. –Είναι η αγάπη ως συναισθημα δυνατόν να υπερισχύσει της μιας ή της άλλης «αγάπης»; –Σαφέστατα και όχι! Εδώ ο Ληρ παίζει ένα παιχνίδι, κατά τη γνώμη μου. Τα λόγια που του λένε είναι κούφια, και το ξέρει πολύ καλά, δεν είναι αφέλης ούτε ηλίθιος... –Θυμώνει όμως με την ελίκρινεια της Κορδέλιας... –Ναι, πάρα πολύ, όχι μόνο για την ελίκρινειά της, αλλά και για την απόφασή της να μη μείνει ανύπαντρη! –Ο Ληρ μήπως δείχνει και την αγωνία ίσως του ηλικιωμένου, που νιώθει ότι δεν τον χρειάζεται πια κανείς; –Αυτή την αίσθηση του τη δημιουργούν βαθμυδόν όλοι οι άλλοι και είναι κάτι που δεν μπορεί να το κατανοήσει. Επίσης, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι ότι ξαφνικά βρίσκεται σ' έναν κόσμο που δεν τον ξέρει, ξαφνικά συναντάει μια πραγματικότητα που δεν μπορεί να την αναγνωρίσει... ενώ τα είχε όλα πλέον δεν έχει τίποτε. Υπάρχει ένα κομμάτι που εμείς το έχουμε βαπτίσει παράβαση, που μιλάει προς το κοινό, και μεταξύ άλλων λέει: «Δεν σας σκέφτηκα ποτέ!», και το φάρμακο ποιο είναι; Βγείτε από τα παλάτια σας ηγεμόνες και άρχοντες να νιώσετε αυτό που νιώθουν οι φτωχοί, μοιράστε το περίσσειμά σας. Κομμουνιστικό μανιφέστο μεν αλλά υπάρχει και αυτή η οπτική! –Μομφή προς την εξουσία λοιπόν, από έναν βασιλιά... –Σαφέστατα. Η εξουσία είναι κάτι που εμείς δεν βλέπουμε...

Το θέατρο ως λειτούργημα

–Ο φόβος της πτώσης, της αποχώρησης, είναι υπαρκτός στον «Βασιλιά Ληρ» εσάς ως άνθρωπου με μια σπουδαία καριέρα σας απασχολεί; –Δεν τη φοβήθηκα ποτέ, όχι! Τον λυπάμαι καθ' οδόν, για την κατάντια του... η λέξη αχαριστία μέσα στο έργο επανέρχεται συνεχώς. Δεν μπορεί με τίποτα να κωνέψει ό,τι συνέβη, δεν τη χωράει το μυαλό του την αχαριστία., γιατί είτε θέλουμε να το παραδεχτούμε είτε όχι υπάρχει στον καλλιτέχνη. Δεν είμαι από αυτούς που λένε πως η τέχνη μπορεί να αλλάξει τον κόσμο, απλώς αγωνιζόμαστε για ένα καλύτερο μέλλον του ανθρώπου ως οντότητα, και αυτό δεν εξαρτάται κύρια από εμάς, εξαρτάται από τις εκάστοτε εξουσίες. Όταν έρθει λοιπόν η στιγμή θα πω ότι αποσύρομαι, δεν με τρομάζει. –Η Κορδέλια λέει την αλήθεια της, είναι ελίκρινής... και αυτό της πιστώνεται ειρωνικά ως προίκα... Φοβόμαστε τελικά την αλήθεια και την ελίκρινεια; Μπορούν τελικά τα λόγια αγάπης να είναι έπια πεπερασμένα; –Τα λόγια της Κορδέλιας σίγουρα δεν είναι κούφια λόγια και το διαπιστώνει επί σκηνής ο Κεντ... Γενικά, όμως, πολλές φορές τέτοιες εκφράσεις μπορεί να είναι κούφιες... Πάντως, η αλήθεια πολλές φορές μας πληγώνει, μπορεί η πρώτη αντίδραση να είναι η άρνηση, ωστόσο ενδόμυχα την αποδεχόμαστε. –Ακόμα και την αμφισβήτηση, ως καλλιτέχνης πια... –Ξέρεις, όταν κάποιος αντιμετωπίζει το θέατρο ως λειτούργημα και όχι ως επάγγελμα, τα όποια συναισθήματα στη διαδικασία του ηθοποιού όσα χρόνια και αν περάσουν δουλεύουν μέσα μας. Η δουλειά μας θέλει πειθαρχία, ήθος και ηθική. Η αμφιβολία και η απόρριψη στον χώρο τον δικό μας βρίσκεται δυστυχώς σε πρωτοκαθεδρία. Εκείνο που θα έλεγα εγώ είναι να έχουμε την αμφισβήτηση, αλλά να αμφισβητούμε τον εαυτό μας, όχι τον απέναντί μας. –Βγήκατε από τα ρούχα του βα-

«Η αμφιβολία και η απόρριψη στον χώρο τον δικό μας βρίσκεται δυστυχώς σε πρωτοκαθεδρία. Εκείνο που θα έλεγα εγώ είναι να έχουμε την αμφισβήτηση, αλλά να αμφισβητούμε τον εαυτό μας, όχι τον απέναντί μας».

σιλιά, είδατε τον ρόλο μέσα από έναν απλό πολίτη; –Ο Τσέζαρις ως σκηνοθέτης πιστεύει και στην απόσταση, θέλει ο ηθοποιός του να έχει μία απόσταση από τον ρόλο. Ξέρεις, κάποιες φορές στην παράστασή μας καταδεικνύεται αυτό που θα θέλαμε να κάνουμε, όχι αυτό που κάνουμε! Βέβαια, εμείς το δίνουμε στη φαντασία του θεατή. –Ποια είναι στ' αλήθεια η «αλήθεια» του καλλιτέχνη; –Η αλήθεια του καλλιτέχνη πρέπει να είναι η ίδια η δουλειά του, αυτό που γεννάει, και ο τρόπος με τον οποίο το γεννάει. Αυτή η πορεία, από τις πρόβες μέχρι την τελευταία παράσταση θα έπρεπε να είναι η δική μας αλήθεια. Έχει σημασία ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεις έναν ρόλο, τον συνάδελφό σου, τον σκηνοθέτη σου... 46 χρόνια κάνω αυτή τη δουλειά και δηλώνω αιώνια μαθητής και το κάνω πολύ συνειδητά. Έχω πλήρη επίγνωση του διαχωρισμού των ρόλων μας, στο ταξίδι αυτό που λέγεται παράσταση. –Ο βασιλιάς Ληρ κάνει εν τέλει τα πάντα... για εσάς τι σημαίνει απώλεια; –Απώλεια τελικά είναι και ένα είδος επίγνωσης, ειδικά για τον

βασιλιά Ληρ, είναι ένα ταξίδι ανθες προς την ανθρώπινη γνώση. Κάποιες φορές μπορεί να φαίνεται υπερβολικός, παρ' όλες τις καταπρακτικές που έφαγε, μετά τον διαμοιρασμό του βασιλείου του, αλλά αυτή η υπερβολή έγκειται στην ανάγκη του ν' αμυνθεί, όταν τα παραπετάσματα της άμυνας του πέφτουν και καταντάει ένας γυμνός άνθρωπος... που τα έχει χάσει όλα... το κέρδος του όμως έρχεται αργότερα. Το τραγικό του ταξίδι τον έχει οδηγήσει στην ανθρωπινή γνώση και τελικά ποτίζονται οι ρίζες του δέντρου που είπαμε στην αρχή, ό,τι θα έπρεπε να είναι η ανθρωπότητα. Νιώθει την απώλεια ο Ληρ... –Ποιο είναι το απόσταγμα από αυτό το ταξίδι που κάνατε με τον βασιλιά Ληρ; –Με συγκινεί αφάνταστα πάρα πολύ αυτός ο ρόλος, αυτός ο άνθρωπος και το ταξίδι του, οι καταπρακτικές που τρώμε κι εμείς σε αυτή τη ζωή. Ξέρεις, είναι πάρα πολύ σημαντικό πράγμα να είσαι πάνω στη σκηνή και να συγκινείσαι... Στο κοινό εμείς καταθέτουμε χαρακτήρες που έχουμε αγαπήσει και υπάρχει το ενδεχόμενο κάποιος να ταυτιστούν... αυτό για εμένα είναι μεγάλο κέρδος.

Συμπέθεροι απ' τα Τίρανα

ΣΑΒΒΑΤΟ 21:00

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Ανι Λάιμποβιτς
Η «Χώρα των Θαυμάτων» της Ανι Λάιμποβιτς είναι μια ανθολόγηση φωτογραφιών της από την ίδια τη φωτογράφο, που παρουσιάζεται αυτήν την περίοδο σε έκθεση στην γκαλερί της Hauser & Wirth στο Σαουθάμπτον της Νέας Υόρκης. Είναι ένα διαχρονικό πανόραμα πολλών ετών δημιουργίας, από τα χρόνια του '90 έως πρόσφατα, που περιλαμβάνεται και στην ομώνυμη («Wonderland») έκδοση των βρετανικών εκδόσεων Phaidon.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Η Πινακοθήκη Κουρτό
Ανοίγει και πάλι η περίφημη Πινακοθήκη Κουρτό στο Λονδίνο, η οποία παρέμενε κλειστή από το 2018 λόγω εργασιών ευρύτατης ανακαίνισης. Το εξαιρετικό κτίριο (Σόμερσετ Χάουζ) απέκτησε νέα λάμψη και υποδομή. Η συλλογή της Πινακοθήκης Κουρτό είναι μία από τις σημαντικότερες σε έργα τέχνης στο Ηνωμένο Βασίλειο και η πρόθεση είναι να παρουσιάζεται σε συνθήκες αντάξιας της αξίας της, συνδυάζοντας την υψηλή τεχνολογία με το κύρος ενός ιστορικού μνημείου.

ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ

Εκθεση Ρέμπραντ
Μια έκθεση-τομή για την ιστορία του παρουσιάζει το μουσείο Staedel. Είναι μια ιδιαίτερη συγκέντρωση έργων του Ρέμπραντ με τίτλο «Ο Ρέμπραντ στο Αμστερνταμ: Δημιουργικότητα και ανταγωνισμός». Με 94 δάνεια από κορυφαία μουσεία, η έκθεση ενισχύεται από 40 έργα του ίδιου του μουσείου Staedel, όπως η περίφημη «Τύφλωση του Σαμψών» (1636), και καταλήγει να περιλαμβάνει συνολικά 134 έργα του Ρέμπραντ αλλά και συγχρόνων του.

ΡΩΜΗ

Στέρλινγκ Ρούμπι
Στο μπαρόκ περιβάλλον της Πινακοθήκης Ντόρια Παμφίλι της Ρώμης, γεμάτης με αριστουργήματα μεγάλων δασκάλων όπως το έργο του Βελάσκεθ «Πορτρέτο του Πάπα Ιννοκέντιου Ι΄» (1650), εκθέτει ένα σύγχρονο ο 49χρονος Αμερικανός εικαστικός Στέρλινγκ Ρούμπι παράλληλα με την έκθεσή του στην γκαλερί της Gagosian στη Ρώμη, όπου παρουσιάζει γλυπτά και κολλάζ. Η αντίθεση της νέας εικαστικής γλώσσας με την μπαρόκ αισθητική γεννάει τη ζητούμενη ένταση.

ΟΚΛΑΧΟΜΑ

Διασπορά τέχνης
Το μουσείο Τζίλκριντ στην Τάλας έκλεισε προσωρινά για εργασίες ευρείας αναμόρφωσης. Θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά μουσεία των ΗΠΑ για γνήσια αμερικανική τέχνη, από σκηνές της Αγρίας Δύσης έως τα πουλιά του Οντιμπόν και τα ρομαντικά τοπία του 19ου αιώνα (στη φωτ., έργο του Albert Bierstadt, 1830-1902). Για όσο διάστημα παραμένει κλειστό, διασπείρει τα έργα της συλλογής του υπό μορφή δανείου σε άλλα σπουδαία μνημεία των ΗΠΑ.

Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς, «Το κυνήγι του Καλυδώνιου κάπρου», 1611-1612. Συλλογή Μουσείου Πολ Γκετί.

Το πάθος του Ρούμπενς για τον αρχαίο κόσμο

Ο **τρόπος** που ο Ρούμπενς απέδιδε την αρχαιότητα είναι ένα θέμα σύνθετο, γοητευτικό και αποτελεί σταθερή έμπνευση για ερευνητές και θεωρητικούς της τέχνης. Η νέα έκθεση στο μουσείο της Βίλλας Γκετί στο Λος Άντζελες έχει ως θέμα «Ρούμπενς: Αποδίδοντας την αρχαιότητα» και είναι η πρώτη που εστιάζει σε αυτήν την πτυχή, την όχι και τόσο μελετημένη σε βάθος. Ο Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς (1577-1640) ήταν ένας ιδιαίτερα διαβασμένος και καλλιεργημένος ζωγράφος, ίσως ο πιο μορφωμένος της εποχής του. Ο ίδιος ήταν συλ-

λέκτης και διατηρούσε επαφές και με άλλους συλλέκτες στην Ευρώπη. Υπήρχε ένα δίκτυο. Σε όλα του τη ζωή διάβαζε τους κλασικούς στο πρωτότυπο, γι' αυτό και η θεματολογία του από την αρχαιότητα βασιζόταν σε προσωπικές προτιμήσεις και ήταν απόρροια δικών του πνευματικών αναζητήσεων. Όσο μπορούσε μελετούσε στα ταξίδια του στην Ιταλία από κοντά λείψανα αρχαίων ευρημάτων και στο σπίτι του είχε συλλογή μαρμάρινων γλυπτών και σκαλισμένων λίθων. Τα ρωμαλέα σώματα που απεικονίζι στους πίνακές του είχαν ως

πρότυπο τις μελέτες του αλλά και τα γλυπτά της συλλογής του. Ένας νέος κόσμος επινοήθηκε από τον Ρούμπενς. Η σύνδεση του αρχαίου κόσμου με την μπαρόκ αισθητική. Αυτή η καινοτομία προέκυψε από το δικό του πάθος, το δέος με το οποίο προσερχόταν ως μελετητής (και προσκυνητής) του αρχαίου κόσμου. Ο Ρούμπενς έζησε σε μια εποχή που τα περισσότερα εδάφη του ελληνικού κόσμου βρίσκονταν υπό οθωμανική κυριαρχία και, επιπλέον, σε μια εποχή που τα ταξίδια είχαν σοβαρές δυσκολίες. Τα ελληνικά μνημεία ήταν δυσπρόσιτα για

να τα μελετήσει εκ του φυσικού. Γι' αυτό βούτηξε με πάθος στη μελέτη των Ρωμαίων και των επιτευγμάτων τους. Η βαθιά συναισθηματική σχέση που είχε με τον αρχαίο κόσμο τον οδήγησε να μεταγράψει το αποτύπωμα αυτού του κόσμου με το αισθητικό λεξιλόγιο της εποχής του και να γεννήσει τον τύπο του ρωμαλέου και σφριγηλού σώματος, τόσο σε αρσενική όσο και σε θηλυκή μορφή. Οι μεγαλόπνοες και πολυπρόσωπες συνθέσεις του, επιτομή του πνεύματος του μπαρόκ, ήταν μια δική του επινοήση για να προεκτείνεται το βλέμμα του σε εκδο-

χές του πρωικού και του ερωτικού σε συμπλέγματα πάθους, βίας και αισθησιασμού. Για να υπηρετήσει και να δοξάσει το πνεύμα του μπαρόκ ήταν αυτονόητη η επαφή του με τον κόσμο της Ρώμης, της αρχαίας και της σύγχρονης του. Η οκταετής διαμονή του στην Ιταλία τον οδήγησε στη μελέτη αρχαιοτήτων, αλλά και πολλών ιδιωτικών συλλογών. Η γνώση του έδωσε το μεγαλείο. Με τα διαβάσματα, τα ταξίδια του και τις επαφές του οργάνωσε ένα σύμπαν του αρχαίου κόσμου που ήταν προϊόν μιας προσωπικής σύλληψης.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Μια μορφή κανονικής εξαφάνισης

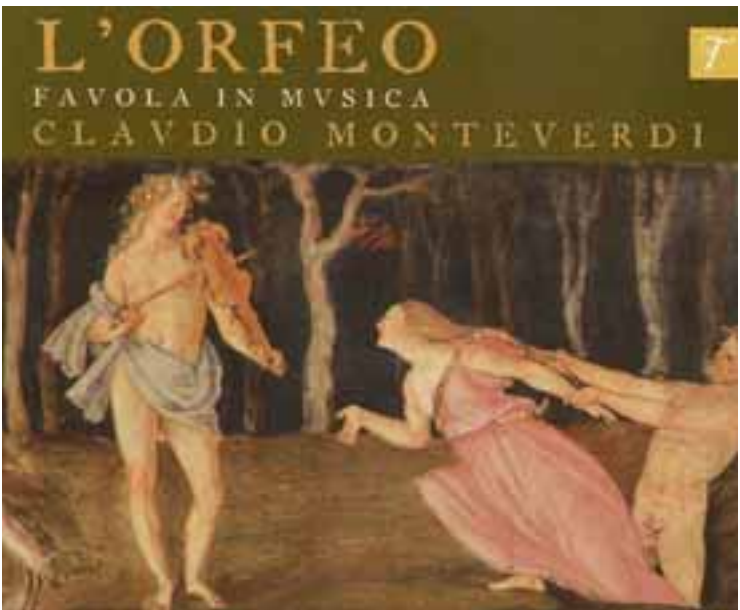
Προτού κατέβει ο Ορφέας στον κάτω κόσμο για να αναζητήσει την αγαπημένη του Ευρυδίκη, λέγεται ότι πήγε στην Αίγυπτο, μέσω Θαλάσσης. Εκεί, μας πληροφορεί η Ετέλ Αντνάν (πέθανε στα 96 της την περασμένη Δευτέρα), ο Ορφέας συμμετείχε σε «τελετές νεκρών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους στα σκότ» («Ο Ορφέας απέναντι στο κενό / Χάινερ Μύλλερ και Τινορέτο. Το πιθανό τέλος του κόσμου», μτφρ. Β. Γκέτσιου - Σ. Γιανναράς, εκδ. Αγρα).

Χάρη στη μουσική της λύρας του, ο Ορφέας γοητεύει την Περσεφόνη, η οποία του επιτρέπει να πάρει την Ευρυδίκη στον επάνω κόσμο.

Η μουσική, λοιπόν. Και η μνήμη του πεθαμένου έρωτα, που πρέπει πάση θυσία να αναστηθεί. Η Αντνάν υπενθυμίζει πως η προστάτιδα θεά του Ορφέα είναι η Μνήμη

«Η μνήμη δεσμεύεται περισσότερο στην πάλη ενάντια στον θάνατο, με τον οποίο αποτελούν αχώριστο ζευγάρι».

μοσύνη. «Από όλες τις ανθρώπινες ικανότητες η μνήμη είναι εκείνη που δεσμεύεται περισσότερο στην πάλη ενάντια στον θάνατο, με τον οποίο και αποτελούν αχώριστο ζευγάρι. (...) Η Μνήμη είναι το κλειδί της ίδιας της μουσικής. Η μουσική είναι η τέχνη της θύμησης. Υπάρχει μόνο στο εσωτερικό της μνήμης. (...) Συνεπώς μόνο ένας μουσικός μπορούσε να δεσμευτεί σε αυτήν την ακραία δοκιμασία: να ξαναφέρει στη ζωή μια πεθαμένη. Μουσική και θάνατος έχουν πολλά κοινά μεταξύ τους, κυρίως μέσα

Ορφέας και Ευρυδίκη: μία από τις έξι όπερες που βασίστηκαν στον μύθο, από τον Ιταλό συνθέτη Κλαούντιο Μοντεβέρντι.

από τη σχέση τους με τον χρόνο. (...) Εάν ο Ορφέας επιθυμούσε να «ξυπνήσει» την Ευρυδίκη και να την οδηγήσει έξω από τον Αδη, έπρεπε να παίξει μουσική».

Ως γνωστόν, οι θεοί είχαν προειδοποιήσει τον Ορφέα να έχει την Ευρυδίκη πίσω του και μέχρι να ανέβει ξανά στο φως του ήλιου, να μη γυρίσει να την κοιτάξει.

Όπως και η σύζυγος του Λωτ στα βιβλικά Σόδομα, ο Ορφέας θα γυρίσει να κοιτάξει τη νεκρή κατά πρόσωπο. Τι βλέπει; Το κενό. Την Ευρυδίκη ρουφάει για πάντα η μαύρη τρύπα του Αδη.

Τι απομένει; Η μουσική. Και τα άστρα. Ο κύριος Γκρι μου υπενθυμίζει ότι στον αστερισμό της Λύρας, βλέπουμε το μουσικό όργανο που ταξίδευε (και, κυρίως, ακούστηκε) στον άλλο κόσμο. Όπως επίσης μου υπενθυμίζει τις έξι όπερες που γράφτηκαν εμπνευσμέ-

νες από τον μύθο, ξεχωρίζοντας το αριστούργημα που συνέθεσε το 1607 ο Κλαούντιο Μοντεβέρντι. Ίσως επειδή αποδίδει μοναδικά αυτό που λείπει η Αντνάν, η οποία γνωρίζει πλέον την «άλλη πλευρά» (ή δεν γνωρίζει απολύτως τίποτα μέσα στον μακάριο, αιώνιο ύπνο): όπως η λύρα ενώνει ουρανό και κάτω κόσμο, «ο Αδης ενυπάρχει και στον Ορφέα». Ο ένας δεν μπορεί χωρίς τον άλλο. Η μουσική του Μοντεβέρντι θα εξευμενίζει τον Αδη και την Περσεφόνη ξανά.

Ή, αλλιώς: «Περισσότερο από κάθε άλλη μορφή ανθρώπινης εκφρασης, η μουσική εκφράζει το συναίσθημα απώλειας, πιθανότατα διότι είναι και η ίδια μια διεργασία απώλειας, μια μορφή κανονικής εξαφάνισης».

Μακάρι η Ετέλ Αντνάν να μπορεί να ακούσει μουσική εκεί όπου βρίσκεται τώρα.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Εταιρική κοινωνική ανευθυνότητα και δημοσιογραφία

Κυριακή απόγευμα, σε έναν κινηματογράφο κάπου στα βόρεια προάστια, μια ντουζίνα άνθρωποι παρακολουθούμε με τις μάσκες μας ένα φιλμ που θα έπρεπε να διδάσκεται σε δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, με τον τίτλο «Μαθήματα εταιρικής κοινωνικής ανευθυνότητας και δημοσιογραφίας».

Υποθέτω ότι ο μεγάλος όγκος των θεατών έχει σπεύσει στον καινούργιο Τζέιμς Μποντ. Δεν κρίνω κανέναν, αλλά η ασυμμετρία του ενδιαφέροντος με προβληματίζει.

Το φιλμ που παρακολουθούμε εμείς οι λίγοι ονομάζεται Μινამατα και σκηνοθέτης του είναι ο Αντριου Λεβιτάς. Οι κριτικές που έχει λάβει από τους επαγγελματίες είναι χλιαρές. Τα αστεράκια της ταινίας υπολείπονται κατά πολύ εκείνων του τελευταίου Τζέιμς Μποντ, οπότε είναι ίσως λογικά και αναμενόμενη η προτίμηση του κοινού για τις περιπέτειές του.

Μέσα στα θετικά που επισημαίνουν οι περισσότεροι για την ταινία με το ισχυρό κοινό είναι η ερμηνεία του πρωταγωνιστή, τον οποίο υποδύεται όντως αριστοτεχνικά ο Τζόνι Ντεπ. Σύμφωνα, πρόκειται για ένα ακαδημαϊκού στυλ έργο, χωρίς κάποια μεγάλη καινοτομία ή πρωτοτυπία στην αφήγηση, αλλά η δύναμή του έγκειται κυρίως στο θέμα του, το οποίο είναι μια γερή γροθιά στο στομάχι.

Στο κέντρο της αφήγησης βρίσκεται ένα σκάνδαλο ολκής. Βρισκόμαστε στην Ιαπωνία της δεκαετίας του 1970, στην πόλη Μιναμάτα της επαρχίας Κουμαμότο. Ενα εργοστάσιο ρυπαίνει τα νερά μιας κοινότητας με υδράργυρο, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι, από νεογέννητα παιδιά έως ηλικιωμένους, να προσβάλλονται από μια ασθένεια που προκαλεί παράλυση. Την ονομάζουν Μιναμάτα.

Οι πολίτες έχουν ξεσηκωθεί και αναζητούν τρόπους αντίδρασης. Προσεγγίζουν έναν φωτοδημοσιογράφο του περιοδικού Life, τον Γιουτζίν Σμιθ, ώστε να καταγράψει με την κάμερά του το θέμα και να το παρουσιάσει στο παγκόσμιο κοινό.

Ο Σμιθ είναι ένα τραυματισμένο –από την κάλυψη ενός πολέμου– πρόσωπο, μόλις ένα βήμα πριν βάλει τέλος στη ρημαγμένη ζωή του. Δεν έχει να χάσει τίποτα και πείθεται να κάνει το ταξίδι στην Ιαπωνία για να διαπιστώσει

Το φιλμ Μιναματα του Αντριου Λεβιτάς, με πρωταγωνιστή τον Τζόνι Ντεπ, έχει λάβει από τους επαγγελματίες χλιαρές κριτικές. Τα αστεράκια υπολείπονται κατά πολύ εκείνων του... τελευταίου Τζέιμς Μποντ. Πρόκειται, όμως, για μια ταινία που πρέπει να δουν όλοι· η οποία πρέπει να διδάσκεται στις δημοσιογραφικές σχολές, αλλά και στα σχολεία.

Ενα εργοστάσιο ρυπαίνει τα νερά μιας κοινότητας με υδράργυρο, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι, από νεογέννητα παιδιά έως ηλικιωμένους, να προσβάλλονται από μια ασθένεια που προκαλεί παράλυση. Την ονομάζουν Μιναμάτα.

με τα μάτια του το έγκλημα της επιχείρησης που παράγει χημικά. Στην ταινία, που βασίζεται σε αληθινά γεγονότα, παρακολουθούμε όλες τις προβλεψίμες αντιδράσεις μιας κοινωνικά ανεύθυνης εταιρείας. Η στρατηγική της είναι πράγματι σαν να έχει βγει από κάποιο εγχειρίδιο κακών εταιρικών πρακτικών.

Η επιχείρηση καταφεύγει στη βία εναντίον των κατοίκων, στις απειλές, στον εμπαιγμό και στην άρνηση ανάληψης ευθύνης. Επιχειρεί να δωροδοκήσει τον δημοσιογράφο, να τον ακυρώσει και

στο τέλος τον ποδοπατά κυριολεκτικά. Στην απέναντι πλευρά βλέπουμε πολίτες να υποφέρουν, να μάχονται, να δικάζονται, να απειλούνται και να μην το βάζουν κάτω. Τελικά η εταιρεία υποχρεώνεται να πληρώσει κι έτσι, έστω μερικώς, οι πολίτες δικαιώνονται.

Στη μέση, ωστόσο, βρίσκεται ο ήρωας, τραγικός κι αυτός όσο και τα θύματα, ο οποίος παίρνει πάνω του την υπόθεση και γίνεται η φωνή των αδύναμων. Κάποιος θα πει ότι το έργο αυτό είναι μπανάλ, ότι το έχουμε δει πολλές φορές. Ας το ξαναδούμε, θα πρότεινα με τη σειρά μου.

Αν κάνει κάτι εξίσου σπουδαίο το φιλμ είναι ότι φέρνει για ακόμα μία φορά στην επιφάνεια την αξία της δημοσιογραφίας, υπενθυμίζοντας σε όλους την κοινωφελή της λειτουργία. Ο δημοσιογράφος κάνει το αόρατο, ορατό, δίνει φωνή στους άφωνους, γίνεται συνδετικός κρίκος κοινοτήτων, και τέλος τεκμηριώνει, διαλύει μύθους. Όταν κάνει τη δουλειά του ευσυνειδητά και θαρραλέα, δεν υπολογίζει κόσμη. Υπηρετεί απλώς την αλήθεια. Το ίδιο κάνει και το Μέσο που στηρίζει τη δουλειά του.

Μπορεί ο Σμιθ να μην ήταν υπόδειγμα συζύγου, πατέρα και επαγγελματία, αλλά ήταν υπόδειγμα δημοσιογράφου. Το Μιναμάτα θα έπρεπε να διδάσκεται στις ΕΚΕ, κερδίζει ολόένα και περισσότερο έδαφος στον επιχειρηματικό κόσμο. Αυτό δεν μπορεί παρά να είναι θετικό. Δεν λείπουν όμως τα παραδείγματα που η έννοια αυτή είναι κενό γράμμα, μια κυνική απόπειρα δημοσίων σχέσεων.

Όσο για τα μαθήματα που δίνει στις εταιρείες, αυτά είναι ίσως ακόμα πιο σημαντικά. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, της ΕΚΕ, κερδίζει ολόένα και περισσότερο έδαφος στον επιχειρηματικό κόσμο. Αυτό δεν μπορεί παρά να είναι θετικό. Δεν λείπουν όμως τα παραδείγματα που η έννοια αυτή είναι κενό γράμμα, μια κυνική απόπειρα δημοσίων σχέσεων. Παρακολουθώντας την ιστορία της Μιναμάτα μπορεί καθένας να αντιληφθεί ποια είναι η ουσία της εταιρικής υπευθυνότητας και τι είναι αυτό που πρέπει να επιδιώκεται ουσιαστικά μέσα από τις σχετικές πρωτοβουλίες. Ο σεβασμός της ανθρωπίνης ζωής, των κοινοτήτων, του περιβάλλοντος και της υγείας όλων πρέπει να είναι απόλυτη προτεραιότητα και όχι ένα απλό bullet σε μια παρουσίαση ανάλυσης κόστους - οφέλους.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΜΗΝΑ ΣΤΡΑΒΟΠΟΔΗ

Ο Μηνάς Στραβοπόδης γεννήθηκε το 1997 στη Ζάκυνθο. Είναι απόφοιτος Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στις Σπουδές Πολέμου του King's College London. Είναι διεθνολόγος και πολιτικός αναλυτής. Ο «Επαναστάτης της Αβύσσου» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Αρμός» αποτελεί το πρώτο του μυθιστόρημα.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Πριν από λίγες ημέρες τελείωσα την «Πτώση» του Καμύ. Ανεπανάληπτο βιβλίο! Αυτές τις ημέρες τελειώνω τη «Δίκην» του Κάφκα, ενώ παράλληλα έχω ξεκινήσει «Το Μαγικό βουνό» του Τόμας Μαν.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Δεν θα ήθελα να ταυτιστώ με κανέναν ήρωα/ηρωίδα. Ωστόσο, θα μου άρεσε πολύ να γινόμουν για λίγο ο Ζορμπάς. Γιατί; Μα γιατί ήταν ελεύθερος. Νομίζω πως σε αυτήν την απλή –και καμιά φορά ίσως απλοϊκή– ανθρωπινή συμπεριφορά βρίσκεται η ελευθερία.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντας και τεθνεώτες; Αυτή είναι μια πραγματικά δύσκολη ερώτηση. Θα καλούσα σίγουρα τον Καζαντζάκη, τον Καμύ, τον Νίτσε, τη Χάνα Αρεντ και τον Εκο.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Αυτό που έμαθα –ή μάλλον συνειδητοποιήσα– πρόσφατα διαβάζοντας την «Πτώση» είναι το πώς μπορεί η υποκρισία να αποτελέσει αναπόσπαστο κομμάτι του εαυτού ενός ατόμου και μάλιστα να μη γνωρίζει ούτε το ίδιο το άτομο πως οι πράξεις του είναι βαθύτατα υποκριτικές. Ακόμη πιο τραγική, ωστόσο, είναι η στάση της κοινωνίας, η οποία ωθεί το άτομο στη διαιώνιση της υποκριτικής αυτής συμπεριφοράς.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; Διάβασα τον «Ηλίθιο» του Ντοστογιέφσκι. Πιο επίκαιρο από ποτέ.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Η «Ασκητική». Νομίζω την έχω διαβάσει τουλάχιστον 5-6 φορές.

Πώς εμπλέκεται ο Δάντης στην αφήγυσή σας; Ο Δάντης έχει έναν περιορισμένο, αλλά καταλυτικό ρόλο στην αφήγυσή μου. Είναι ένας ιδιότυπος από μηχανής Θεός.

Η Κόλαση του Δάντη αναβιώνει άραγε σε σύγχρονες ευρωπαϊκές πόλεις εν μέσω πανδημίας και ακροδεξιάς έξαρσης; Νομίζω πως μια ακραία εκδοχή της πραγματικότητας θα έτεινε στους «βίαιους» του 7ου κύκλου της Κόλασης που περιέγραψε ο Δάντης. Ωστόσο θεωρώ, επίσης, πως η Κόλαση αναβιώνει κάθε φορά που η Αλήθεια ανακαλύπτεται μόνο από λίγους.

Τι είναι αυτό που ποθεί περισσότερο ο κεντρικός χαρακτήρας; Ο κεντρικός χαρακτήρας ποθεί δύο πράγματα. Μια απλή καθημερινότητα, καθώς αντιλαμβάνεται πως εκεί βρίσκεται η πραγματική ευτυχία, και μια δίκαιη κοινωνία, όπου κανείς δεν θα μισεί τον άλλον επειδή είναι διαφορετικός.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read** LIBRARY

Τέσσερις συλλογές του ΑΝΔΡΕΑ ΓΕΩΡΓΑΛΛΙΔΗ βρίσκονται στα ράφια της Read Library: «Παγωμένο κενό», «Κλειδωμένες θάλασσες», «Χρώματα απέναντι», «Ελάχιστο περισσότερο άδειο»

Ο ποιητής είναι βαθιά επηρεασμένος από το έργο «Tractatus Logico-Philosophicus» ένα έργο του Αυστριακού φιλόσοφου Ludwig Wittgenstein, το οποίο εξετάζει τις σχέσεις μεταξύ του κόσμου (οποιοδήποτε εαυτού κόσμου) και της γλώσσας, ενθαρρύνοντας την ιδέα της απροσδιοριστίας του νοήματος στη γλώσσα. Η γραφή του ποιητή καταπνίγεται κυρίως με τα στοιχεία του χώρου, του χρόνου, του κενού και της αφαίρεσης, φρεντάροντας με την έννοια του απολύτου. Έχει ένα τέτοιο χαρακτήρα ως εάν να δηλώνει ότι ουσιαστικό τίποτα δεν λέγεται μέσα από τους στίχους του απλά κάτι δίνεται το οποίο καλείται ο αναγνώστης να αποκωδικοποιήσει αφού μετακινήσει από την ιδέα ενός είδους σκέψης στην ιδέα ενός είδους ενόρασης. Επιστρατεύει μια τεχνική γραφής ελεύθερη, φριδωλή, αφαιρετική, απροσδιόριστη, με ύφος πυκνό το οποίο διακατέχεται από ένα σκοτεινό ρυθμό, με ιδιόρρυθμη σύνταξη και απρόσμενους συνδυασμούς λέξεων, με υπαινικτικό περιεχόμενο, κάνοντας χρήση μιας χαλαρής στίξης ή ασιτίλας. Χρησιμοποιεί ένα ιδιαίτερο γλωσσικό κώδικα ή μία μεταγλώσσα σιωπής ως εάν να υπόσχεται έναν επαναπροσδιορισμό του φωτός και του σκότους ή μία επαναδιαπραγμάτευση μεταξύ ενός χρώματος και των σκιών του. Έτσι είναι δυνατό να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις στον αναγνώστη για να επανεξετάσει το νόημα των λέξεων και να ορίσει εκ νέου νοήματα και σχέσεις των πραγμάτων. Περισσότερες πληροφορίες για τον συγγραφέα και τα βιβλία του μπορείτε να βρείτε στο www.read-library.com.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Επιτύμβια πεζά

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΔΗΣ
Ωρες αιώνες
εκδ. Κέδρος, σελ. 216

Η γενέθλια Βέροια είναι για τον Γιάννη Καισαρίδη ένας τόπος έμπλεος μνήμης, προσωπικής και συλλογικής. Η βιογραφία του γίνεται το όχημα μιας ιερούργικης περιήγησης σε μέρη μεστά από ιστορία και σημασία. Η μείζονα αγωνία των πεζών της παρούσας συλλογής είναι η ανάδειξη της ιερότητας ορισμένων τοποσημών, ενταφιασμένων με στην ακαλαίσθητη, खुδαία σκηνογραφία του σημερινού αστικού τοπίου. Ο Καισαρίδης ανασκάπτει με λεπταίσθητα εκφραστικά μέσα το υπέδαφος της γενέτειράς του, συνομιλεί με φαντάσματα, αναπαύεται δίπλα σε ίσκιους, αγναντεύει άδελφους ορίζοντες. Μέσω της εξορυκτικής μυθολογίας εγκατασπεύρει με κτερίσματα τον γενέθλιο τόπο.

Στη «Λίμνη», το πιο συνταρακτικό διήγημα του βιβλίου, ένας πρόσφυγας ατενίζει τον κάμπο που του προσφέρεται σαν καινούργια πατρίδα. Κάτω από το κόμα φλοισβίζει ένα παλιό νερό, όπου λάμνουν σκιές. Ο άντρας νιώθει την υποχθόνια λίμνη να εισβάλλει εντός του και να τον πνίγει. Ακούει «από μακριά τα νερά που

τραβιούνται να τον καλούν σαν βόμβος από μικρές ανάσες και σιγανά μουρμουρητά, χθόνιοι ψιθυρισμοί που κελαρύζουν». Ακούει από τα άδυστα της λίμνης ένα κάλεσμα θανάτου και φεύγει μακριά, σε έναν άλλο τόπο, όπου γίνεται μάρτυρας μιας ταφικής ιεροπραξίας. Μια γυναίκα στολισμένη από ανίδωτο πένθος, καρναβαλική μες στην οργαστική της θλίψη, αποδύεται εκστατική σε μια ανατριχιαστική χορογραφία, καλώντας από το υπερπέραν τον νεκρό της γιο. Η μάνα που θρηνεί, οι μάνες της λίμνης που παρασέρνουν τον άντρα προς τα πιο βαθιά σημεία της, το κάλεσμα της δικής του μάνας προς το γαλήνιο ενδομήτριο νερό, συνθέτουν μια πανέμορφη, συγκλονιστική κοσμογονία.

Καθλωτική είναι και η μορφή της καντλανάφτισσας, που αγιάζει από τον πόνο της για τον χαμό της μοναχοκόρης της. Ασκητεύοντας στον παρακείμενο της οικίας της ναό, βρίσκει απάγκιο στο

μανουάλι, αφήνοντας την ψυχή της να αναλαμβάνεται προς τον καπνό των κεριών, που «σαν να τη ρουφά-προπέμπει στον τόπο όπου την αναμένει η κόρη της». Στο ομώνυμο της συλλογής πεζό ένας άντρας μετατοπίζεται εξαιτίας του πένθους του για τον γιο του, από το σπίτι του στο κοιμητήριο. Η μετεγκατάστασή του στον τάφο του γιου του όρισε την έρμην της ασκητείας του. Τα πρόσωπα των διηγημάτων είναι απεικασμένα από τον άλλο κόσμο. Συλλέγοντας τραγικά βιογραφικά και φωτοβόλα πάθη ο Καισαρίδης στήνει στις σελίδες περίκομψες αναθηματικές στήλες. Οι αγιωτικές προσωπογραφίες, οι γονατισμένες φιγούρες, ομνύουν στην προϊστορία της γενέτειρας, στον μυθολογικό και ιστορικό ορυκτό πλούτο των βορειοελλαδικών χωμάτων. Ο Καισαρίδης περιδραβώνει τη Βέροια ευλαβικά, θαρρείς σε προσκύνημα. Πίσω από την πρόσση της πόλης αναζητεί

Σε μια εποχή αθωότητας και ρομαντισμού

Οι επιμελητές της έκθεσης «Paper» στην isnotgallery, στην οποία συμμετέχει και ο Αγγελος Μακρίδης, μιλούν στην «Κ»

Συνέντευξη στη **ΛΟΥΪΖΑ ΛΟΥΗ**

Η «Κ» συνάντησε τους επιμελητές της έκθεσης «Paper», Άντρο Ευσταθίου και Μαρία Κοφτερού στον εκθεσιακό χώρο, isnotgallery στη Λευκωσία. Εκεί το κοινό μπορεί να παρακολουθήσει ομαδική έκθεση αφιερωμένη στο υλικό του χαρτιού, μια έκθεση που θυμίζει μια άλλη εποχή, μια εποχή αθωότητας, ειλικρίνειας και ευαισθησίας. Το χαρτί έχει τον μαγικό τρόπο να μεταφέρει τον θεατή σε μια άλλη διάσταση και για τους πλείστους δημιουργούς λειτουργεί ως πρώτη ύλη, ενώ όπως αναφέρει η Μαρία Κοφτερού, «το χαρτί έχει τον ρόλο του πρωταρχικού υλικού, της πρώτης ύλης, έτσι ξεκινούν τα σχέδια τους οι ζωγράφοι, οι γλύπτες, οι σχεδιαστές. Είναι κάτι που έχει τόσο ευρεία εφαρμογή». Στο ερωτημά μας τι είναι αυτό που τους γοητεύει στο χαρτί και γιατί οι περισσότεροι καλλιτέχνες έχουν με αυτό το υλικό μια ιδιαίτερη σχέση η Μαρία Κοφτερού είπε πως αυτό που της αρέσει είναι η υφή του χαρτιού, διότι είναι κάτι το οργα-

«Διαμορφώνουμε ως εκεί που μπορούμε την άποψη του κοινού, νιώθω ευθύνη προς το κοινό που μας παρακολουθεί» τονίζει ο Άντρος Ευσταθίου.

νικό, είναι ευκολοχειρίστο, φυσικό και ζεστό σαν υλικό. «Δεν είναι όπως μια οθόνη που είναι ένα ψυχρό μέσο. Επίσης, μου αρέσει πολύ η μυρωδιά του, ως ζωγράφος δουλεύω με το μελάνι και έχει κάτι πολύ ενδιαφέρον, όταν δουλεύω το μελάνι πάνω στο χαρτί. Επίσης, δεν μπορείς να διορθώσεις τα λάθη σου και έχει μια αμεσότητα. Αυτό θέλω να πιστεύω ότι ισχύει και για όλους καλλιτέχνες. Υπάρχει μια αγάπη προς αυτό το υλικό. Το υλικό που χρησιμοποιεί ο κάθε καλλιτέχνης είναι κάτι που επιπρεάζει τη δουλειά του στο γενικό πλαίσιο, έχει τις δικές του δυνατότητες». Ο Άντρος από την άλλη λέει ότι έχοντας τελειώσει φωτογραφία σκέφτεται διαφορετικά από τη Μαρία Κοφτερού που είναι ζωγράφος: «Εάν ψαχτείς λίγο με τα χαρτιά στη φωτογραφία κάτι που κάνω και εγώ, διότι δεν μου αρέσει το κλασικό που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι φωτογράφοι, ένα τυπικό Fuji χαρτί, τις φωτογραφίες τις τυπώνω πάνω σε μουσειακό τύπου χαρτί, για να υπάρχει μια υφή. Την ώρα που τυπώνεται η φωτογραφία μπορεί να αντιληφθεί κάποιος τη διαφορετικότητα της. Εάν πάρουμε το καλλιτεχνικό κομμάτι, πάντα είχα μια άποψη στο θέμα του χαρτιού. Αλλά γενικότερα και ως γκαλερίστας αλλά και ως άτομο που ασχολείται με την τέχνη, πάντα μου άρεσαν τα έργα πάνω σε χαρτί. Θεωρώ ότι δεν φωνάζουν στον χώρο» όσο

«Με τους καλλιτέχνες που συνεργάζομαι και που ξέρω ότι είναι αρκετά καλοί στο πως δουλεύουν με το χαρτί, αυτό που παρατηρώ είναι η δυνατότητα λεπτομέρειας στο τελικό αποτέλεσμα. Αυτό που πιστεύω είναι ότι πρέπει να είσαι αρκετά ταλαντούχος για να δουλέψεις με το χαρτί» αναφέρει ο Άντρος Ευσταθίου.

για τους καλλιτέχνες λέει πως οι καλλιτέχνες που εργάζονται με το χαρτί είναι πιο ευαίσθητοι, πιο ρομαντικοί και πολύ πιο σοβαροί στη δουλειά τους. «Και το λέω με πλήρη επίγνωση. Με τους καλλιτέχνες που συνεργάζομαι και που ξέρω ότι είναι αρκετά καλοί στο πως δουλεύουν με το χαρτί, αυτό που παρατηρώ είναι η δυνατότητα λεπτομέρειας στο τελικό αποτέλεσμα. Πιστεύω ότι πρέπει να είσαι αρκετά ταλαντούχος για να δουλέψεις με αυτό το υλικό».

Το χαρτί ως υλικό συχνά το

συνδέουμε με μια άλλη εποχή, ζώντας σχεδόν ψηφιοποιημένα πλέον... ακόμα και στην τέχνη, η Μαρία Κοφτερού λέει: «Και ειδικά στο σήμερα, που βλέπουμε το τι συμβαίνει με την τέχνη. Είναι πολύ ποπ, φανταχτερή, έντονη και έγχρωμη και καλώς, αλλά τα έργα σε χαρτί δεν τα βλέπεις συχνά, ακόμη και οι ίδιες οι γκαλερί τ' αποφεύγουν. Διότι δεν είναι πολύ εμπορικά πιστεύω, αλλά τα έργα αυτά είναι διαχρονικά, κλασικά. Αυτά έργα τα επιλέγουν να τα αγοράσουν άτομα που είναι

συλλέκτες, που ασχολούνται λίγο πιο σοβαρά με την τέχνη, αντιλαμβάνονται την αξία της τέχνης στο χαρτί και μπαίνουν πιο βαθιά, πέρα από την όψη...» όσο για την digital εποχή σε σχέση με την τέχνη η Μαρία παραδέχεται πως έχει μια αμνηστία να δουλεύω με τον υπολογιστή, «μου αρέσει πολύ η διαδικασία της ζωγραφικής και να δουλεύω απευθείας με τα χέρια μου. Έχω δυσκολία με τον υπολογιστή, νιώθω ότι είναι ακόμη ένα εμπόδιο, παρά εργαλείο που με βοηθάει. Είμαστε όμως σε

«Δεν μπορεί κάτι να αντικαταστήσει για εμένα το χαρτί, ούτε τη διαδικασία να μάθεις ζωγραφική. Ο λόγος είναι ότι το χαρτί έχει μια ευαισθησία που σε παρακινεί και εσένα να δουλεύεις μαζί με το υλικό» λέει η Μαρία Κοφτερού.

Το κοινό στην isnotgallery μπορεί να παρακολουθήσει την ομαδική έκθεση αφιερωμένη στο υλικό του χαρτιού, μια έκθεση που θυμίζει μια άλλη εποχή, μια εποχή αθωότητας, ειλικρίνειας και ευαισθησίας.

«Για εμένα το χαρτί έχει κάτι το ποιητικό, έχει μια ρομαντική διάσταση, θα ήταν ωραίο στο σήμερα να έχει το δικό του χώρο», λέει η Μαρία Κοφτερού.

εποχή όπου όλα ψηφιοποιούνται και εάν θέλεις ως καλλιτέχνης να είσαι σχετικός με τον τρόπο που κινούνται τα πράγματα, είναι καλό να έχεις περισσότερες γνώσεις πάνω στο digital κομμάτι. Παράλληλα δεν μπορεί κάτι να αντικαταστήσει για εμένα το χαρτί, ούτε τη διαδικασία του να μάθεις ζωγραφική. Ο λόγος είναι ότι το χαρτί έχει μια ευαισθησία που σε παρακινεί και εσένα να δουλεύεις μαζί με το υλικό. Επίσης, εγώ το ότι δουλεύω με μελάνι με κάνει να είμαι πιο σίγουρη για τις γραμμές μου, ενώ με το digital υπάρχει η σκέψη ότι μπορώ εάν κάνω κάτι λάθος να το διορθώσω μετά». Ο Άντρος λέει πως πλέον το digital είναι κάτι τόσο άμεσο, «όλοι κρατούν ένα κινητό, χάνεις τη διαδικασία της δημιουργίας. Πιστεύω ότι αυ-

τό το πράγμα το πολύ έντονο που συμβαίνει με το digital θα συνεχίσει να υπάρχει και θα μεγαλώσει ακόμη περισσότερο, αλλά συγκρόνως και πάρα πολλούς κόσμους θα επιστρέψει πίσω στην ουσία, δεν θα αντέχει μόνο το digital. Ο κόσμος πάντα θα επιστρέφει πίσω στις ρίζες του και είναι από εκεί που ξεκινάνε όλα».

Κλείνοντας την κουβέντα μας ο Άντρος Ευσταθίου είπε ως γκαλερί αυτό που σκέφτονται πριν από οποιασδήποτε έκθεση είναι να δείχνουμε πράγματα σοβαρά, που έχουν μια βάση. «Δεν γίνεται να είσαι μια γκαλερί και να μη δείξεις και σχέδια. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να έχουμε μια επικοινωνία με το κοινό και να του δείχνουμε διαφορετικά μέσα τέχνης. Υπάρχει και αυτό το υλικό [σ.σ. το χαρτί] και καλλιτέχνες που αερίζουν να τους γνωρίσει το κοινό. Διαμορφώνουμε ως εκεί που μπορούμε την άποψη του κοινού, νιώθω ευθύνη προς το κοινό που μας παρακολουθεί». Η Μαρία σημειώνει πως για εκείνη το χαρτί έχει κάτι το ποιητικό, «έχει μια ρομαντική διάσταση, θα ήταν ωραίο στο σήμερα να έχει τον δικό του χώρο, να γίνονται εκθέσεις όπως αυτή, αφιερωμένες πάνω στο υλικό αυτό».

Ο καλλιτέχνης που όλοι γνωρίζουν και παράλληλα δεν ξέρουν

Στην έκθεση συμμετέχει και ο σπουδαίος Άγγελος Μακρίδης, ένας καλλιτέχνης που εδώ και μισό σχεδόν αιώνα δημιουργεί αθόρυβα, «ο καλλιτέχνης που όλοι γνωρίζουν και παράλληλα δεν ξέρουν». Ο Άντρος Ευσταθίου μίλησε για την συμμετοχή του καλλιτέχνη, λέγοντας πως, «η τέχνη του είναι τόσο δική του, που σκέφτεσαι από πού επηρεάζεται, προσπαθείς να βρεις επιρροές. Είναι τόσο πολύ δοσμένος στην τέχνη του, στο να δουλεύει και να εξελίξει αυτό που νιώθει αυτός μέσα του, είναι μια σχολή μόνος του». «Ο Άγγελος γενικά δεν εκθέτει τα έργα του... Προσωπικά τον θεωρώ ως τον σημαντικότερο Κύπριο καλλιτέχνη. Ο Μακρίδης

είναι γλύπτης, κάνει γλυπτική έχει χιλιάδες έργα και κάνει αυτή τη δουλειά εδώ και 50 χρόνια. Ήμουν κάποια στιγμή στο στούντιό του και είδα κάτι στοιβές με χαρτιά. Αμέσως τον ρώτησα τι είναι και μου λέει «κάτι είναι...», τα πιάνω εγώ στα χέρια μου τα σχέδια αυτά και τον ρώτησα εάν τα είχε εκθέσει ποτέ. Κάτι που φυσικά δεν είχε κάνει, με αυτά του λέω, «κάνουμε 17 εκθέσεις, είναι σπουδαία». Ακόμη και εγώ δεν ήξερα ότι έχει σχέδια ο Μακρίδης, πάντα γνώριζα για γλυπτά». Για τον Άντρο Ευσταθίου ο Άγγελος Μακρίδης είναι ένας σπουδαίος καλλιτέχνης γιατί είναι κατ' αρχήν σπουδαίος ως άνθρωπος, «έχει απίστευτη γνώση

«Ο Άγγελος Μακρίδης είναι τόσο πολύ δοσμένος στην τέχνη του, στο να δουλεύει και να εξελίξει αυτό που νιώθει αυτός μέσα του, είναι μια σχολή μόνος του».

του υλικού, είναι πραγματικός καλλιτέχνης, δεν τον ενδιαφέρουν οι δημόσιες σχέσεις, απέρριψε στη ζωή του τα περιττά. Ο Άγγελος είναι επιμελής, καθημερινά για όσα χρόνια δουλεύει με επαφές δύο – τριών ατόμων, με τη γυναίκα του, με την κόρη του

και κάποιους φίλους. Κάνει σοβαρή, συγκεντρωμένη τέχνη, χωρίς να κοιτάζει δεξιά και αριστερά για να επηρεάζεται στο τι τέχνη να κάνει, εάν πρέπει να πουλήσει ή όχι. Η τέχνη του είναι τόσο δική του, που σκέφτεσαι από πού επηρεάζεται, προσπαθείς να βρεις επιρροές. Είναι τόσο πολύ δοσμένος στην τέχνη του, στο να δουλεύει και να εξελίξει αυτό που νιώθει αυτός μέσα του, είναι μια σχολή μόνος του. Δεν έχει την ανασφάλεια του να υπάρχει και να δείχνεται, υπάρχει και θα υπάρχει ό,τι και να κάνει. Είναι πολύ σημαντικό για εμένα και ως γκαλερί και ως Άντρος ότι έχω αυτόν τον καλλιτέχνη και δεν έχει σχέση με τα λεφτά. Είναι πάρα πολύ σημα-

ντικό για εμένα να τον έχω στην γκαλερί μου. Όχι μόνο εγώ, αλλά και οι καλλιτέχνες που εκθέτουν μαζί του πρέπει να νιώθουν πολύ τυχεροί γι' αυτή τη συγκύρια.

Η πρώτη ύλη

Το χαρτί είναι η αρχή για κάθε καλλιτέχνη ή τουλάχιστον ήταν... η Μαρία Κοφτερού λέει: «Ο λόγος είναι επειδή συνδέεται με το προσχέδιο, την προεργασία που γίνεται και συγκεκριμένα στον δυτικό κόσμο. Συνδέεται με τη διαδικασία που κάνει ο ζωγράφος για να βγάλει το τελικό αποτέλεσμα. Για εμένα το να βλέπω τα προσχέδια των μεγάλων ζωγράφων τα θεωρώ από μόνα τους ολοκληρωμένα έργα τέχνης. Το

χαρτί έχει τον ρόλο του πρωταρχικού υλικού, της πρώτης ύλης, έτσι ξεκινούν τα σχέδια τους οι ζωγράφοι, οι γλύπτες, οι σχεδιαστές. Είναι κάτι που έχει τόσο ευρεία εφαρμογή».

● **Πληροφορίες:** «Paper», Is Not Gallery, η έκθεση θα διαρκέσει από τις 17 Νοέμβριου μέχρι τις 4 Δεκεμβρίου. Οδός 11, Παλιά Λευκωσία. Τηλέφωνο 99569498, www.isnotgallery.com Στην έκθεση «Paper» συμμετέχουν οι καλλιτέχνες Άγγελος Μακρίδης, Τατιάνα Φεραχιάν, Stefano Bonacci, Arshak Sarkissian, Ανθή Παφίου, Χαρίτιν Κυριάκου, Γιάννης Κοφτερός, Μαρίνα Γεραλή, Σιμόνη Φιλίππου, Μαρία Κοφτερού και Άντρος Ευσταθίου.

Τα σκυλιά είναι παιδιά, οι γάτες έφηβοι

Ο συγγραφέας –και «μπαμπάς» του Αρσέν, της Φαντομά, της Αγκάθα και της Νουάρ– Κυριάκος Αθανασιάδης μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στη
ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ

ΞΕΡΕΤΕ τον Αρσέν; Ή μήπως τη Φαντομά; Ή έστω την Αγκάθα και τη Νουάρ; Αν ναι, γνωρίζετε και τον μπαμπά τους Κυριάκο Αθανασιάδη και συγγραφέα των «Πήραμε σκύλο» και «Πήραμε γάτα» από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος. Ο Αρσέν, ένα στρουμπουλό παγκ σαν ζαχαρωτό, ξεκίνησε να αλλάζει τη ζωή των «γονιών» του, έγινε ήρωας παιδικών βιβλίων μαζί με τη Φαντομά, μια φουντωτή λευκή γάτα με καταγάλανα μάτια, και έδωσαν το έναυσμα για τη συγγραφή των βιβλίων - εγχειριδίων που πρέπει κανονικά να διαβάσει κάθε κηδεμόνας πριν από την απόκτηση ενός σκύλου ή μιας γάτας.

– Πώς πήρατε σκύλο και πώς πήρατε γάτα;

– Απλώς είδαμε με τη γυναίκα μου πως εκείνος ο καιρός ήταν ο καλύτερος και για τον ένα και για την άλλη. Ο πιο κατάλληλος. Είδαμε ότι μπορούσαμε να το κάνουμε, και ξέραμε πως θα αφορούσε και τους δύο, πως το θέλαμε και οι δύο και πως θα τα μεγαλώνουμε μαζί.

– Τα βιβλία - εγχειρίδια πώς ξεκίνησαν;

– Το πρώτο, το «Πήραμε σκύλο», ξεκίνησε όπως ξεκινούν όλα τα βιβλία. Κάποια ανύποπτη στιγμή, σου έρχεται μια ιδέα που διαφέρει από τις προηγούμενες εκατό που είχες: ξέρεις αμέσως ότι αυτή την ιδέα πρέπει να την κάνεις βιβλίο. Το «Πήραμε γάτα», πάλι, είναι η φυσική του συνέχεια, το «σίκουελ», το δεύτερο ημίχρονο – το βιβλίο που απαιτήσε μία πολύ μεγάλη κοινότητα ανθρώπων. Και τα δύο, γραμμένα όσο πιο ευχάριστα γινόταν, με σκίτσα,

«Πάρα πολλές υποθέσεις γίνονται στην τύχη, σαν να αγοράζεις άλλο ένα παντελόνι – εξ ου και έχουμε έναν θλιβερά μεγάλο αριθμό εγκαταλείψεων».

με μικρά κεφάλαια, με πάρα πολλά τιπ και με απολύτως σαφή διαχωρισμό της ύλης, θέλουν να βοηθήσουν όσους σκέφτονται να υιοθετήσουν ένα σκυλάκι ή μία γάτα για πρώτη φορά στη ζωή τους. Περιέχουν όλα όσα έμαθα όλα αυτά τα χρόνια, πράγματα πολλά και, αν μου επιτρέπεται να το πω, εξαιρετικά χρήσιμα. Μακάρι να τα ήξερα κι εγώ πριν έρθουν ο Αρσέν και η Φαντομά στη ζωή μας. Από την άλλη, ξέρω πως το «Πήραμε σκύλο» το πήραν άνθρωποι που ζουν ήδη με ένα ή περισσότερα σκυλιά, απλώς και μόνο για να επιβεβαιώσουν κάποια από αυτά που ήδη ξέρουν, για να διασκεδάσουν – και για να συγκινηθούν. Επίσης,

«Το “Πήραμε γάτα” είναι η φυσική συνέχεια του “Πήραμε σκύλο”, το “σίκουελ”, το δεύτερο ημίχρονο – το βιβλίο που απαιτήσε μία πολύ μεγάλη κοινότητα ανθρώπων», λέει ο Κυριάκος Αθανασιάδης.

πάρα πολλοί το χάρισαν σε φίλους τους που σκέφτονται την υιοθεσία, γιατί ξέρουν ότι θα τους βοηθήσει: πρόκειται, ουσιαστικά, για «οδηγίες χρήσης» – τι να κάνεις πριν έρθει το ζωάκι στο σπίτι σου, τι να κάνεις και τι να περιμένεις τον πρώτο καιρό, και τι πρέπει να ξέρεις για όλα όσα θα σου συμβούν τον πρώτο χρόνο της συμβιώσής σας. Το ίδιο θα γίνει και με το «Πήραμε γάτα», για το οποίο συμβουλευτήκα και πολλούς –ή μάλλον πολλές– ειδικούς, πράγμα υπέροχο όπως θα δει ο αναγνώστης. – Από τον Αρσέν στη Νουάρ και τη Φαντομά. Πόσα μάθατε και τι πιστεύετε ότι ακόμα δεν ξέρετε; – Δεν ξέρω τι δεν ξέρω ακόμη, αλ-

λά σχεδόν καθημερινά ανακαλύπτω πράγματα, μικρές λεπτομέρειες της καθημερινότητας, που είναι πανέμορφα ή που βοηθούν τη συνύπαρξή μας, ή που σου μαθαίνουν πώς να αντιμετωπίζεις δυσκολίες που ίσως προκύψουν, ή που αναπόφευκτα θα προκύψουν προϊόντος του χρόνου. Όμως, ναι: τα ίδια τα ζωάκια σου μπορούν να σου μάθουν πάρα πολλά για το πώς εννοούν την ευζωία τους. Και εσύ οφείλεις να είσαι εκεί, να ακούς, να αποκρυπτογραφείς όσα προσπαθούν να σου πουν: και να τα εφαρμόζεις.

– Τι πρέπει να ξέρει κάποιος πριν κάνει μέλος της οικογένειάς του ένα ζωό;

– Οτι θα αλλάξει η ζωή του. Το εννοώ απολύτως. Η ζωή πριν από το ζωάκι μας είναι μια άλλη ζωή από αυτήν με το ζωάκι. Με έναν σκύλο ή με μία γάτα, ζούμε μια καλύτερη, πιο γεμάτη ζωή, σε όλα τα επίπεδα. – Σε ποιον θα συστήνατε να πάρει γάτα και σε ποιον σκύλο;

– Ο καθένας ξέρει τι τύπος ζωόφιλου είναι. Οπότε μπορεί να αποφασίσει μόνος του. Η βασική διαφορά, για όποιον τα συμπαθεί και τα δυο, είναι οι βόλτες του σκύλου. Υπάρχουν αρκετές ακόμη, όμως αυτό είναι το υπ' αριθμόν ένα που πρέπει να εξετάσει κανείς. Αν δεν έχεις τον απαιτούμενο χρόνο για τις βόλ-

τες του σκύλου σου, πόσο μάλλον για την άσκησή του, εάν την απαιτεί η φυλή, δεν πρέπει να πάρεις σκύλο. Δεν προσαρμόζεται ο σκύλος σε εσένα, εσύ προσαρμόζεσαι στον σκύλο. Το ίδιο φυσικά ισχύει και για τις γάτες κι ας μη βγαίνουν βόλτα. Τα ζωάκια δεν είναι αντικείμενα, είναι πρόσωπα και έχουν δικαιώματα. Απαιτούν τον απόλυτο σεβασμό μας.

– Ποιο είναι το χαρακτηριστικότερο λάθος που μπορεί να κάνει κάποιος όταν παίρνει σκύλο ή γάτα;

– Να μην έχει καταλάβει πού... έμπλεξε. Και, όντως, πολλοί δεν το καταλαβαίνουν. Πάρα πολλές υποθέσεις γίνονται στην τύχη, σαν να αγοράζεις άλλο ένα παντελόνι – εξ ου και έχουμε έναν θλιβερά μεγάλο αριθμό εγκαταλείψεων. Οχι, είναι σαν να κάνεις παιδί: δεσμεύεσαι για μια ζωή.

– Ποιο είναι το δυσκολότερο όταν είσαι κηδεμόνας ενός ζώου;

– Να τιθασεύεις τον εαυτό σου. Θα έρθουν φορές που θα νευριάζεις, θα οργιστείς, θα θέλεις να φωνάξεις, και άλλες που θα φοβηθείς, θα στενοχωρηθείς, θα κλάψεις... Όλα τα άλλα είναι καλά, πολύ καλά, και υπέροχα. Και βέβαια τα καλά είναι τα περισσότερα. Αλλά οι δυσκολίες υπάρχουν, και οι άσχημες στιγμές υπάρχουν, και δεν πρέπει να τις παραβλέπει κανείς. Συνιστώ λοιπόν υπομονή και αυτοσυγκράτηση. Είναι άδικο να τα βάζεις με ένα σκυλί ή μια γάτα.

– Σκύλος ή γάτα; Πρώτα σκυλοπατέρας ή γατοπατέρας;

– Είλικρινά, δεν ξέρω. Τα σκυλιά είναι μικρά παιδιά, και οι γάτες είναι έφηβοι. Όμως είναι όλα τους παιδιά μας, έτσι δεν είναι;

Quanto

28/11 / 2021, κυρ 20:30

Γιώργος Σεφέρης

Προς την καρδιά της ποίησης

Απαγγελία: Γιώργος Κέντρος

Μουσική Επιμέλεια / Πιάνο: Στάθης Άννινος

Χορηγοί:

Χορηγοί Επικοινωνίας:

Στηρίζει:

€ 15 / 10

77 77 77 45
rialto.com.cy

Για τον άνθρωπο και τον γοργισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

Στην πρόταση του Βερχόφεν λες «ναι» κατευθείαν

Η Δάφνη Πατακιά για την «Μπενεντέτα»

Συνέντευξη στον **ΔΙΜΙΛΙΟ ΧΑΡΜΠΗ**

Αν δει κάποιος τη Δάφνη Πατακιά τυχαία στον δρόμο, δύσκολα θα σκεφτεί πως πρόκειται για ανερχόμενη σταρ του σινεμά. Με το απλό τζιν παντελόνι και τα μαλλιά πιασμένα πίσω, περισσότερο μοιάζει με νεαρή φοιτήτρια που τρέχει να προλάβει το επόμενο μάθημα. Όλα αυτά, βέβαια, αλλάζουν όταν εμφανίζεται στη μεγάλη οθόνη· ο φακός «λατρεύει» το πρόσωπό της, τα ήδη μεγάλα πράσινα μάτια της φαντάζουν πελώρια και σε μαγνητίζουν, δίκως εκείνη να προσπαθήσει ιδιαίτερα. Πόσο μάλλον, όταν πίσω από την κάμερα βρίσκεται μια ιδιοφυΐα όπως ο Πολ Βερχόφεν.

Στην τελευταία ταινία του 83χρονου Ολλανδού κινηματογραφιστή, την «Μπενεντέτα», η οποία κυκλοφορεί από την περασμένη Πέμπτη στις ελληνικές αίθουσες, παρακολουθούμε δύο μοναχές του 17ου αιώνα, την Μπενεντέτα (Βιρζινί Εφιρά) και την Μπαρτολομέα (Δάφνη Πατακιά), οι οποίες συνάπτουν σκανδαλώδη ερωτική σχέση, αναστατώνοντας την (περίπου) ευσεβή κοινότητα του ιταλικού μοναστηριού. Η παραπάνω περιγραφή, ωστόσο, μπορεί να αποδειχθεί έως και παραπλανητική. «Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο στην ταινία είναι ότι με το που πάνει ένα θέμα, ακόμη και το πιο σοβαρό, σχεδόν αμέσως το υπονομεύει. Μερικές φορές αυτό συμβαίνει και στην ίδια σκηνή. Τα θέματα δεν μπορούν να ιεραρχηθούν απόλυτα, υπάρχουν και μπλέκονται όλα μαζί, ενώ το ύφος παίζει κάπου ανάμεσα στο ερωτικό δράμα, στη φαρσκόκωμο

«Είναι πολύ θετικό το γεγονός πως πλέον έχουν αλλάξει οι αναπαραστάσεις των γυναικών στο σινεμά. Έχει να κάνει με την επιλογή του «βλέμματος» πάνω στους χαρακτήρες».

δία και στο kits», μας λέει η Δάφνη Πατακιά, την οποία συναντήσαμε στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, όπου η «Μπενεντέτα» έκανε την πανελ-λάνια πρεμιέρα της.

Τελικά καταλήγουμε από κοινού πως το φιλμ μπορεί να χαρακτηριστεί με μία λέξη «απολαυστικό». Αλήθεια όμως, όταν σου κάνει πρόταση ο Βερχόφεν να πρωταγωνιστήσεις στην ταινία του, διαβάζεις πρώτα το σενάριο ή λες κατευθείαν το ναι; «Έννοείται ότι λες ναι κατευθείαν», απαντά γελώντας εκείνη και συνεχίζει: «Στη συγκεκριμένη περίπτωση, πάντως, μου είχε δώσει από πριν το σενάριο και μάλιστα είχε ρωτήσει την άποψή μου. Επίσης μου έδειξε τα ολοκληρωμένα storyboards με τις ερωτικές σκηνές και τα γυμνά, ώστε να ξέρω ακριβώς τι να περιμένω, πού θα στηθεί η κάμερα κ.ο.κ. Η αλήθεια είναι ότι και να μην τα είχα όλα αυτά, πάλι θα δεχόμουν, γιατί ξέρω και από τις προηγούμενες ταινίες του ότι το γυμνό και οι ερωτικές σκηνές υπηρετούν κάποιο σκοπό και όχι μόνο τον αισθησιασμό.

«Να δείτε την ταινία έχοντας κατά νου πως και η ίδια δεν παίρνει τον εαυτό της τόσο στα σοβαρά. Φυσικά, δεν το βλέπουν όλοι έτσι. Στη Νέα Υόρκη, κάποιοι εμφανίστηκαν στην προβολή με θρησκευτικά πλακάτ, ενώ στη Ρωσία απ' όσο γνωρίζω η ταινία απαγορεύτηκε», λέει η Δάφνη Πατακιά (στη φωτ. ως Μπαρτολομέα).

Στο “Βασικό ένστικτο”, για παράδειγμα, παρακολουθείς την ερωτική σκηνή ανάμεσα στη Σάρον Στόουν και στον Μάικλ Ντάγκλας περισσότερο με άγχος και αγωνία παρά στιδήποτε άλλο, διότι μιλάμε για πραγματικό θρίλερ».

Ο αυστρά προτοίμασμένος από πριν Βερχόφεν, ωστόσο, φαίνεται πως είχε τελείως διαφορετική στάση στα ίδια τα γυρίσματα της ταινίας. «Ηταν πολύ γλυκούλης!» λέει αυθόρμητα η Πατακιά κι όταν βλέπει την έκπληξή μου, συμπληρώνει: «Ίσως δεν ήταν έτσι πάντα, αλλά εξελίχθηκε τώρα που είναι πιο μεγάλος. Υπήρχε πάντως κάτι πολύ παιδικό στο βλέμμα του, δεν ήταν καθόλου αυστηρός. Επίσης έλεγε συχνά-πυκνά: “Το γύρι-

σμα είναι μια δημοκρατική διαδικασία” και ζητούσε τη γνώμη μας, για το πώς φανταζόμαστε μια σκηνή. Μας άφηνε να την παίξουμε όπως θέλαμε και ύστερα μερικές φορές έκανε παρεμβάσεις. Συνολικά πάντως δεν χρειαζόταν πολλές λήψεις ούτε πρόβες».

Σίγουρα η συγκεκριμένη προσέγγιση βοήθησε τόσο τη Δάφνη Πατακιά όσο και τη Γαλλίδα Βιρζινί Εφιρά, που σπκώνει ακόμη περισσότερο από το βάρος του φιλμ. Διπλά τους υπάρχει επίσης η υπέροχη Σαρλότ Ράμπλινγκ («είναι θεά!») στον ρόλο της γιομένης της μονής, αλλά και ο Λαμπέρ Ουιλσόν σε εκείνον του μοχθηρού Επισκόπου της Φλωρεντίας.

Αν βέβαια κανείς δει την ταινία,

«Έλεγε “το γύρισμα είναι μια δημοκρατική διαδικασία” και ζητούσε τη γνώμη μας για το πώς φανταζόμαστε μια σκηνή», λέει για τον Πολ Βερχόφεν (φωτ.).

εκεί υπάρχουν πράγματι σκηνές –και όχι μόνον οι πολλές γυμνές– που φαντάζουν εξαιρετικά απαιτητικές για τον/την ηθοποιό. «Έτσι είναι όντως, αλλά ο Βερχόφεν έμεινε και πάλι τελείως χαλαρός. Συνήθως έλεγε ελάχιστα πράγματα, δεν ασχολούνταν με την ψυχολογία των χαρακτήρων ή τίποτα τέτοιο. Μάλλον ήθελε να δείξει πως μας είχε εμπιστοσύνη. Από την πρώτη μας συζήτηση για τον ρόλο μου είπα απλά: “Ξέρεις τι να κάνεις”. Κι εγώ ήθελα να απαντήσω: “Ε, όχι και τόσο”, αλλά τράππηκα και είπα να το προσπαθήσω. Ελπίζω να τα κατάφερα».

Όσο για το τελευταίο, επιβεβαιώση αποτελεί μάλλον και η μίνι αποθέωση από το κοινό της Θεσσαλονίκης που η Ελληνίδα ηθοποιός απόλαυσε πριν και μετά την προβολή, παρόλο που αρκετοί είχαν μείνει ελαφρώς αποσβολωμένοι από όσα είδαμε το δίωρο που είχε προηγηθεί. «Η δική μου συμβουλή είναι να δει κανείς την ταινία έχοντας κατά νου πως και η ίδια δεν παίρνει τον εαυτό της τόσο στα σοβαρά. Φυσικά καταλαβαίνω πως δεν το βλέπουν όλοι έτσι. Στο φεστιβάλ της Νέας Υόρκης, για παράδειγμα, κάποιοι εμφανίστηκαν στην προβολή με πλακάτ θρησκευτικού περιεχομένου, ενώ στη Ρωσία απ' όσο γνωρίζω η ταινία απαγορεύτηκε».

Εξαιρετική γνώστρια τριών γλωσσών (ελληνικά, γαλλικά, αγγλικά) και έχοντας πια ανοίξει τα φτερά της προς τη διεθνή καριέρα, η 29χρονη Πατακιά παραμένει το μάλλον ντροπαλό κορίτσι που συναντήσαμε πριν από τρία χρόνια

ξανά στη Θεσσαλονίκη με αφορμή την πρεμιέρα τότε της «Winona» του Αλέξανδρου Βούλγαρη. «Σκέψου ότι εκείνη η ταινία γυρίστηκε σχεδόν μαζί με την “Μπενεντέτα” και όμως χρειάστηκε τόσος καιρός για να κυκλοφορήσει η δεύτερη. Όλο αυτό που συμβαίνει τον τελευταίο διάστημα (που πήγαμε στις Κάννες κ.τ.λ.) δεν με επηρεάζει, γιατί νομίζω πως δεν το έχω συνειδητοποιήσει καν. Το μόνο που με νοιάζει προς το παρόν είναι να πάει ο κόσμος να δει την ταινία», λέει και μπορείς να πιάσεις ένα μικρό άγχος στη φωνή της. Μας αποκαλύπτει ακόμη πως έχει ήδη πρωταγωνιστεί μαζί με την ελληνικής καταγωγής Αντζέλ Εζαρχόπουλος.

Η μετάβαση

Όσο για το πώς βλέπει την πιθανή μετάβαση σε μια κεντρική κινηματογραφική βιομηχανία που βρίσκεται εν μέσω μεγάλων αλλαγών, η Δάφνη Πατακιά παραμένει αισιόδοξη. «Παρά τα προβλήματα και τις πολλές “ιδίες” ταινίες που βλέπουμε, νομίζω ότι είναι πολύ θετικό το γεγονός πως πλέον έχουν αλλάξει οι αναπαραστάσεις των γυναικών στο σινεμά. Έχει να κάνει με την επιλογή του “βλέμματος” πάνω στους χαρακτήρες, ο τρόπος με τον οποίο είναι γραμμένοι, ανεξάρτητα αν ο δημιουργός είναι άνδρας ή γυναίκα. Και σίγουρα υπάρχουν κινηματογραφιστές σε όλο τον κόσμο που κάνουν φρέσκα πράγματα· as ελπίσουμε οι ιδέες τους να αναπτυχθούν περισσότερο».

PIK1

ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία Λειτουργία
10.30 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή.
Κοίτα με στα μάτια - (Ε) Κοινωνική εκπομπή.
11.30 Χρυσές συνταγές Με τη Μαρίλ. Ιωαννίδου.
12.00 Brand News
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή.
15.00 Movie Time
15.30 Προσωπογραφίες, Project: Nostalgia Σειρά ντοκιμαντέρ.
17.30 Χρονογράφημα, IV Ντοκιμαντέρ.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.20 Τα καλύτερά μας χρόνια Σειρά εποχής.
19.20 Ειρήνη Πάσι Κωμωδία εποχής.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Αθλητική Κυριακή Αθλητική εκπομπή.
21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρι Καραντώνη.
23.20 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.30 Εκείνη και εκείνοι - (Ε)
00.20 Προσωπογραφίες, V - (Ε)
01.15 Movie Time - (Ε)
01.45 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)
02.45 Αθλητική Κυριακή - (Ε)
03.15 Αμύνεσθαι περί πάτρης - (Ε)
03.45 Project: Nostalgia - (Ε) Σειρά ντοκιμαντέρ.
04.30 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή.
05.00 Χρονογράφημα - (Ε)

PIK2

ΤΗΛ.: 22862000

21.05 The Light Between Oceans
07.30 Μαγικός κόσμος - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα.
07.55 Παιδική ζώνη α. Μάγια η μέλισσα β. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον γ. Ο μικρός Χνουδιώτς δ. Μπόμπι και Μπιλ ε. Σπίριτ, το άγριο άλογο στ. Τα τρενάκια ρομπότ Στη Χώρα του Γιατί - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα.
11.00 Παιδική ζώνη
11.30 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.
16.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Ανδρέα Αργυρίδη, Δώρα Κακουράτου, κ.ά.
17.00 Baywatch - (Ε) Περιπετειώδης σειρά.
17.45 Μαζί / Birlikte, II - (Ε) Δικονοτική εκπομπή.
18.30 Εκείνη & εκείνοι Με την Αθηνά Χάλκου.
19.30 Σελίδες ιστορίας
19.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)**
19.50 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)**
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
21.05 Το φως ανάμεσα στους ωκεανούς (The Light Between Oceans). Κοινωνική ταινία, με τους Μάικλ Φοσμπέντερ, Αλίσια Βικάντερ, κ.ά.
23.15 Μουσικό ραντεβού - (Ε)
23.45 Μαζί / Birlikte, II - (Ε)
00.30 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)
00.50 Brand News - (Ε)

ALPHA

ΤΗΛ.: 22212400

21.20 Η γη της Ελιάς
06.00 60 ´ Ελλάδα - (Ε) Οδοπορικό με τον Νίκο Μάνεση.
06.45 Νόστιμα και απλά
07.50 Σαββατογεννημένες Κωμική σειρά.
08.45 Η φραμίλια - (Ε) Κωμική σειρά.
09.20 Εύκολα και σπιτικά Εκπομπή μαγειρικής, με την Αθηνά Λοϊζίδου.
09.50 Σαββατοκύριακο με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 Το σόι σου - (Ε) Κωμική σειρά.
13.50 Οικονομικές ιστορίες - (Ε) Κοινωνική σειρά.
14.50 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.
15.40 The Lounis Night Show Σατιρική εκπομπή.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.10 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά.
18.45 ΤΕΤ-Α-ΤΕΤ στον Alpha Talk show.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.20 Η γη της Ελιάς
00.15 The 2Night Show Late night show, με τον Γρηγόρη Αρναούτογλου.
01.50 Ο γηπετής - (Ε) Δραματική σειρά.
02.30 Το τρίτο στεφάνι - (Ε) Κοινωνική σειρά.
03.20 Steps - (Ε)
04.20 Για μια γυναίκα κι ένα αυτοκίνητο - (Ε)

ANT1

ΤΗΛ.: 22200200

21.20 ROUK ZOUK Special
05.40 Πάρης και Ελένη - (Ε) Ελληνική κωμική σειρά.
06.30 Άκρως οικογενειακό - (Ε) Mamma Mia - (Ε)
08.00 Νόστιμα και απλά
08.50 Το έβδομο κλειδί - (Ε)
09.30 Δείξε μου τον φίλο σου - (Ε)
11.10 Ταζί - (Ε) Τηλεπαιχνίδι
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα Ενημερωτική εκπομπή, για την υγεία.
12.50 Την πάτσα - (Ε) Την βρεις τον δασκαλό σου - (Ε)
14.50 Casa De Mikel, III - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
16.20 5 X 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι, με τον Μάρκο Σεφερλή.
18.00 **Τα νέα του ANT1 σε 10´**
18.45 5 X 5 - (Συνέχεια) Μελιάρτος - (Ε) Κοινωνική σειρά.
20.15 **Τα νέα του ANT1**
21.20 ROUK ZOUK Special Τηλεπαιχνίδι,
22.45 Το παιχνίδι του δολοφόνου (Hangman). Θρίλερ, με τους Αλ Πασινό, Κάρλ Έρμαν, κ.ά.
00.15 The 2Night Show Late night show, με τον Γρηγόρη Αρναούτογλου.
01.50 Ο γηπετής - (Ε) Δραματική σειρά.
02.30 Το τρίτο στεφάνι - (Ε) Κοινωνική σειρά.
03.20 Steps - (Ε)
04.20 Για μια γυναίκα κι ένα αυτοκίνητο - (Ε)

OMEGA

ΤΗΛ.: 22477777

21.00 Dancing With the Stars
07.00 Θεία Λειτουργία Από τον Καθεδρικό Ναό Αποστόλου Βαρνάβα, της Ιερής Αρχιεπισκοπής.
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
11.00 Radisson Blue - Διεθνής Μαραθώνιος Λάρνακας Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
15.15 Glam Wars Ψυχαγωγική εκπομπή..
17.45 Επιπλοκουρμεδιές
18.00 **OMEGA NEWS**
18.10 Επιπλοκουρμεδιές (Συνέχεια).
18.45 Ανοικτά - (Ε) Με την Αννίτα Πάνια.
20.10 **OMEGA NEWS**
21.00 Dancing With the Stars Χορευτικός διαγωνισμός, με τη Βίκυ Καγιά.
00.30 Total Blackout - (Ε) Τέσσερις τολμηροί συμμετέχοντες, καλούνται να τα βγάλουν πέρα με απρόβλεπτες δοκιμασίες σε ένα χώρο που δε μπορούν να δουν τίποτα!
01.30 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
04.00 Σημεία και τέρατα - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Χρήστο Σιμαρόδη, Μαρία Τζιμπανάνκη, κ.ά.
06.00 Εικόνες - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή, με τον Τάσο Δούση.

ΣΙΓΜΑ

ΤΗΛ.: 22580100

21.10 The Voice of Greece
06.00 Τα χρυσόψαρα - (Ε) Κωμική σειρά.
07.00 Love it - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
08.00 Καλό μεσημεράκι - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
09.30 Όρα για φραγπό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
10.00 Βουράτε γεγίτονοι - (Ε) Κωμική σειρά.
10.40 Dot., V Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Νάντια Μπουλέ.
11.40 Κάτι ξαναψήνεται - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Κων/να Σπυροπούλου.
13.00 Passenger Ταξιδιωτική εκπομπή.
13.50 Μόλις χθες - (Ε)
15.15 Όλα Γκουντ Ψυχαγωγική εκπομπή, με τους Γρηγόρη Γκουντάρα και Ναταλί Κάκκαβα.
17.30 The Voice of Greece - (Ε) Μουσικός διαγωνισμός..
18.00 **Γεγονότα σε συντομία**
18.10 The Voice of Greece (Συνέχεια)
19.10 Η πεθερά Κωμική σειρά.
20.00 **Τομές στα γεγονότα**
21.10 The Voice of Greece Μουσικός διαγωνισμός.
00.30 **Γεγονότα σε τίτλους**
00.40 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά.
01.30 Happy traveller - (Ε)
02.30 Όλα Γκουντ - (Ε)

CAPITAL

ΤΗΛ.: 25577577

08.00 Συντρίμια τα όνειρά μας Ελληνική ταινία.
09.30 Ξένη ταινία
12.00 Made in Cyprus - (Ε)
13.00 Συννεφιασμένοι ορίζοντες - Ελλην. ταινία.
15.05 Ποτέ δεν σε έχασα Ελληνική ταινία.
19.10 Σκύλοι μόνοι στο σπίτι
21.00 Τζερόνιμο- Γουέστερν.
23.05 Πεδίο μάχης - Περιπέτεια.
01.00 Ο μπότσος του Μπέιβελι Χίλς - Περιπέτεια.

PLUS

ΤΗΛ.: 22259000

06.30 Παιδικές σειρές
08.05 Παιδικό παραμύθι
09.00 Cook Eat - (Ε)
11.00 Τηλεαγορά
14.00 Αυτό είναι Σαββατοκύριακο.
16.35 Τηλεαγορά
19.00 Ταξίδι γεύσεων - (Ε)
19.55 Αόρατος φακός
20.15 Ο καιρός
20.20 Για πάντα νέοι - (Ε)
21.30 Το ταξίδι της ζωής, V
22.30 Ξένη ταινία
00.10 Ξένη ταινία

EXTRA

ΤΗΛ.: 25715111

07.45 Διεθνείς Ειδήσεις
08.00 Μουσικό πρόγραμμα
10.20 Κορίτσα ο Μάρκουλης
12.30 Ελιές Θρούμπες
14.00 Ασπμένα φεγγάρια
16.05 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξιπνες αγορές
16.40 **Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων**
17.15 Αόρατος φακός
17.20 Έξιπνες αγορές
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 **EXTRA News**
20.20 Ελληνική ταινία
22.00 Η προδοσία
23.45 Ξένη ταινία

MOVIES BEST

15.00 Pride
06.00 The Frozen Ground
08.00 The Biggest Little Farm
10.00 Deutschland 89 - Ep. 8
11.00 Line Of Descent
13.00 Official Secrets
15.00 Pride
17.15 Jexi
19.00 Family Pictures
21.00 The Devil Has A Name
23.00 The Ones Below
00.30 Jawbone
02.15 The Sunchaser
04.30 Life At These Speeds

GREEK CINEMA

20.00 Οι θαλασιές, οι κάντρες
07.25 Βοήθεια... με παντρέυουνε!
09.00 Λόλα
10.45 Σ' αγαπώ
12.30 Η κόρη του ήλιου
14.10 Αγάπη και αίμα
15.45 Πεινασμένος και τζέντλεμαν
17.15 Άλλος... για το εκατομμύριο!
18.35 Καρδιές στην καταγίδα
20.00 Οι θαλασιές, οι κάντρες
21.40 Τζένη Τζένη
23.25 Ο εχθρός του λαού
01.05 Αντίο ζωή
02.40 Μακρυκωσταίοι και κοντογώργηδες

Ο Ελτον Τζον με τη σωσία της βασίλισσας Ελισάβετ. «Δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε τι είναι πραγματικό τώρα πια και θέλω να το δείξω με αυτό το παράδειγμα», λέει η Αλισον Τζάκσον. Δεξιά, η «Μέριλιν Μονρόε» ενώπιον του «Τζον Κένεντι».

Η «βασίλισσα της Αγγλίας» στην τουαλέτα

Η Αλισον Τζάκσον, δημιουργός περίφημων ενσταντιανέ με σωσίες, μιλάει στην «Κ» πριν από την έκθεσή της στην Αθήνα

Συνέντευξη στον **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Ξεκινάει σαν ανέκδοτο: Σε ποιο πάρτι συναντήθηκαν η Lady Gaga, η βασίλισσα Ελισάβετ, ο Ντάνιελ Κρεγκ, ο Ελτον Τζον και καμιά εκατοστή ακόμα σελέμπριτι; Η απάντηση είναι στο πάρτι των Duran Duran.

Η βραβευμένη με Bafta φωτογράφος, σκηνοθέτις, γλύπτρια και περφόρμερ Αλισον Τζάκσον έκλεισε σε ένα κάστρο τους σωσίες των σταρ και των πολιτικών που φωτογραφίζει εδώ και χρόνια για τις ανάγκες του βίντεο για το νέο σινγκλ του αειθαλούς συγκροτήματος με τίτλο «Anniversary». «Ο καθένας τους τότε έγινε και από μία ντίβα και έπρεπε να ελέγχουμε 200 ντίβες σε μια ημέρα. Ήταν υπέροχο να το βλέπεις», λέει η πολυσχιδής καλλιτέχνισ στην συνέντευξη της στην «Κ» λίγο πριν έρθει στην Αθήνα για την πρώτη της έκθεση στην Ελλάδα.

Η Τζάκσον έγινε ευρύτερα γνωστή τη δεκαετία του '90 με τη σειρά φωτογραφιών «Mental Images», στην οποία άρχισε να παρουσιάζει τη βασιλική οικογένεια της Αγγλίας σε στιγμές καθημερινότητας που θα ήταν αδύνατον να γνωρίζει ή να δει ο περισσότερος κόσμος. Όπως μας λέει, όλα ξεκίνησαν με τον θάνατο της πριγκίπισσας Νταϊάνα και την «κατασκευή» ενός ειδώλου με το οποίο ταυτίστηκε ο κόσμος. Πολλές φορές τα βρετανικά ΜΜΕ έπεσαν στην παγίδα των look-alikes και αναπαρήγαγαν τις φωτογραφίες της σαν να ήταν αληθινές, όπως συμβαίνει τώρα με τα fake news και τις παραποιημένες φωτογραφίες που αναπαράγονται ακρίτως στα σόσιαλ μίντια.

Στο φουαγιέ του θεάτρου Παλάς θα παρουσιαστεί η ρετροσπεκτίβα της Τζάκσον με τίτλο «Seeing is deceiving» με έργα της από τη σειρά «Mental Images», τη νέα της σειρά «Disaster Series», πορτρέτα και την έκδοση director's cut του «Anniversary».

— Από όλες τις φωτογραφίες με τους σωσίες των σελέμπριτι, ξεχωρίζετε κάποια αγαπημένη;

— Λατρεύω τη φωτογραφία με τη βασίλισσα στην τουαλέτα. Εδώ στην Αγγλία έχουμε μια έκφραση, ότι δεν μπορείς να φανταστείς τι

βασίλισσα στο μπάνιο («Queen on the Loo»), και ορίστε τώρα. Μου αρέσουν πολύ όλες οι φωτογραφίες με τη βασίλισσα, τη σπριζω και στενοχωριέμαι πολύ που δεν νιώθει καλά τώρα τελευταία. — **Υπάρχει κάποια φωτογραφία που έχει περάσει για αληθινή περσοτότερο από άλλες;**

— Η Νταϊάνα όταν σηκώνει το μεσαίο δάκτυλο. Είναι περίεργο που η δουλειά που έκανα στην αρχή της καριέρας μου μου αρέσει περισσότερο; Είχα άγχος τότε και όταν έχω άγχος πάντα ξέρω ότι θα βγει καλή η φωτογραφία. Αν έχω άγχος για κάτι που κάνω είναι επειδή μάλλον δεν πρέπει να το κάνω, οπότε ξέρω ότι θα το κάνω σίγουρα.

«Αν φωτογραφίζεις κάποιον ξανά και ξανά, αρχίζει και γίνεται μέρος της συλλογικής μας συνείδησης. Οι άνθρωποι αυτοί γίνονται μέρος της ζωής μας, κάτι σαν μικροί θεοί ή άγιοι».

— **Ασχολείστε 20 χρόνια με την κουλτούρα των σελέμπριτι, φωτογραφίζοντας σωσίες διάσημων ανθρώπων. Τι είναι αυτό που μας προσελκύει πάνω τους;**

— Αυτό συμβαίνει επειδή αυτοί οι άνθρωποι έχουν «κατασκευαστεί» ως ειδώλα, και μάλιστα είναι ο τρόπος που δουλεύει αυτός ο μηχανισμός που με ενδιαφέρει πραγματικά. Αν φωτογραφίζεις κάποιον ξανά και ξανά αρχίζει και γίνεται μέρος της συλλογικής μας συνείδησης χωρίς να το καταλαβαίνουμε. Οι άνθρωποι αυτοί γίνονται μέρος της ζωής μας, κάτι σαν μικροί θεοί ή άγιοι. Οπότε αρχίζουμε και τους θεωρούμε πρότυπα ή πιστεύουμε ότι είναι καλύτεροι από εμάς σε κάτι και τους ακολουθούμε με κάποιον τρόπο.

Η Κιμ Καρντάσιαν, για παράδειγμα, ίσως αναπαριστά ένα θεϊκό πρότυπο της θηλυκότητας σε ένα επίπεδο επιχειρηματικό και δημοσίων σχέσεων, διατηρεί μια διαση-

«Λατρεύω τη φωτογραφία με τη βασίλισσα στην τουαλέτα. Εδώ στην Αγγλία έχουμε μια έκφραση, ότι δεν μπορείς να φανταστείς τι βασίλισσα στο μπάνιο («Queen on the Loo»), και ορίστε τώρα....».

μότητα για τη διασημότητα και οι άνθρωποι το λατρεύουν αυτό και προσπαθούν να γίνουν και αυτοί διάσημοι, τραβώντας σέλφι φωτογραφίες κ.τ.λ., ακόμη και αν δεν έχουν κάποιο ιδιαίτερο ταλέντο. Το να είσαι διάσημος για τη διασημότητα είναι κάτι γενικά αόριστο και νομίζω ότι η Κιμ Καρντάσιαν κάτι τέτοιο αντιπροσωπεύει.

Η βασίλισσα της Αγγλίας είναι για τη βασιλική οικογένεια κάτι σαν τη «γιαγιά» της σταθερότητας και περιμένεις να είναι εκεί ακόμη και αν είναι 110 ετών. Και η Μέρκελ νομίζω ότι ανήκει σε αυτή την κατηγορία. Δεν νομίζω ότι μπορούμε

να σκεφτούμε τη ζωή χωρίς αυτές.

Εχουμε, λοιπόν, αυτά τα στερεοτυπικά ειδώλα που δημιουργήσαν τα ΜΜΕ και οι ίδιοι οι σελέμπριτι με τις δημόσιες σχέσεις τους για να τα καταναλώσουμε εμείς και πραγματικά με ενδιαφέρει αυτή η κατασκευή την οποία δεν αμφισβητούμε καθόλου. Μιλάμε για τους σελέμπριτι, τους βασιλείς ή τους πολιτικούς σαν να τους γνωρίζουμε καλά, αν και ελάχιστοι από εμάς τους έχουν γνωρίσει στην πραγματικότητα. — **Εχετε δει αλλαγές σε αυτόν τον μηχανισμό των σόσιαλ μίντια; Όλοι τώρα προσπαθούν να γίνουν σελέμπριτι.**

— Αυτό είναι το θέμα. Γι' αυτό και η Καρντάσιαν είναι τόσο διάσημη: επειδή έχει πιάσει αυτό το πνεύμα. Με τα κινητά τηλέφωνα μπορείς να φωτογραφίσεις και να τραβήξεις βίντεο τον εαυτό σου και να γίνεις ένας σταρ του Ίντερνετ ακόμη κι αν το κοινό σου δεν είναι πάνω από 200 άτομα. Για πολλούς αυτό είναι ένα μεγάλο κοινό. Μπορείς να είσαι συγγραφέας των σόσιαλ μίντια, σκηνοθέτης των βίντεό σου, ό,τι επιθυμήσεις, είναι ένα νέο επίπεδο, και το φοβερό είναι ότι δεν μπορείς να πεις με σιγουριά τι είναι ψεύτικο, τι είναι κατασκευασμένο, σκηνοθετημένο ή αληθινό. Η Καρντάσιαν, π.χ., ξοδεύει πολύ χρόνο προσπαθώντας να κάνει τον εαυτό της να

«Τώρα δεν είναι ντροπή να φωτογραφίζεις. Αν κάποιος γδύνεται ή σκύβει, δεν υπάρχει πρόβλημα να τραβήξεις μια φωτογραφία. Είμαστε μαριονέτες των σόσιαλ μίντια».

φαίνεται φυσικός και να φανεί ότι βγάζει αληθινές φωτογραφίες, αλλά είναι σκηνοθετημένες.

Ακόμη και μια φωτογραφία του Μπόρις Τζόνσον να ζωγραφίζει, μια εικόνα τραβηγμένη πίσω από κάτι θάμνους, που είναι πολύ του στυλ μου, είμαι σίγουρη ότι ήταν σκηνοθετημένη. Δεν μπορώ να φανταστώ τον Τζόνσον να ζωγραφίζει. Βλέπουμε αυτές τις εικόνες και λέμε ότι ναι, και εμείς μπορούμε να είμαστε διάσημοι, αν κάνουμε παρόμοια πράγματα στο σπίτι και τα βιντεοσκοπήσουμε ή αν φωτογραφίσουμε τον εαυτό μας.

— **Το γεγονός ότι σήμερα οι άνθρωποι πιστεύουν πιο εύκολα σε fake news και σε πλαστές εικόνες ήταν κάτι που είχατε δει να έρχεται από την εποχή της Νταϊάνας, όταν ξεκινήσατε;**

— Ναι, βέβαια. Δεν νομίζω γενικά ότι υπάρχει καμία διαφορά ανάμεσα στα σόσιαλ μίντια και τα παραδοσιακά μέσα. Το γεγονός

ότι τα παραδοσιακά ΜΜΕ αποκαλούν τα σόσιαλ «fake news» είναι πραγματικά υποκριτικό. Στην αρχή της καριέρας μου είδα την «κατασκευή» της πριγκίπισσας Νταϊάνας και το κατάλαβα όταν πέθανε και όταν όλος ο κόσμος άρχισε να θρηνεί για την απώλειά της. Οι άνθρωποι αυτοί νόμιζαν ότι είναι η πραγματική της οικογένεια και όχι απλώς κάποιοι που έτυχε να διαβάσουν μερικά πράγματα για εκείνη στον Τύπο. Αυτό που είδα το 1997 όταν πέθανε η Νταϊάνα έχει οξυνθεί λόγω των σόσιαλ μίντια. Δεν μπορείς να ξεχωρίσεις τι είναι πραγματικό και τι όχι. Αυτό που προσπαθούσα να κάνω με τις Mental Images ήταν να δείξω ότι αυτό που έμοιαζε αληθινό ήταν αληθινό, αλλά ήταν αληθινό π.χ. για τον Τζιμ Σμιθ και την Τζέιν Τζόουνς, που όμως το κοινό νόμιζε ότι ήταν η βασίλισσα Ελισάβετ ή η Καμίλα Πάρκερ Μπόουλς. Δεν μπορείς να βασίζεσαι στη δική σου αντίληψη όταν μιλάμε για φωτογραφία. Δεν έχουμε ιδέα πόσο παραπλανητική είναι. Ολα μοιάζουν αληθινά και πιστευτά και γι' αυτό τα πιστεύουμε. Η ίδια η φύση της φωτογραφίας είναι απάτη, ένα μέσο εξαπάτησης, πριν ακόμα αρχίσουμε να πειράζουμε την εικόνα.

— **Στις πρώιμες δουλειές σας φαίνεται σαν να φωτογραφίζετε κρυφά και από απόσταση, ενώ αργότερα μοιάζει να είστε εκεί, μέσα στη σκηνή. Η αλλαγή προσέγγισης ήταν κάτι σκόπιμο;**

— Νομίζω ότι είναι θέμα αλλαγής των ανθρώπων. Πριν από 20 χρόνια ήταν αγένεια να φωτογραφίσεις άλλους ανθρώπους. Υπήρχαν παπαράτσι που προσπαθούσαν να φωτογραφίσουν στα κρυφά, ενώ τώρα οι άνθρωποι έρχονται με το τηλέφωνό τους κατά πάνω σου, σε φωτογραφίζουν και σχεδόν χαμογελάς. Είναι κάτι που το περιμένεις. Τώρα δεν είναι ντροπή να φωτογραφίζεις. Αν κάποιος γδύνεται ή σκύβει, δεν υπάρχει πρόβλημα να τραβήξεις μια φωτογραφία. Είμαστε μαριονέτες των σόσιαλ μίντια κάθε δεδομένη στιγμή και αυτή είναι μια μεγάλη πολιτισμική αλλαγή.

Μπλέκω πάντα σε μπελάδες, αλλά περνάμε καλά

— **Είχατε ποτέ προβλήματα κάνοντας τη δουλειά σας;**

Συνεχώς, μπλέκω συνεχώς. Είναι επιβεβαιωμένο. Πολλές φορές έφτασα κοντά στο να με συλλάβουν. Όταν πρωτοξεκίνησα, ο πρίγκιπας Φίλιππος ήταν χορηγός του Royal College of Art και το κολέγιο δεν μου επέτρεψε να δουλέψω με θέμα την πριγκίπισσα Νταϊάνα. Το στούντιό μου έβλεπε το παλάτι του Κένσινγκτον και όταν πέθανε έβλεπα ανθρώπους να πηγαίνουν έχοντας κρατώντας μικρά κερία, θρηνώντας για τον θάνατό της, κλαίγοντας. Ενιωθα υποχρεωμένη να κάνω κάτι για την Νταϊάνα. Οπότε δεν με συμπεριέλαβαν σε

καμία από τις εκθέσεις του κολεγίου και κατηγορήθηκα ότι παραβίαζα τα πνευματικά δικαιώματα του Μάριο Τεστίνιο, ο οποίος είχε κάνει τα πορτρέτα της Νταϊάνας. Οι δικές του φωτογραφίες, όμως, ήταν ένας από τους παράγοντες που είχαν συμβάλει στη λατρεία της πριγκίπισσας. Προσπαθούσα να τα συνθέσω όλα αυτά σε μια εργασία, αλλά από το κολέγιο μου έλεγαν ότι δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω τις εικόνες που ακόμη και για μια εσωτερική έκθεση.

— **Και τελικά τι έγινε;**

— Μου επέτρεψαν να δείξω μια φωτογραφία της Νταϊάνας με τον Ντόντι και ένα μωρό (σ.σ. με σωσί-

ες) την ημέρα που θα έφευγα από το κολέγιο. Θυμάμαι να βγαίνω από το στούντιό μου καλυμμένη με χημικά και χαρτιά φωτογραφίας και να βλέπω παραταγμένους περίπου 16 παπαράτσι να με φωτογραφίζουν. Υποθέτω το κολέγιο θα σκέφτηκε ότι εντάξει, τώρα θα ξεφορτωθούμε την Αλισον Τζάκσον, ας πάρουμε τη μεγαλύτερη δυνατή δημοσιότητα. Θυμάμαι τον πρύτανη να μιλάει στον πρίγκιπα Φίλιππο και να του λέει ότι σε μερικές ώρες θα έχω φύγει και μετά να γυρίζει σε γκαλερίστες και να λέει ότι αυτή η φωτογραφία θα αξίζει σε λίγο μια περιουσία. Είχα εκπλαγεί από το πώς λειτουργούν τα politics και αυ-

τή ήταν η τελευταία μου ανάμνηση από το Royal College of Art.

— **Και αργότερα;**

— Πάντα με σταματούσαν όταν έκανα τη δουλειά μου. Μια άλλη φορά έβαλα το (ψεύτικο) βασιλικό ζευγος σε μια άμαξα και πήγαμε στο κέντρο του Λονδίνου, το οποίο δεν είναι παράνομο — μαζεύτηκε πλήθος κόσμου φωνάζοντας και χειροκροτώντας, αλλά αυτό δεν άρεσε στην αστυνομία. Προσπαθούσαν να με συλλάβουν, όμως δεν μπορούσαν να μου δώσουν ούτε κλήση. Τελικά μας έδωσαν μια συνοδεία περιπολικών για να προχωρήσουμε μέσα στο πλήθος. Στο τέλος πήγαμε σε ένα KFC για φαγητό και ήταν πολύ

αστείο να φωτογραφίζω τη βασίλισσα να τρώει τραγανές φτερούγες κοτόπουλου. Βέβαια, μας πέταξαν έξω και από εκεί.

Στη Νέα Υόρκη πήγα με τον σωσία του Ντόναλντ Τραμπ και έγινε κάτι απίστευτο. Όλοι λένε ότι τον μισούν, όμως από το πουθενά ήρθε κόσμος για να βγει μια φωτογραφία μαζί του. Είχα προσλάβει πέντε γυναίκες για να κρατούν μπάνερ με συνθήματα όπως «Don't scratch my pussy» και «Trump is not my President» και ξαφνικά ήρθαν ακόμη 200 γυναίκες, έγινε κανονική διαδήλωση. Η αστυνομία προσπάθησε να με σταματήσει και έτρεμα μήπως μπω φυλακή στη Νέα Υόρκη.

Το όλο θέμα με το να είσαι καλλιτέχνης είναι ότι πρέπει να έχεις ελευθερία του λόγου και της έκφρασης. Οσο περισσότεροι μου λένε για κάτι ότι «δεν πρέπει να το κάνεις», τότε νιώθω ότι πρέπει να το κάνω. Αλλιώς ποιος θα το κάνει; Οπότε ναι, πάντα έχω μπελάδες, πάντα γίνεται ένα χάος. Περνάμε όμως καλά με τους σωσίες, κάνουμε ωραία πράγματα και αυτοί πρέπει να παίξουν τον ρόλο τους. Ο σωσίας π.χ. του Τραμπ δεν μοιάζει καθόλου στον ίδιο, αλλά μόλις βάλει την πορτοκαλιά περούκα μεταμορφώνεται στο τέρας Τραμπ και η πλάκα που κάνουμε είναι φοβερή.

ταξίδια

Ραντεβού
στα οινοποιεία

ΚΥΡΙΑΚΗ
28/11
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

